

คุณลักษณะและกระบวนการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของประเทศเวียดนาม

“...การกำหนดให้เด็กนักเรียนทำการบ้าน ๕ ข้อ ให้เด็กได้
ซึมซับการปลูกฝังคุณงามความดีผ่านการเรียนการสอน ดังนี้

๑. วันนี้หนูทำความดีอะไรบ้าง
๒. วันนี้หนูช่วยคุณพ่อคุณแม่ทำงานบ้านอะไรบ้าง
๓. วันนี้ชุมชนของหนูมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง
๔. ให้อาจารย์เล่าข่าวหนึ่งข่าวเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม
๕. ให้อาจารย์เล่าข่าวหนึ่งข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์โลก

การบ้าน ๕ ข้อนี้ ส่งผลให้เด็กรู้จักตนเอง รู้จักคุณธรรม
ความดี รู้จักจริยธรรม รู้จักชุมชนตนเอง รู้จักครอบครัวตัวเอง รู้จัก
ประเทศตนเอง และรู้จักสังคมโลก ถือเป็นยุทธศาสตร์การปลูกฝัง
คุณธรรมและจริยธรรมที่ควรนำไปเป็นแบบอย่าง”

นิติกุมิ นอร์ดัน

แนวทางและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเวียดนาม

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

รายงานการวิจัย

คุณลักษณะและกระบวนการ
ปลูกฝังคุณธรรมาริชธรรม
ของประเทศเวียดนาม

โดย

ร้อยตำรวจเอก ดร.นิติภูมิ นวรัตน์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

๑๕๕.๒๕๕๙๗ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

ศ ๘๑๗ ค

คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ของประเทศเวียดนาม / นิติภูมิ นวรัตน์

กรุงเทพฯ : ศูนย์คุณธรรม., ๒๕๕๙.

๒๓๒ หน้า

ISBN. ๙๗๔-๙๗๗๑-๗๖-๑

๑. คุณธรรมจริยธรรม ๒. ชื่อผู้แต่ง

๓. ชื่อเรื่อง

คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเวียดนาม

พิมพ์ครั้งที่ ๑

มีนาคม ๒๕๕๙ (สิ่งพิมพ์อันดับที่ ๒/๒๕๕๙)

โดย

ร้อยตำรวจเอก ดร.นิติภูมิ นวรัตน์

จำนวน

๕,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้

(องค์การมหาชน)

๔๒๘ บ้านพิษณุโลก (อาคาร ๒ เรือนไสภา)

ถนนพิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๘๓๑๐-๑๒, ๐ ๒๒๘๒ ๗๓๑๘-๒๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๘๓๑๑

Web site: <http://www.moralcenter.or.th>

ผู้พิมพ์

บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

๙๐/๖ ซอยเจริญสุขนิทวงศ์ ๓๔/๑ ถนนเจริญสุขนิทวงศ์

แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย

กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๐ ๒๔๒๔ ๓๒๔๙, ๐ ๒๔๒๔ ๓๒๕๒

โทรสาร ๐ ๒๔๒๔ ๓๒๔๙, ๐ ๒๔๒๔ ๓๒๕๒

คำนำ

การศึกษารวบรวมองค์ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นภารกิจหนึ่งที่ฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ให้ดำเนินการเพื่อการศึกษาวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ ที่มีภาพลักษณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นรูปธรรมรวม ๑๐ ประเทศ ได้แก่

๑. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศแคนาดา

๒. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเยอรมัน

๓. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเกาหลี

๔. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศศรีลังกา

๕. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศฟินแลนด์

๖. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไต้หวัน

๗. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศสวีเดน

๘. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย

๙. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของ
ประเทศเวียดนาม

๑๐. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของ
ประเทศนิวซีแลนด์

สำหรับรายงานการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝัง
คุณธรรมจริยธรรมของประเทศเวียดนาม (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม)
ฉบับนี้ ได้รับความอนุเคราะห์จาก ร้อยตำรวจเอก ดร.นิติภูมิ นวรัตน์
อดีตที่ปรึกษามหาวิทยาลัยวัง ของประเทศเวียดนาม เจ้าของคอลัมน์
เปิดฟ้าส่องโลก ซึ่งมีความสนใจวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งการปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรมของคนเวียดนาม จึงสามารถถ่ายทอดเรื่องราว
ที่จะแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจนของ
ชาวเวียดนามได้เป็นอย่างดี

ศูนย์คุณธรรมขอขอบพระคุณ ร้อยตำรวจเอก ดร.นิติภูมิ นวรัตน์
เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ที่ได้วิเคราะห์เรียบเรียงรายงานอันมีคุณค่า
เพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรมในสังคมไทย ทั้งนี้ ศูนย์คุณธรรมจะได้นำข้อมูลที่ได้ไป
สังเคราะห์ร่วมกับผลงานวิจัยอีก ๙ ประเทศ เพื่อการจัดทำข้อเสนอ
เชิงนโยบายในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมดี มีคุณธรรมต่อไป

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์
(นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์)

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

กิตติกรรมประกาศ

ผมสนใจกิจการระหว่างประเทศตั้งแต่ยังเด็ก ทั้งนี้ อาจจะเป็น เพราะผมเติบโตมาในชุมชนหลายวัฒนธรรม ทั้งคนไทย กัมพูชา จีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามเนื่องจากผมอาศัยอยู่ในชนบทของจังหวัด จันทบุรีและตราดของประเทศไทย

จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีคนเวียดนามหรือ คนญวนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งฝรั่งเศสนำคนญวนเข้ามาเป็นข้าราชการ โดยอพยพมาช่วงฝรั่งเศสเข้าปกครองจังหวัดจันทบุรี ดังนั้น คนรุ่นปู่ย่า ตายายของผมจึงอยู่ภายใต้การปกครองของคนญวนกับฝรั่งเศส ผมจึง เติบโตมาโดยรับรู้ถึงความรู้สึกของการตกอยู่ภายใต้การปกครองของ ฝรั่งเศสในจังหวัดจันทบุรีอยู่เป็นเวลานาน

ตอนเด็กๆ สมัยผมเรียนชั้น ป.๒ - ป.๗ คุณพ่อนำผมไปไว้ที่ โรงเรียนศรีหฤทัยซึ่งเป็นโรงเรียนญวน รอบๆ โรงเรียน ยังมีการพูด ภาษาญวนอยู่ แม้ว่าผมไม่ได้ศึกษาภาษาญวน แต่ศึกษาอยู่โรงเรียนญวน ผมจึงซึมซับวิถีชีวิต ภาษา ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีเวียดนามไปโดย ปริยาย

เมื่อผมมีโอกาสได้เดินทางสำรวจดินแดนต่างๆ มากมายหลายสิบ ประเทศและดินแดนที่ผมเดินทางไป ผมประทับใจในกลิ่นอายวัฒนธรรม ญวน ซึ่งผมคุ้นเคยตั้งแต่ครั้งยังวัยเยาว์มากที่สุด สาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนามเป็นประเทศที่มีเสน่ห์แห่งวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อที่ สืบทอดมาอย่างยาวนานนับพันปี อีกทั้งการปลูกฝังคุณธรรมและ จริยธรรมของชนชาวเวียดนามมีความน่าสนใจ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อ

การนำมาเป็นคู่เปรียบ และวางแนวยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของประเทศไทยในอนาคต ผมจึงทำวิจัยชิ้นนี้อย่างเต็มความสามารถ

ขอขอบคุณ คุณนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ คุณศศิธร เล็กสุขศรี แห่ง ศูนย์คุณธรรมและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งอำนวยความสะดวกในการประสานงานการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามสำเร็จลงด้วยดี

ร้อยตำรวจเอก ดร. นิติภูมิ นวรัตน์

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน และเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง โดยเศรษฐกิจเวียดนามได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องภายใต้ นโยบายโดยเม้ย (Doi Moi Policy) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ และเวียดนามพยายามดำเนินการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเวียดนาม เป็นกระบวนการต่อเนื่องนับตั้งแต่เป็นยุวชน โดยแทรกอยู่ในคำสอนของผู้อาวุโส ตลอดจนรูปแบบการเรียนการสอนที่อยู่ในชั้นเรียน ซึ่งคำสอนเหล่านี้เองที่ทำให้เยาวชนและประชาชนเวียดนาม มีจิตใจที่มุ่งมั่น จนสามารถเอาชนะมหาอำนาจในช่วงสงครามเวียดนาม และพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว ดังเช่นปัจจุบัน

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีการปลูกฝังคุณธรรมที่เด่นชัดคือ ความเลื่อมใสในลัทธิขงจื้อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ อีกทั้งเป็นประเทศที่ประสบกับสงครามมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่การอยู่ภายใต้การปกครองของจีนและฝรั่งเศส ผ่านการต่อสู้กับมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนาม และการปกครองแบบลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงทำให้การหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีเอกลักษณ์ และบุคลิกลักษณะเด่นดังนี้

๑. คนเวียดนามขยันและอดทน
๒. คนเวียดนามรักชาติ

๓. คนเวียดนามรักการศึกษาเล่าเรียน

๔. คนเวียดนามยึดถือความกตัญญูต่เวที

สิ่งที่สำคัญซึ่งมีส่วนทำให้สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามก้าวไปข้างหน้าคือ ภาษาเวียดนาม ซึ่งเป็นเครื่องมือแห่งจินตนาการ เนื่องจากภาษาเวียดนามทำให้เด็กเวียดนามเกิดจินตนาการในการสื่อสาร โดยเฉพาะตัวเลขที่แน่นอน เนื่องจากตัวเลขเป็นนามธรรม เมื่อเป็นนามธรรมแล้ว สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ที่สื่อสารเข้าถึงจินตนาการได้ นอกจากนั้น ภาษาเวียดนามไม่มีการผูกมัดรัดท่วงกับภาษา โดยปล่อยให้ภาษาเจริญเติบโตเจริญงอกงาม และคำหนึ่งคำนั้นสามารถใช้สื่อสารได้มากมาย

การสอนคุณธรรมจริยธรรมคนเวียดนามนั้น ได้ถูกปลูกฝังจากทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เริ่มจากสถาบันแรกคือ สถาบันครอบครัว ลัทธิขงจื้อเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญ ดังนั้นเยาวชนเวียดนามจะได้รับการสั่งสอนจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ถึงสิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นเด็กดี ได้แก่ เรื่องความรักชาติ เรื่องความขยันหมั่นเพียร เรื่องการศึกษาเล่าเรียน และเรื่องความกตัญญูต่เวทีในแง่ของการพร่ำสอนของผู้ใหญ่

ศาสนาในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีพื้นฐานเดิมเป็นลักษณะคตินิยมเหมือนชาวไทยพุทธ ศาสนาพุทธในเวียดนามเป็นศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งเป็นแบบที่รับมาจากจีน กระทั่งเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะเชื่อว่าศาสนาอาจจะชักนำไปในเรื่องของการไม่เกิดเอกภาพในชนชาติ จึงสร้างกรอบจำกัดความคิด แม้ว่าจะมีกรอบแนวคิดดังกล่าว แต่ก็ไม่สามารถถลบล้างความเชื่อทางศาสนาที่สืบสานมายาวนานได้ ต่อมาภายหลัง รัฐบาลเวียดนามผ่อนคลายความเข้มงวดลงโดยให้อิสระในการนับถือศาสนา แต่ไม่มีศาสนาประจำชาติ

โดยเฉลี่ยแล้วสังคมเวียดนามยังเป็นสังคมชาวพุทธ ซึ่งชาวเวียดนามไม่ค่อยศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้งมากนัก เวลาเข้าวัดชาวเวียดนามมักจะไปเพียงเพื่อขอพรหรือเพื่อขอความคุ้มครองเท่านั้นนอกจากศาสนาพุทธแล้วชาวเวียดนามยังนับถือศาสนาคริสต์ ลัทธิกาวไต ตลอดจนศาสนาฮินดู และศาสนาอิสลามจำนวนไม่มากนัก

สำหรับการดำเนินชีวิตของชนชาวเวียดนาม ชนชาวเวียดนามจะยึดถือหลักคำสอนสำคัญคือ คำสอนของโฮจิมินห์ หรือลุงโฮ ซึ่งถือว่าเป็นวีรบุรุษซึ่งอยู่ในใจชาวเวียดนามเป็นอย่างมาก คำสอนดังกล่าวจะเกี่ยวกับการเป็นคนดีรักชาติ เป็นคนดีของสังคม ซื่อสัตย์ กตัญญู สำหรับชาวเวียดนามนั้น หากศรัทธาในบุคคลใดแล้ว ประชาชนจะทำตามแนวทางการปฏิบัติตนด้วยความศรัทธาโดยไม่ต้องมีศาสนาบังคับ เนื่องจากชนชาวเวียดนามสามารถรับรู้ถึงจิตวิญญาณของลุงโฮถึงความรักชาติด้วยความจริงใจ เป็นแบบอย่างสำคัญของชาติ อาทิ ความเสียสละต่อชาติ ฯลฯ ประชาชนจะปฏิบัติตามในแนวทางที่ดี

ความกตัญญูต่อบุคคล ความรักชาติ การรักการศึกษาเล่าเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งทำให้การพัฒนาประเทศของเวียดนามเป็นไปได้ดังเป้าประสงค์ที่ทางภาครัฐและสังคมพึงต้องการแม้ว่าจะไม่สามารถทำให้คนเป็นคนดีทั้งหมด แต่จิตสำนึกที่บรรพบุรุษได้สืบทอดแนวคิด ตลอดจนเจตนารมณ์ ทำให้เวียดนามในวันนี้พัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยไม่ทอดทิ้งการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ ๑	บทนำ	๑
	หลักการและเหตุผล	๑
	วัตถุประสงค์	๓
	เป้าหมาย	๓
	วิธีการดำเนินการ	๓
บทที่ ๒	ประวัติศาสตร์สาธารณสุขสังคมเวียดนาม	๔
	สาธารณสุขสังคมเวียดนาม	๕
	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณสุขสังคมเวียดนาม	๘
	ประวัติศาสตร์เวียดนาม	๙
	การสร้างชาติเวียดนาม	๒๖
บทที่ ๓	การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ของสาธารณสุขสังคมเวียดนาม	๔๓
	ความหมายของการปลูกฝัง คุณธรรม และจริยธรรม	๔๕
	การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของชาวเวียดนาม	๔๘
	ศาสนา	๕๒
	ศาสนาพุทธ	๕๓

ลัทธิขงจื้อ	๖๓
ลัทธิเต๋า	๗๔
ศาสนาคริสต์	๗๖
ศาสนาอิสลาม	๗๗
ศาสนาฮินดู	๗๗
ลัทธิกาวไต	๗๘
ลัทธิฮัวเห่า	๗๙
จารีตประเพณี และความเชื่อท้องถิ่น	๘๐
พิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์	๘๒
การบูชาบรรพบุรุษ	๘๓
วัฒนธรรมครอบครัว	๘๗
วัฒนธรรมภาษา ศิลปะและการบันเทิง	๑๐๘
ทัศนคติในการดำเนินชีวิต	๑๑๕
วัฒนธรรมความรักชาติ	๑๑๗
วัฒนธรรมการศึกษา	๑๒๕
บทที่ ๔ ผลของการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม	
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	๑๖๔
ภาษาเวียดนาม เครื่องมือแห่งจินตนาการ	๑๖๕
ความเชื่อทางศาสนา	๑๖๖
ความรักและศรัทธาในลุงโฮ (โฮจิมินห์)	๑๖๘
การปฏิรูปการศึกษาด้วยการบ้าน ๕ ข้อ	๑๗๓
การใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความขยันหมั่นเพียร	๑๗๖
วิถีชีวิตในครอบครัว	๑๘๒
ความกตัญญูรู้คุณ	๑๘๗

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรม และสื่อสารมวลชน	
หล่อหลอมชาวเวียดนาม	๑๘๙
ความรักชาติและชาตินิยม	๑๙๕
โอกาสและอุปสรรคสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม	
ของเวียดนามในอนาคต	๑๙๗
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๐๑
ข้อเสนอแนะที่ควรนำมาปรับใช้กับสังคมไทย	๒๐๒
บรรณานุกรม	๒๑๑
ประวัติและผลงานนักวิจัย	๒๑๕

บทที่ ๑

บทนำ

หลักการและเหตุผล

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง โดยเศรษฐกิจเวียดนามได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องภายใต้ นโยบายโดยเม้ย (Doi Moi Policy) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ และเวียดนามพยายามดำเนินการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็นับว่าเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลเวียดนามตระหนักถึงเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากแนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษาของเวียดนามซึ่งเน้นการยกระดับสติปัญญาของประชาชน โดยสรรหา ส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากกลุ่มอัจฉริยะ ตลอดจนขยายขอบข่ายของการศึกษาให้ครอบคลุมในทุกวิธีการของการศึกษา ฯลฯ

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเวียดนามเป็นกระบวนการต่อเนื่อง นับตั้งแต่เป็นเยาวชน โดยแทรกอยู่ในคำสอนของผู้อาวุโส ตลอดจนรูปแบบการเรียนการสอนที่อยู่ในชั้นเรียนซึ่งคำสอนเหล่านี้เองที่ทำให้เยาวชนและประชาชนเวียดนามมีจิตใจที่มุ่งมั่น จนสามารถเอาชนะมหาอำนาจในช่วงสงครามเวียดนามและพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว ดังเช่นปัจจุบัน การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามให้เข้าใจถ่องแท้ นั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่ก่อนสมัยอาณานิคมฝรั่งเศสจนถึงสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส นับเนื่องมาจนถึงเวียดนามหลังการรวมประเทศและยุคปฏิรูปเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากเวียดนามเป็นประเทศที่ผ่านร้อนผ่านหนาวในวิกฤตสังครามมานานหลายสิบปี ดังนั้น สิ่งที่อยู่ใต้จิตสำนึกของคนชนเวียดนามจึงปฏิเสธไม่ได้ที่จะเกี่ยวข้องถึงความรักชาติ ความกล้าหาญ ความอดทน ซึ่งจะสอดแทรกอยู่ในการศึกษาทั้งในและนอกระบบของเวียดนาม

ความสำเร็จในการปลูกฝังความรักชาติ ความกล้าหาญ และความขยันของคนเวียดนาม ทำให้ประเทศที่ประสบกับสงครามมาอย่างยาวนาน สามารถพลิกตนเองมาเป็นคู่แข่งสำคัญของประเทศไทย ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการศึกษา การผลิตเยาวชนคนรุ่นใหม่ของเวียดนามมีการพัฒนาในเชิงรุกเพื่อพัฒนาศักยภาพการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ นำสิ่งดีๆ มาพัฒนาเยาวชน และประชาชนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียง ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อหล่อหลอมคุณสมบัติที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และลักษณะที่เด่นชัดของคนเวียดนาม โดยพิจารณาในช่วงชีวิตของคนเวียดนาม

เป้าหมาย

เพื่อได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อหล่อหลอมคุณสมบัติที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และลักษณะที่เด่นชัดของคนเวียดนาม โดยพิจารณาในช่วงชีวิตของคนเวียดนาม

วิธีการดำเนินการ

๑. รวบรวมผลการศึกษา งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อหล่อหลอมคุณสมบัติที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และลักษณะที่เด่นชัดของคนเวียดนาม

๒. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเวียดนามศึกษา และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ เช่น สถานเอกอัครราชทูตเวียดนาม โรงเรียน และมหาวิทยาลัยในเวียดนาม ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

๓. วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงผลการศึกษาเพื่อสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังจริยธรรมของคนเวียดนาม

๔. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับคนไทย และข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จสำหรับประเทศไทย

บทที่ ๒

ประวัติศาสตร์สาธารณสุขสังคมเวียดนาม

หลายประเทศในโลกมีปัญหาในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างเยาวชนและประชาชน ให้มีแนวทางการดำเนินชีวิต ตลอดจนมี พฤติกรรมที่ประเทศนั้นๆ ต้องการ อาทิ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ ให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เพราะการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนไม่ได้หมายความว่า ประชาชนเหล่านั้นจะนำความรู้และ จริยธรรมที่พร่ำสอนไปใช้ในชีวิตจริง หากแต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชน สามารถนำความรู้ และแนวทางจริยธรรมไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อ พวกเขา สามารถซึมซับการเรียนรู้จากการสั่งสอนทั้งในสถานศึกษา และนอก สถานศึกษา ตระหนักถึงสิ่งดีงามที่ถ่ายทอดมาอย่างลึกซึ้ง จนสามารถ นำไปใช้ในการดำเนินชีวิต สร้างสังคมดีงามดังที่ชาตินั้นต้องการ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีพื้นที่ ๓๒๙,๕๖๐ ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นดิน ๓๒๕,๓๖๐ ตารางกิโลเมตร และพื้นน้ำ ๔,๒๐๐ ตารางกิโลเมตร โดยมีความยาวจากเหนือจรดใต้ ๑,๖๕๐ กิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาวทั้งสิ้น ๓,๔๔๐ กิโลเมตร มีเขตแดนทางทะเลร่วมกับประเทศไทย ยาว ๙๗ กิโลเมตร ทิศเหนือมีพรมแดนติดประเทศจีนยาว ๗๒๘ กิโลเมตร ทิศตะวันตกมีพรมแดนติดประเทศลาวยาว ๑,๕๕๕ กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงใต้มีพรมแดนติดประเทศกัมพูชายาว ๙๘๒ กิโลเมตร ทิศตะวันออกมีพรมแดนติดทะเลจีนใต้และทิศใต้ติดอ่าวไทย

สภาพภูมิศาสตร์ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีลักษณะเรียวยาวและมีส่วนโค้ง ตอนบนและตอนล่างคล้ายอักษรตัว “S” ยาวไปตามความยาวของคาบสมุทรอินโดจีน รูปร่างเหมือนไม้คานที่มีกระบุงใส่ข้าวแขวนอยู่ที่ปลายทั้งสองข้าง ทั้งนี้เพราะเวียดนามมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ในบริเวณสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำแดงในตอนเหนือ และพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำโขงทางตอนใต้ เชื่อมติดต่อกันด้วยเทือกเขาต๋องเซิน (Truong Son) จุดเหนือสุดที่หม่องไก้ (Mong Cai) ลงไปจรดฮาเตียน (Ha Tien) ในภาคใต้ ส่วนที่กว้างที่สุดอยู่ทางภาคเหนือ กว้าง ๖๐๐ กิโลเมตร ส่วนที่แคบที่สุดมีระยะทาง ๕๐ กิโลเมตร หุบเขาที่สำคัญที่สุดคือ หุบเขาแห่งลุ่มแม่น้ำแดง พื้นที่สองในสามเป็นพื้นที่สูง มีเทือกเขาทอดยาวตามแนวทิศเหนือไปสู่อทิศใต้ทางภาคตะวันตก ส่วนพื้นที่ราบมีเพียงหนึ่งในสาม บริเวณที่ราบลุ่มสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง ที่ราบลุ่มสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและที่ราบชายฝั่งทะเลทางภาคกลาง จุดสูงคือ ยอดเขาสูงที่สุดชื่อ ฟานสีปัน (Fan Si Pan) สูง ๓,๑๖๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลอยู่ในจังหวัดลาวไก้ (Lao Cai) ใกล้กับชายแดนจีนโดยมีแม่น้ำโขง รู้จักกันในชื่อ

กู่ลองยาง (Cuu Long Giang) หรือแม่น้ำแก้งกรเป็นแม่น้ำสายสำคัญ มีกำเนิดในเทือกเขาของทิเบต นับเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดสายหนึ่งของเอเชีย มีความยาวถึง ๔,๑๘๐ กิโลเมตร ไหลผ่านจีน พม่า ลาว ไทย เข้ากัมพูชา แล้วไหลลงสู่ทะเลจีนทางใต้ของเวียดนาม

เมืองหลวงของเวียดนามคือ กรุงฮานอย แบ่งเขตการปกครองเป็น ๕ นคร ได้แก่ กรุงฮานอย นครโฮจิมินห์ เมืองไฮฟอง เมืองดานัง เมืองเกิ่นเธอ และอีก ๕๙ จังหวัด

เวียดนามมีประชากรประมาณ ๘๓,๕๓๕,๕๗๖ คน ประกอบด้วย ชาวกึ่งหรือชาวเวียดนามร้อยละ ๘๖.๒ ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง ที่ราบชายฝั่งทะเลภาคกลาง บริเวณ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและตามเมืองต่างๆ นอกจากนี้ยังประกอบด้วย ชาติพันธุ์อื่นๆ เป็นชนกลุ่มน้อยประมาณร้อยละ ๑๓ ตั้งถิ่นฐานกระจาย บนพื้นที่สูงด้านตะวันตกของเวียดนามตามแนวเทือกเขาตั้งแต่เหนือจรดใต้ ครอบคลุมพื้นที่ถึงสองในสาม ตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนเผ่า ได้แก่ ชาวไตร้อยละ ๑.๙ ชาวไทร้อยละ ๑.๗ ชาวม้งร้อยละ ๑.๕ และอื่นๆ

ชนเผ่า ๕๔ ชนเผ่าที่อยู่ในเวียดนามนั้น แต่ละชนเผ่ามีวัฒนธรรมของตนเอง มีผลงานด้านสถาปัตยกรรม เครื่องแต่งกาย ภาพเขียน เรื่องราวของความกล้าหาญ นิทาน และตำนานต่างๆ ที่เล่าสืบต่อกันมาของ แต่ละกลุ่มแตกต่างกันออกไป บางชนเผ่ามีร่องรอยการเพาะปลูกที่ก้าวหน้า เช่น การชลประทาน การปลูกข้าวในที่ที่น้ำท่วมถึง ฯลฯ

ในเวียดนามมีชาวจีนอาศัยอยู่ประมาณ ๑ ล้านคน ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญ ปัจจุบันได้หันไปถือสัญชาติเวียดนามเป็นส่วนใหญ่ เรียกกันว่า ชาวฮัว (Hoa) ตั้งถิ่นฐานรวมกันอยู่ในเจอลิน หรือโชลอง (Cho Lon) ห่างจากโฮจิมินห์ ซิตีเพียง ๑๐ กิโลเมตร ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่

สำคัญของชาวจีนในเวียดนาม ชาวฮัวยังคงยึดมั่นอยู่กับขนบธรรมเนียม ประเพณีการแต่งกายแบบจีนอยู่อย่างเคร่งครัด

ชาวเวียดนามส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน นอกจากนี้ ยังมีนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า ลัทธิ กาวไต ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ตลอดจนผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอีก จำนวนหนึ่ง

ชาวเวียดนามมีอัตราการรู้หนังสือในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ถึงร้อยละ ๙๐.๓ ผู้ชายร้อยละ ๙๓.๙ ส่วนผู้หญิงร้อยละ ๘๖.๙ ซึ่งเยาวชนอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไปสามารถอ่านและเขียนได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการปกครองของเวียดนามเป็นแบบสังคมนิยม โดยมี รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งกำหนดให้เวียดนามเป็นประเทศ สาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนามมีระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวคือ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม รัฐบาลแต่งตั้งโดยสภาแห่งชาติ (National Assembly) มีวาระดำรงตำแหน่ง ๕ ปี สำหรับผู้นำทางการเมือง คือ หน่งด๊กหมั่น (Nong Duc Manh) ซึ่งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ ประธานาธิบดีหรือประมุขของรัฐคือ เจิ่นด๊กเลื่อง (Tran Duc Luong) และ ฟานวันขาย (Phan Van Khai) เป็นนายกรัฐมนตรีหรือหัวหน้ารัฐบาล

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ระบบเศรษฐกิจ	เศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม (Socialist-oriented market) ภายใต้ นโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจ (Doi Moi) ที่เริ่มใช้เมื่อธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙
หน่วยเงินตรา	สกุลต่อง อัตราแลกเปลี่ยน ๑ ดอลลาร์สหรัฐ/อัตราแลกเปลี่ยนเท่ากับ ๑๕,๔๗๖ ต่อง หรือประมาณ ๓๖๐ ต่อง/บาท (พ.ศ. ๒๕๔๗)
GDP	๔๑,๕๐๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ไตรมาสแรกของ พ.ศ. ๒๕๔๗)
GDP Growth	ร้อยละ ๕ (ไตรมาสแรกของ พ.ศ. ๒๕๔๗)
รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี	๔๗๐ ดอลลาร์สหรัฐ (พ.ศ. ๒๕๔๖)
อัตราเงินเฟ้อ	ร้อยละ ๕ (ไตรมาสแรกของ พ.ศ. ๒๕๔๗)
อัตราการว่างงาน	ร้อยละ ๖.๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๕) ในเขตเมือง และ ร้อยละ ๒๕.๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕) ในชนบท
การค้าระหว่างประเทศ	มูลค่านำเข้าเท่ากับ ๒๒.๕ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (พ.ศ. ๒๕๔๖) มูลค่าการส่งออก เท่ากับ ๑๙.๙ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (พ.ศ. ๒๕๔๖) เวียดนามจึงขาดดุลการค้า มูลค่ารวมทั้งสิ้น ๒.๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

สินค้าออกสำคัญ	น้ำมันดิบ เสื้อผ้าและสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเล รองเท้าและเครื่องหนัง ข้าว ยางพารา เม็ดมะม่วงหิมพานต์ กาแฟ คอมพิวเตอร์ พริกไทย ถ่านหิน สินค้าหัตถกรรม
ตลาดส่งออกที่สำคัญ	ญี่ปุ่น สหรัฐฯ จีน สหภาพยุโรป ออสเตรเลีย สิงคโปร์ ไต้หวัน
สินค้านำเข้าสำคัญ	วัตถุดิบ สิ่งทอและเครื่องหนัง เครื่องจักร และอุปกรณ์ จักรยานยนต์ รถยนต์ เหล็ก คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และผลิตภัณฑ์เคมี
นำสินค้าเข้าจาก	สิงคโปร์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน
ประเทศผู้ลงทุนสำคัญ	สิงคโปร์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฮ่องกง ฝรั่งเศส ไทย เป็นการลงทุนอันดับที่ ๑๑
วันชาติ	๒ กันยายน (ได้เอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ / ค.ศ. ๑๙๔๕)
ประชากร	๘๑.๖ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๔๘)

ประวัติศาสตร์เวียดนาม

ชื่อของประเทศเวียดนามนั้น คำว่า “เวียด” เป็นคำมาจาก ภาษาจีน แปลว่า ไกลออกไป เดินทางผ่านไป เดินทางข้าม เดินทางถึง ลุกขึ้น

ทรงตัวขึ้นอีกครั้ง ดังนั้น คำว่า “เวียด” จึงน่าจะหมายถึง ประเทศหนึ่งที่อยู่ห่างไกลจากจีน และสามารถพันผ้าอุปสรรคต่างๆ จนสร้างตัวขึ้นมาเป็นบ้านเมืองได้

ส่วนคำว่า “นาม” แปลว่า ทิศใต้ ดังนั้น ชื่อเวียดนามจึงมีความหมายอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ดินแดนทางตอนใต้ของชาวเวียด หรือดินแดนทางตอนใต้ที่มีชาวเวียดอาศัยอยู่ คำว่า “เวียดนาม” เป็นชื่อที่รู้จักกันมานานกว่า ๒๐๐ ปี ในภาษาเวียดนามนั้น คำนี้เขียนแยกเป็น ๒ คำ คือ เวียดนาม (Viet Nam) ก่อนที่จะมาเป็นชื่อเวียดนาม มีลำดับการเปลี่ยนแปลงชื่อ ดังนี้

๑. วันลาง (Van Lang) เป็นชื่อแรกที่ถูกตั้งขึ้น โดยชาวหุง (Hung) หรือ หลาก (Lag) ในสมัยราชวงศ์ซ่งบาง หรือหลากเวือง เมื่อ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว

๒. เอาหลาก (Au Lag) ตั้งโดยชาวเอา (Au) หรือ เตยเอา (Tay Au) ที่อพยพมาจากจีนในสมัยราชวงศ์ฉิน เมื่อ ๒,๒๕๕ - ๒,๒๐๙ ปีมาแล้ว

๓. นามเวียด (Nam Viet) อยู่ในสมัยราชวงศ์เตริยว (๒,๒๐๙ - ๒,๑๑๓ ปีมาแล้ว)

๔. ยาวจี (Giao Chi) ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตอนต้นของจีน (๒,๑๑๓ ปี - พ.ศ. ๗๕๖)

๕. ยาวเจา (Giao Chau) ในสมัยราชวงศ์ฮั่น (พ.ศ. ๗๕๖ - ๑๐๘๗)

๖. วันชวน (Van Xuan) ในสมัยราชวงศ์ลี (พ.ศ. ๑๐๘๗ - ๑๑๕๖)

๗. อานนาม (An Nam) ในสมัยราชวงศ์ตาง (พ.ศ. ๑๑๕๖ - ๑๕๘๒)

๘. ดายโกเวียด (Dai Co Viet) ในสมัยราชวงศ์ตรัน (พ.ศ. ๑๕๑๒ - ๑๙๕๓)

- ๙. ดายเวียด (Dai Viet) ในสมัยราชวงศ์ลีและเตวี่น (พ.ศ. ๑๕๙๗ - ๑๙๕๓)
- ๑๐. ดายงือ (Dai Ngu) ในสมัยราชวงศ์โฮ (พ.ศ. ๑๙๕๓ - ๑๙๕๐)
- ๑๑. อานนาม (An Nam) ในสมัยราชวงศ์มินห์ของจีน (พ.ศ. ๑๙๕๐ - ๑๙๗๐)
- ๑๒. ดายเวียด (Dai Viet) ในสมัยราชวงศ์เลและเหงียน (พ.ศ. ๑๙๗๐ - ๒๓๕๕)
- ๑๓. เวียดนาม (Viet Nam) ในสมัยพระเจ้ายาลอง (พ.ศ. ๒๓๕๕ - ๒๓๗๕)
- ๑๔. ดายนาม (Dai Nam) ในสมัยจักรพรรดิหมิ่นหม่าง (พ.ศ. ๒๓๗๕ - ๒๔๘๘)

ฝรั่งเศสเรียกส่วนที่เป็นประเทศเวียดนามในคาบสมุทรอินโดจีนว่า “แค้วนตั้งเกี้ยว อันนาม และโคชินไชน่า” มีข้อน่าสังเกตว่า มักจะมีคำว่า “เวียด” รวมอยู่ด้วย เป็นการแสดงให้เห็นความสำคัญของเผ่าพันธุ์แห่งชาวเวียดนามที่มีความแตกต่างจากชาวฮั่นของจีน^๑

รัฐเวียดนามปรากฏหลักฐานอยู่บริเวณดินแดนทางตอนใต้ของประเทศจีนในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง เดิมเป็นที่อยู่ของชนสองกลุ่ม คือ เผ่าโล (Lo หรือ Lae) ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ เชื่อกันว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวเวียดนาม จีนบันทึกว่า เผ่าโล ไม่ใส่เสื้อผ้า กินหมาก ฟันดำ ทำนา เครื่องมือเครื่องใช้คือ คราดที่ทำด้วยหิน และมีอาวุธคือ ลูกศรอาบยาพิษ มีโครงสร้างสังคมแบบศักดินา มีการแบ่งแยกดินแดนออกเป็นส่วนๆ แต่ละ

๑. ชินจ่าวเวียดนาม, ไพร์ตัน สูงกิจวิบูลย์, สำนักพิมพ์อติตตา, ๒๕๕๖, หน้า ๓๓-๒๕.

ส่วนมีหัวหน้าเผ่าปกครอง ใช้ภาษาในกลุ่มภาษาไท อีกพวกหนึ่งอยู่ตอนเหนือเรียกว่า หยู หรือ ย้อ (Yueh) ต่อมาเผ่าโลและเผ่าย้อ รวมกันใหม่เรียกว่า โลย้อ รูปแบบการปกครองยังคงแบ่งดินแดนเป็นส่วนๆ แต่ละส่วนมีหัวหน้าเผ่าปกครอง

ต่อมาจีนได้เมืองของย้อเป็นเมืองขึ้น จีนจัดให้มีเจ้าเมืองปกครองมีหัวหน้าเผ่าต่างๆ อยู่ในความดูแลของเจ้าเมืองซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของจีนด้วย ประมาณ ๑๘๐ ปีก่อนคริสต์ศักราชมีการก่อตั้งของอาณาจักรน่านย้อ หรือ นานหยู (Nan Yueh) ประกอบด้วยเผ่าโลย้อ และกลุ่มฮอกโล (Hok Lo) ซึ่งเดินทางมาจากฟูเจี้ยนในจีน การตั้งอาณาจักรนี้มีผลทำให้กลุ่มทางเหนือคือ เผ่าย้อรับวัฒนธรรมจีนมากกว่าเผ่าโลซึ่งอยู่ทางตอนใต้ แต่เนื่องจากวัฒนธรรมจีนมีอิทธิพลในบริเวณที่ราบลุ่มมากกว่าป่าหรือบนเขา ดังนั้น ลักษณะของคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเวียดนามตอนเหนือ นั้นจึงมีสองลักษณะคือ ลักษณะแบบเวียดนามซึ่งได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจีนรวมทั้งลักษณะแบบมุง (Moung) ซึ่งเป็นลักษณะของคนที่อาศัยอยู่บนเขา มีภาษาพูดอยู่ในกลุ่มภาษาไท เช่น พวกไทดำ ไทยขาว เป็นต้น

สมัยพระเจ้าอ๋านวุ่ตี่ของจีนในปี ๑๑๑ ปีก่อนคริสต์ศักราช หรือ ช่วงพุทธศักราช ๔๓๒ น่านย้อได้เปลี่ยนจากเมืองประเทศราชเป็นแคว้นหนึ่งของจีน อาณาจักรของจีนจึงขยายลงมาถึงที่ปัจจุบันคือ เวียดนามตอนกลาง การรমন่านย้อนี้ ทำให้จีนสามารถทำการค้ากับประเทศต่างๆ ได้มากขึ้น ในสมัยแรกมีคนจีนบางกลุ่มไปตั้งหลักแหล่งอยู่กับพวกน่านย้อบ้าง จนเมื่อ ค.ศ. ๒๕ อิทธิพลวัฒนธรรมจีนจึงเริ่มมีมากขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่จีนที่ปกครองเมืองนี้ต้องการเสริมสร้างอิทธิพลจีนในแถบนี้ให้มากขึ้น จึงอพยพคนจีนลงมาเรื่อยๆ ทำให้วัฒนธรรมจีนแผ่ขยายไปอย่าง

รวดเร็วในช่วงนี้มีคนชื่อ หวังหมั่ง (Wang Mang) ตั้งตนเป็นใหญ่ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของจีนนับเป็นการเริ่มต่อต้านจีนในประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ต่อจากนั้นได้เกิดการต่อต้านจีนในลักษณะเดียวกันอีกหลายครั้ง ที่น่าสนใจคือ ผู้ที่รวมกำลังต่อต้านจีนมักจะเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีน ทั้งนี้เพราะคนจีนที่อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ ไม่คิดว่าจะต้องซื่อสัตย์ต่อชนชั้นปกครองหรือต่อจักรพรรดิจีน แต่นายพลของจีนชื่อ นายพลมาหยวน (Ma Yuan) สามารถปราบปรามความวุ่นวายลงได้ใน พ.ศ. ๕๘๖ จึงได้รับการแต่งตั้งจากจักรพรรดิจีนให้เป็นเจ้าเมือง แล้วให้ตัดสิทธิและตำแหน่งผู้นำของน่านย้อตามระบบศักดินาจนหมด ซึ่งน่านย้อได้อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าเมืองจากประเทศจีนเรื่อยมา จนถึง พ.ศ. ๑๑๔๖ ซึ่งได้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มต่างๆ มาโดยตลอด

ระยะเดียวกันนี้ทางตอนใต้ของน่านย้อคือ บริเวณเวียดนามใต้ในปัจจุบัน มีรัฐจามปาก่อตั้งขึ้นมาแล้ว ในระหว่าง พ.ศ. ๑๔๐๐ - ๑๔๐๕ น่านเจ้ายกทัพจากจีนมารุกรานน่านย้อและจามปา จีนส่งกองทัพมาช่วยน่านย้อได้สำเร็จแล้วตั้งเมืองใหม่ขึ้นคือ เมืองฮานอย ต่อมา พ.ศ. ๑๔๕๐ สิ้นสุดราชวงศ์ถัง ราชวงศ์เหลียงปกครองต่อมาในระยะเวลาสั้นๆ (พ.ศ. ๑๔๕๐ - ๑๔๖๖) ขาวน่านย้อได้ทำสงครามเพื่อแยกตัวออกจากการปกครองของจีนอยู่หลายปีจนได้รับชัยชนะ และเป็นเอกราชจากจีนใน พ.ศ. ๑๔๘๒ และเรียกอาณาจักรของตนใหม่ว่า “นามเวียด” โดยมีกษัตริย์ปกครอง

อาณาจักร “นามเวียด” (Nam Viet) ตั้งอยู่บนดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงอันอุดมสมบูรณ์ รวมไปถึงดินแดนส่วนใหญ่ทางใต้ของจีนในปัจจุบัน ระยะนี้พวกจามปากับนามเวียดเป็นมิตรกัน จนกระทั่ง ค.ศ. ๙๗๒ หรือ พ.ศ. ๑๕๑๕ หลังจาก นามเวียด เปลี่ยนชื่อเป็น “โตโคเวียด” ได้เกิดการสู้รบกับจามปาเรื่อยมา จนสมัยพระเจ้ารุทรวรมันที่ ๔ แห่ง

จามปา และพระเจ้าหลิทัณฑุณ จักรพรรดิแห่งโตโคเวียดทำสงครามกัน สงครามครั้งนั้นทำให้จามปาสูญเสียผู้คนและยกดินแดนตอนเหนือของจามปาคือ บริเวณมณฑลกว้างบิงห์ทั้งหมด และมณฑลกว้างตรีส่วนเหนือให้โตโคเวียดไป สองอาณาจักรทำการสงครามกันอยู่บ่อยครั้ง^๒

จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๖๕๑ หรือ พ.ศ. ๒๑๙๔ ราชธานีของจามปาที่เมืองวิชัย (บิณฑินห์) ก็ตกอยู่ใต้อำนาจของโตโคเวียดโดยเด็ดขาดและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเวียดนามสืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน^๓

โตโคเวียดขยายอำนาจออกไปจนถึงอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งจีนเรียกอาณาจักรของชาวเวียดนามช่วงนี้ว่า “อันนาม” ซึ่งแปลว่า “ดินแดนแห่งความสงบภาคใต้” อันนามต้องส่งเครื่องบรรณาการแก่จีน ซึ่งจีนยินยอมให้มีอิสระในการปกครองเต็มที่ ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ อาณาจักรอันนามซึ่งราชวงศ์เลปกครองได้อ่อนแอลงมาก จนเกิดการแย่งอำนาจกันระหว่างตระกูลสำคัญๆ คือ ตระกูลแม็ค ตระกูลเหงียน และตระกูลตริन्ह เมื่อตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ อาณาจักรอันนามแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ แคว้นตั้งเกีย อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแดงทางตอนเหนือสุด ตกอยู่ใต้อำนาจของตระกูลแม็ค มีเมืองหลวงคือกรุงฮานอย ส่วนแคว้นอันนามทางตอนกลางของประเทศซึ่งมีตระกูลตริन्हปกครองในนามราชวงศ์เล มีเมืองหลวงที่กรุงเตย์โต และแคว้นโคชินจีนอยู่ทางใต้ซึ่งมีตระกูลเหงียนปกครอง โดยอ้างว่าเป็นราชวงศ์เลเหมือนกัน มีเมืองหลวงอยู่ที่กรุงกวางตรี

๒. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, บังอร ปิยะพันธ์, โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗, หน้า ๓๑.

๓. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีตถึงปัจจุบัน (โดยสังเขป), ศิวพร ชัยประสิทธิกุล, ๒๕๔๕ หน้า ๔๑.

ต่อมาตระกูลตริन्ह่ตีฮานอยได้แล้วจึงย้ายเมืองหลวงมาที่กรุงฮานอยตั้งตนเป็นผู้ปกครองแคว้นตั้งเกีย ในขณะที่ตระกูลเหงียนปราบพวกจามได้ราบคาบและย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงเว้ ตระกูลเหงียนและตระกูลตริन्ह่ทำสงครามอยู่หลายปีในที่สุดก็สงบศึกกัน แบ่งอาณาจักรเป็น ๒ ส่วนคือ อาณาจักรตั้งเกียของตระกูลตริन्ह่อยู่ทางตอนเหนือ และอาณาจักรโคชินของตระกูลเหงียนอยู่ทางใต้ โดยมีกำแพงตองฮอยจากทะเลจีนถึงเทือกเขาอันนามตอนในเป็นเส้นแบ่งอาณาเขต

ทั้งสองตระกูลแยกกันไปแสวงหาอิทธิพลโดยตระกูลตริन्ह่ขยายไปทางอาณาจักรล้านช้าง ตระกูลเหงียนไปทางใต้และทำลายล้างพวกจามอย่างทารุณ ชาวจามต้องสឹภัยเข้าไปในกัมพูชาทำให้เวียดนามใช้เหตุนี้ เป็นข้ออ้างในการทำสงครามกับกัมพูชา สภาพแตกแยกของชาวเวียดนามสิ้นสุดลงใน ค.ศ. ๑๘๐๒ หรือ พ.ศ. ๒๓๔๕ เมื่อเหงียนอันห์แห่งราชวงศ์เหงียน สามารถรวบรวมดินแดนเวียดนามเข้าด้วยกัน โดยได้รับความร่วมมือจากฝรั่งเศส ซึ่งขอความช่วยเหลือจาก ปิกโน เดอ เบออง (Pigneau de Behaine) มิชชันนารีชาวฝรั่งเศส บิชอปแห่งเอดราน (Bishop of Adran) ทำให้มีอาวุธที่ทันสมัยกว่า ทหารได้รับการฝึกฝนดีกว่า จึงสามารถยึดฮานอยได้ และสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ มีพระนามว่า “พระเจ้ายาลอง” (Gia Long) ตั้งชื่อประเทศใหม่ว่า เวียดนาม (Viet Nam) และรวมประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระเจ้ายาลอง ได้แบ่งเขตการปกครองเป็น ๓ เขตคือ ตั้งเกีย โคชินไชน่า มีอุปราชช่วยปกครอง ส่วนเขตอันนาม ทรงปกครองด้วยพระองค์เอง โดยทรงเลือกเมืองเว้เป็นเมืองหลวง ศูนย์กลางบริหารแห่ง

ใหม่ของประเทศ ตลอดจนโปรดให้สร้างพระราชวัง สุสาน วัด และเจดีย์อย่างสวยงาม จนเมืองเว้กลายเป็นเมืองสวยงามที่สุดในเมืองเวียดนาม

ระบบการปกครองเป็นการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง พระองค์ขยายอาณาเขตจากชายแดนจีนไปถึงคาบสมุทรท่าเมา (Camau) ทางใต้ ทั้งยังทรงแก้ไขกฎหมายและพัฒนาระบบการปกครองโดยยึดหลักปรัชญาของขงจื้อ มีการสอบเข้ารับราชการแบบจีน มีการพระราชทานรางวัลแก่ผู้ช่วยเหลือในการปราบกบฏ มีการพระราชทานที่ดินตามลำดับชั้น โดยผู้ที่มีฐานะสูงจะได้รับที่ดินมาก อีกทั้งพระองค์พยายามดึงอำนาจเข้าสู่พระองค์โดยยกเลิกระบบศักดินาสวามิภักดิ์ พยายามผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน

พระองค์ได้ขยายอาณาเขตเข้าไปในเขตประเทศลาว กัมพูชา พร้อมกับเปิดประเทศกับชาติตะวันตกทางทะเล แต่ทรงส่งโอรสองค์โตคือ เจ้าชายแกง (Canh) ไปศึกษาที่โรงเรียนสอนศาสนาในมะละกา และทรงเข้ารับเป็นคาทอลิก นับเป็นเจ้าชายองค์แรกที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก ช่วงนี้เองฝรั่งเศสได้พยายามเข้าแทรกแซงกิจการภายในและมีบทบาทมากขึ้นด้วย เพราะฝรั่งเศสให้ความช่วยเหลือพระองค์มาก่อนในการปราบกบฏ เหตุจากการแทรกแซงนี้เอง ทำให้พระองค์รู้สึกต่อต้านฝรั่งเศสมากขึ้นจนกลายเป็นความขัดแย้งและรุนแรงยิ่งขึ้น^๔

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ฝรั่งเศสก็เข้ายึดไซ่ง่อน และได้ผนวกหัวเมืองทางใต้เข้าเป็นอาณานิคม เรียกชื่อใหม่เป็น “โคชินไชนา” (Cochin China) ในปี พ.ศ. ๒๔๑๐

๔. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, บังอร ปิยะพันธ์, โอเดียนสไตร์, ๒๕๓๗, หน้า ๓๑-๓๒.

เวียดนามใต้เสียเอกราชให้แก่ฝรั่งเศสโดยสิ้นเชิงทั้งประเทศในพ.ศ. ๒๔๒๖ ภายใต้ชื่อใหม่ว่า “อันนาม” (An Nam) ชาวเวียดนามไม่พอใจที่อยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสเช่นเดียวกับที่อยู่ภายใต้การปกครองของจีน จึงมีการปฏิวัติหลายต่อหลายครั้ง แต่ไม่สำเร็จสักครั้งเดียว

จากนั้น มีการจัดตั้งกลุ่มชาตินิยม องค์การลับต่างๆ ประกอบด้วย ขุนนาง นักวิชาการ และหนุ่มสาว เหตุการณ์ของการปฏิวัติรัสเซีย มีอิทธิพลต่อนักปฏิวัติหนุ่มคนหนึ่งชื่อ เหงียนทัทแตง (Nguyen That Thanh) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น เหงียนไอคว็อก (Nguyen Ai Quoc) ร่วมทำงานกับ ฟานจู่ตริงห์ ยื่นคำร้องต่อต้านฝรั่งเศสต่อการประชุมที่แวร์ซายส์ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ และจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๖๔

เหงียนไอคว็อก เดินทางไปกรุงมอสโกเพื่อเข้าอบรมในฐานะตัวแทนของคอมมิวนิสต์สากล ทำให้เกิดศรัทธาในสตาลินอย่างลึกซึ้ง จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๗ เหงียนไอคว็อกถูกส่งไปจีนในฐานะผู้แทนในทีมที่ปรึกษาของ โบโรดีน (Borodine) ต่อพรรคคอมมิวนิสต์ของจีน ที่นี้เองเขาได้รวบรวมนักปฏิวัติหนุ่มชาวเวียดนาม ก่อตั้งสมาคมเยาวชนเวียดนาม (Association of Vietnamese Youth) เพื่อปลดปล่อยประเทศและฝีกอบรมสมาชิก ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๖ เหงียนไอคว็อกได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “โฮจิมินห์” (Ho Chi Minh)

พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นปีที่พระเจ้าโคดิงห์สวรรคต โอรสของพระองค์ขึ้นครองราชย์สืบต่อ มีพระนามว่า พระเจ้าเบาไต๋ (Bao Dai) ขณะมีพระชนมายุครบ ๑๒ พรรษา ทรงศึกษาในฝรั่งเศสและเสด็จกลับเวียดนามใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อมาโฮจิมินห์สามารถรวบรวมพรรคคอมมิวนิสต์สำคัญๆ เข้าด้วยกันได้ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน พรรคกวีอกเียนตั้ง (Quoc

Dan Dang) แต่ฝรั่งเศสได้ปราบปรามอย่างหนัก และห้ามไม่ให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอีก พวกเขาจึงดำเนินงานแบบใต้ดินแทน

สงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกยึดเวียดนามได้อย่างรวดเร็วในพ.ศ. ๒๔๘๓ มาจนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ญี่ปุ่นประกาศให้เวียดนามเป็นอิสระจากฝรั่งเศสภายใต้การคุ้มครองของญี่ปุ่น โดยมีพระเจ้าเบาโตเป็นประมุข ต่อมาไม่กี่เดือนญี่ปุ่นก็ยอมแพ้สงคราม โฮจิมินห์จึงประกาศก่อตั้งสันนิบาตปฏิวัติ รู้จักกันในชื่อ “เวียดนามห์” (Viet Minh) คนไทยเรียกว่า “เวียดมินห์” เพื่อปลดแอกเวียดนาม รวมพรรคชาตินิยมทั้งหลายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอยู่ภายใต้การนำของคอมมิวนิสต์

ตอนแรกรัฐบาลจีนคณะชาติสนับสนุนเวียดมินห์เป็นอย่างดี แต่เมื่อรู้ว่าโฮจิมินห์ฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ จึงจำคุกเขาและตั้งองค์กรคู่แข่งขึ้น ต่อมา จีนต้องการใช้โฮจิมินห์ให้เป็นประโยชน์ จึงปลดปล่อยเขาในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ และยอมรับเขาเป็นผู้นำของพรรค เวียดมินห์ ในชื่อใหม่ของเขาคือ “โฮจิมินห์” ในขณะเดียวกัน ผู้ร่วมงานคนสำคัญของ โฮจิมินห์ที่มีชื่อว่า “โวเหงียนยาพ” (Vo Nguyen Giap) คนไทยเรียกว่า “โวเหงียนเกียพ” เขาได้รับการฝึกฝนการทำสงครามแบบกองโจรทางใต้ของจีน และจัดตั้งกลุ่มกองโจรขึ้นตามส่วนต่างๆ ในเวียดนามเหนือ มีการวางสายลับคอมมิวนิสต์ ดำเนินงานจารกรรมอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ภายใต้การควบคุมของเตี๋ยจิงห์ (Truong Chinh) เลขาธิการหนุ่มแห่งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน หน่วยสายลับเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อโฮจิมินห์อย่างใหญ่หลวง ภายหลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

ในช่วงนี้เวียดนามไม่มีผู้นำรัฐบาลอย่างเข้มแข็ง พระเจ้าเบาโตไม่มีอำนาจและกองทหารเลย ตามสนธิสัญญาระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตร กองทัพของจีนคณะชาติจะเดินทางผ่านเส้นทางที่ ๑๖ เพื่อทำพิธีการ

ยอมแพ้ของญี่ปุ่น ส่วนกองทัพอังกฤษก็เข้ายึดครองทางภาคใต้ของเวียดนาม ขณะที่โฮจิมินห์พยายามที่จะสถาปนาตัวเองเป็นผู้นำทางการเมือง โดยความร่วมมือจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและพรรคเวียดมินห์รักชาติ เข้ายึดพื้นที่ในเวียดนามให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่กองทหารสัมพันธมิตรจะมาถึง

จนในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ พรรคเวียดมินห์ประกาศตั้งคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อปลดแอกเวียดนาม หลังจากนั้น ๓ วัน กองทหารของโฮจิมินห์ก็เข้ายึดฮานอยได้ ๔ วันต่อมาก็ปิดล้อมรัฐบาลพระเจ้าเบาโตที่กรุงเว้ พระองค์ได้สละราชสมบัติ เพราะเชื่อว่าเวียดมินห์เป็นพรรคชาตินิยมที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตร กองกำลังของโฮจิมินห์เข้ายึดไซ่ง่อนและเมืองโดยรอบได้อีก จึงมีการประกาศจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นที่ฮานอย ในวันที่ ๒๙ สิงหาคม พอถึงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ โฮจิมินห์ได้ประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม พร้อมทั้งสถาปนาตนเองขึ้นเป็นประธานาธิบดี

ในเดือนพฤศจิกายน ได้ประกาศล้มเลิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน เพื่อต้องการรับการสนับสนุนจากจีนและฝรั่งเศส แต่ข้อเท็จจริงแล้ว พรรคดังกล่าวยังคงดำเนินอยู่ในรูปของกลุ่มเพื่อการค้นคว้า จนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นเป็นครั้งแรก พรรคเวียดมินห์ได้รับการเลือกตั้งมากที่สุดจำนวนถึง ๔๔๔ ที่นั่ง พรรคตรงข้ามได้ ๗๐ ที่นั่ง รัฐบาลโฮจิมินห์เริ่มต้นเจรจากับฝรั่งเศส จนตกลงยอมรับให้เวียดนามเป็น “รัฐอิสระแต่อยู่ภายใต้สหภาพฝรั่งเศส” ทหารฝรั่งเศส ๑๕,๐๐๐ คน จะต้องค่อยๆ ถอนออกไปให้หมดในปี พ.ศ. ๒๔๙๕

สัมพันธภาพของสองประเทศสิ้นสุดลงเมื่อเรือรบฝรั่งเศสระดมยิงและทิ้งระเบิดเมืองท่าไฮฟอง ในวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๙

โฮจิมินห์ระดมกำลังต่อสู้กับฝรั่งเศสในฮานอยและที่ต่างๆ สงครามกู้เอกราชได้อุบัติขึ้นและดำเนินติดต่อกันยาวนานเกือบ ๑๐ ปี

โวเหจียนยาพ ผู้บัญชาการทหารได้ส่งยกพลเข้าโจมตีกองกำลังของฝรั่งเศสที่มีอยู่ทั่วไป ตามนโยบายของโฮจิมินห์ แต่ฝรั่งเศสมีอาวุธที่เหนือกว่า กองทหารของโฮจิมินห์จึงต้องถอยร่นจากเมืองเข้าสู่ชนบทและบริเวณที่ราบสูง โดยหันมาใช้ยุทธวิธีรบแบบกองโจรตามแบบของเหมาเจ๋อตุง ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์คือ เข้าโจมตีก่อวินาศกรรมกองกำลังทหารของฝรั่งเศสที่อยู่โดดเดี่ยวพลีชีพการเสียชีวิตหน้า

ทหารกองโจรของโฮจิมินห์ได้ทำลายที่มั่นของฝรั่งเศสตามพรมแดนของประเทศจีนได้สำเร็จ รัฐบาลจีนกับเวียดนามได้มีการติดต่อกันเป็นครั้งแรก จีนได้ให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธและฝึกอบรมกองทหารเวียดนาม ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๔ โฮจิมินห์ได้รวบรวมพรรคเวียดนามเข้ากับพรรคเลียนเวียด (Lien Viet) ที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อก่อตั้งพรรคสหภาพแห่งชาติของเวียดนาม รวมทั้งได้ประกาศตั้งพรรคแรงงาน (Lao Dong) ขึ้นเพื่อพรากตัวพรรคคอมมิวนิสต์ที่สลายไปแล้ว แต่ยังดำเนินงานอยู่

กองกำลังภายใต้การบังคับบัญชาของโวเหจียนยาพ ได้ขยายดินแดนออกไปอย่างรวดเร็ว ในต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ทหารเวียดนามเข้าไปในประเทศลาว เพื่อฝึกอบรมและเข้าร่วมขบวนการสนับสนุนคอมมิวนิสต์ในประเทศลาว จนกระทั่งเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ ฐานทัพฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) ก็พ่ายแพ้เพราะถูกโจมตีอย่างหนักจากปืนใหญ่ที่ล่ำเสียงข้ามภูเขาที่โอบล้อมอยู่อย่างคาดไม่ถึงในความทรหดของเวียดนาม รวมทั้งใช้จรวดล่ำเสียงเสียบอาหาร ในวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ กองทหารฝรั่งเศสทั้งหมดได้ถูกสั่งให้ถอยร่นลงไปทางใต้ กำหนดให้เส้นขนานที่ ๑๗ องศาเหนือเป็นเส้นกันพรมแดน ทำให้

เวียดนามแบ่งเป็นเวียดนามเหนือภายใต้การปกครองของเวียดนามใต้
เวียดนามใต้อยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลที่กรุงไซ่งอนมีจักรพรรดิเป็น
ประมุขซึ่งกองกำลังชุดสุดท้ายของฝรั่งเศสได้ถอนออกไปเมื่อเดือนเมษายน
พ.ศ. ๒๕๔๙

สนธิสัญญาเจนีวา พ.ศ. ๒๕๔๗ ผู้ริเริ่มได้เข้าประชุมกันมีจีน กัมพูชา
ลาว และเวียดนาม สามารถตกลงกันได้ในวันที่ ๒๑ กรกฎาคม

ยุติการสู้รบในอินโดจีนมีมติแบ่งแยกประเทศ ที่เส้นขนานที่ ๑๗
ให้รอการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีในกลางปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ส่วนเหนือเป็น
สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) ภายใต้การนำของ
พรรคแรงงาน ส่วนใต้เป็นสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้)

พระเจ้าเบาไต๋ทรงขอร้องให้แต่งตั้ง โง่ดิงห์เยียม (Ngo Dinh
Dien) คนไทยเรียกว่า “โง่ดิงห์เดียม” เป็นนายกรัฐมนตรีของเวียดนามใต้
ต่อมามีการแสดงประชามติทั่วประเทศในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อ
เลือกผู้นำประเทศ ระหว่างโง่ดิงห์เยียมกับพระเจ้าเบาไต๋ ซึ่งโง่ดิงห์เยียม
ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น และในวันที่ ๒๖ ตุลาคม โง่ดิงห์เยียมได้
ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐเวียดนามอย่างเป็นทางการ โดยมีตัวเอง
เป็นประธานาธิบดี พระเจ้าเบาไต๋ถูกขับออกจากบัลลังก์ เป็นอวสานของ
ราชวงศ์เหงียน (พระเจ้าเบาไต๋สวรรคตในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กรุงปารีส
ขณะมีพระชนมายุ ๘๓ พรรษา)

ในขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนทางการทหารแก่
โง่ดิงห์เยียม จนทำให้เวียดนามใต้กลายเป็นรัฐอารักขาของอเมริกา จนถึง
เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ มีการตั้งแนวร่วมเพื่อการปลดแอกแห่งชาติใน
เวียดนามใต้ (NLF) ขบวนการคอมมิวนิสต์ภาคใต้ในนามของเวียดกง (Viet
Cong) เริ่มเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าประธานาธิบดี โง่ดิงห์เยียมจะได้รับ

การเลือกตั้งอีกวาระหนึ่งใน พ.ศ. ๒๕๐๔ ประชาชนก็เกิดความไม่พอใจในมาตรการปราบปรามองค์การทางศาสนาพุทธ ในข้อที่ห้ามประชาชนฉลองวันวิสาขบูชา มีการเดินขบวน มีการยิงต่อสู้กัน

เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๖ มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อว่า “ทิกกว่างตึก” (Thich Quang Duc) อายุ ๗๓ ปี ผู้ที่ประชาชนเคารพนับถือ ได้เผาตัวเองในกรุงไซ่ง่อนเป็นเหตุให้ผู้นำทหารทำการรัฐประหารโค่นอำนาจประธานาธิบดีโง่ดิงห์เยียม ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ โง่ดิงห์เยียมและน้องชายถูกสังหาร โดยรัฐบาลอเมริกาให้การสนับสนุนการรัฐประหาร

คณะทหารได้แต่งตั้งสภาคณะปฏิวัติทหาร โดยมีนายพลเยืองวันมินห์ (Duong Van Minh) เป็นผู้นำและเหียงนจ็อกเทอเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมานายพลเหียงนคันห์ (Nguyen Khanh) ได้ยึดอำนาจแล้วจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น โดยตั้งตนเองเป็นนายกรัฐมนตรีและประธานสภาคณะปฏิวัติทหาร ต่อมาเวียดนามเหนือได้ส่งเรือรบเข้ามาโจมตีเรือพิฆาตของอเมริกา ๒ ลำ ที่จอดอยู่ในอ่าวตังเกี๋ย

นายพลเหียงนคันห์ ประกาศภาวะฉุกเฉิน และใช้กฎบัตรรุงเตา (Vung Tau Charter) เป็นเผด็จการเต็มรูปแบบ ชาวพุทธและนักศึกษาเดินขบวนประท้วงทั่วทั้งประเทศ นายพลเหียงนคันห์ จึงยกเลิกกฎบัตรรุงเตา และลาออกจากตำแหน่ง ต่อมารัฐบาลพลเรือนก็ได้ปราบปรามรัฐประหารได้สำเร็จ ๒ ครั้ง และได้เนรเทศนายพลเหียงนคันห์ออกนอกประเทศ

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๘ มีการจัดตั้งสภาทหาร (Military Directorate) ขึ้น มีนายพลเหียงนวันเทียว (Nguyen Van Thieu) เป็นประมุขของประเทศ และพลอากาศโทเหียงนเกากี้ เป็นนายกรัฐมนตรี ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์มีความเข้มแข็งขึ้น ส่งทหารเข้าแทรกซึมกว่า

๕,๐๐๐ คน พร้อมอาวุธหลายพันตันต่อเดือน สหรัฐอเมริกาโดยประธานาธิบดีลินดอน บี. จอห์นสัน (Lyndon B. Johnson) จึงตัดสินใจส่งทหารจำนวนมากเข้าเวียดนาม พอถึงปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๐ มีทหารอเมริกันถึง ๕๐๐,๐๐๐ คน และทหารของสัมพันธมิตรอีก ๑๐๐,๐๐๐ คน อยู่ในเวียดนาม

จุดเปลี่ยนของสงครามเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๑ เมื่อพวกเวียดกงทำการจู่โจมอย่างฉับพลันในกรุงไซ่ง่อน และอีก ๖๔ เมืองใหญ่ทั่วเวียดนามใต้ในวันเต็ต (Tet) อันเป็นวันปีใหม่ของเวียดนาม สามารถบุกเข้าโจมตีสถานทูตอเมริกาด้วย ซึ่งนำความอับอายมาสู่อเมริกาอย่างมาก ประธานาธิบดีจอห์นสันประกาศจำกัดขอบเขตการทิ้งระเบิดในวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ และถอนตัวออกจากตำแหน่ง

โฆจิมินห์เสี่ยชีวิตใน พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยไม่ทันได้เห็นงานของตนเอง ประสบความสำเร็จ ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ครองตำแหน่งต่อ และได้ให้สัญญาที่จะยุติสงคราม จึงมีข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เพื่อยุติการสู้รบทั้งหมด อเมริกายอมถอนทหารออกจากเวียดนาม เส้นขนานที่ ๑๗ แบ่งเวียดนามออกเป็น ๒ ส่วน มีการแลกเปลี่ยนเชลยศึกโดยไม่มีเงื่อนไข

แต่ทว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ กองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รุกคืบลงไปทางใต้อย่างไม่ลดละ รัฐบาลไซ่ง่อนถูกปฏิเสธความช่วยเหลือทางทหารจากรัฐสภาของสหรัฐฯ ส่งผลให้เวียดนามเหนือบุกเข้ายึดกรุงไซ่ง่อนได้สำเร็จ ในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ การต่อสู้อันยาวนานของพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อปลดแอกและรวมชาติจึงสำเร็จผลอย่างสมบูรณ์ในที่สุด

ยุทธการชี้ขาดนี้คือ ยุทธการโฮจิมินห์ซึ่งเป็นสิ่งที่ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ได้ตั้งความหวัง และทำนายไว้ในพินัยกรรมของท่านใน พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้กลายเป็นความจริง สามารถปลดปล่อยไซ่ง่อนเป็นอิสระภาพ รวมทั้งภาคใต้ของเวียดนาม ทั้งเว้ ดานัง และนาตรัง ประชาชนเวียดนามมีชัยชนะเหนือจักรวรรดินิยมทั้ง ๒ ชาตินี้คือ จักรวรรดินิยมฝรั่งเศส และจักรวรรดินิยมอเมริกา ต่อมามีการดำเนินการเลือกตั้งเสรีทั่วประเทศรวมทั้งเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้อย่างเป็นทางการในวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ใช้ชื่อว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” (Socialist Republic of Vietnam)

มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ด้วยการบังคับให้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในการทำเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการค้า ทำให้ผู้คนพยายามหลบหนีออกนอกประเทศ มีการกักตัวปัญญาชนและผู้บริหารของเวียดนามใต้ ส่งเข้าค่ายอบรมให้การศึกษาใหม่ ในพ.ศ. ๒๕๒๑ เวียดนามส่งกองทหารรุกรานกัมพูชา และปะทะกับจีนในสงครามสั่งสอนจากจีน เวียดนามจึงได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ หรือสนธิสัญญาเพื่อความปลอดภัยกับสหภาพโซเวียต

ทำให้มีการร่วมมือกันระหว่างจีน สหรัฐฯ และสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) เพื่อต้องการแรงสนับสนุนจากนานาชาติในการโดดเดี่ยวเวียดนาม แต่เวียดนามก็ไม่สนใจใยดีอะไร มาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เวียดนามก็ประสบกับสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนอดอยาก ต้องเข้าคิวรอรับการแบ่งปันส่วนอาหาร เนื้อสัตว์ และข่าวสารเป็นรายสัปดาห์และรายเดือนทำให้เกิดการอพยพหนีไปตายเอาดาบหน้า เรียกกันว่า “ไบ้ต พีเพิล” กันเป็นระลอกๆ แออัดกันในเรื่องออกทะเลไปยังฮ่องกง ฟิลิปินส์ ไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ รัฐบาลที่ฮานอยจึงตัดสินใจยกเลิกระบบเศรษฐกิจยามสงคราม เลิกบังคับซื้อข้าวจากชาวนาในราคาต่ำเพื่อนำไปเลี้ยงกองทัพ ประกาศกฎหมายยอมรับการลงทุนจากต่างประเทศอย่างเปิดเผย จนมาถึงการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ ๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ เวียดนามจึงประกาศเจริณูรยตามนโยบายกลาสนอสต์ และเปเรสทรอยก้าของสหภาพโซเวียตโดยปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมของประเทศครั้งใหญ่ เรียกว่า “โด่ยเหม้ย” (Doi Moi) ภายใต้ผู้นำคนใหม่คือ เหงียนวันลินห์ (Nguyen Van Linh)

ทำให้ข้าวที่เคยขาดแคลนกลับกลายมาพอกิน และสามารถส่งออกเป็นคู่แข่งกับประเทศไทยได้ เพราะชาวนาสามารถเพาะปลูกได้บนที่ดินของตนเอง เศรษฐกิจที่ซบเซาเพราะมีรัฐเป็นนายจ้าง เป็นเจ้าของกิจการที่ใหญ่ที่สุดแบบผูกขาดเพียงเจ้าเดียวก็เริ่มกระเตื้องขึ้น คนเวียดนามมีงานใหม่ๆ ในโรงงานและในสำนักงานของนักลงทุนจากฮ่องกง ไต้หวัน เกาหลี และแคนาดามากขึ้น

ขณะเดียวกันการล่มสลายของระบบสังคมนิยมในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ส่งผลให้เวียดนามไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ ทางเศรษฐกิจจากมิตรประเทศเหมือนที่ผ่านมา ฉะนั้นในกลางปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ผู้นำระดับสูงของเวียดนามได้ไปเยือนจีนเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์กับปักกิ่ง หลังจากที่เวียดนามได้ถอนกำลังทหารออกจากกัมพูชาในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๓๒

สหรัฐอเมริกายกเลิกข้อห้ามติดต่อทางการค้ากับฮานอยและขอให้เปิดเผยบัญชีรายชื่อทหารอเมริกันทั้งหมดที่สูญหายไป ในสงครามเวียดนาม นักลงทุนจากยุโรปและเอเชียต่างหลั่งไหลเข้าไปในเวียดนาม ทั้งฮานอยและไฮจิมินห์ ซิตีได้กลายเป็นเมืองที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

รัฐบาลของประธานาธิบดีบิล คลินตัน อนุมัติปล่อยเงินกู้ระหว่างประเทศให้กับเวียดนามใน พ.ศ. ๒๕๓๖ มีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูต และเปิดสถานทูตอเมริกาในฮานอย ช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๓๘^๕

การสร้างชาติเวียดนาม

การปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีนว่า เป็นพลังผลักดันให้ขบวนการชาตินิยมขยายตัวขึ้นกลายเป็นขบวนการของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในระยะต่อมา ลัทธิอาณานิคมที่ครอบงำอินโดจีนได้นำความสมัยใหม่มาให้ดินแดนแถบนี้ แต่มิได้นำความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและความกินดีอยู่ดีมาสู่ประชาชนส่วนใหญ่ เพราะประชาชนไม่สามารถเหยิบฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ จึงเกิดขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนามซึ่งเรียกว่าขบวนการเวียดมินห์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ อันเป็นผลมาจากการขูดรีดทางเศรษฐกิจและการกดขี่ทางการเมืองของฝรั่งเศสและชนชั้นสูงในเวียดนาม นักชาตินิยมจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่าการแก้ปัญหาเวียดนามไม่สามารถทำได้โดยการปฏิรูปต้องทำการปฏิวัติชาวเวียดนามที่กลับจากฝรั่งเศสหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีความคิดทางด้านนี้อย่างรุนแรง การขยายตัวของลัทธิชาตินิยมและคอมมิวนิสต์ในจีนช่วงแรกของทศวรรษที่ ๑๙๒๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๖๓ มีอิทธิพลสำคัญต่อขบวนการชาตินิยมและขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม

๕. ซินจ่าวเวียดนาม, ไพรัตน์ สูงกิจบูลย์, สำนักพิมพ์อิติตตา, ๒๕๔๖, หน้า ๑๙-๓๑.

ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามจัดตั้งครั้งแรกในรูปของ สันนิบาตเยาวชนนักปฏิวัติเวียดนาม (Vietnam Revolutionary Youth League) ซึ่งมีโฮจิมินห์เป็นผู้นำ ที่ตอนแรกเป็นนักชาตินิยมแต่เปลี่ยนมานิยมลัทธิคอมมิวนิสต์

โฮจิมินห์เคยอาศัยอยู่ในฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต และเข้าร่วมองค์การคอมมิวนิสต์สากลใน ค.ศ. ๑๙๒๔ หรือ พ.ศ. ๒๔๖๗ ก่อนกลับมามาจัดตั้งสันนิบาตเยาวชนฯ ช่วงแรกของการปฏิวัติในเวียดนามเริ่มใน ค.ศ. ๑๙๒๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นกบฏของกำลังทหารที่ “เย็นเบย์” ใกล้พรมแดนจีน มีการเดินขบวน นัดหยุดงาน การจลาจลของชาวนาแต่กบฏเหล่านี้ถูกฝรั่งเศสปราบอย่างทารุณ โฮจิมินห์ ถูกจำคุกในฮ่องกงถึง ๓ ปี (พ.ศ. ๒๔๗๔ - ๒๔๗๖) ทำให้ขบวนการคอมมิวนิสต์หยุดชะงักลง

พรรคคอมมิวนิสต์จัดตั้งขึ้นอีกอย่างลับๆ โดยการสนับสนุนจากมอสโก สหภาพโซเวียต เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดครองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขบวนการคอมมิวนิสต์มีอิทธิพลมากขึ้นจนกลายเป็นพลังชาตินิยมในที่สุด หน่วยงานกอบกู้เอกราชได้จัดตั้งขึ้นใหม่เรียกว่า สันนิบาตเพื่อเอกราชของเวียดนาม (Vietnam Doc-Lap Dongminh Hoi หรือ Allied League for Independence of Vietnam) เรียกสั้นๆ ว่า เวียดมิงห์ หรือ เวียดมินห์ (Vietminh)

เมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้ ขบวนการเวียดมิงห์ได้ฉวยโอกาสนี้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่กรุงฮานอย โฮจิมินห์ประกาศเอกราช จัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามขึ้น เมื่อฝรั่งเศสกลับมาปกครองเวียดนามนั้น ฝรั่งเศสไม่รับรองรัฐบาลของ โฮจิมินห์ และอ้างสิทธิเหนือเวียดนามทั้งหมด ดังนั้นจึงเกิดสงครามขึ้น รัฐบาลโฮจิมินห์ได้รับการสนับสนุนจากจีนคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียต ซึ่งทั้งสองประเทศได้รับรองจากรัฐบาล

โฮจิมินห์ ใน ค.ศ. ๑๙๕๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๙๓ และให้ความช่วยเหลือทางการทหารด้วย จึงทำให้ฝรั่งเศสพ่ายแพ้ในการรบที่เดียนเบียนฟู ค.ศ. ๑๙๕๔ หรือ พ.ศ. ๒๔๙๗ และถอนตัวออกจากเวียดนาม

เดียนเบียนฟูเป็นจุดเปลี่ยนสำหรับเวียดนามและสาธารณรัฐใหม่ ในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ เมื่อบรรลุการเจรจาที่เจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ นับว่าเป็นการสิ้นสุดการปกครองอาณานิคมของฝรั่งเศสในอินโดจีน ตามพื้นฐานข้อตกลงได้แบ่งอินโดจีนออกเป็นสี่ส่วน ทำให้เกิดเป็นประเทศลาว กัมพูชา และเวียดนาม นอกจากนี้ได้แบ่งเวียดนามที่เส้นขนานที่ ๑๗ ออกเป็นสองส่วนคือ เวียดนามเหนือ ปกครองโดยโฮจิมินห์ และเวียดนามใต้ซึ่งฝรั่งเศสเป็นผู้สถาปนาขึ้น ตามเงื่อนไขในข้อตกลงเจนีวา การแบ่งเวียดนามมีระยะเวลาเพียง ๒ ปีเท่านั้น เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วจะมีการเลือกตั้งซึ่งเป็นการตัดสินใจของพลเมืองว่าจะแบ่งแยกหรือจะรวมกันเป็นหนึ่งเดียว

ทั้งสองรัฐมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงในด้านอุดมการณ์พื้นฐาน เวียดนามเหนือภายใต้การนำของโฮจิมินห์เป็นรัฐที่นิยมคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ ส่วนเวียดนามใต้เป็นรัฐบาลที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ซึ่งฝรั่งเศสให้การสนับสนุน และมีกษัตริย์เบาไตเป็นประมุข

การแบ่งเวียดนามออกเป็นสองประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจตามมา เนื่องจากเวียดนามเหนือเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมมาตั้งแต่ดั้งเดิม มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์พอเพียงที่จะสนับสนุนอุตสาหกรรมของตนเอง

ส่วนทางภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำโขงเป็นแหล่งเกษตรกรรมมาช้านาน ถ้าหากสองรัฐไม่สามารถรวมกันได้ ทั้งสองฝ่ายจะต้องหันไปหาแหล่งอื่นเพื่อทดแทนสิ่งที่ตนเองขาดไป

ในระหว่างสองปีนั้น มีการเคลื่อนย้ายประชากรกันอย่างขนานใหญ่ ชาวคาทอลิกทางภาคเหนือเกรงว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์จะกีดกันพวกตน ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส ชาวคาทอลิกประมาณร้อยละ ๘๕ จำนวน ๙๐๐,๐๐๐ คน เริ่มอพยพลงทางใต้ ส่วนทางใต้พวกเวียดนามที่ อยู่กระจัดกระจาย ตั้งมั่นอยู่ตามสถานที่ต่างๆ กว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน เริ่มอพยพขึ้นเหนือเนื่องจากคำสั่งจากทางรัฐบาลฮานอยสั่งให้คนของตนไปรวมตัวกันเพื่อเสริมกำลังให้เข้มแข็งขึ้น แต่ทิ้งไว้เพื่อปฏิบัติการในโอกาสต่อไปอย่างน้อย ๕๐๐,๐๐๐ คน ถ้าฝรั่งเศสไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่จะปล่อยให้ประชาชนตัดสินใจในอนาคตของตนเองและเมื่อเกิดปัญหาการรวมประเทศ^๖

โฮจิมินห์เชื่อว่า ตนเองจะต้องชนะการเลือกตั้งอย่างเด็ดขาด จึงได้ทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจในการสถาปนารัฐเวียดนามเหนือ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เร่งด่วน แต่ก็ไม่ละเลยการสถาปนารัฐบาลเวียดนามใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา แต่สิ่งที่โฮจิมินห์มองข้ามไปคือ ข้อตกลงเจนีวานั้น กระทบกันแค่สองฝ่าย คือ ตนเองที่เป็นผู้แทนของเวียดนามใต้ กับฝรั่งเศส เท่านั้น ซึ่งรัฐบาลเวียดนามใต้หรือสหรัฐฯ ก็ได้ลงนามในข้อตกลงเจนีวาด้วย จึงรู้สึกว่าจะไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อตกลง ดังนั้น โงดิงห์เยียม นายกรัฐมนตรีเวียดนามใต้ ซึ่งมีสหรัฐฯหนุนหลังอยู่ก็มีข้อโต้แย้งที่จะเลื่อนการเลือกตั้งออกไปได้^๗

๖. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, บังอร ปิยะพันธ์, โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗, หน้า ๒๔๖-๒๕๐.
๗. สงครามปัจจุบัน, ปรีชา ศรีवालย์, โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓.

ในต้นพุทธทศวรรษ ๒๕๙๐ นั้น เรื่องเกี่ยวกับเวียดนามยังไม่เป็นเรื่องที่นักวิชาการหรือสื่อมวลชนสนใจกันมากนัก เพราะมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับเวียดนามในแวดวงมหาวิทยาลัยและสื่อมวลชนไม่กี่คน แต่การที่สหรัฐฯ เข้าไปมีบทบาทหลายด้านนับตั้งแต่การตกลงที่เจเนวาเป็นต้นมา ทำให้สังคมนอเมริกันเริ่มต้องการความรู้เกี่ยวกับประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น ดังนั้น บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการของสหรัฐฯ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเวียดนาม จึงมีโอกาสดีได้เป็นแหล่งความรู้และความคิดเห็นที่สำคัญ ดังนั้น ข้อคิดเห็น การพูด และการเขียนของกลุ่มนี้จึงโฆษณาชวนเชื่อให้ไปในแนวทางของการยืนหยัดต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งรับนโยบายมาจากผู้นำหรืออภินายหนึ่งก็คือ ทัศนคติของชาวอเมริกันส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมโดยบุคคลเหล่านี้ให้ไปในทางเดียวกันทั้งสิ้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๙๘ ที่ ดไวท์ ดี. ไอเซนฮาวร์ ประธานาธิบดี และ ริชาร์ด นิกสัน เป็นรองประธานาธิบดีสหรัฐฯ นั้น สภาพความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจให้ความช่วยเหลือ ینگดิงห์เยียมอย่างเต็มที่ ปัญหาการสร้างชาติของเวียดนามใต้ที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาทางการเมือง เนื่องจากสหรัฐฯ มีเจตนาจะสร้างเวียดนามใต้เป็นประชาธิปไตยแบบสหรัฐฯ โดยมีที่ปรึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้มีสถาบันทางการเมืองแบบอเมริกัน เช่น ประธานาธิบดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการเลือกตั้ง และการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมืองแก่ประชาชน แต่ว่าสหรัฐฯ ก็ไม่ได้เอาใจใส่ต่อปัญหาทางการเมืองอย่างจริงจัง เนื่องจากไปกังวลกับปัญหาความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งสหรัฐฯ เห็นว่าเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่เร่งด่วน

ด้วยเหตุนี้เจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐฯ จึงพึงพอใจที่จะเห็น ینگดิงห์เยียม มีความสามารถปกครองประเทศและต่อต้านคอมมิวนิสต์ได้

เป็นอันดับแรกส่วนรัฐบาลประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นเป็นเป้าหมายระยะยาว สหรัฐฯ จึงไม่ได้ส่งเสริมให้มีการปฏิรูปทางการเมือง จนกระทั่งเกิดการประท้วงการปกครองของโงดิงห์เยียมอย่างกว้างขวาง^๘

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ สมัยประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้ส่งหน่วยรบพิเศษของสหรัฐฯ เข้าไปปฏิบัติการในเวียดนาม เพิ่มขึ้นจากจำนวนเพียงไม่กี่สิบคน เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ตามความสนับสนุนที่ทวีขึ้นในเวียดนาม^๙

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ สหรัฐฯ ได้ส่งทหารเข้าไปในเวียดนามใต้จำนวน ๙๐๐ คน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ สหรัฐฯ ส่งทหารเข้ามาอีก เพิ่มจำนวนเป็น ๓,๒๐๐ คน ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เพิ่มจำนวนทหารเป็น ๑๑,๓๐๐ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เพิ่มจำนวนทหารเป็น ๑๖,๓๐๐ คน^{๑๐}

เมื่อสถานการณ์ในเวียดนามรุนแรงขึ้น เคนเนดีเห็นว่าหน่วยรบพิเศษของเขาจะแก้ปัญหาในการปราบปรามการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ได้อย่างแน่นอน แต่สิ่งที่เขามองข้ามไปคือ ทหารในหน่วยรบพิเศษนี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทหารในหน่วยนี้ทุกคนพร้อมที่จะทำการรบต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ต้องการกลับไปยังยุโรปตะวันออกมากกว่า เพราะพวกเขาเหล่านี้มีเชื้อสายยุโรปตะวันออกที่ต้องการกลับไปยังบ้านเมืองเพื่อต่อต้านโซเวียตมากกว่า ดังนั้น เมื่อทหารเหล่านี้ถูกส่งไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พวกเขาจึงเกิดความคับข้องใจเกิดขึ้น

๘. สงครามเวียดนาม, ซาดิซาย พณานานนท์, ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มปป.

๙. สงครามปัจจุบัน, ปรีชา ศรีวิสัย, โอเดียนสไตร์, ๒๕๓๓.

๑๐. สารคดีหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึงยุคปฏิรูป, วิเทศกรณีย์, มปป.

ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ รองประธานาธิบดีลินดอน บี. จอห์นสัน ถูกส่งไปเวียดนามใต้เพื่อหาข้อเท็จจริง อีกทั้งเป็นการยืนยันว่า รัฐบาลสหรัฐฯยังคงสนับสนุนเวียดนามใต้ และรัฐบาลโงดิงห์เยียมต่อไป สุดท้ายคือเพื่อดำรงรักษาความมั่นคงของรัฐบาลโงดิงห์เยียมไว้

รองประธานาธิบดีจอห์นสันได้รับมอบอำนาจอย่างเต็มที่ในการ ประเมินสถานการณ์ในเวียดนาม เขาให้คำมั่นสัญญากับประธานาธิบดี โงดิงห์เยียมว่าจะให้ความช่วยเหลือตามที่เวียดนามใต้ต้องการ เพื่อปราบปรามการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แม้แต่การส่งทหารอเมริกันเข้าไปช่วยรบในเวียดนามใต้ด้วย แต่โงดิงห์เยียมยังไม่เชื่อใจในคำมั่นสัญญาของ จอห์นสันเท่าใดนัก เขาจึงตอบปฏิเสธไปว่าไม่ต้องการให้ทหารอเมริกันเข้ามาในเวียดนามแต่ขอให้สหรัฐฯ ส่งอาวุธยุทโธปกรณ์และเงิน เพื่อเขาจะได้เพิ่มกำลังทหารกองทัพเวียดนามใต้ให้ถึง ๓๐,๐๐๐ คน อีกทั้งยังขอให้เพิ่มความช่วยเหลือทางทหารและสิ่งที่ปรึกษาทางทหารมาเพิ่มเติมเพื่อฝึกทหารเวียดนามใต้และสนับสนุนทางการด้านการซ่อมบำรุง ฝึกการบิน แทนที่ วิชาการรบ

จากนั้นเกิดปัญหาทางการเมืองภายในลาว ซึ่งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตเข้าไปมีบทบาทสนับสนุนให้เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งแม้ว่าสงครามกลางเมืองในลาวจะสิ้นสุดลง แต่ทั้งเวียดนามเหนือและสหรัฐฯ ก็ยังใช้ความไม่สงบในลาวเป็นเครื่องต่อรองในการทำสงครามใหญ่ในเวียดนามต่อไป

ในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๕ มีการนำยุทธศาสตร์ออกมาใช้คือ มีการจัดตั้งหมู่บ้านที่มีการป้องกันอย่างแข็งแรง ซึ่งต้องมีการเคลื่อนย้ายประชาชนจากหมู่บ้านของตนไปอยู่ในชนบทที่รัฐบาลจัดสรรไว้ให้เพื่อป้องกันตนเอง ซึ่งทำให้ชาวนาไม่พอใจรัฐบาลเวียดนามรวมทั้งไม่พอใจ

สหรัฐฯ อีกด้วย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเพิ่มความเป็นศัตรูต่อรัฐบาลของโงดิงห์เยียมคือ ทัศนคติของสื่อมวลชนสหรัฐฯ ที่มีต่อการรบในเวียดนาม และเรื่องของรัฐบาลของโงดิงห์เยียม ที่เกี่ยวกับการนอกราชกร์ บังหลวง รวมทั้งข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับการรบที่แอบบอค ซึ่งมีการสูญเสียทางฝ่ายเวียดนามใต้ และสหรัฐฯ มากกว่าทางฝ่ายเวียดนามเหนือ ซึ่งความผิดพลาดดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดทางทหารที่ผู้บังคับบัญชาลังเลที่จะนำทหารเข้าทำการรบเพราะเกรงว่ารัฐบาลจะกล่าวโทษที่ทำให้ทหารต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

ช่วงเวลานั้น เป็นช่วงที่จอห์น เอฟ. เคนเนดีต้องเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ ทั้งในคิวบา และในลาว ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาในเวียดนามเขาจึงต้องการพิสูจน์ตนเองว่าเขาเป็นผู้นำที่สามารถทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งบางครั้งทำให้เขาต้องเลือกทางเดินที่ขาดความรอบคอบทั้งในนโยบายและโครงการ

จากปัญหาการต่อต้านรัฐบาลของโงดิงห์เยียมที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ทำเนียบประธานาธิบดีในไซ่ง่อน ถูกล้อมด้วยบรรดานายพลกบฏ มีนายพลเดื่องวันมินห์ เป็นผู้นำ โดยให้โงดิงห์เยียมและน้องชายเข้ามาอบตัว ซึ่งเมื่อนายทหารจับตัวได้ทั้งสองคนจึงถูกฆ่าตายในเวลาต่อมา และอีกสามสัปดาห์ถัดมา ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี ก็ถูกลอบยิงเสียชีวิต

นายพลเดื่องวันมินห์ ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้ารัฐบาล ซึ่งเวียดนามเหนือฉวยโอกาสช่วงที่เกิดความวุ่นวายในการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนี้อย่างเต็มที่ เพิ่มการรุกในชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อที่ตั้งทางทหารของรัฐบาลและหมู่บ้านยุทธศาสตร์ในเดือนมกราคม พ.ศ.

๒๕๐๗ มีนักศึกษาก่อความวุ่นวายตามท้องถนนในไซ่ง่อน ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นโดยทั่วไป ดังนั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกครั้งหนึ่งในวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗ เมื่อพลโทเหงียนคานห์ ที่ทำการรัฐประหารโดยปราศจากการนองเลือดได้สำเร็จ และปลดนายพลเดื่องวันมินห์ ออกจากตำแหน่ง

นับจากที่ลินดอน บี. จอห์นสันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ หลังจากที่ประธานาธิบดีเคนเนดีถูกลอบสังหาร จากวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีการเปลี่ยนแปลงความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ต่อเวียดนามใต้จากการให้ความช่วยเหลืออย่างจำกัดเพื่อปราบปรามผู้ก่อการร้ายมาเป็นการส่งทหารอเมริกันเข้าไปช่วยรักษาเอกราชให้กับเวียดนามใต้^{๑๑}

หลังจากที่จอห์นสันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีเพียง ๒ วัน มีการเชิญคณะเจ้าหน้าที่คนสำคัญๆ ของรัฐบาลมาพบปะหารือกับเฮนรี แคมบอท ลอดจ์ ทูตอเมริกันประจำเวียดนามใต้ซึ่งเดินทางมาวอชิงตัน เพื่อให้คำปรึกษาหลังจากที่โงดิงห์เยียมถูกสังหาร จอห์นสันต้องการสานต่อนโยบายเวียดนามของเคนเนดี และไม่ต้องการสูญเสียเวียดนามใต้ให้คอมมิวนิสต์

จอห์นสันได้ทราบว่ามีเวียดนามใต้ขณะนั้นอยู่ในภาวะเสื่อมทั้งทางด้านการเมืองและการทหาร แต่เขาก็ยังไม่ดำเนินนโยบายใดๆ ที่เกี่ยวกับเวียดนามใต้อยู่ระยะหนึ่งด้วยความเกรงใจ ๒ ประเด็นคือ เกรงว่าถ้าเขานำสหรัฐฯ เข้าไปมีส่วนร่วมในปัญหาเวียดนามมากขึ้น อาจจะมีผลกระทบ

๑๑. สงครามเวียดนาม, ซาติชาย พณานานนท์, ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มปป.

ในทางลบต่อการเลือกตั้งที่จอห์นสันตั้งใจจะสมัครเป็นประธานาธิบดีในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ และการเข้าร่วมดังกล่าวอาจจะทำลายโครงการปรับปรุงประเทศที่เรียกว่า “The Great Society” แต่เพื่อช่วยกอบกู้สถานการณ์ที่ เสี่ยงเปรียบของเวียดนามใต้ มีการเพิ่มความช่วยเหลือให้แก่เวียดนามใต้ ทั้งทางด้านวัตถุและจำนวนที่ปรึกษา โดยหวังว่าการเพิ่มการช่วยเหลือใน ลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยพลิกสถานการณ์ของฝ่ายเวียดนามใต้ให้ดีขึ้น

เหตุผลเบื้องหลังนโยบายของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ หลักความคิดที่ว่า หากสหรัฐฯ ไม่ค้าจุนเวียดนามใต้ สหรัฐฯ จะต้องพันธมิตรให้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ชัยชนะของ เวียดนามเหนือจะทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์และสงครามปลดปล่อยในทุก แห่งของโลกแข็งแกร่งขึ้น ลาว กัมพูชา และไทย จะต้องพังทลายลงไป ตามทฤษฎีโดมิโน และหากสหรัฐฯ จะต้องพ่ายแพ้ในเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ก็จะทำให้พันธมิตรอื่นๆ ของสหรัฐฯ เช่น ญี่ปุ่น และยุโรปตะวันตก เกิดความสงสัยในสมรรถภาพและความตั้งใจจริงของสหรัฐฯ ที่จะปฏิบัติ ตามพันธะสัญญาที่ได้ให้ไว้ ดังนั้น เวียดนามจึงกลายเป็นเวทีที่ทดลอง ความแข็งแกร่งในแสนยานุภาพและเทคโนโลยีที่สูงส่งของอเมริกาที่มีต่อ พันมิตรของตนทั่วโลก ดังที่นักการเมืองอเมริกันได้เคยแถลงไว้

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ กองเรือรบเวียดนามใต้ได้ออก โจมตีเกาะเล็ก ๆ ในเวียดนามเหนือสองเกาะตามแผนยุทธการ เอ - ๓๔ ต่อมาในวันที่ ๒ สิงหาคม ประธานาธิบดีจอห์นสันได้รับข้างแจ้งว่า เรือ ตอร์ปิโดลาดตระเวนยามฝั่งของฝ่ายเวียดนามเหนือ ๓ ลำ ได้โจมตี เรือพิฆาตแมดดอกซ์ (Maddox) ซึ่งติดเครื่องบินลอบดักฟังข่าวสารของ ฝ่ายเวียดนามเหนือ และคอยช่วยเหลือการปฏิบัติการตามแผนยุทธการ เอ - ๓๔ ในบริเวณอ่าวตังเกี๋ยในเวียดนามเหนือ ในวันที่รุ่งขึ้นวันที่ ๓ สิงหาคม

กองเรือปฏิบัติการยุทธการเอ - ๓๔ ยังคงโจมตีเวียดนามเหนือต่อไป ประธานาธิบดีจอห์นสันแนะนำให้กองทัพเรืออเมริกันในเวียดนามใต้ จัดเรือพิฆาต ซี. เทอร์เนอร์ จอย (C. Turner Joy) ทำการลาดตระเวนในน่านน้ำ อ่าวตังเกี๋ยร่วมกับเรือพิฆาตแมดดอกซ์ โดยมีเครื่องบินคุ้มกัน ต่อมาในวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้ประกาศว่า เวียดนามเหนือได้โจมตีเรือพิฆาตทั้งสองลำ ฝ่ายเวียดนามเหนือถูกขับไล่ ออกไปโดยที่เรืออเมริกันไม่ได้เสียหายแต่ประการใด

จนในที่สุด วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ ประธานาธิบดี จอห์นสันจึงได้ใช้มติอ่าวตังเกี๋ย (Tonkin Gulf Resolution) หรือ มติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Resolution)

มติอ่าวตังเกี๋ยทำให้ประธานาธิบดีจอห์นสันมีอำนาจหน้าที่โดย ถูกต้องตามกฎหมายในการใช้กำลังทหารทำสงครามเวียดนามอย่างเต็มที่ ในฐานะจอมทัพ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ประกาศสงครามกับเวียดนามเหนือ อย่างเป็นทางการก็ตาม ในขณะที่เดียวกันคะแนนนิยมทางการเมืองในตัว ประธานาธิบดีจอห์นสันก็พลอยตกต่ำตามมติอ่าวตังเกี๋ยไปด้วย เนื่องจาก ข่าวการโจมตีเรือพิฆาตทั้งสองลำนั้น จนทุกวันนี้ยังไม่ทราบว่าเป็นความจริงหรือไม่ เพราะเรือทั้งสองลำนี้ไม่ได้รับความเสียหาย และไม่มีผู้ใดพบ ชิ้นส่วนของเรือตอร์ปิโดของฝ่ายเวียดนามเหนือที่ทางการสหรัฐฯ ประกาศ ว่าถูกทำลาย ความเลือนลางของข่าวสารที่ได้รับจากฝ่ายบริหารเช่นนี้ ไม่ได้นำมาอภิปรายในรัฐสภาให้กระจ่างชัด ยิ่งกว่านั้นแม้แต่การเข้าไปยุ่ง เกี่ยวในสงครามเวียดนามโดยตรงก็ยังได้รับการปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๘ นายพลเหงียนคานห์ได้เปิดทาง ให้นายพลเหงียนวันเทียว ขึ้นเป็นประธานาธิบดี โดยมีนายพลเหงียนเกากี้ เป็นนายกรัฐมนตรี และภายหลังการเลือกตั้งในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๘

นายพลเหยียนวันเทียว และเหยียนเกากี้ ก็จึงขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี และรองประธานาธิบดีแห่งเวียดนามใต้

เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ สหรัฐอเมริกาได้ส่งนาวิกโยธิน ๓,๕๐๐ คน ขึ้นบกที่ฐานทัพอากาศสหรัฐฯ ที่เมืองดานัง ตามคำขอร้องของนายพล วิลเลียม เวสต์มอร์แลนด์ (William Westmoreland) แม่ทัพสหรัฐฯ เพื่อ เปิดฉากทำสงครามภาคพื้นดิน

พ.ศ. ๒๕๐๘ สาธารณรัฐเวียดนามตกอยู่ในสถานการณ์ที่ล่อแหลม ที่สุด รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงตกลงใจส่งกำลังทหารเข้าปฏิบัติการ พร้อมกับกำลังพันธมิตรอีก ๗ ประเทศ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สเปน ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีน และไทย สงคราม เวียดนามจึงได้เริ่มขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาในเดือนเมษายน ประธานาธิบดีจอห์นสันเสนอให้ เวียดนามเหนือยุติสงคราม โดยเสนอเงินให้จำนวนหนึ่งพันล้านดอลลาร์ เพื่อพัฒนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งเวียดนามเหนือด้วย อีกทั้งเขายังเสนอให้เปิดการเจรจาสันติภาพ ระหว่างเวียดนามเหนือและ เวียดนามใต้โดยไม่ต้องคำนึงถึงอดีตที่ผ่านมา แต่ในขณะเดียวกันเขาก็ส่ง ทหารเข้าเวียดนามใต้อีก ๒๐,๐๐๐ คน เวียดนามเหนือปฏิเสธที่จะรับเงิน และเสนอขอยุติสงครามของตน แต่สหรัฐฯ ไม่เห็นด้วย

เมื่อการเจรจาทกลงกันไม่ได้ ดังนั้น ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๘ ประธานาธิบดีจอห์นสันจึงเปลี่ยนนโยบายเป็นเร่งใหม่กำลังทำสงคราม อย่างเต็มที่ โดยเพิ่มกำลังทหารอเมริกันขึ้นอีก และโจมตีระดมทิ้งระเบิดเวียดนามเหนืออย่างหนักเพื่อให้ได้ชัยชนะโดยเร็ว นับว่าเป็นการ เข้าสู่สงครามเวียดนามอย่างเต็มตัว แม้ว่าจะได้รับการคัดค้านจาก ประชาชนและนานาชาติก็ตาม ประธานาธิบดีจอห์นสันพยายามจะเจรจา

เพื่อยุติสงครามกับเวียดนามเหนือหลายครั้ง โดยเสนอจะถอนทหารอเมริกันออกจากเวียดนามใต้ หากเวียดนามเหนือจะถอนทหารของตนออกไปก่อน เพราะรู้ว่ารัฐบาลเวียดนามใต้จะอยู่ไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพอเมริกัน

ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๐ มีทหารอเมริกันกว่า ๔๗๕,๐๐๐ คน ในเวียดนาม ฝ่ายบริหารหลายคนเริ่มสงสัยในอนาคตของสงครามที่มองไม่เห็นชัยชนะในครั้งนี้อย่างไรก็ตาม จำนวนพลเรือนเวียดนามเหนือที่เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็นหมื่นๆ คน ทำให้ชาวบ้านเวียดนามใต้หันไปให้ความช่วยเหลือเวียดนามเหนืออย่างลับๆ และมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับคนอเมริกันในเวียดนามใต้ พลเรือนผู้บริสุทธิ์ถูกจับเข้าแถวยิงทิ้งเพราะไม่แน่ใจว่าผู้ใดเป็นเวียดกงหรือให้การช่วยเหลือแก่เวียดกง หมู่บ้านที่ถูกสงสัยว่าเป็นมิตรกับข้าศึกถูกทำลาย ป่า หนอง คลอง บึง ลำธารถูกทำลายด้วยสารเคมี และถูกระเบิดร้ายแรงนานาชนิด เช่น ระเบิดนาปาล์ม ระเบิดเชื้อโรค หรือแม้กระทั่งระเบิดพลาสติกที่สะเก็ดระเบิดฝังร่างแล้วผ่าตัดออกมาไม่ได้ เป็นต้น

การเข้าร่วมสงครามเวียดนามของจอห์นสันนี้ แสดงให้เห็นถึงการแตกความสามัคคีอย่างชัดเจน ซึ่งทางเวียดนามเหนือมีพลเมืองราว ๑๗ ล้านคน และพร้อมที่จะถูกเกณฑ์เพื่อรับใช้ชาติ ในขณะที่สหรัฐอเมริกา มีพลเมืองถึง ๒๐๐ กว่าล้านคน แต่ไม่สามารถใช้ต่อสู้สงครามเบ็ดเสร็จในเวียดนามใต้เต็มที่เพราะเกิดแตกแยกความคิดเห็นภายในชาติ พวกหนึ่งไม่สมัครใจที่จะช่วยสู้รบในสงครามครั้งนี้ โดยพิจารณาว่าเป็นสงครามที่ผิดศีลธรรม และไม่ได้มีการประกาศสงครามอย่างเป็นทางการ บางคนคิดว่าการบุกเวียดนามเหนืออาจจะกระตุ้นให้อาสาสมัครชาวจีนหรือชาวรัสเซียเข้าแทรกแซง ซึ่งจะทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง พวกที่

สนับสนุนการทำสงครามเพราะเห็นด้วยกับการสกัดกั้นการขยายตัวของ ลัทธิคอมมิวนิสต์ตามทฤษฎีโดมิโนของรัฐบาล พวกนี้เรียกว่า พวกเหยี่ยว (hawks) ส่วนพวกที่ต่อต้านสงครามเวียดนามเพื่อสันติภาพได้ชื่อว่า พวกนกเขา (doves)

หลังจากการโจมตีในวันตรุษญวน (Tet Offensive) ซึ่งเป็นการบุกโจมตีของกองทัพเวียดนามเหนือที่เข้าโจมตีเมืองไซ่ง่อน และเมืองสำคัญของเวียดนามใต้ สร้างความเสียหายให้กับฝ่ายเวียดนามใต้เป็นอย่างมาก ดังนั้น ภาพที่ออกอากาศทางจอโทรทัศน์ที่แสดงให้เห็นถึงความเสียหายอย่างใหญ่หลวงของเวียดนามใต้จึงเป็นประเด็นสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เกิดความแตกแยกภายในพรรคเดโมแครตในการหยั่งเสียงเพื่อสรรหาตัวผู้เข้าแข่งขันตำแหน่งประธานาธิบดีกับพรรครีพับลิกัน ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ประธานาธิบดีลินดอน บี. จอห์นสัน ตัดสินใจไม่สมัครเข้ารับเลือกตั้งในสมัยหน้า เนื่องจากความเหนื่อยอ่อนใจที่จะเอาชนะสงครามเวียดนาม

สงครามอินโดจีนยังคงเป็นปัญหาระหว่างชาติที่ยิ่งใหญ่ของประธานาธิบดีนิกสัน เขาแต่งตั้งให้เฮนรี แคมบอท ลอดจ์ เป็นผู้แทนสหรัฐฯ เข้าร่วมประชุมเพื่อยุติสงคราม ณ กรุงปารีส ร่วมกับเวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และเวียดกง ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๑ แต่ประธานาธิบดีเจียงวันเทียวแห่งเวียดนามใต้ ก็ประกาศไม่เห็นด้วยที่จะให้พวกเวียดกงส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมด้วย ประธานาธิบดีเจียงวันเทียวได้ถ่วงเวลาอยู่ถึง ๕ สัปดาห์เพื่อโหมกำลังโจมตีเวียดนามเหนือให้บอบช้ำที่สุดเพื่อไว้เป็นเครื่องต่อรองในการประชุมซึ่งต้องเลื่อนไปเป็นวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ประธานาธิบดีเจียงวันเทียวจึงจะยอมตกลงให้

เวียดนามเข้าร่วมประชุมด้วย แต่การประชุมก็ไม่ได้เกิดผลคืบหน้า เนื่องจากที่ประชุมตกลงกันไม่ได้เรื่องการกำหนดตัวผู้ที่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมในครั้งนั้น

ในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ประธานาธิบดีนิกสันได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่นๆ ที่เกาะกวมในมหาสมุทรแปซิฟิก ถ้อยแถลงของประธานาธิบดีนิกสันในครั้งนี้อีกกันว่า ลัทธิกวม (Guam Doctrine) หรือลัทธินิกสัน (Nixon Doctrine) มีใจความสำคัญว่า สหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือประเทศพันธมิตรที่ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์รุกรานในด้านเศรษฐกิจและการทหาร แต่จะไม่ส่งกองกำลังของตนเข้าไปช่วยทำสงครามโดยตรง ประเทศที่ถูกรุกรานจะต้องจัดหาองกำลังทหารป้องกันตนเอง ในกรณีของเวียดนาม ลัทธินิกสันหมายถึงว่า สหรัฐฯ จะถอนทหารของตนออกจากเวียดนามและปล่อยให้เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รบกันเอง (Vietnamization) ซึ่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ สหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ การฝึกทหารและการเงิน ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๒ สหรัฐฯ ได้เริ่มทยอยถอนทหารจำนวน ๒๕๐,๐๐๐ คน จากจำนวนทหารทั้งสิ้น ๕๔๓,๕๐๐ คน

ตอนแรกคนอเมริกันรู้สึกโล่งใจที่ได้ยินการประกาศลัทธินิกสันเพื่อปล่อยให้ชาวเวียดนามรบกันเอง แต่แล้วก็เกิดความไม่พอใจอย่างหนักที่ประธานาธิบดีนิกสันล่าช้าในการถอนทหารออกจากเวียดนาม เพราะสงครามยังดำเนินต่อไปอย่างดุเดือดและต่อเนื่อง ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๒ คนอเมริกันเกิดความแตกแยกทางความคิดเห็นในเรื่องสงครามเวียดนามอย่างรุนแรง จากการหวั่นเสียวในเดือนตุลาคม ปีเดียวกันนั้น ปรากฏว่าหนึ่งในสามต้องการให้ถอนทหารออกจากเวียดนามทันที

การต่อต้านสงครามเกิดขึ้นไปทั่วประเทศ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ หรือวันยุติสงครามเวียดนาม (Vietnam Moratorium Day) ซึ่งมีประชาชนและนักศึกษาจาก ๑,๐๐๐ กว่ามหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนกว่า ๑.๕ ล้านคน ได้หยุดการเรียนและการทำงาน เข้าร่วมกิจกรรมประท้วงสงครามไปทั่วประเทศ

ปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๔ กองทัพเวียดนามใต้ต้องรับบทบาทอย่างหนักในการรบ เนื่องจากมีทหารอเมริกันเหลืออยู่เพียง ๑๔๐,๐๐๐ คน วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ประธานาธิบดีนิกสันสั่งให้ทั้งระบอบฮานอย และวางทุ่นระเบิดตามเมืองท่าต่างๆ รวมทั้งเมืองไฮฟองของเวียดนามเหนือ อีกภายหลังที่ได้วางเว้นมาสี่ปีเพื่อตัดการขนส่งอาวุธจากนอกประเทศเข้าเวียดนามเหนือ

วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖ สหรัฐอเมริกา เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และ เวียดนาม กง ได้ลงนามในสนธิสัญญาหยุดยิงปารีส (Paris Accords) อย่างเป็นทางการ ณ กรุงปารีส ฝ่ายเวียดนามเหนือได้ปล่อยเชลยศึกอเมริกัน ๕๙๐ คน และสัญญาว่าจะช่วยค้นหาทหารอเมริกันที่หายไปให้ด้วย เจ้าหน้าที่อเมริกันคนสุดท้ายออกจากเวียดนามเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ แต่เวียดนามทั้งสองฝ่ายต่างก็ละเมิดสนธิสัญญาหยุดยิงที่กระทำกันที่กรุงปารีส โดยยังมีการรบพุ่งกันเองอยู่นานหลายปี^{๑๒}

ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ หลังจากที่หยุดยิงได้ ๑๘ วัน และ คิสซิงเจอร์ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพแล้ว รัฐสภาได้ตัดการช่วย

๑๒. สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน (ค.ศ. ๑๙๕๕-๑๙๘๐), สมร นิติทัศน์ประกาศ, โอเคียนส์ไตร์, ๒๕๓๑.

เหลือเวียดนามใต้ลงไปมาก ทั้งยังได้ออกพระราชบัญญัติอำนาจในการทำสงคราม (War Powers Act of 1973) ซึ่งเข้มงวดกับการใช้อำนาจของประธานาธิบดี ทำให้ประธานาธิบดีฟอร์ดไม่สามารถที่จะส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดอเมริกันที่ฐานทัพในเวียดนามใต้ให้โต้ตอบเมื่อเวียดนามเหนือโจมตีได้ อีก ๔ เดือนต่อมา กองทัพเวียดนามเหนือจึงได้เคลื่อนเข้ามาอยู่ปากประตูเมืองไซ่ง่อน

จนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เวียดนามเหนือก็โจมตีครั้งใหญ่ ประธานาธิบดีฟอร์ดได้ขอร้องให้รัฐสภาทุ่มกำลังมหาศาลเพื่อช่วยเวียดนามใต้อย่างเร่งด่วนก่อนที่จะแพ้ แต่ครั้งนี้รัฐสภาได้ปฏิเสธคำขอร้องเนื่องจากเอือมระอากับสงครามเวียดนามอย่างเต็มที่

ตั้งนั้นในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ กองทัพเวียดนามเหนือจึงได้เข้ายึดครองไซ่ง่อนได้ แล้วจึงเปลี่ยนชื่อเสียใหม่เป็น นครโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City) ถือเป็นการสิ้นสุดสงครามอินโดจีนที่สู้รบกันอย่างยาวนานถึง ๓๐ ปี ผลสุดท้ายการสร้างชาติของเวียดนามก็สิ้นสุดลงโดยการรวมเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เข้าด้วยกัน

บทที่ ๓

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นกระบวนการต่อเนื่องนับตั้งแต่เป็นยุวชน โดยแทรกอยู่ในคำสอนของผู้อาวุโส ตลอดจนรูปแบบการเรียนการสอนที่อยู่ในชั้นเรียน ซึ่งคำสอนเหล่านี้เองที่ทำให้เยาวชน และประชาชนเวียดนามมีจิตใจที่มุ่งมั่น จนสามารถเอาชนะมหาอำนาจในช่วงสงครามเวียดนาม และพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วดังเช่นปัจจุบัน

คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนและประชาชนเวียดนาม เริ่มตั้งแต่ชั้นหน่ออ่อนหรือชั้นอนุบาล คุณธรรมและจริยธรรมที่ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ยึดถือเป็นหลักในการดำรงชีวิตคือ คำสอนของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ถือเป็นคำสอนสำคัญซึ่งคำสอนดังกล่าวกระตุ้นให้เยาวชน

เวียดนามศึกษาหาความรู้ ไม่เฉพาะแต่ในตำราเรียนเท่านั้น แต่เยาวชนยังต้องรู้เรื่องของประเทศชาติ ประชาชน และรู้เรื่องราวหลากหลายแง่มุมของสังคม จนมีผู้กล่าวว่า หากถามเด็กคนใดในเวียดนาม ก็จะสามารถจดจำคำสอนของท่านโฮจิมินห์ ได้ว่า เรียนกับโรงเรียน เรียนกับหนังสือ ห้องสมุด เรียนซึ่งกันและกัน เรียนกับประชาชน สิ่งสำคัญคือ จะมีการตีตประกาศหลักคำสอนสำคัญของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ๕ ข้อ ไว้ตามสถาบันต่างๆ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งคำสอนดังกล่าวได้มีการสอนเยาวชนเวียดนามก่อนกระแสปฎิรูปการศึกษาของโลกมานานหลายสิบปี หลักคำสอน ๕ ข้อ ได้แก่ ๑) รักประเทศชาติ ๒) รักประชาชน ๓) เรียนเก่ง ทำงานเก่ง ๔) รักษาอนามัยดี ๕) วินัยดี ๕) ซื่อสัตย์ กล้าหาญ คำสอนดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนเวียดนามตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบัน

ความสำเร็จในการปลูกฝังความรักชาติ ความกล้าหาญ และความขยันของคนเวียดนาม ทำให้ประเทศที่ประสบกับสงครามมาอย่างยาวนาน สามารถพลิกตนเองมาเป็นคู่แข่งสำคัญของประเทศไทย ทั้งในแง่เศรษฐกิจ และการศึกษา การผลิตเยาวชนคนรุ่นใหม่ของเวียดนาม มีการพัฒนาในเชิงรุก เพื่อพัฒนาศักยภาพการพัฒนาประเทศ ซึ่งการศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งส่วนที่เป็นสาเหตุ ส่วนที่เป็นกระบวนการ และส่วนที่เป็นผลกระทบ จึงได้ทำการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ความหมายของการปลูกฝัง คุณธรรม และจริยธรรม
๒. การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนเวียดนาม

ความหมายของการปลูกฝัง คุณธรรม และจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของการปลูกฝังว่า เป็นการบำรุงให้เจริญมั่นคง และได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่าเป็น สภาพคุณงามความดี ซึ่งคำว่า “ดี” หมายถึงลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ^{๑๓}

จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัย ให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ตั้งงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้อง ความควรในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อย และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีคุณธรรมและเมโนธรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยมีสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์^{๑๔}

จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติ และประพฤติเหมาะสมในสิ่งที่ถูกต้องซึ่งสังคมยอมรับ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขร่มเย็น ซึ่งแหล่งที่มาของ จริยธรรม ได้แก่ ปรัชญา ศาสนา นโยบาย

๑๓. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, ราชบัณฑิต, นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖, หน้า ๒๕๓, ๖๘๐.

๑๔. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, ประภาศรี สีหอำไพ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ของรัฐบาล กฎหมาย วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม จรรยาบรรณ และมารยาทสังคม^{๑๕}

ความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรม สัจธรรมและจริยธรรม สรุปได้ดังนี้

๑. จริยธรรมระดับศีลธรรม เป็นการประพฤติและปฏิบัติตาม ศีลธรรม กฎหมาย วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม จรรยาบรรณ และมารยาทสังคม เพื่อสร้างสันติภาพของสังคม

๒. จริยธรรมระดับสัจธรรม เป็นการปฏิบัติตามหลักของ ศีล สมานิติปัญญา เพื่อให้การประพฤติธรรมนั้นถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติแห่งชีวิต เพื่อให้อยู่เหนือความชั่ว ความดีมีจิตบริสุทธิ์พ้นจากความทุกข์ เป็นการสร้างสันติสุขให้กับบุคคล และเพื่อสันติภาพของสังคม

คุณค่าของจริยธรรมกับชีวิตมนุษย์

๑. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีระเบียบเป็นระบบ มีความอบอุ่น มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีสันติภาพ

๒. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเองมีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

๓. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิต การดำเนินชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๔. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นๆ และสังคมอย่างมีระบบเป็นระเบียบ เช่น การครองตน การครองงาน การครองเรือน การครองคน ฯลฯ

๑๕. จริยธรรมทางธุรกิจ, พรเทพ พุกกะพันธ์, ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕, หน้า ๖.

๕. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาชีวิต และสามารถ
ทำให้ความทุกข์หมดไปได้

๖. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์มีเครื่องยึดเหนี่ยว และเป็นหลักปฏิบัติ
เพื่อป้องกันการเบียดเบียน การเอารอดเอาเปรียบกันในทางส่วนตัว และ
สังคม

๗. จริยธรรมช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มนุษย์มีชีวิตที่ดี มี
สุขภาพจิต สุขภาพกายดีเป็นชีวิตที่สมบูรณ์

๘. จริยธรรมช่วยสร้างสันติภาพในสังคม และสร้างสันติภาพโลก

๙. จริยธรรมเป็นวิถีทางแห่งปัญญา ทำให้มนุษย์มีเหตุผล รู้จักใช้
สติปัญญาแก้ปัญหาชีวิต มีความเชื่อในการกระทำความดี โดยการนำเอา
หลักจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาชีวิต ไม่หลงงมงายในสิ่งที่
ปราศจากเหตุผล

จริยธรรมช่วยให้มนุษย์เป็นคนหนักแน่น มีความขยันอดทน มานะ
ต่อสู้ เพื่อเอาชนะความทุกข์ความเดือดร้อนไปด้วยตนเอง เป็นที่พึ่งของ
ตนเองไม่ต้องรอโชคชะตา

สำหรับศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวใน
ระเบียบวาระแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมถึงเรื่องคุณธรรมและ
จริยธรรมว่า เป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์อันเป็นไปเพื่อความสุข
ของตนเองและการอยู่ร่วมกันหรือศีลธรรม นอกจากนั้น คุณธรรมและ
จริยธรรมคือการเป็นผู้มีจิตใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดย
การไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณา มุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ซึ่ง
การพัฒนาประเทศทุกชนิดต้องมุ่งส่งเสริมให้มนุษย์มีจิตใจสูง

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปลูกฝังคุณธรรมและ
จริยธรรมเป็นการเสริมสร้างและบำรุงความประพฤติ ตลอดจนกิริยา

และการแสดงออกมุ่งไปในทางที่เป็นคุณงาม ความดี อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของชาวเวียดนาม

ชาวเวียดนามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับดี (อัตราการเรียนรู้หนังสือสูงกว่า ๙๐%) และพวกเขายังต้องการที่จะเรียนรู้จากคนอื่นและยอมรับข้อผิดพลาดต่างๆ หากพวกเขาสามารถนิยามอนาคตของตนได้ เช่นเดียวกับที่ต่อสู้ในสงคราม จะเห็นได้จากสภาพบนท้องถนนของฮานอยและโฮจิมินห์ซิตีจะไม่เห็นสภาพของความเศร้าหมองหรือร่องรอยของความยากจน ทุกหนทุกแห่งจะมีแต่การดำเนินกิจการของประชาชนที่รักการทำงานหนักและกระตือรือร้นในการสร้างชาติ มีอนาคตที่จะต้องสร้างและชาวเวียดนามก็ตั้งใจที่จะทำให้ได้

ถึงแม้ว่าเวียดนามจะมีประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งมาเป็นเวลานานทำให้ผู้คนมีแนวโน้มในการระมัดระวังคนต่างชาติอยู่มากตลอดจนให้คุณค่าต่อการพึ่งพาตนเองสูง รวมทั้งทำสิ่งต่างๆ ตามวิถีทางของตน ประสบการณ์จากการสู้รบทำให้คนเวียดนามมีจิตวิญญาณโดยกำเนิดและตระหนักร่วมกันในชาติว่าดินแดนแห่งนี้สามารถเอาชนะมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่และมีเทคโนโลยีที่เหนือกว่าได้

ผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมเวียดนามซึ่งนับเป็นปัจจัยในด้านยุทธศาสตร์และการปฏิวัติสังคมด้วยการใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิวัติ และเป็นขุมทรัพย์แห่งชาติที่จะต้องทำการปกป้องรักษา สิ่งที่ผู้นำคอมมิวนิสต์เน้นคือการปลูกฝังให้ประชาชนสำนึกถึงความรุ่งโรจน์ของชาวเวียดนามในอดีต

ซึ่งเหนือกว่าวัฒนธรรมจีนและฝรั่งเศสย้อนกลับไปที่ก่อนจีนยึดครองเวียดนามเมื่อสองศตวรรษก่อนคริสตกาล ปฏิเสธกระแสความเชื่อที่ว่าวัฒนธรรมเวียดนามโดยรากฐานแล้วเป็นอันเดียวกับวัฒนธรรมจีน ผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามได้พูดถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างวัฒนธรรมประจำชาติเวียดนาม ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของลัทธิมาร์กซ์ - เลนิน เช่น พรรคยืนยันที่จะให้เสรีภาพในการแสดงออกทางศิลปกรรม หากไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสำเร็จในการปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐบาลเวียดนามได้มีมาตรการส่งเสริมรักษา หรือชำระล้างวัฒนธรรมเวียดนามให้เป็นไปตามความปรารถนาของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ดังเช่น สื่อมวลชนเวียดนามในเวียดนาม จำต้องรายงานสิ่งที่รัฐบาลต้องการ โดยให้รายงานข่าวที่ดีและลงพิมพ์ภาพที่เสริมสังคมนิยม สื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์ของรัฐเพื่อช่วยให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตามนโยบายของพรรคและรัฐบาล

ภายหลังจากการรวมประเทศแล้ว ผู้นำเวียดนามหลายคนได้เดินทางเยือนประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่อยู่ในค่ายคอมมิวนิสต์ ค่ายทุนนิยม หรือกลุ่มสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีจุดประสงค์คือการขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการลงทุน เช่น ฝรั่งเศสได้ไปลงทุนผลิตปูนซีเมนต์ที่ฮาเตียน

นโยบายต่างประเทศที่สำคัญคือ ความเป็นกลางด้วยการร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และคบค้ากับทุกชาติไม่ว่าจะปกครองด้วยระบอบใด แม้ว่าเวียดนามจะเป็นประเทศหนึ่งที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ แต่เวียดนามก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศอิสระไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของมหาอำนาจใด

นโยบายเศรษฐกิจของเวียดนามในปัจจุบัน มีลักษณะของการผ่อนคลายนโยบายการเมือง จากการมุ่งเป้าหมายสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ไปเป็นเสรีนิยม เน้นนโยบายเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยพิจารณาสถานการณ์ภายในประเทศและภูมิภาคเป็นส่วนประกอบ การปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายที่จะดึงศักยภาพที่เวียดนามมีอยู่ออกมาใช้เพื่อการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจในภาคต่าง ๆ ทั้งส่วนหนึ่งมาจากความร่วมมือจากต่างประเทศ ศักยภาพดังกล่าวมีอยู่ทั้งในทรัพยากรธรรมชาติ และในทรัพยากรมนุษย์ การที่เวียดนามมีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นตลาดแรงงานที่กว้างใหญ่ มีจำนวนแรงงานประมาณร้อยละ ๕๐ ของประชากรทั้งหมด ๗๗ ล้านคน โดยสูงกว่าร้อยละ ๔๐ อ่านออกเขียนได้ อีกทั้งแรงงานชาวเวียดนามนี้มีความสามารถในการเรียนรู้ ฝึกฝน อดทน

เวียดนามมีแม่น้ำใหญ่สองสายที่ช่วยในการเกษตรกรรมได้ คือแม่น้ำแดงทางตอนเหนือ และแม่น้ำโขงทางตอนใต้ โดยสภาพทั่วไปแล้วชาวเวียดนามทั้งเหนือและใต้เป็นเกษตรกรแต่มีการประกอบอุตสาหกรรมบ้างในเมืองใหญ่ การพัฒนาประเทศกำลังก่อให้เกิดความกดดันชนิดใหม่ต่อสิ่งแวดล้อมให้เสื่อมสลายลง ประชากรที่กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้น ประมาณกันว่าอาจเพิ่มประมาณ ๘๐ ล้านคน จึงหมายถึงว่าความต้องการที่ดินขอมสูงขึ้นไปด้วย รัฐบาลจึงต้องจัดการกับปัญหาเรื่องการอุตสาหกรรมพื้นที่ป่าไม้ถูกคุกคามจากการตัดโค่นลงเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อส่งเป็นสินค้าออกซึ่งทำให้เกิดปัญหาการกัดเซาะหน้าดินและน้ำท่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่ป่าไม้ถูกทำลายทั้งจากคนและภัยธรรมชาติ ทำให้ประเทศต้องสูญเสียมากยิ่งขึ้นกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ แม้รัฐบาลจะมีความพยายามที่จะหาหนทางแก้ไข

ปัญหาที่น่าตกใจดังกล่าวด้วยโครงการปลูกป่าทดแทน ซึ่งทำการปลูก ต้นไม้ทดแทนเป็นพื้นที่ ๑,๖๐๐ ตารางกิโลเมตร (๖๒๐ ไมล์) เป็นประจำ ทุกปี แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทดแทนความสูญเสียป่าไม้ในปริมาณ ๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร (๗๗๐ ไมล์) ในทุกปี

นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา สงครามการใช้ สารเคมีพ่นทำลายป่าไม้เพื่อไม่ให้ศัตรูซ่อนตัว เช่น ผ่นเหลือง ในช่วงที่ อเมริกาเข้าไปข้องเกี่ยวกับสงครามเวียดนามทำให้เกิดผลของมลภาวะต่อ ห่วงโซ่อาหารนี้คือความหายนะ

ปัจจุบันเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศกระเตื้องขึ้น ระบบ สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนา และความเป็นอยู่ของชาวเวียดนามในประเทศทั่วไปก็ดีขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งครั้งแรกของทศวรรษที่ ๙๐ แม้ว่า จะลดลงเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเอเชียที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็ตาม อย่างไรก็ตามปัญหาทางเศรษฐกิจก็ยังคงมีอยู่เช่นกัน ดังเช่น อัตรา การว่างงานที่เพิ่มขึ้นสูงอย่างไม่หยุดหย่อน ช่องว่างระหว่างคนจนและ คนรวยที่เพิ่มมากขึ้นทุกที

ตามแนวทางสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ เพราะ เป้าหมายหลักและสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามตั้งแต่อดีต เป็นต้นมา คือ “การปลดปล่อยประเทศจากอาณานิคม” ซึ่งก็ได้ดำเนินการ บรรลุเป้าหมายไปแล้ว และ “การเดินทางไปให้ถึงความเป็นสังคมนิยม” เติม รูปแบบ การแสดงออกซึ่งการยึดมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมและความ อุดมของพรรค ถูกประกาศออกมาอยู่เป็นประจำวันทั้งทางวิทยุและ หนังสือพิมพ์เวียดนามในภาษาเวียดนาม ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส และยังเห็นได้จากการรณรงค์ในการสร้างพรรคที่กำหนดให้มีขึ้นระหว่าง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ไม่ว่าจะการแสดง

ความยึดมั่นดังกล่าวจะเป็นเพียงรูปแบบหรือเป็นเนื้อแท้ก็ตาม ต่างก็เป็นการสะท้อนถึงความพยายามในการคงไว้ซึ่ง (รูปแบบ) สังคมนิยม และการคงอยู่ของพรรค

การรณรงค์ในการสร้างพรรคนี้ อาจสะท้อนให้เห็นถึงสัญญาณหรือการสั่นคลอนอำนาจของพรรคที่เกิดขึ้นได้ด้วยเหตุนี้ พรรคจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างให้ตนเองแข็งแกร่งขึ้น อย่างไรก็ตามพรรคมีความหมายและความสำคัญยิ่งตรงที่คนเวียดนามถือว่าพรรคคือนักสู้ และเป็นผู้นำที่นำประเทศไปสู่การหลุดพ้นจากการกดขี่ของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส นำไปสู่ความเป็นเอกราชและนำไปสู่การหลุดพ้นจากการรุกรานของอเมริกาในสงครามเวียดนาม และที่สำคัญนำไปสู่การรวมประเทศได้สำเร็จ^{๑๖}

การปลุกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนเวียดนามสามารถแยกได้เป็น ๑) ศาสนา ๒) จารีตประเพณีและความเชื่อท้องถิ่น

ศาสนา

รัฐธรรมนูญเวียดนามปี พ.ศ. ๒๕๒๓^{๑๗} ได้ระบุไว้ว่า “ประชาชนมีเสรีภาพในการบูชาและจะปฏิบัติกิจทางศาสนาหรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องไม่ใช่ศาสนาไปในทางที่ฝ่าฝืนกฎหมายและการเมือง” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเวียดนามมีความหลากหลายในเรื่องของการนับถือศาสนา และความเชื่อท้องถิ่นมาก ซึ่งประกอบด้วย

๑๖. การปฏิรูปวิทยาศาสตร์ศึกษา : กรณีศึกษาเวียดนาม, สิบปมน์ เกตุทัต และคณะ, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

๑๗. วารสารเอเชียปริทัศน์ ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๔๑), บทความเรื่อง “ศาสนา ความเชื่อและการปฏิบัติในเวียดนาม”, โดย ไสภนา ศรีจำปา.

ศาสนาพุทธ

นักวิชาการเวียดนามมีข้อสันนิษฐานว่าการเผยแพร่พุทธศาสนาจากอินเดียไปสู่ตะวันออกอาจทำได้ทั้งทางบกและทางทะเล โดยผ่านทางช่องแคบมะละกาลงไปทางใต้ ส่วนทางถนนมีสองสาย สายแรกผ่านมาทางพม่าเข้าไทยไปยังกัมพูชาและอาจเป็นไปได้ว่าพระธรรมจาริกจากอินเดียใช้เส้นทางนี้ต่อไปยังลาว และเข้าไปยังเวียดนามทางเมืองทัญฮว่า (Thanh Hoa) และเหงะอาน (Nghe An) ถนนสายที่สอง เชื่อมต่อระหว่างอินเดียวกับจีนผ่านอัสมัม พม่า และยูนนาน ถนนนี้อาจมีการใช้ตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่สอง

จากข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ดังกล่าว นักวิชาการเวียดนามส่วนหนึ่งต้องการปฏิเสธทฤษฎีที่ว่าพุทธศาสนาเผยแพร่ครั้งแรกจากอินเดียไปสู่จีนและจากจีนสู่เวียดนาม แม้ว่าในอดีตกาลจะมีพระจากอินเดียเดินทางมาเทศนาที่เวียดนามก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้าไปถึงจีนตอนใต้ก็ตาม แต่น่าเสียดายว่าไม่อาจหาหลักฐานมายืนยันได้แน่ชัดได้ว่า เมื่อไรและมีจำนวนเท่าใด แต่จากหลักฐานทางเอกสารจีนบันทึกว่าที่อโศกเจดีย์ที่วัดเนเล (Ne Le) ที่ชาวจี (Giao Chi) ปัจจุบันคือไต่เซิน (Do Son) ใกล้เมือง ไฮฟอง การเผยแพร่พุทธศาสนาดำเนินต่อไปหลังจากที่เวียดนามเป็นเอกราชจากจีน บทบาทของพุทธศาสนาแบบอินเดียเริ่มลดลง และถูกแทนที่ด้วยนิกายต่าง ๆ จากจีน ซึ่งพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมลงในขณะนี้ศาสนาพุทธยึดหลักสังฆธรรมคือ การมีชีวิตเป็นทุกข์ ความทุกข์เกิดจากกิเลส ความทุกข์ดับเมื่อกิเลสดับ มีวิธีดับกิเลสได้ บรรลุสังฆธรรมได้โดยดำเนินตามมรรค ๘ ศาสนาพุทธยึดหลักทางสายกลาง ชาวเวียดนามยอมรับนับถือศาสนาพุทธมากกว่า ๒,๐๐๐ ปีแล้ว และยังมีผู้นับถือกันอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบันนี้ (ประมาณร้อยละ ๕๕)

ตามหมู่บ้านเวียดนามทุกแห่งจะมีจ้าว (Chua) หรือวัด และดิงห์ (Dinh) หรือศาลาประชาคม ชาวบ้านจะไปบูชาพระพุทธเจ้าที่จ้าวทุกวันทั้ง ๑ และ ๑๕ ค่ำ ด้วยดอกไม้ธูปเทียน และผลไม้ ส่วนผู้ที่จะปฏิบัติธรรม สู้ดินแดนบริสุทธิ์ (นิพพาน) ได้ จะต้องประกอบด้วยการสำรวมจิตใจให้เป็นสมาธิ การสวดพระนามของพระพุทธเจ้า การประพฤติดีเป็นบุญแก่ตนเองและครอบครัว ทั้งยังมีความเชื่อกันว่า บุญที่สั่งสมโดยผ่านการทำความดี จะช่วยให้มีชีวิตที่เป็นสุขในโลกนี้ และยังสามารถเดินทางปลอดภัยสู่ดินแดนแห่งความสุขอันสมบูรณ์ หรือดินแดนบริสุทธิ์หลังความตาย

ลุยเลา (Luy Lau) ศูนย์กลางพุทธศาสนาในช่วงศตวรรษต้น ๆ

ในช่วงศตวรรษต้นๆ ราชอาณาจักรอันมีศูนย์กลางของพุทธศาสนาใหม่ๆ ๓ แห่ง ในหนึ่งนั้นคือ ลหวิเหล่ว (Luy Lau) ซึ่งเป็นเมืองสำคัญของอาณาจักรชาวจี (Giao Chi) ตั้งอยู่ทางตอนกลางของแม่น้ำแดง ปัจจุบันคือจังหวัดท่าบัก (Ha Bac) เนื่องจากเมืองนี้เป็นดินแดนที่อยู่ห่างไกลจากราชอาณาจักรอันและล้าหลัง ประวัติศาสตร์จีนจึงมีบันทึกเรื่องราวไว้น้อยมาก อย่างไรก็ตาม มีการกล่าวถึงว่าในศตวรรษที่ ๒ หมะเฮ้าตือ (Mau Tu) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาเล่มหนึ่งเป็นภาษาจีนที่ลหวิเหล่วด้วยลหวิเหล่ว เป็นศูนย์กลางการค้าของชาวจีมาหลายศตวรรษ พุทธศาสนาที่มีการพัฒนาและเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง แนวคิดของพุทธศาสนาที่นี่ต่างจากพุทธศาสนาของอินเดีย กล่าวคือ เชื่อเรื่องอภินิหารในพระพุทธเจ้าที่จะสามารถหยั่งรู้ธรรมชาติมนุษย์ และบันดาลสิ่งต่างๆ ของท้องถิ่นซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานต่อเนื่องมานับพันๆ ปี

ยุคทองของพุทธศาสนา (พุทธศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๙)

ในช่วงก่อนการสิ้นสุดการปกครองของจีน พระและพุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมสำคัญในการต่อสู้ของประชาชนเพื่อต่อต้านขัปไล่จีน และเพื่อเอกราชของประเทศในศตวรรษที่ ๑๐ เวียดนามเป็นประเทศเอกราชจากจีน สถานภาพของพุทธศาสนามีความมั่นคงมากขึ้นในสังคมเวียดนามเพราะประเทศอิสระใหม่นี้ต้องการการสนับสนุนทางด้านจิตใจเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศ พุทธศาสนาได้แผ่ขยายจากกลุ่มแม่น้ำแดงลงไปถึงเมืองใหญ่ฮัวหรือแทงหัว และเหงะอาน หรือเืองอาน (ภาคกลาง) และถือว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เมื่อกษัตริย์ดิญเตียนฮว่าง (Dinh Tien Hoang) ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๑๕๑๔ ได้แต่งตั้งพระให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับการแต่งตั้งขุนนางและข้าราชการ พระจำนวนมากได้เป็นที่ปรึกษาอัคริย์ทางด้านนโยบายภายในและภายนอก มีการสร้างวัดมากมายในที่ราบลุ่ม ขยายศูนย์กลางทางพุทธศาสนาออกไปหลายแห่ง พุทธศาสนามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความเชื่อดั้งเดิมของผู้คน ดังนั้นจึงสามารถแผ่ขยายไปยังท้องถื่นที่อยู่ห่างไกลได้

สมัยราชวงศ์ลี่ (Ly) (พ.ศ. ๑๕๕๓ - ๑๗๖๘) สังคมเวียดนามเริ่มมั่นคง เศรษฐกิจการเกษตรเจริญขึ้น มีโรงงานอุตสาหกรรม การค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ลี่ ลี้กงเอวิน (Ly Cong Uan) เดิมเป็นผู้ที่เติบโตมาจากวัด ส่วนหนึ่งพระในนิกายต่าง ๆ เป็นผู้สนับสนุนในการขึ้นครองราชย์ เมื่อได้เป็นกษัตริย์พระองค์ทรงทำนุบำรุงพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เช่น โปรดให้มีการสร้างวัดทั่วประเทศ สนับสนุนคนที่บวช จัดส่งคณะทูตไปเมืองจีนเพื่อหาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เป็นต้น กษัตริย์ทุกองค์ของราชวงศ์ลี่ทรงเป็นพุทธมามะกะ

เมื่อมีวัดเพิ่มมากขึ้น จำนวนคนที่บวชเรียนก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย กษัตริย์และขุนนางชั้นสูงได้มอบที่ดินให้กับวัดเพื่อให้พระใช้หาเลี้ยงตนเอง ซึ่งที่ดินของวัดส่วนใหญ่นี้จะให้ขานาเช่า แต่บางวัดก็มีแรงงานและนางข้าวของตนเอง วัดในสมัยราชวงศ์ลีมีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากพอที่จะดำรงตนได้อย่างมั่นคง

วัด นอกจากจะเป็นศูนย์กลางของพระและการปฏิบัติศาสนกิจของประชาชนแล้ว วัดยังเป็นศูนย์วัฒนธรรมเพื่อจัดกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ วัดใหญ่ ๆ ยังเป็นโรงเรียนของพระ เณร และนักเรียนอีกด้วย มีการสร้างห้องสมุดหลายแห่งเพื่อเก็บรักษาเอกสารต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาที่คณะทูตจากเวียดนามเดินทางไปขอมมาจากเมืองจีน แต่น่าเสียดายที่เอกสารต่าง ๆ สูญหายไปใ้ภายหลัง เหลือเพียงส่วนน้อยที่ให้สืบสาวเรื่องราวกลับไปได้

พุทธศาสนาสมัยราชวงศ์เจิน (Tran)

เมื่อกษัตริย์เจินขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๑๗๖๙ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในศูนย์กลางและในท้องถิ่น การผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงในเรื่องที่ดิน สร้างเขื่อนและขยายดินแดนออกสู่ชายฝั่ง อุตสาหกรรมและการค้าเจริญขึ้น มีการสร้างหมู่บ้านเกษตรกร การค้าทางเรือจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการปรับปรุงการปกครองจากศูนย์กลางลงไปสู่หมู่บ้าน มีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อใช้จัดระเบียบทางสังคม มีการรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ นิทาน เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับวีรบุรุษของชาติ การเขียนประวัติศาสตร์ของชาติได้เริ่มขึ้นเช่นกัน

ในสมัยนี้มีการสอบจอหงวนเพื่อคัดเลือกคนธรรมดาไปเป็นขุนนาง ลัทธิขงจื้อเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในวิถีชีวิตของคนและโครงสร้างทางสังคม

อย่างไรก็ตามพุทธศาสนายังคงเจริญรุ่งเรืองจนถึงประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๙ สืบเนื่องจากการที่ขุนนางที่สนับสนุนพุทธศาสนาเสียอำนาจทางด้านเมืองและเศรษฐกิจ ระบบการถือครองที่ดินจำนวนมาก เริ่มแบ่งแยก ขุนนางที่มาจาก การสอบคัดเลือกและเป็นตัวแทนของผู้ถือครองที่ดินผืน เล็ก ๆ เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นลัทธิขงจื้อและระบบการสอบแข่งขันเริ่มมีชัยชนะมากขึ้น โห่กวีลี (Ho Quy Ly) ได้วิพากษ์วิจารณ์พุทธศาสนาอย่างรุนแรงและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ส่วนหนึ่งเพราะจำนวนพระมากเกินไป จึงมีการจัดการตำแหน่งของพระใหม่ และบังคับให้คนที่มียายุต่ำกว่า ๔๐ ปีกลับไปใช้ชีวิตแบบฆราวาส ช่วงนี้จึงถือว่าสิ้นสุดยุคทองของพุทธศาสนาในเวียดนาม

พุทธศาสนาภายใต้ราชวงศ์เล (พุทธศตวรรษที่ ๑๙)

ช่วงปลายราชวงศ์เจิ้น มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างเจิ้นกับโห่กวีลี เป็นการเปิดโอกาสให้จิ้นราชวงศ์หมิงเข้ามารุกรานและผนวกเวียดนามเข้ากับจีนในปี พ.ศ. ๑๙๕๐ แม้จะเป็นระยะเวลาเพียง ๒๐ ปี แต่ก็ยาวนานพอที่จะทำให้ผู้ปกครองประเทศเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบถอนรากถอนโคนลงได้ สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ซึ่งเป็นวัดวาอารามทางพุทธศาสนารวบรวมไว้ตลอดสี่ศตวรรษของการเป็นเอกราช ถูกยึดกลับไปประเทศจีน นี่เป็นสาเหตุที่เอกสารต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาสูญหายไปตั้งแต่บัดนั้นมา

เลเหลย (Le Loi) กอบกู้เอกราชจากจีนได้ในปี พ.ศ. ๑๙๗๑ เป็นการเริ่มต้นราชวงศ์เล (Le) ถือเป็นยุคที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศ เป็นยุคของวรรณกรรม การปรับปรุงแนวความคิด และมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนา ภายใต้กษัตริย์

เลองค์สุดท้าย ลัทธิขงจื้อเข้ามามีบทบาทเพราะผู้ปกครองพิจารณาเห็นว่าลัทธิขงจื้อเข้ามามีบทบาทเพราะผู้ปกครองพิจารณาเห็นว่าลัทธินี้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการรวมศูนย์อำนาจของระบอบประชาธิปไตย ทันทึที่ขึ้นครองราชย์กษัตริย์ เลเหลย ได้เปิดมหาวิทยาลัย ที่ ก๊วกตือซำม (วัดวัน เมี้ยว) อีกครั้งในปี พ.ศ. ๑๙๘๕ เพื่อให้มีการสอบแข่งขันเป็นขุนนาง ในขณะที่เดียวกันทรงจำกัดพัฒนาการของพุทธศาสนาโดยยึดการสอบเพื่อเป็นพระในต่างจังหวัด โดยใครที่สอบไม่ผ่านให้กลับไปเป็นฆราวาสดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพุทธศาสนาไม่ได้เป็นศาสนาประจำชาติและกษัตริย์และราชวงศ์ไม่ทรงทำนุบำรุงพุทธศาสนาอีกต่อไป แต่วัดวาอารามทั้งในเมืองหลวงทัญลอง (Thanh Long) และในชนบทยังคงประกอบกิจกรรมต่างๆ อยู่ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านให้การสนับสนุน นอกจากนี้ยังมีขุนนางและข้าราชการชั้นสูงจำนวนหนึ่งบริจาคเงินเพื่อซ่อมแซมวัด โดยที่การกระทำดังกล่าวไม่ถือว่าขัดต่อลัทธิขงจื้อแต่อย่างใด

การแบ่งแยกประเทศในระบอบศักดินา (พุทธศตวรรษที่

๒๑ - ๒๓)

ในสมัยราชวงศ์เล ทั้งๆ ที่มีการพัฒนาทางสังคมแต่นโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม กลับประสบความล้มเหลวที่จะจัดการความขัดแย้งต่างๆ ในหมู่ชนวนาทั่วประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่คงอยู่ต่อไปในประวัติศาสตร์ของเวียดนามอย่างยาวนาน ดังนั้นหลังจากที่ประเทศมีความมั่นคงเพียงศตวรรษเดียว การปฏิวัติชนวนาก็ปะทุขึ้นทุกหนทุกแห่ง

อาศัยสถานการณ์ที่สับสนนี้ ผู้สนับสนุน Mac Dang Dung โคนล้มราชวงศ์เล และสถาปนาราชวงศ์ม๊ก (Mac) ทั้งๆ ที่นโยบายเศรษฐกิจ

มุ่งไปที่การพัฒนาทางด้านการค้าและหัตถกรรม แต่ราชวงศ์หมักก็ไม่สามารถนำพาประเทศให้ผ่านวิกฤติได้ ผลก็คือตระกูลขุนนางสองตระกูลภายใต้การนำของ Trinh และ Nguyen ลุกขึ้นมาต่อสู้กับราชวงศ์หมัก และนำไปสู่สงครามกลางเมืองอันยาวนาน ในปี พ.ศ. ๒๑๓๕ หลังจากขับไล่ราชวงศ์หมักออกจากเมืองท์ญูลองแล้ว และนำราชวงศ์เลกลับมาครองราชย์ดั้งเดิม สองตระกูลดังกล่าวกลับก่อให้เกิดการแบ่งแยกประเทศ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๒ เป็นต้นมาเวียดนามแบ่งออกเป็นสองส่วนโดยมีแม่น้ำ Gianh (เส้นขนานที่ ๑๗) เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างเหนือกับใต้ซึ่งก่อให้เกิดการทำลายล้าง ความขัดแย้งของสองตระกูลดำเนินไปอย่างยาวนานถึงสองศตวรรษนำไปสู่การแข่งขันทันกันอย่างแท้จริงของทั้งสองประเทศทั้งทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

การที่ชาวนาลูกฮือขึ้นและสงครามกลางเมืองไม่ได้ทำให้อำนาจของราชวงศ์เลอ่อนแอลง เพราะทั้งสองตระกูลนี้ให้การสนับสนุนอยู่แต่กลับมีผลต่อการทดสอบคำสอนต่างๆ ของลัทธิขงจื้อ สังคมที่เปลี่ยนแปลงจึงเป็นตัวทดสอบในเรื่องของความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ภาระหน้าที่ของพลเมือง ความกตัญญูกตเวทิต์ ในช่วงวิกฤติเกี่ยวกับแนวคิดนี้ พุทธศาสนากลับเป็นสิ่งที่สนับสนุนทางด้านจิตใจให้กับปราชญ์ที่รักชาติทั้งหลาย

การฟื้นฟูพุทธศาสนาเกิดขึ้นอย่างเงียบๆ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นศาสนาที่โดดเด่นแต่ก็มีอิทธิพลต่อมวลชนรวมไปถึงขุนนาง นักวิชาการจำนวนมากโดยมีหลักฐานยืนยันว่ามีการสร้างวัดใหม่ขึ้นคือตอนปลายราชวงศ์เล (พุทธศตวรรษที่ ๒๐) มีวัดเหลือเพียง ๖ วัด ภายใต้ราชวงศ์หมัก (พุทธศตวรรษที่ ๒๑) มีวัดสร้างใหม่ขึ้น ๒๔ แห่งการฟื้นฟูพุทธศาสนาใน

รัชสมัยเล (พุทธศตวรรษที่ ๒๒) มีจำนวน ๓๔ แห่ง ทั้งประชาชน ขุนนาง ข้าราชการชั้นสูง ต่างช่วยกันบริจาคเงินเพื่อใช้ในการก่อสร้าง เป็นที่น่าเสียดายว่ามีหลักฐานที่พบจากเอกสารหลงเหลือเพียงเล็กน้อย แต่จากแท่นหินสลักที่ค้นพบแห่งหนึ่ง สามารถบอกได้ว่าในยุคนี้ความเคลื่อนไหวที่จะฟื้นฟูพุทธศาสนามีพลังมากที่สุดเท่าที่เคยมีในประวัติศาสตร์เวียดนาม

การฟื้นฟูพุทธศาสนาทางภาคเหนือของประเทศ

ภายหลังที่ขับไล่ราชวงศ์หมั่ง ออกไปจากเมืองทัณฑลองและสถาปนาราชวงศ์เลขึ้นเป็นกษัตริย์อีกครั้ง ขุนนางตระกูลตริन्ह (Trinh) มีอำนาจเต็มที่ เขาเริ่มสานต่อนโยบายพื้นฐานที่ได้ทำไปแล้วในสมัยราชวงศ์เลตอนแรกแต่ประเทศกลับยังไม่สงบเพราะในด้านหนึ่งตระกูลตริन्हต้องรับมือกับการปฏิวัติขบวนการทางภาคเหนือ อีกด้านหนึ่งต้องสู้รบกับตระกูลเหยียนทางใต้ เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ ขาวนาและนักปราชญ์ส่วนใหญ่ต่างหันมาหาพุทธศาสนา ขุนนางตระกูลตริन्हจึงต้องให้ความสนใจต่อศาสนาและบริจาคเงินเพื่อบูรณะและสร้างวัดต่างๆ มากมาย ในที่สุดพุทธศาสนานิกาย Truc Lam ได้รับการฟื้นฟูให้ดำรงอยู่ต่อไป

การฟื้นฟูพุทธศาสนาที่เวียดนามใต้

ในช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ภายหลังที่ราชวงศ์ชิงมีชัยชนะราชวงศ์หมิงของจีน ชาวจีนจำนวนมาก รวมทั้งพระ ได้หนีออกมาในรูปของขบวนการที่ชื่อว่า มิญเฮือง (Minh Huong) จำนวนค่อนข้างน้อยหนีมาเวียดนาม นิกาย Thien ของจีนที่รู้จักกันในชื่อว่า เลิมเต (Lam Te) ได้เข้ามาทางเวียดนาม ใต้โดยมี เหงียะเอี้ยนเถียว (Nguy Thieu) เป็นปฐมอาจารย์ของนิกาย Lam Te ในเวียดนาม

แนวโน้มการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับลัทธิขงจื้อ

ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๓ สังคมเวียดนามตกอยู่ในยุคของการต่อสู้และการเปลี่ยนแปลง มีความยุ่งยากเกิดขึ้นบ่อยมาก การปฏิบัติของ เกียวบิญ (Kieu Binh) ซึ่งเป็นทหารในวังขุนนางกบฏโตเซิน ต่อต้านตระกูลเหงียนทางใต้และตระกูลตริन्ह์ทางเหนือ ราชวงศ์ชิงรุกรานเวียดนามแต่พ่ายแพ้ไป การสวรรคตกษัตริย์กวางจุง และเหงียนอัญปราบกบฏโตเซิน ในท่ามกลางเหตุการณ์ที่สับสนวุ่นวายเหล่านี้ ทศคนคิดทั้งหลายของขงจื้อที่เกี่ยวกับความดี ความกตัญญู ความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ สันติภาพ และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์กลับถูกทำลายไป

นักปราชญ์ส่วนใหญ่ในยุคนี้มีความตื่นตัวสูง ไม่ได้แยกตัวเองออกจากเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่กลับมีส่วนร่วมในการต่อสู้และรับผิดชอบด้วย เมื่อยังหาคำตอบให้ตัวเองไม่ได้นักปราชญ์เหล่านี้ต่างหันกลับไปหาอดีตและคิดว่าทั้งพุทธ ขงจื้อ และเต๋า ต่างก็เคยดำรงอยู่ร่วมกันในประวัติศาสตร์ของชาติซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมมาแล้วในอดีต อีกทั้ง ทั้งสามหลักการนี้มีกำเนิดเหมือนกัน ดังนั้น ในหลักคำสอนทางศาสนาในระยะต่อมาจึงผสมผสานแนวคิดทั้งสามนี้เข้าด้วยกัน

พุทธศาสนาภายใต้ราชวงศ์เหงียน (พุทธศตวรรษที่ ๒๔)

ภายหลังเหงียนเอาชนะกบฏโตเซิน แล้วสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ในปี พ.ศ. ๒๓๔๕ ภายใต้ราชวงศ์เหงียน มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับราชวงศ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา ราชวงศ์เหงียนขยายอาณาเขตออกไปไกลกว่าในอดีตและมีจำนวนพลเมืองมากกว่า ซึ่งมีปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งจากภาคเหนือและภาคใต้ ด้านการค้าขายระดับชาติ

ไม่ได้พัฒนาให้สอดคล้องกับอาณาเขตที่กว้างใหญ่ แต่กลับยากจน การคมนาคมติดต่อไม่สะดวก เป็นเหตุให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างศูนย์กลางอำนาจกับท้องถิ่นจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นก็หมายถึงมีพวกต่อต้านภายใน

ราชวงศ์เหียนไม่สามารถสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศได้ อีกทั้งมีความกลัวว่าจะถูกโค่นราชบัลลังก์ จึงมีการประกาศใช้กฎหมายที่กดขี่และกุมอำนาจไว้ในมือ เช่น กษัตริย์เหียนซาหลง ใช้นโยบาย “๔ ไม่” (The four nos) กล่าวคือผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกราชวงศ์ ไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่ได้รับตำแหน่งปริญญาเอก ไม่รับเป็นราชินี และไม่แต่งตั้งให้เป็นขุนนาง กษัตริย์มีกฎหมายล้มล้างการปกครองท้องถิ่นและแบ่งประเทศออกเป็น ๒๙ จังหวัดซึ่งขึ้นตรงต่อราชสำนัก กษัตริย์เหียนสังหารหมู่ผู้ต่อต้าน ผู้ที่ต้องสงสัย และแม้แต่ข้าราชการชั้นสูงที่อุทิศตนเพื่อสถาปนาราชวงศ์ก็มีได้วัน

ในเรื่องของวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา ราชวงศ์เหียนต้องการคำสอนทางศาสนา และความเชื่อที่เอื้อประโยชน์ต่ออำนาจและการรวมศูนย์อำนาจ ดังนั้นจึงกลับไปสนับสนุนลัทธิขงจื้อ วิจารณ์และปราบปรามพุทธศาสนา เต๋า คริสเตียนและศาสนาอื่นๆ สำหรับพุทธศาสนาได้มีความพยายามที่จะจำกัดพัฒนาการ แต่โดยที่พุทธศาสนาไม่ได้สัมพันธ์กับการรุกรานของต่างชาติไม่ได้ขัดแย้งอำนาจของราชสำนักในการปกครองประเทศแต่ก็สร้างความอึดอัดให้กับราชสำนักไม่น้อย กษัตริย์จึงเกิดคำถามว่าควรจะทำกิจกรรมต่างๆ หรือควรปล่อยให้พัฒนาไปอย่างเสรีเพราะพุทธศาสนาได้ฝังลึกในจิตวิญญาณของคนส่วนใหญ่และมีศักยภาพพอที่จะทำการกบฏต่อกษัตริย์ได้ ดังนั้นทางออกคือ ควบคุมพระโดยบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมพยายามลดบทบาทของวัดกับประชาชนด้วยการจำกัดการสร้างวัด รูปหล่อต่างๆ และระฆัง

อย่างไรก็ตามประชาชนมิได้เสื่อมศรัทธาในพุทธ แต่กลับไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดอย่างสม่ำเสมอ วัดเองได้พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายทั้งใหญ่และเล็ก เชื่อมโยงกับครอบครัว หมู่บ้านและประเทศ พระเป็นกำลังสำคัญตามวัดใหญ่ ๆ มีพระถึง ๓๐ รูปขึ้นไป

พุทธศาสนาในเวียดนามปัจจุบันยังมีอิทธิพลต่อคนส่วนใหญ่ ทั้งในด้านคุณธรรม ความประพฤติ ศิลปกรรมและแม้แต่งานแกะสลักต่าง ๆ ประมาณกันว่ามีพระราว ๑๑,๐๐๐ รูป ชี ๑๓,๐๐๐ คน

ลัทธิขงจื้อ (Confucianism)

ลัทธิขงจื้อเป็นลัทธิที่มีอายุยืนยาวที่สุดกว่าระบบความเชื่ออื่น ๆ ในโลก ขงจื้อไม่ใช่ศาสนาแต่เป็นวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและคุณธรรม มีพื้นฐานมาจากคำสอนของขงจื้อเมื่อราว ๒,๕๕๐ ปีมาแล้ว ขงจื้อเป็นทั้งปราชญ์และครูในการสอนได้มีการผสมผสานระหว่างการเมือง จริยธรรมและการศึกษาเข้าด้วยกัน และให้ซึมเข้าไปในหลักการของความเคารพและความเสียสละ ขงจื้อมีชีวิตอยู่ในช่วงที่จีนมีความวุ่นวายทางการเมืองครั้งใหญ่ โดยเป็นครูและที่ปรึกษาที่ไม่สอพลอต่อกษัตริย์ และเป็นผู้นำทางจริยธรรมและศีลธรรมมากกว่าที่จะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ลัทธิขงจื้อไม่เน้นถึงเรื่องหลังความตาย หรือสิ่งที่มองไม่เห็นและสิ่งลึกลับ แต่เน้นถึงพื้นฐานระเบียบสังคมที่มีรากฐานอยู่บนความเมตตา จรรยา มารยาท ความจงรักภักดี ความรู้ และความไว้วางใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง พ่อแม่กับลูก สามีกับภรรยา และลูกศิษย์กับครูบาอาจารย์

คำสอนของขงจื้อมีลักษณะเป็นลัทธิปรัชญามากกว่าศาสนา เพราะไม่มีผู้เผยแผ่คำสอน มีแต่สานุศิษย์ซึ่งมีได้อยู่ในลักษณะที่เป็นคณะนักบวช ไม่มีคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ มีแต่วรรณกรรมโบราณที่ถ่ายทอดมา

จากความคิดของบรรพชน แต่อาจจะสอดแทรกความคิดของขงจื้อเข้าไป เพื่อช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับยุคสมัย จึงขาดความศักดิ์สิทธิ์ที่ผิดจากคัมภีร์ของศาสนาอื่นๆ ที่ผู้ใดจะดูหมิ่นหรือติเตียนไม่ได้ ลัทธิขงจื้อไม่มีศาสนพิธีที่ริเริ่มเอง มีแต่พิธีกรรมที่ทำสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ เช่น การไหว้เจ้าและการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ และศาสนสถานที่มีอยู่ในปัจจุบันก็ไม่ใช่ศาสนสถานตามคำสอนของขงจื้อ เป็นเพียงศาลเจ้าที่ไม่ได้มีแต่เฉพาะรูปของขงจื้อเท่านั้นแต่มีรูปเทพเจ้าอื่นๆ ด้วย

ขงจื้อจัดอยู่ในฐานะเป็นเจ้าลัทธิคนหนึ่งแต่เป็นเจ้าลัทธิที่คำสอนมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิตและความคิดของชาวจีน และถ่ายทอดมายังเวียดนาม

ลัทธิขงจื้อไม่มีคัมภีร์เหมือนศาสนาสาาากอื่นๆ หากแต่ว่าคัมภีร์ที่ยอมรับนับถือ นั้นเป็นเพียงวรรณกรรมที่เกิดจากการรวบรวมตำราเก่าๆ ที่มีอยู่แล้ว และได้นำมาชำระสะสางให้ถูกต้องรัดกุมเท่านั้น จึงไม่มีลักษณะแห่งความศักดิ์สิทธิ์และไม่มีคำสอนเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายเหมือนศาสนาอื่นๆ วรรณกรรมโบราณซึ่งถูกถ่ายทอดใหม่นี้มีทั้งหมด ๖ ประเภท คือ

๑. ขุนชิว เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ของรัฐต่างๆ โดยเฉพาะรัฐลู่ ขงจื้อได้แทรกอุดมคติทางการเมืองและแก้ไขตัดตอนในบางเรื่องที่ขัดกับทัศนคติของตนออกไป มีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลไปในตัวด้วย

๒. เลี้ยงจื่อ เป็นหนังสือที่ว่าด้วยระเบียบแบบแผนแห่งการปกครองนับตั้งแต่สมัยพระเจ้าเจียวลงมาถึงสมัยราชวงศ์โจว

๓. เอี้ยะ เป็นหนังสือที่ว่าด้วยเรื่องความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แห่งธรรมชาติ และวงจรของธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวงที่มีเกิด

และดับ ตลอดจนกล่าวถึงธาตุดั้งเดิมของจักรวาลคือ อิม ซึ่งหมายถึง ธาตุดินหรือธาตุแม่ และเอียง หมายถึง ธาตุฟ้าหรือธาตุพ่อ ซึ่งทั้ง ๒ ธาตุนี้ น่าจะเป็นแนวคิดเดียวกับหยิน หยาง ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมของจีน โบราณที่กล่าวถึงความ เป็นวิสัยของธรรมชาติอันมีมาคู่กัน และต่างก็มีภาวะตรงกันข้ามอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนจีนที่เก่าแก่มากสามารถสืบย้อนขึ้นไปจนถึงยุคก่อนพุทธกาล และก่อนกำเนิดลัทธิเต๋า ซึ่งต่อมอลัทธิเต๋านำความคิดในเรื่องนี้มาดัดแปลงให้พิสดารออกไปและนำมาใช้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

๔. โลัยเก็ง เป็นหนังสือที่ว่าด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผน จารีตนิยม ตลอดจนวัฒนธรรม จึงเป็นหนังสือที่คล้ายกับคัมภีร์มหรูธรรมศาสตร์ของอินเดียที่เดิมเป็นเรื่องศาสนา แต่ต่อมาได้รวมเอาระเบียบของสังคมเข้าไว้ด้วย

๕. ซีเก็ง เป็นหนังสือที่รวบรวมบรรดาโคลงสมัยชุนชิว มีเนื้อหาเกี่ยวกับกษัตริย์ ลัทธิศาสนา ชีวิตในสังคมและธรรมชาติ จึงแสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึกของคนในสังคมสมัยนั้น อีกทั้งยังให้คติธรรมที่ชวนคิดและเตือนสติได้อย่างดีจึงมีคุณค่าในทางจริยธรรมมาก หลายบทโคลงได้กล่าวถึง ความรู้ของศิษย์เกิดจากการชี้แนะของอาจารย์ ถ้าอาจารย์ไม่ชี้แนะคิดหรือคำสอนใดๆ ครูบาอาจารย์จึงเป็นปูชนียบุคคลสำคัญที่ลูกศิษย์ทั้งหลายควรสำนึกในพระคุณให้มาก

๖. หงาว เป็นหนังสือเล่มเดียวที่ไม่มีหลักฐานเหลือมาถึงปัจจุบันเลย พวกนักประวัติศาสตร์ได้สันนิษฐานว่าหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับดนตรีโดยเฉพาะโน้ตจังหวะของบรรดาบทโคลงในซีเก็ง นั่นคือ บทโคลงในซีเก็งสามารถนำมาขับร้องประสานกับดุริยางค์ได้และใช้เต้นรำได้อีกด้วย หนังสือเล่มนี้จึงมีลักษณะพิเศษที่นำเอาวรรณคดีมาประยุกต์ใช้ร่วมกันกับ

ดนตรีและรัฐศาสตร์ เพราะเนื้อร้องที่เป็นบทโคลงนั้นมีเนื้อหาสะท้อนความรู้สึกของบุคคลในสังคม ประกอบกับท่วงทำนองของดนตรี ซึ่งจะช่วยกล่อมเกลอาารมณ์ให้สุขุมประณีตได้ดียิ่ง วิชาดนตรีจึงเป็นหลักสูตรสำคัญที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยของขงจื้อ

ในการศึกษาความคิดของขงจื้อ นอกจากจะศึกษาจากตำราที่ท่านได้รวบรวมและนำมาชำระสะสางแล้ว ยังมีหนังสือชุดสำคัญอีกชุดหนึ่งซึ่งกล่าวกันว่ารวบรวมโดยลูกศิษย์ของท่าน หนังสือชุดนี้มี ๔ เล่ม รวมเรียกว่า ซีซู ซึ่งมีดังนี้ คือ

๑. หลุนจื้อ เป็นบันทึกที่กล่าวถึงชีวิตประจำวันตลอดจนคำสนทนาโต้ตอบระหว่างขงจื้อกับศิษย์และบุคคลอื่นๆ รวมทั้งบันทึกคำสอนของอิ้วจื้อ และเจิงจื้อ ซึ่งเป็นศิษย์เอกของท่านขงจื้อได้บันทึกตามปากคำของอาจารย์ นักเขียนบางคนได้ใช้ข้อความในหนังสือนี้เป็นหลักในการเขียนประวัติของขงจื้อ

๒. ไต้ฮัก เป็นส่วนที่ตัดตอนมาจากคัมภีร์ไต้ยกี้ ซึ่งเป็นคัมภีร์บันทึกนิติธรรมศาสตร์และเป็นส่วนที่ขงจื้อได้ใช้เป็นพื้นฐานของการศึกษาสำหรับผู้ที่จะเป็นขุนจื้อหรือสุภาพชนโดยทั่วไป

๓. ตงย่ง ตัดเอาตอนหนึ่งจากคัมภีร์ไต้ยกี้บทที่ ๒๘ แต่เชื่อกันว่ามีบางส่วนของจื้อซือ หลานขงจื้อเป็นผู้บันทึก และบางส่วนเกิดขึ้นสมัยหลังเม่งจื้อ หนังสือเล่มนี้แสดงออกซึ่งความคิดในทางปรัชญาของขงจื้อ เนื้อหาจะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของธรรมชาติมนุษย์ที่มีต่อกฎศีลธรรมของจักรวาล

๔. เม่งจื้อ เป็นชื่อของนักปราชญ์จีนผู้มีชีวิตอยู่ในสมัยหลังขงจื้อถึง ๑ ศตวรรษ ท่านเป็นผู้เผยแพร่ลัทธิขงจื้อให้แพร่หลายยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้จึงเป็นบันทึกคำสอนของท่านที่รวบรวมขึ้นมา แต่การที่หนังสือเล่มนี้ถูกนำมารวมในชุดนี้เพราะเหตุที่ท่านเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับลัทธิขงจื้อมาก

หลักธรรมคำสอน

ในขณะที่ปรัชญาเต๋าสอนในหลักปรัชญาและการทำสมาธิเพื่อเข้าถึงธรรมชาติ ลัทธิขงจื้อกลับสอนให้บุคคลมีชีวิตอยู่ในสังคมแทนที่จะหลีกเลี่ยงออกจากสังคม ด้วยการเสนอหลักทางศีลธรรมที่บุคคลควรปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงสังคมมนุษย์ให้มีระเบียบแบบแผนและไม่ใส่ใจในโลกหน้า หลักธรรมเหล่านี้สรุปได้มีดังนี้

๑. ยืนยัน (Jen) หมายถึง ความรัก ความเมตตา กรุณา และความสงสาร คุณธรรมในข้อนี้เป็นการแสดงออกภายใน (inward expression) เป็นที่รวมของความดีงามทั้งหลาย และเป็นสิ่งที่มนุษย์ควรปฏิบัติเพราะให้ผลต่อการดำรงชีวิตในขณะที่บุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่ ขงจื้อให้ความสำคัญต่อคุณธรรมข้อนี้มากที่สุดเพราะแสดงออกถึงลักษณะของความดีเป็นสภาพหน้าที่แท้จริง วิธีที่จะพัฒนาขึ้นให้เกิดขึ้นในตนเองได้นั้นคือ การทำความดีอย่างสม่ำเสมอให้เคยชินจนเป็นนิสัย โดยเริ่มจากการรู้จักรักผู้อื่นก่อน แล้วจึงยอมอุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ของสังคม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นได้เช่นนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้ตามทฤษฎีจรรยาบรรณ แต่ต้องการฝึกฝนอบรมบ่มนิสัยตลอดเวลา

๒. หลี่ (Li) หมายถึง ความชอบธรรม และ กฎเกณฑ์ ซึ่งกำหนดว่าในพิธีหนึ่งๆ นั้นจะต้องทำอย่างไร กฎเกณฑ์นี้จะช่วยให้แสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม (outward expression) และเป็นที่ยอมรับของสังคมอันเป็นหนทางที่จะช่วยให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์เป็นเรื่องง่ายขึ้น กฎเกณฑ์เหล่านี้ได้แก่ พิธีกรรมในราชสำนัก พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและการตาย พิธีกรรมการเซ่นไหว้ และพิธีการต่างๆ ในราชสำนัก เป็นต้น

ขงจื้อเชื่อว่าบุคคลใดก็ตามที่มีคุณธรรมหลักทั้ง ๒ อย่างคือ ยี่น และหลี่ บุคคลนั้นได้ชื่อว่า เป็นยอดมนุษย์ (the superior human being) เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานที่ดี เมื่อได้รับการอบรม และการศึกษาที่ดีย่อมทำให้เขาเป็นคนดีได้ และสามารถเป็นได้ถึงยอดมนุษย์ แนวคิดนี้ตรงข้ามกับความเชื่อของศาสนาคริสต์ที่เชื่อว่า มนุษย์โดยกำเนิดมีบาปติดตัว จำเป็นที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากพระเจ้าเพื่อรอดพ้นจากความทุกข์และความชั่วร้าย

มุมมองของขงจื้อที่มีต่อมนุษย์นั้นเป็นเพียงสิ่งสร้างของธรรมชาติ ไม่ใช่อำนาจสูงสุดใดๆ มนุษย์จะดีหรือช่วยยอมอยู่ที่ตัวเขาเอง และการศึกษาที่มีส่วนที่จะช่วยมนุษย์สามารถแยกแยะความดีและความเลวได้อีกทั้งสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์ตลอดจนแบบแผนประเพณีที่ติงาม

ขงจื้อสอนแต่สิ่งที่ให้ประโยชน์ในปัจจุบันเท่านั้น แต่การที่สอนให้บุคคลบวบงสรรพวิชาญาณบรรพชน ทั้งนี้มีจุดประสงค์เบื้องหลังคือ การกล่อมเกลาจิตใจคนให้มีความกตัญญูกตเวทีเป็นสำคัญ ผู้ใดก็ตามที่สามารถกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับของตนได้ และสามารถปฏิบัติต่อเนื่องกันมาอย่างสม่ำเสมอเสมือนมีชีวิตอยู่ ผู้นั้นย่อมรู้จักกตัญญูต่อผู้อื่นซึ่งทั้งหมดนี้ย่อมมีผลดีต่อการปกครองและสังคม

สำหรับขงจื้อแล้ว การเมืองการปกครองเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สังคมอยู่รอดปลอดภัยได้ และทำให้ชีวิตปัจจุบันเหมือนสวรรค์บนดินที่เห็นได้ในชาตินี้ ท่านจึงเขียน ปรัชญาการเมือง และเสนออุดมคติทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการปกครอง ซึ่งแนวคิดนี้เรียกว่า “ได้ทง” ซึ่งเป็นระบบการเมืองที่ไม่มีชนชั้นวรรณะ กล่าวคือ คนทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลกเหมือนกัน มีความเท่าเทียมกัน มีงานการมีหลักฐานทุกคน คนแก่เด็ก และผู้ทุพพลภาพจะได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ผู้ปกครองในระบบนี้จะ

ได้รับการคัดเลือกจากคนตีมีความสามารถมากที่สุดขึ้นมาเป็นรัฐบาล แต่ไม่ใช่ปกครองด้วยคณะบุคคลหรือพรรคใดๆ

นอกจากขงจื้อจะให้แนวคิดในด้านทฤษฎีแล้ว ยังได้วางแผนนโยบายอื่นๆ อีกเช่น นโยบายการปกครองข้าราชการ นโยบายการปกครองราษฎร นโยบายการศึกษา นโยบายเศรษฐกิจ และนโยบายต่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถย่อลงในคำพูด ๒ คำ คือ “เจียเหมย” แปลว่า “การปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับฐานะชื่อเสียงที่ตนมีอยู่เป็นอยู่” นั่นคือการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์ไม่ก้าวก่ายหน้าที่การทำงานของผู้อื่น ซึ่งแนวคิดนี้จะไปสัมพันธ์กับระบบคุณธรรมแห่งความสัมพันธ์ ๕ ประการ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลให้เป็นยอดมนุษย์มีดังนี้คือ

๑. หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันระหว่างพ่อกับลูก
๒. หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันระหว่างพี่กับน้อง
๓. หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันระหว่างสามีกับภรรยา
๔. หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย
๕. หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน

เมื่อบุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันสังคมก็จะติดตามไปด้วย ดังนั้น การแก้ไขความเสื่อมโทรมของสังคมต้องเริ่มจากการแก้ไขตนเอง ด้วยการทำตนเองให้เป็นซุนจื่อ (Hsuntzu) หรือยอดมนุษย์ซึ่งยอดมนุษย์คือ บุคคลในอุดมคติของขงจื้อที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นชนชั้นปกครองเพื่อบริหารรัฐบาล บุคคลพิเศษแบบนี้ไม่ใช่ชนชั้นสูงที่มาจากสายเลือดแต่เป็นบุคคลที่ได้รับการอบรมตนดีแล้ว และบุคคลที่จะเป็นซุนจื่อได้ต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

๑. เป็นผู้มีความปัญญา (Intellectual)
๒. เป็นผู้มีความเมตตากรุณาและใฝ่คุณธรรม
๓. เป็นคนสุภาพอ่อนโยนไม่โอวดดีและหยิ่งทะนงตน
๔. เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญและกล้าเผชิญกับความยากลำบากด้วยใจอันเข้มแข็งอดทน
๕. เป็นผู้ที่มีมั่นสำรวจตนเองอยู่เสมอ และกล้าที่จะตำหนิตัวใจอันเข้มแข็งอดทน
๖. เป็นผู้ที่ซัดเกล้าและแก้ไขความผิดพลาดของตนอยู่เสมอ
๗. เป็นผู้ที่มีอิสรภาพคือพึ่งตนเอง
๘. ไม่คุยโวโอ้อวด แต่มีสติในการเจรจา
๙. ไม่เห็นแก่ลาภยศ

เป้าหมายสูงสุดของลัทธิขงจื้อ

ขงจื้อไม่เคยกล่าวระบุอย่างชัดเจนลงไปว่าเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์คืออะไร เพราะคำสอนของขงจื้อจะเน้นหนักในทางจริยธรรมและปรัชญาการเมือง เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตและสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ เปรียบได้กับสวรรค์บนดิน เราอาจพิจารณาและวิเคราะห์จากคำสอนของท่านได้ว่าเป้าหมายสูงสุดของลัทธิก็คือ การเป็นยอดมนุษย์ หรือภาษาจีนเรียกว่า “ซุนจื้อ” เพราะเหตุว่ามนุษย์เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมที่มีความสำคัญมากที่สุด ถ้ามนุษย์แต่ละคนดีแล้ว สังคมย่อมมีสันติภาพก็จะเกิดขึ้นในโลก แต่การที่มนุษย์จะดีได้นั้นมนุษย์จะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกก็คือ การศึกษาเรียนรู้ในเรื่องนิติธรรมนิยมต่างๆ รวมทั้งกฎระเบียบ ประเพณี การเมือง การปกครองที่คนโบราณได้วางไว้ ส่วนภายในก็คือ การฝึกหัดตนนิสัยให้เป็น

คนที่มีเมตตาธรรม มีความอดทน มีความกตัญญูกตเวที เป็นคนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง และไม่มีความโลภ ซึ่งผลที่จะเกิดอย่างนี้ได้ต้องมาจากการ ศึกษาและปฏิบัติทางจริยธรรมจนเคยชินเป็นนิสัยและต้องอาศัยดนตรี เข้าช่วยกล่อมเกลาจิตวิญญาณ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วเราจะเห็นได้ว่า ขงจื้อให้ความสำคัญต่อบัณฑิต และเชื่อว่าการศึกษาศาสนาสามารถยกระดับบุคคลให้สูงขึ้นได้ ท่านจึงทุ่มเทในด้านการเรียนการสอนอย่างจริงจัง และท่านยังปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง เพื่อนำความรู้ที่สอนนั้นมาปฏิบัติใช้ให้ เห็นแจ้งประจักษ์

สถานที่ทำพิธีกรรม

วัดของลัทธิขงจื้อนั้นก็คือ ศาลเจ้าของคนจีนนั่นเอง แต่เดิมเป็นที่กราบไหว้ฟ้า ดิน ลม ฝน แม่น้ำ ภูเขา ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเทพเจ้าที่ประจำ ในธรรมชาติ มนุษย์จะต้องให้ความเคารพและเซ่นไหว้เพื่อแสดงความ กตัญญูรู้คุณต่อธรรมชาติ ต่อมาความเชื่อในลัทธิขงจื้อได้ถูกนำมา ประสานกลมกลืนกับลัทธิเต๋า และลัทธิไสยศาสตร์ต่างๆ ที่เคยนับถือกัน มาก่อน จากความเชื่อที่เน้นในคุณค่าของธรรมชาติอย่างเป็นเหตุเป็นผล ตามแบบลัทธิขงจื้อได้กลายเป็นความเชื่อแบบลัทธิวิญญาณนิยม(Animism) ที่อิงอยู่กับไสยศาสตร์ เทพเจ้าในศาลเจ้ามีจำนวนมากขึ้นและมีอารมณ์ ความรู้สึกแบบมนุษย์ที่สามารถให้คุณให้โทษ ซึ่งมนุษย์ต้องเซ่นไหว้อยู่เสมอ ดังนั้น วัดที่สร้างขึ้นตามแบบของลัทธิขงจื้อแท้ๆ นั้นแทบจะไม่มี แต่เท่าที่ ปรากฏและเป็นที่ยุ้จักกันดีคือ วัดเหวินเหมียว (Wen Miao) ในเมืองไทเป ได้เห็น ลักษณะของวัดสร้างตามแบบศิลปะจีนที่นิยมตกแต่งตัวอาคาร ด้วยปูนปั้นที่มีลวดลายวิจิตรพิสดาร รอบวัดถูกกั้นด้วยกำแพงสูง ทางเข้า

ส่วนมากอยู่ทางทิศใต้ มีประตู ๓ ประตู หลังคาวัดมีความยาวมากจนสามารถยื่นมาคลุมประตูทั้งสามที่อยู่หน้าวัด ส่วนบานประตูนั้นนิยมเขียนภาพสีสดใสดงาม เป็นรูปเทพดาอารักษ์ทำหน้าที่ปกป้องวิญญูณชั่วร้ายไม่ให้เข้ามาในวัด ห้องโถงใหญ่ของวัดจะตั้งแผ่นป้ายของปรมาจารย์ขงจื้อ และศิษย์เอกที่เป็นนักปราชญ์ ๔ คน คือ จัวนอว จิ้งจื่อ จื่อซือ และเม่งจื่อ ซึ่งไม่ใช่ศิษย์โดยตรงแต่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่คำสอนของขงจื้อ

พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา

ลัทธิขงจื้อมีหลักคำสอนที่มุ่งให้บุคคลพัฒนาตนเองโดยตนเอง ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดสันติภาพในสังคม คนจึงเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งต่อการเกิดสันติภาพและการจรรโลงสันติภาพ พิธีกรรมต่างๆ มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นหลักจิตวิทยาที่สำคัญยิ่งในการโน้มน้าวบุคคลในสังคมให้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ร่วมกัน พิธีกรรมที่ถูกต้องยอมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงสังคมที่มีระเบียบ ดังนั้น ขงจื้อสนใจที่จะรื้อฟื้นพิธีกรรมเก่าๆ ขึ้นมาเพราะพิธีกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านจิตใจของคนจีนในอดีต และมีความเป็นระบบที่สมบูรณ์แบบ สมควรแก่การนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยราชวงศ์โจวตอนต้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดของขงจื้อมากที่สุด พิธีกรรมสำคัญเหล่านี้ ได้แก่ การไว้ทุกข์บิดามารดาเมื่อเสียชีวิต การไว้ทุกข์ให้แก่พระมหากษัตริย์เมื่อสิ้นพระชนม์ การเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษ พิธีกรรมเหล่านี้เป็นการปฏิบัติเพื่อระลึกถึงคุณค่าของบุคคลซึ่งไม่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญูณและชีวิตหลังความตาย

อย่างไรก็ตาม พิธีกรรมเหล่านี้แม้ว่าจะมีผู้ยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันต่อๆ มา แต่ในภายหลังก็ถูกผสมกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมของพุทธศาสนาและลัทธิเต๋า โดยเฉพาะในเรื่องพิธีกรรมของลัทธิขงจื้อนั้น ได้ถูกนำไปประสมกลมกลืนกับพิธีกรรมของลัทธิเต๋าจนยากที่จะแยกออกจากกันได้เพราะคนจีนส่วนมากนิยมปฏิบัติพิธีกรรมของทั้งสองลัทธิแบบรวมๆ กันไป ในที่สุดพิธีกรรมที่เป็นแบบขงจื้ออย่างแท้จริงที่เหลืออยู่ในปัจจุบันนี้ คือ การฉลองวันเกิดของขงจื้อซึ่งในภายหลังนิยมเรียกว่า “วันไหว้ครู”

พิธีฉลองวันเกิดของขงจื้อหรือวันไหว้ครูนั้น นอกจากจะเป็นการระลึกถึงขงจื้อและเป็นการสืบทอดประเพณีแล้ว ยังเป็นการแสดงความกตัญญูตักเตือนต่อท่านปรมาจารย์ที่มีพระคุณ

เนื่องจากลัทธิขงจื้อไม่ได้เป็นองค์การทางศาสนา ดังนั้นจึงไม่ทราบตัวเลขของผู้ที่ปฏิบัติตามลัทธินี้อย่างแน่ชัด แต่ลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตของชาวเวียดนาม หลายๆ คนยึดถือปฏิบัติตามแนวขงจื้อ ลัทธิขงจื้อ สอนเกี่ยวกับหน้าที่ ๕ อย่างคือ

๑. NHAN (เฉียน) รักและมีมนุษยธรรม
๒. NGHIA (เหิงยะเอี๋ยะ) การกระทำที่ถูกต้องในการแสดงออกซึ่งความรักและมีมนุษยธรรม
๓. LE (เล่) พิธีกรรมต่างๆ หรือกฎต่างๆ เกี่ยวกับพิธีกรรมและมารยาท
๔. TRI (จี้) หน้าที่ที่ต้องได้รับการศึกษา
๕. TIN (ตั้น) เชื่อมั่นในตนเองและซื่อสัตย์ต่อคนอื่น

หลักทั่วไปคือ “ไม่กระทำในสิ่งที่เราไม่ต้องการให้ผู้อื่นกระทำต่อเรา” ของจื้อยังสอนในเรื่องการเคารพบูชาบรรพบุรุษด้วยความกตัญญู และการประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ โดยมีความคิดพื้นฐานคือ ลูกต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ หน้าที่นี้เชื่อมโยงคนที่ตายไปแล้วกับคนที่มีชีวิตอยู่^{๑๘}

ลัทธิขงจื้อ เข้ามาสู่เวียดนามโดยผ่านชาวจีนเมื่อราว ๒,๐๐๐ ปีเศษมาแล้ว ต่อมาได้นำมาใช้เป็นข้อสอบในการสมัครเข้ารับราชการเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๑๖๑๙ และเป็นครั้งสุดท้ายใน พ.ศ. ๒๔๖๒ จักรพรรดิจะเป็นผู้คัดเลือกจากการสอบแข่งขันซึ่งทุกคนมีสิทธิ์เข้าสอบได้ (ยกเว้นผู้หญิงและนักแสดง) การสอบจะยากมาก เนื่องจากรวมเอาความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งศาสนาพุทธ และลัทธิเต๋าเข้าไว้ด้วย ในระยะเวลา รวม ๘๔๓ ปี มีผู้สอบผ่านเพียง ๒,๐๐๐ คนเศษเท่านั้น

ลัทธิเต๋า

ลัทธิเต๋าก่อกำเนิดขึ้นในประเทศจีน โดย Lao ก่อนคริสต์ศักราช ประมาณ ๖๐๐ ปี เต๋าเป็นที่นิยมต้นคริสต์ศตวรรษ แต่ไม่ปรากฏว่ามีชาวเวียดนามนับถือมากนัก ชาวเวียดนามมองว่าพระในลัทธินี้มีทักษะในเรื่องเวทมนตร์และการทำนาย โดยพระสามารถติดต่อกับเทพเจ้าของเต๋า พระในศาสนานี้สืบทอดตำแหน่งต่อไปยังลูกหลาน พระที่เป็นพ่อจะสอนงานให้ลูกชายต่อ

ปรัชญาเต๋าสอนเรื่องกฎของจักรวาลและธรรมชาติไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ควรพยายามไปแก้ไขแต่ควรพึงพอใจที่จะอยู่กับสองสิ่งนี้ให้ดีที่สุด คนบางคนเชื่อว่าเขาไม่มีอำนาจไปขัดขืนพลังของจักรวาลและ

๑๘. ศาสนาเปรียบเทียบ, วนิดา ขำเขียว, โรงพิมพ์พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๓.

เป็นผู้ที่อ่อนแอ เขาสามารถติดต่อกับพระเต๋าเพื่อเป็นคนกลางกับภุคตีต่าง ๆ เพื่อชะลอความหายนะ เต๋าเชื่อในเรื่องภุคตีปีศาจ เต๋ามีอิทธิพลต่อรูปแบบทางวัฒนธรรมของเวียดนามเห็นได้จากการแพทย์แผนโบราณ การทำนายโชคชะตาราศีสำหรับการจัดการแต่งงาน การเลือกวันที่ที่จะประกอบพิธีกรรมต่างๆ เต๋าเต็กเก็ง (Tao Te Ching) หนังสือสำคัญของเต๋าและพุทธคือ อี้จิง (I Ching) หรือคัมภีร์แห่งการเปลี่ยนแปลง ใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ช่วยให้เครื่องหมายและรหัสดูง่ายขึ้น มีระบบการสื่อสารประกอบด้วยรูปสามเหลี่ยมและหกเหลี่ยม ๖๔ รูป จัดวางในเส้นต่อเนื่องและเส้นประ เน้นสัจธรรมในความสงบนิ่ง ความไร้รูปร่าง นักบวชของลัทธิเต๋าจะแสดงออกทางความคิดในบทกวีนิพนธ์ เน้นเรื่องของความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เวทมนตร์คาถา และการรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยอาคม

ลัทธิบูชาบรรพบุรุษ จะพบแท่นบูชาอยู่ภายในบ้านทุกหลังของเวียดนาม รวมทั้งภายในวัดทุกแห่ง การบูชาบรรพบุรุษมีความสำคัญมากทางศีลธรรมและทางสังคม ในวันครบรอบการตายและวันเทศกาลตามประเพณีต่างๆ ญาติของผู้ตายจะมาชุมนุมกัน ลูกชายคนโตของผู้ตายจะเป็นผู้นำในการเซ่นไหว้ที่แท่นบูชา และจะเดินทางไปสุสานของผู้ตาย ทุกคนจะคุกเข่าลงตรงหน้าแท่นบูชาและเผากระดาษเงินกระดาษทองไปให้ผู้ตาย เพื่อให้ผู้ตายมีความสุขยิ่งขึ้นในอีกโลกหนึ่ง

ผู้ใดบกพร่อง แสดงถึงความอกตัญญูต่อบิดามารดาอย่างมหันต์ จะทำให้บรรพบุรุษต้องมีชีวิตที่เร่าร้อนในนรก ยังชีพอยู่ได้ด้วยการขทานแบ่งส่วนบุญจากผู้อื่น

ศาสนาคริสต์

นิกายโรมันคาทอลิก ประวัติของคริสต์ศาสนาในเวียดนามนับย้อนหลังไปเมื่อต้นศตวรรษที่ ๑๖ มีขัณนารีชาวโปรตุเกสและอิตาลี เดินทางมาเผยแพร่คาทอลิก จนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ Alexandre de Rhodes ได้พัฒนาอักษรโรมันเขียนภาษาเวียดนามเรียกว่า กวักห่งอื๋อ (Quoc ngu) ซึ่งช่วยให้การเผยแพร่ศาสนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว และในระหว่างที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส มีชาวเวียดนามเปลี่ยนไปนับถือคริสต์มากขึ้น ประมาณ ๖ ล้านคนของจำนวนประชากรในเวียดนาม

นิกายโปรเตสแตนต์ Dr. A.R. Jaffray มีขัณนารีชาวแคนาดาได้เผยแพร่โปรเตสแตนต์ในเวียดนามครั้งแรกที่เมืองดานัง ตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. ๑๙๑๑ ชาวเวียดนามนับถือประมาณ ๑ แสน - ๒ แสนคนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มต่าง ๆ ทางตอนใต้ของที่ราบสูงภาคกลาง

ศาสนาคริสต์ในเวียดนามมีผู้นับถือประมาณร้อยละ ๗ บรรดา มีขัณนารีคณะแรกได้เข้ามาเวียดนามใน พ.ศ. ๒๐๓๖ ทางอ่าวตังเกี๋ย ภาคเหนือของประเทศ และแพร่ลงไปทางใต้ยังเมืองฮอยอัน ดานัง และ ฮานอย โดยคณะมีขัณนารีชาวโปรตุเกสมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเวียดนามถึง ๒ ประการคือ การประดิษฐ์ภาษาเขียนแบบโรมัน และการรับเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ของตรรกะแบบชาติตะวันตกเข้ามาเป็นครั้งแรก

ในช่วง พ.ศ. ๒๒๕๕ - ๒๒๖๓ มีกฎหมายห้ามนับถือศาสนาคริสต์ เพราะเหตุว่าชาวเวียดนามจำนวนมากทุกชนชั้นได้หันมานับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ชนชั้นปกครองเห็นว่าจะจะเป็นผลร้ายต่อระเบียบสังคมดั้งเดิม และความเชื่อในเรื่องสวรรค์ อีกทั้งการบูชาบรรพบุรุษมาถึงสมัยพระเจ้าตูอื๋ก (Tu Duc) พ.ศ. ๒๓๙๑ - ๒๔๒๖ มีการทำ

สนธิสัญญาแยกดินแดนและสิทธิพิเศษทางการค้าให้แก่ฝรั่งเศส รวมทั้งให้เสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแก่พวกคาทอลิก

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๒๕ - ๒๔๒๗ มีการปราบปรามพวกคาทอลิกครั้งใหญ่ จนกระทั่งยุติลงใน พ.ศ. ๒๔๒๘ เมื่อฝรั่งเศสสามารถพิชิตเวียดนามได้ทั้งหมด มีการจัดตั้งคอนแวนต์ โรงเรียน วิทยาลัย โรงพยาบาล และโรงเรียนสอนศาสนา แต่ต้องหยุดชะงักไปในสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อถูกญี่ปุ่นเข้ายึดครองประเทศ

ปัจจุบันมีประชากรราว ๕ ล้านคน ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก รัฐบาลเวียดนามได้มีการผ่อนปรนมากขึ้น นักศึกษาเรื่องศาสนาได้รับอนุญาตให้ชาวใต้เสรี มีโบสถ์สอนศาสนากระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ โดยทั่วไป บริเวณที่มีผู้นับถือคาทอลิกอยู่อย่างหนาแน่นได้แก่ จังหวัดดงโน (Dong Nai) อยู่ทางตอนเหนือของโฮจิมินห์ ซิตี้ ส่วนมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ (ชาวอเมริกัน) ได้เริ่มเผยแพร่ศาสนาของตนในแถบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีมาแล้ว และได้แพร่ขยายไปในชนกลุ่มน้อยในเขตที่ราบสูงของเวียดนามเป็นส่วนใหญ่

ศาสนาอิสลาม

ส่วนใหญ่จะเป็นพวกเขมร และจามในเวียดนามที่นับถือศาสนาอิสลาม มีหลักฐานศิลาจารึกภาษาอารบิก พบที่เมืองฟานรัง ทางชายฝั่งตอนกลางของประเทศ มีอายุกว่า ๑,๐๐๐ ปี เป็นบันทึกที่เก่าแก่ที่สุด ที่ได้ระบุถึงการนับถือศาสนาอิสลามในเวียดนาม

ศาสนาฮินดู

ผู้นับถือได้แก่พวกจามหรือจามปาที่ได้รับอิทธิพลมากมาตั้งแต่อดีต และยังคงนับถือกันในชุมชนชาวจามมาจนถึงทุกวันนี้ พระคิวะ เทพเจ้า

สูงสุดของฮินดูใช้สัญลักษณ์แทนด้วยรูปอวัยวะเพศชายที่เรียกว่า คิวลิงค์ มีปรากฏอยู่ทั่วไปภายในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ได้แก่ วัดแห่งแรกที่สร้างขึ้นในเมืองมิเซน (Myson) รวมทั้งมีพระพรหม และพระนารายณ์ ปรากฏอยู่ในสถาปัตยกรรมและประติมากรรมของชาวจามอีกด้วยซึ่งได้มีการดัดแปลงจากรูปแบบเดิมที่เข้ามาจากอินเดีย พัฒนาเป็นแบบของเวียดนามเอง

ลัทธิกาไวต์ (Cao Dai)

ก่อตั้งโดย โงวันเจียว (Ngo Van Chieu) เป็นข้าราชการที่ได้รับสารจากเทพในระหว่างการเข้าทรงในการทำหน้าที่หาหนทาง (Dao) ในฐานะกาไวต์ (Cao Dai) หมายถึง สิ่งสูงสุด ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ ต่อมาอีก ๗ ปี ก็ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากผู้ปกครองอาณานิคมชาวฝรั่งเศส

ลัทธินี้ได้นำเอาความศรัทธาของศาสนาทุกศาสนาในเวียดนาม มาอยู่ใต้ผู้สร้างสูงสุดเพียงหนึ่งเดียวคือ กาไวต์ ตามวัดต่างๆ จะมีแท่นบูชาตั้งสูงกลมทำจากกระดาดชะบายสีเป็นสัญลักษณ์ของกาไวต์ คือ ดวงตาที่มีรัศมีของดวงอาทิตย์ล้อมรอบ และมีพระพุทธรูป รูปขงจื้อ เล่าจื้อ พระเยซู เทพเจ้าฮินดู ประดิษฐานอยู่บนแท่นบูชารอบกระจกทรงกลม

ผู้มีอำนาจสูงสุดคือ สังฆราช ได้รับการก่อตั้งที่หมู่บ้านลองทาง จังหวัดไต๋นิงห์ (Tay Ninh) ห่างจากไฮจิมีนห์ ซิตี ๘๕ กิโลเมตร มีสภาแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. นักบวช ผู้เคร่งครัดในพรหมจรรย์ เรียบง่ายและเป็นมั่งสวิร์ติ
๒. คนทรง มี ๑๒ คน เป็นผู้รับสารจากเทพเจ้าองค์ต่างๆ
๓. ผู้ศรัทธา เป็นผู้ที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของนักบวช การปฏิบัติกิจทางศาสนาจะมีการสวดมนต์วันละ ๔ ครั้งหน้าแท่นบูชา

เทพเจ้า ในพ.ศ. ๒๔๗๓ มีผู้นับถือลัทธินี้มากกว่า ๑ ล้านคน ต่อมาฝรั่งเศสได้สนับสนุนอาวุธให้พวกกาวไตต่อต้านพวก เวียดมิงห์

มาใน พ.ศ. ๒๔๙๗ ประธานาธิบดีโงดิงห์เยียมได้ขึ้นสู่อำนาจ และได้ทำสัญญาการตกลงชั่วคราว (Modus Vivendi) กับกองกำลังกาวไต หลังจากนั้นไม่นานก็เกิดความขัดแย้งกับสังฆราชของกาวไต ได้หลบหนีไปกัมพูชาและเสียชีวิตที่นั่นใน พ.ศ. ๒๕๐๑

นายพลตริงห์มิงห์เท (Trinh Minh The) หัวหน้าเสนานิการทหาร และเป็นสมาชิกกาวไต ได้ถูกชักจูงโดยอเมริกาให้สนับสนุนประธานาธิบดีโงดิงห์เยียม รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์จนได้รับชัยชนะ แต่เขาตายในระหว่างการสู้รบ ปัจจุบันนี้ยังมีชาวเวียดนามยอมรับนับถือลัทธิกาวไตอยู่เป็นจำนวนมาก

ลัทธิฮัวเห่า (Hoa Hao)

กำเนิดขึ้นทางภาคใต้ โดยผู้ก่อตั้งชื่อว่า หวังห์ฟูโซ (Huynh Phu So) ได้รับความทรมาณจากโรคสึกลับ จึงได้ไปอยู่ที่วัดบนเขา เมื่อสุขภาพดีขึ้นจึงกลับมาในคืนหนึ่งระหว่างมีพายุจัด ทำนมืออาการเหมือนเข้าฌานได้ประกาศตนเป็นผู้ก่อตั้ง พัดยาวฮัวเห่า (Phat Giao Hoa Hao) หมายถึง สันติภาพและความเมตตา มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การกลับคืนความสันโดษและบริสุทธิ์ โดยการสวดมนต์ การทำสมาธิ และการถือศีล

แต่จะไม่มีพิธีการ ไม่สร้างวัด ไม่จัดลำดับทางศาสนา หลังจากก่อตั้งเพียงไม่กี่ปี ก็มีผู้เสื่อมใสศรัทธาถึง ๑ ล้านคน สวากในลัทธินี้จะเรียกผู้นำว่า พัดซง (Phat Song) หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้ยังมีพระชนม์ชีพ ต่อมามีปัญหาทางการเมืองเช่นกัน ความรุ่งเรืองและความตกต่ำเป็นเหมือนกับลัทธิกาวไต เริ่มจากปาฏิหาริย์ ไปสู่การเผยแพร่ศาสนา เข้าสู่

การเมือง การต่อสู้ด้วยอาวุธ การเผชิญหน้า และการประนีประนอม จนถูกกวาดล้างไปในที่สุด^{๑๙}

จารีตประเพณี และความเชื่อท้องถิ่น

จารีตประเพณีและความเชื่อท้องถิ่นของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ถูกปลูกฝังนับเนื่องมาเป็นพันปี ทั้งนี้ จารีตประเพณีและความเชื่อท้องถิ่นต่างๆ ผูกพันกับวิถีชีวิต ในแง่การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น

จารีตประเพณีและความเชื่อท้องถิ่นของเวียดนามในชุมชนดั้งเดิม คนส่วนใหญ่คิดว่าชะตากรรมของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ภูตผี เทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นที่พึ่งของคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้น ๆ บูชา อาจจะเป็นหินก้อนประหลาด ต้นไม้ใหญ่ แม่น้ำหรือทะเลก็ได้ สิ่งเหล่านี้ เฉพาะที่คนเล็กเชื่อถือแล้วก็อาจจะยังเห็นได้ในโบราณวัตถุ ความเชื่อดังกล่าวค่อยๆ หายไปจากชุมชนแต่ละแห่ง ภายหลังอิทธิพลของวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การแพทย์และสาธารณสุขสมัยใหม่ การชลประทาน รวมทั้งเงินตรา มีอิทธิพลเข้าแทนที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเคารพบูชา แต่ความเชื่อในธรรมชาติหรือในจินตนาการยังคงอยู่ในดวงใจของคนไม่น้อยในชุมชนที่เห็นห้วงความเจริญในเวียดนาม

จากที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ขงจื้อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม ยกตัวอย่างเช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม แม้จะไม่ในเรื่องการแบ่งที่เด่นชัดเป็นทางการ แต่ในเวียดนามก็เหมือนกับประเทศจีน ซึ่งผู้ที่

๑๙. ซินจ่าวเวียดนาม, ไพร์ตัน สูงกิจวิบูลย์, สำนักพิมพ์อติตตา, ๒๕๕๖, หน้า ๗๔-๘๑.

ได้รับเกียรติอันดับสูงได้แก่ ผู้คงแก่เรียน ขาวนา กรรมกร และพ่อค้า ตามลำดับ เรื่องเศรษฐกิจ การค้า และการทำให้ชาติมั่งคั่งมีความสำคัญน้อยกว่าความประพฤติที่มีคุณธรรม ผู้ปกครองเวียดนามส่วนใหญ่เป็นผู้นิยมปรัชญาสำนักขงจื้อเช่นเดียวกับจีน ยึดติดหลักการมากกว่าการผ่อนปรน ภายหลังเวียดนามได้รับเอกราชจากจีนไม่นาน ราชสำนักเวียดนามเองเห็นคุณค่าของการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการโดยการทดสอบคุณธรรม และความรู้ความสามารถตามปรัชญาสำนักขงจื้อ

ความดีของคนเน้นที่ความกตัญญูกตเวทียและความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ การสอบแข่งขันเพื่อรับบุคคลเข้ารับราชการในช่วง พ.ศ. ๑๖๑๘ - ๒๔๖๒ ได้ดึงดูดผู้มีคุณธรรมและภูมิปัญญาเข้าไปอยู่ในระบบไม่น้อย เฉพาะผู้ที่สอบในระดับสูงสุดเต๋ียนซี๋ ขนชั้นปกครองของเวียดนามเหล่านี้ มีบทบาทในเรื่องส่งเสริมระเบียบสังคมตามค่านิยมขงจื้อด้วย จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๖๐ เมื่อฝรั่งเศสบังคับใช้ระบบโรงเรียนของตนเข้าแทนที่ระบบโรงเรียนของเวียดนามทั่วทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม จนกระทั่งถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลต่อระบอบครอบครัวของเวียดนามน้อยมาก ไม่เหมือนในประเทศจีน โดยเวียดนามส่วนใหญ่มีครอบครัวเล็ก เมื่อคู่สมรสตาย ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่สมรสใหม่ได้ การรับมรดก ชายและหญิงมีฐานะเท่าเทียมกัน ดังนี้ เป็นต้น^{๒๐}

๒๐. เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ, เขียน อีระวิทย์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์

ในเรื่องของพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ยังมีหลักฐานหลงเหลือในวิถีชีวิตของชาวเวียดนามให้เห็นอยู่ เช่น หยินหยาง คิวลิ่งก์และโยนิน ประเพณีต่าง ๆ ในฤดูใบไม้ผลิ เต้าปูน การบูชา ต้นไม้และหินซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเพศชายหญิงเพื่อการเจริญพันธุ์ ไม้แกะสลักที่พบในศาลาประชาคมของหมู่บ้านเป็นสัญลักษณ์ทางเพศ ไม้แกะสลักในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เป็นรูปของหญิงเปลือยอาบน้ำในดอกบัวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของผู้ให้กำเนิด สตรีที่มีอายุใส มีบาร์มีและแต่งงานแล้วตั้งไม้ไผ่ที่แถมมาจากเต้าปูนทาลู เมื่อเคี้ยวแล้วเสียบคินลงไปในเต้าปูน การกระทำของสตรีนี้เป็นสัญลักษณ์แสดงการสืบพันธุ์ของชายหญิง

ในชนบทเวียดนามยังมีความเชื่อต่าง ๆ แบบดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่นพิธีบูชาเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ โดยผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ พระเจ้าแห่งฝน ฟ่าบหวิ๊ (Phap Vu) พระเจ้าแห่งเมฆ ฟ่าบเดียน (Phap Van) พระเจ้าฟ้าแลบ ฟ่าบเดียน (Phap Dien) พระเจ้าฟ้าผ่า ฟ่าบโลย (Phap Loi) พิธีกรรมทำในวัดแสดงให้เห็นถึงขบวนการทั้งหมดของการเกิดฝนเป็นพิธีที่ประชาชนทั้งหมู่บ้านมีส่วนร่วม

ในฤดูใบไม้ผลิ หญิงที่แต่งงานแล้วแต่ยังไม่บุตรจะเดินทางไปแสวงบุญที่วัดเฮือง (Huong) เพื่อขอบุตรโดยเข้าไปในถ้ำที่วัดแล้วไปลูบหินที่มีรูปร่างคล้ายคนพร้อมกับอธิษฐานขอบุตร

การบูชาบรรพบุรุษ

ในบ้านชาวเวียดนาม มักจัดส่วนหนึ่งให้เป็นหิ้งบูชาบรรพบุรุษโดยมีความสูงพอควร สำหรับบ้านในชนบทมักแบ่งห้องกลางในบ้านเป็นหิ้งบูชาบนหิ้งมีรูปญาติที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งเป็นญาติสายบิดา รูป เทียนสองเล่ม

คนเวียดนามเชื่อว่าคนตายไม่ได้แยกออกจากคนเป็นวิญญาณเขาจะอยู่ที่หิ้งบูชาบรรพบุรุษนี้และจะกลับมาอยู่กับคนเป็นในโอกาสสำคัญ ๆ โดยเฉพาะเทศกาลเต็ด (ปีใหม่เวียดนาม) และวันครบรอบวันตาย คนตายจะแบ่งปันความสุขและความทุกข์กับคนเป็น ดังนั้นคนเป็นจึงต้องบูชาเมื่อถึงวันต่าง ๆ ที่อยู่ในความทรงจำของครอบครัว เช่น การให้กำเนิดบุตร วันแรกที่ลูกไปโรงเรียน การสร้างบ้านใหม่ การหมั้น การแต่งงาน งานศพ การเดินทาง หรือแม้แต่การล้มละลาย เด็ก ๆ ได้รับความรู้วิถีปฏิบัติที่มีต่อบรรพบุรุษมาตั้งแต่เด็กก่อนที่จะรับเอาแบบแผนทางสังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ จากภายนอกไว้ ภรรยาอายุรู้สึกว่าจะเหี่ยวลง ในระหว่างร้อยวันแรกหลังจากที่ฝังศพสามีแล้ว เธอต้องเซ่นไหว้อาหารทั้งกลางวันและเย็นพร้อมจุดธูปด้วย การบูชาบรรพบุรุษจะยังคงมีบทบาทในสังคมชาวเวียดนามต่อไปอย่างลึกซึ้งวิธีการนี้ ไม่ใช่ความเชื่อทางศาสนาแต่เป็นความเชื่อในเรื่องภูตผีเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปไม่ว่าคน ๆ นั้นจะนับถือศาสนาอะไร

สำหรับพิธีศพในสาธารณรัฐเวียดนามนั้น จะมีการฝังคนตายสองครั้ง ครั้งแรกฝังในโลงไม้ เป็นการฝังชั่วคราว หลุมศพอยู่ที่ดินและมีหญ้าปกคลุมหลุมศพ ภายหลังจากสามหรือสี่ปีต่อมาเมื่อคาดว่าศพเปื่อยเน่าเหลือแต่กระดูกแล้วจะมีการทำพิธีขุดหลุมศพ มีการทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษและเจ้าที่ที่คนตายอาศัยอยู่ขณะนี้ และเจ้าที่ที่คนตายจะไปอยู่ด้วย

ตลอดกาล ญาติพี่น้องสวามชุตชาวไว้ทุกข์ มีการร้องไห้เมื่อโลงศพเปิดออก ใช้น้ำหอมทำความสะอาดกระดูกทุกชิ้น ท่อกระดูกในกระดาษแดงโดยจัดเรียงกระดูกไว้ตามลำดับ บรรจลงในหีบเล็ก ๆ ที่ทำด้วยดินแดงเผาเคลือบ มีรูโดยรอบเพื่อให้เจ้าที่เข้าออกได้สะดวกและนำไปฝังยังบ้านเกิดหรือสุสานที่ครอบครัวของผู้ตายจัดเตรียมไว้ให้ การฝังครั้งที่สองเป็นการฝังที่ถาวร

ตามประเพณีดั้งเดิม ต้องผ่านพิธีกรรมแปดขั้นตอน คือ ๑. จัดหาโลงศพ ๒. ใส่ชุดไว้ทุกข์ ๓. บรรจศพ ๔. ถอดชุดไว้ทุกข์ ๕. คารวะศพ ๖. ส่งศพ ๗. ฝังศพ และ ๘. คารวะศพหลังการฝัง การเคลื่อนย้ายศพและการฝังศพต้องดูฤกษ์ พิธีกรรมเผากระดาษเงินกระดาษทองให้คนที่ล่วงลับไปแล้วหายไปเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจได้ใหม่ ๆ แต่กลับมาปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายอีกหลังนโยบายการเปลี่ยนใหม่ในปี พ.ศ.๒๕๒๙ บุตรหลานแต่งชุดไว้ทุกข์โดยเครื่องแต่งกายและสวมหมวกผ้าป่านไว้ทุกข์ยังปฏิบัติกันทั่วไป รูปสามดอกแสดงถึงความเคลื่อนไหวของเลขคีซึ่งมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความยุติธรรม ความมั่นคง ความเสมอภาค เมื่อคนไหนตกทุกข์ได้ยาก มีความว่าุ่นใจเขาจะไหว้พระด้วยรูปสามดอก ในเทศกาลเตี๊ตและงานศพเป็นธรรมเนียมที่ต้องจุดรูปสามดอก ส่วนในพิธีกรรมอื่น ๆ จุดดอกเดียว รูปห้าดอกใช้จุดเฉพาะที่แท่นบูชา (แม่) ป่า มีเทพเจ้าเสือห้าตัวดูแล สวดเพื่อขอให้ท่านคุ้มครอง

ในวันที่ ๑๕ เดือนเจ็ด เป็นวันให้อภัยต่อวิญญาณที่เร่ร่อน จุดรูปเจ็ดดอกปักใกล้ต้นไทรในนามของต้นไทรในนามของวิญญาณเหล่านี้ สิ่งนี้เป็นสัญลักษณ์ว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงความสงสารเมื่อรูปติดไฟแสดงว่ามีการส่งข้อความมาจากนรก

สายสัมพันธ์ทางครอบครัวตามประเพณีมีความหลากหลาย ครอบครัวขยายแบบจีนตามประเพณีมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเล็ก แต่ความเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิตยังมีความหมายในการให้ความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมฐานะและความเป็นอยู่ของวงศ์าคณาญาติ คนในเมืองมีความสำนึกในพันธะที่ต้องเกื้อกูลกันน้อยกว่าคนในชนบทและโดยทั่วไป ครอบครัวต่างคนต่างอยู่ตามแบบตะวันตก กลายเป็นวิถีชีวิตครอบครัวของคนรุ่นใหม่มากขึ้นทุกที

การจุดธูปขึ้นอยู่กับชนิดของพิธีกรรมนั้น ๆ โดยจุดธูปเลขคี่ ๑, ๓, ๕, ๗ ดอกซึ่งมีความหมายดังนี้ ธูปหนึ่งดอกแสดงความเป็นเอกภาพ การหลอมรวมระหว่างธาตุ ชายหญิง

ชาวเวียดนามนับถือบูชาในพลังที่มีอิทธิพล ส่งเสริมและให้คุณให้โทษต่อสวัสดิภาพของพวกเขา อันเป็นผลมาจากความผันแปรของธรรมชาติ สิ่งแรกที่พวกเขานับถือคือ “สวรค์” เรียกว่า องเต๋ร่ย (Ong Troi) มีรูปเป็นผู้ชายคอยควบคุมชะตากรรมของมนุษย์ทั้งหลาย อำนาจที่มองไม่เห็นทั้งหมด ปรีศนาความลับของจักรวาล แต่ละภพ ทั้งสวรค์ โลก และมนุษย์ จะมีกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของตัวเอง มีเทพเจ้าของตัวเองอยู่ทุกหนทุกแห่ง

เทพแห่งแผ่นดิน น้ำ และภูเขา จะเป็นผู้กำหนดให้มีโชคดี หรือโชคร้ายต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศ โดยจะมีพิธีกรรมบูชา ประกอบด้วยการถวายอาหาร การบนบาน ขอร้อง พร่ำภาวนาประพาดดินอย่างเหมาะสม มีภารกิจปกป้องทำนุบำรุงแผ่นดิน เรียกว่า “ดี๊ด” (Dat) และรักษาพื้นน้ำ เรียกว่า “เน๊อ๊ก” (Nuoc)

นอกจากวัด (จ้าว - Chua) และศาลาประชาคม (ดิงห์ - Dinh) แล้ว ตามหมู่บ้านจะมีสถานที่บูชาเล็กๆ ไว้บูชาเทพเจ้า วิญญาณทั้งดีและร้าย รวมไปถึงเดน (Den) สถานที่บูชาจักรพรรดิในอดีตที่ได้รับการยกย่องเป็นเทพเจ้าและวีรบุรุษของชาติ ทั้งยังมีเหมียว (Mieu) สถานที่เช่นไหว้วิญญาณและเทพเจ้าที่ให้คุณให้โทษ ซึ่งมักจะตั้งอยู่บนเนินดินเสมอ

จีนเข้ามายึดครองเวียดนามเป็นเวลานานนับพันปี ส่งอิทธิพลทั้งในด้านปรัชญาคัมภีร์ทางศาสนา ความรู้ทั่วไปจากอักษรฮั่น (Han) ชาวเวียดนามรู้จักกลั่นกรองและเลือกสรรในสิ่งที่ดีที่สุดของวัฒนธรรมจีนมาใช้ จากทั้งนักปราชญ์ในลัทธิขงจื้อ ผู้เชี่ยวชาญในศาสนาพุทธ นักพเนจรในลัทธิเต๋า หมออดูและนักคิดในแบบอี่จิ้ง ตลอดจนในยุคหลัง มีศาสนาฮินดูและอิสลามจากอินเดีย รวมทั้งศาสนาคริสต์จากยุโรปและอเมริกาเข้ามาเผยแผ่

ภายใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ศาสนาถูกคุกคามทำลายล้าง วัดและเจดีย์ถูกทำลาย มีภาพพจน์ของความเป็นมาร์กซิสต์อย่างเคร่งครัด บรรดาลัทธิต่างๆ ที่มีอยู่ก่อน กลายเป็นพวกนอกกฎหมาย ภิภุชและฆราวาสที่เกี่ยวข้องถูกจับกุมขัง ทำให้มีผลกระตุ้นต่อองค์กรสิทธิมนุษยชน และชาวเวียดนามโพ้นทะเลซึ่งทำการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์มากขึ้น

นอกเหนือจากศาสนา จารีตประเพณีและความเชื่อท้องถิ่นแล้ว วัฒนธรรมและแนวคิดสำคัญที่ชาวเวียดนามยึดถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ดังนี้

วัฒนธรรมครอบครัว

ประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้านในเวียดนามก็เหมือนกับของไทย เปลี่ยนไปมากบ้าง น้อยบ้างตามกาลเวลาสถานที่ และเงื่อนไขในการครองชีพของเอกชนและชุมชน ในที่นี้จะกล่าวถึงประเพณีความเชื่อและ

หญิงสองวัยชาวเวียดนาม

การปฏิบัติของชาวบ้านเวียดนามซึ่งยึดถือกันมาเป็นเวลานาน

ในเรื่องการสมรสนั้น ตามประเพณีที่ชาวบ้านยึดถือกันมาเป็นเวลานาน คู่สมรสต้องผ่านพิธีกรรมหกขั้นตอน ได้แก่ ๑. พบตัวกัน ๒. คู่กันและเชื้อเชิญให้ไปเยือนบ้านของกันและกัน ๓. ให้หมากและพลูแก่กัน ๔. ให้ของขวัญครอบครัวฝ่ายหญิง ๕. ทำพิธีหมั้น และ ๖. ทำพิธีแต่งงาน แต่ปัจจุบันการทำได้สามขั้นตอน ได้แก่ การเยือนครอบครัวอีกฝ่ายหนึ่ง การหมั้น และการแต่งงานก็เพียงพอแล้ว ยังมีคู่สมรสไม่น้อยที่ทำพิธีหมั้นกับพิธีแต่งงานในโอกาสเดียวกัน ในพิธีแต่งงานมักจะมีพิธีเคารพบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วย เพื่อขอพร ปัจจุบันการเรียกสินสอดหรือของหมั้นมีความสำคัญน้อยลง การดูดวงว่าสมพงศ์กันหรือไม่ก็เช่นเดียวกัน การยกย่องให้ผู้ใหญ่ทำหน้าที่สูงอ แม้จะลดความสำคัญลง แต่ก็ปฏิบัติกันทั่วไป สำหรับการจดทะเบียนสมรสกันก็เป็นประเพณีนานแล้ว

เวียดนามได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อมาจากจีนเป็นเวลานานนับพัน ๆ ปี ดังนั้นจึงควรทราบถึงแนวคิดในเรื่องครอบครัวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของลัทธิขงจื้อเป็นประการแรก แนวคิดของลัทธิขงจื้อในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวต้องมีความผูกพันกันมีความรับผิดชอบต่อกัน

และมีความเป็นเอกภาพไม่เพียงแต่มีความผูกพันเฉพาะญาติสายตรงเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงญาติข้างบิดา มารดาและภรรยาด้วย นอกจากนี้ยังนับญาติกับผู้ที่มิมีนามสกุลเดียวกัน โดยแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็นสองระดับคือระดับที่อาวุโสกว่ากับระดับที่อ่อนอาวุโสกว่า

บรรดาสมาชิกของครอบครัวจะมีการกำหนดตามประเพณีวิถีปฏิบัติเพื่อพบปะเยี่ยมเยียนหรือช่วยเหลือกันในโอกาสต่างๆ เช่น วันเกิดหรือวันครบรอบวันตายของบรรพบุรุษงานศพของญาติ ญาติๆ ต้องแสดงความสนใจและให้ความช่วยเหลือกัน สายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลค่อนข้างซับซ้อนมากต้องแยกให้ออกกว่าเป็นญาติฝ่ายบิดาหรือมารดาจึงจะเรียกหรือลำดับญาติถูก หน้าที่ที่ต้องทำร่วมกันคือการบูชาบรรพบุรุษ การไปไหว้หลุมฝังศพ หรือให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างผู้ที่มีสกุลเดียวกันถือเป็นการรวมกันขั้นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญเพราะมีความเชื่อมโยงกันระหว่างหมู่บ้านอื่นๆ ด้วย ลัทธิขงจื้อไม่ได้ให้ความสำคัญพิเศษเกี่ยวกับหมู่บ้านเพียงแต่ระบุไว้ว่า “ประเทศเป็นรากฐานของโลก ครอบครัวเป็นรากฐานของประเทศ บุคคลเป็นรากฐานของครอบครัว” ถ้าบุคคลเป็นคนดีและครอบครัวมีระเบียบวินัยที่ดีประเทศจะมีแต่ความสุขทั้งในด้านการเมืองสังคม ศีลธรรมและวัฒนธรรม

ลัทธิขงจื้อไม่ได้แยกความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ทางการเมืองและรัฐ กับความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวไว้ชัดเจนนัก ในภาพกว้าง ๆ กษัตริย์คือ โลก ประเทศ และบริวารของกษัตริย์คือ ครอบครัว ภายในนี้ประกอบด้วยสมาชิกของครอบครัวรวมไปถึงคนรับใช้ด้วย แนวคิดคือการเชื่อมโยงสังคมกับสันติภาพซึ่งมีความเป็นเอกภาพมั่นคงและผสมกลมกลืนอย่างสอดคล้องกันการดำรงอยู่ของมวลมนุษย์ มีปรัชญาที่

เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ศีลธรรมระหว่างพ่อกับลูก พี่กับน้อง สามีกับภรรยา กษัตริย์กับบริวาร และระหว่างเพื่อน ในความสัมพันธ์ทั้งห้านี้ สามลำดับแรกเป็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กษัตริย์กับบริวารเป็นความสัมพันธ์ภายในรัฐแต่ก็เหมือนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งคล้ายกับความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง ความสัมพันธ์ทั้งหมดนี้มีนัยสำคัญคือ เป็นเรื่องของความอาวุโสกว่า ภาษาเวียดนามเรียกว่าเหงือยเจน (Nguoi tren) “คน (ที่อยู่) บน” กับผู้อ่อนอาวุโส เหงือยเซอีย (Nguoi duoi) “คน (ที่อยู่) ล่าง” ในสังคม เกณฑ์กำหนดสำหรับ “อาวุโส” คือ การสืบสายทางบิดา อายุ และสถานะทางสังคม ผู้ที่ถูกกำหนดให้อยู่ในสถานะที่อาวุโสกว่าคือพ่อหรือลุง ผู้ที่อ่อนอาวุโส คือ ลูก ๆ หรือน้องของพ่อ กษัตริย์และบริวาร (ข้าราชการ) ปกครองประชาชนเหมือนพ่อปกครองลูก ต้องให้ความรักความเอาใจใส่ช่วยเหลือประชาชน ในขณะที่เดียวกันประชาชนต้องเคารพเชื่อฟัง และกตัญญูต่อผู้อาวุโส พื้นฐานนี้ไม่เพียงแต่สร้างความเป็นปึกแผ่นภายในครอบครัวซึ่งส่งผลต่อสังคมให้มีสันติสุขเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสร้างสังคมให้เป็นปึกแผ่นโดยมีพื้นฐานมาจากครอบครัวก่อน ดังนั้นผู้ชายโดยทั่วไป มักเป็น “family man” ครอบครัวดั้งเดิมแบบขงจื้อแบ่งเป็นสองประเภทได้แก่ ๑) ครอบครัวชาวนา และ ๒) ครอบครัวนักปราชญ์

ครอบครัวชาวนา

ชาวนาที่มีฐานะยากจนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในแต่ละหมู่บ้านมีที่ทำกินจำกัดมากต้องทำอาชีพเสริมนอกจากทำนา เช่นทำ

ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สวน เลี้ยงสัตว์ ทัศนกรรม เช่น ทอผ้า เป็นต้น รับจ้าง ล่าสัตว์ จับปลา ชาวนาเหล่านี้มีชีวิตแร้นแค้นไม่อยู่ในฐานะที่จะสละรายได้บางส่วนเพื่อเสียภาษีหรือค่าเช่านาให้กับรัฐได้ พวกที่มีฐานะดีในหมู่บ้านคือเจ้าของที่ดิน ชาวนาที่มีฐานะปานกลางและร่ำรวยซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร ในหมู่บ้าน นอกเหนือจากที่นารวมแล้ว คนเหล่านี้ยังเป็นเจ้าของที่ดินส่วนตัวซึ่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษบ้างหรือซื้อเพิ่มเติมเองบ้าง กฎหมายอนุญาตให้มีการซื้อขายที่ดินได้ ยกเว้นที่นารวม เนื่องจากที่ดินหายากราคาแพง น้อยคนนักที่ขายที่ของตน คนที่มีฐานะดีเหล่านี้จ้างคนมาทำงานเฉพาะของตน ไม่มีความร่วมมือในการผลิตระหว่างกัน ผลผลิตที่เกิดขึ้นในที่นาของคนเหล่านี้ทำแต่พอกินพอใช้ เหลือจึงจะขาย การซื้อจะเกิดขึ้นต่อเมื่อไม่สามารถผลิตสิ่งเหล่านั้นได้ แต่ละครอบครัวพยายามช่วยตัวเองให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงการยืมหรือพึ่งพาผู้อื่น แรงงานแม้จะถูกแต่หลาย ๆ ครอบครัวยามที่จะไม่จ้าง ไม่มีใครคิดถึงเรื่องเงินทุน หรือการแลกเปลี่ยนแม้จะมีผลผลิตที่สูงก็ตาม ผลผลิตที่เกินมาก็เก็บไว้ในยุ้งฉางเงินก็ถูกซ่อนไว้ใต้เตียงบ้างฝังดินบ้าง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการผลิตสำหรับพึ่งพาตนเองได้ คนที่มีความต้องการเพิ่มผลผลิตให้ตนเองต้องขยันทำงานเพิ่มขึ้น คนที่รวยแล้วเช่นเจ้าของที่ดินก็มุ่งทำแต่เฉพาะที่นาของตน เจ้าของที่ดิน ชาวนาที่ร่ำรวยและชาวนาที่มีฐานะปานกลางมีการใช้แรงงานจ้างงานแตกต่างกันไป แต่เมื่อพิจารณาจากมุมมองของการจัดการองค์การและการจัดการที่นา ทุกคนเป็นครอบครัวเกษตรกรกลุ่มที่เป็นตัวแทนได้ดีที่สุดคือชาวนาที่มีฐานะปานกลาง

ลักษณะของครอบครัวชาวนาเกี่ยวข้องกับความต้องการ วิธีการผลิต กำลังคนในการผลิตและการจัดการผลผลิตที่เสรี ชาวนามีทรัพย์สินสมบัติต่างๆ แต่สิ่งที่เขาต้องการเพิ่มคือแรงงาน ดังนั้นลูกชายจะ

แต่งงานเร็ว ผู้ชายคือ หัวหน้าครอบครัวซึ่งต้องเป็นคนขยัน มั่นคง ภรรยา ดูแลเรื่องอาหาร เสื้อผ้า การทำนาเป็นงานหนักแต่เมื่อเทียบแล้วเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับชาวนา งานหลักคือ การจัดการแรงงานในครอบครัว เพื่อการผลิต ในสังคมแต่ละครอบครัวไม่ต้องการความสัมพันธ์ทางสังคมที่ซับซ้อนมาก ครอบครัวต้องมั่นใจในการผลิตเพื่อพึ่งตนเอง ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ที่มีนามสกุลเดียวกันหรือจากคนหมู่บ้านอื่น ครอบครัวที่ขยันก็จะได้รับความชื่นชมจากเพื่อนบ้าน สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นเอกภาพเชื่อฟังหัวหน้าครอบครัว ร่วมมือกันเพื่อให้เกิดผลผลิต การทะเลาะเบาะแว้งเกิดขึ้นเพราะเนื่องมาจากความอิจฉากันในเรื่องการใช้แรงงานมากหรือน้อยในการทำงาน หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ตัดสินใจ หัวหน้าครอบครัวต้องเป็นคนที่กระตือรือร้น สร้างสรรค์ ดังนั้นเขาจะเป็นผู้คอยกระตุ้นให้ลูกหลานมีความขยันในการทำงานหนัก ใช้เวลาน้อย ชาวนาที่ร่ำรวยและเจ้าของที่ดินก็ดำเนินชีวิตตามแบบฉบับนี้เช่นกัน

ครอบครัวนักปราชญ์

ครอบครัวของปราชญ์หรือข้าราชการดำรงชีพด้วยค่าเช่าที่นา หรือที่ชาวนาจ่ายให้กับกษัตริย์ หัวหน้าครอบครัวไม่สนใจที่จะทำงานเพิ่มรายได้จากผลผลิต ผู้ชายในครอบครัวไม่ว่าจะแก่หรือหนุ่มใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการเรียน สอบ เพื่อให้ได้ตำแหน่งดี ๆ ครอบครัวของนักปราชญ์ต่างจากครอบครัวชาวนาคือไม่ได้รวมตัวกันเพื่อเป็นหน่วยของการผลิต หน้าที่ความรับผิดชอบจึงตกอยู่กับภรรยา ดังคำกลอนที่กล่าวว่า “ข้าง ๆ สามีซึ่งกำลังอ่านหนังสือ ภรรยา กำลังทอผ้าไหม” รายได้ส่วนหนึ่งของครอบครัวมาจากการทอผ้า ครอบครัวหลายครอบครัวมีเกียรติในสังคม และมีภรรยาที่มีความสามารถ งานที่ภรรยาสามารถทำเพื่อเพิ่มพูนรายได้เป็นงานปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า คนเหล่านี้ได้รับการแบ่งปันที่นารวม

เช่นกันนอกเหนือจากที่ดินส่วนตัวที่เป็นเจ้าของอยู่โดยไม่ต้องเสียภาษี บ้างก็ให้เช่าที่นาซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องในการทำงานหนัก ๆ ตลอดเวลา ครอบครัวมีปราชญ์แบบขงจื้อเป็นครอบครัวที่มีเกียรติ มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่อง ช่วยเหลือจากสังคมเสมอ

หน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวคือ เรียนให้สอบได้เท่านั้น รุ่นแล้วรุ่นเล่า ครอบครัวปราชญ์มีชีวิตทางสังคมต่างจากครอบครัวชาวนา กล่าวคือ สายสัมพันธ์ทางสังคมของครอบครัวปราชญ์กว้างขวางกว่า ดังนั้น ในบางครอบครัว การต้อนรับแขกจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากกว่าอื่น ๆ บางครั้งเน้นในเรื่องพิธีการมาก แม้ว่าบางครอบครัวจะจนแต่ก็พยายามทำให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจเพื่อเกียรติยศศักดิ์ศรีของครอบครัว ครอบครัวปราชญ์ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นเจ้าของหรืองานอาชีพมากไปกว่าการมีตำแหน่งและชื่อเสียง

ในครอบครัวเวียดนามแบบเดิม หัวหน้าครอบครัวคือผู้ชาย ได้กล่าวไปในตอนต้นแล้วว่า ในสังคมตามแนวคิดของลัทธิขงจื้อแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็น ๓ ประเภท คือพ่อกับลูก พี่กับน้อง สามีกับภรรยา ในแต่ละคู่เกี่ยวข้องกันในเรื่องของอาวุโส ผู้อ่อนอาวุโสต้องเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า ผู้หญิงไม่เคยเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อยังไม่แต่งงานลูกสาวต้องเชื่อฟังพ่อ เมื่อแต่งงานแล้วภรรยาต้องเชื่อฟังสามี เมื่อสามีตายภรรยาต้องเชื่อฟังลูกชาย” หัวหน้าครอบครัวคือพ่อเป็นผู้หาเลี้ยงและอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัว เมื่อเขาตายไป หน้าที่ดังกล่าวถูกส่งต่อไปยังลูกชาย จริงอยู่แม่ลูกจะเคารพแม่ตามความเห็นจากแม่ แต่ท้ายที่สุดลูกชายก็คือหัวหน้าครอบครัวนั่นเอง ลูกชายเป็นทายาทสืบสกุลจากพ่ออาศัยอยู่ในบ้านพ่อ เมื่อพ่อตายไปแล้ว ถ้าลูกชายต้องไปทำงานที่ไกล ๆ เขาต้องรับผิดชอบดูแลน้อง ๆ ด้วย

ความแตกต่างในเรื่องเพศภายในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ชายมีหน้าที่ต้อนรับแขกเยี่ยมเยียนกันในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกิจกรรมของครอบครัว หมู่บ้านหรือของประเทศ ถ้าสามีตาย ลูกชายยังเล็กอยู่ ลุงทำหน้าที่ดังกล่าวแทน โดยผู้หญิงไม่มีสิทธิภายในบ้าน งานภายในบ้าน ผู้ชายเป็นผู้มีสิทธิขาดในการตัดสินใจ ผู้หญิงมีหน้าที่ทำตามคำสั่งหรือช่วยสามีทำเท่านั้น งานของผู้หญิงถูกจำกัดให้อยู่ในครัว โดยผู้หญิงจะทำหน้าที่จัดการในเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่สามีมอบเงินไว้ให้ ผู้หญิงคือผู้จัดการบ้านที่ด้อยอาวุโส ผู้หญิงต้องเคารพและเชื่อฟังสามีเท่านั้นแม้ว่าสามีจะไม่ดีก็ตาม การดูว่าสามีถือเป็นการที่ไม่ดี นี้แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันช่วยเหลือกันสามีต้องแสดงความรักความเอาใจใส่ สันถนอมภรรยาซึ่งรวมไปถึงการดู ดู หรือแม้แต่ไล่ออกจากบ้านได้ นอกเหนือจากหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นชาย ยังมีผู้ช่วย (แม่ภรรยา ลูกสะใภ้คนโต) ผู้ช่วยย้อมมีอำนาจภายในครอบครัวและช่วยเหลือหัวหน้าครอบครัว

สิทธิขงจื้อให้ความสำคัญกับการเกิดและการมีทายาทที่เป็นเพศชาย การไม่มีทายาทถือเป็นสิ่งที่โชคร้ายและทำลายบรรพบุรุษ ครอบครัวแบบขงจื้อมีจำนวนสมาชิกมาก การรักษาความสงบภายในครอบครัวคือการใช้ศีลธรรมหรือพิธีกรรมเป็นแนวทางให้สมาชิกในครอบครัวประพฤติปฏิบัติ หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้สั่งสอนและประนีประนอมเพื่อให้เกิดความสงบในครอบครัว

สังคมเวียดนามแบบดั้งเดิม หากผู้หญิงไม่สามารถให้กำเนิดบุตรชายซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งในเจ็ดประการได้ ผู้หญิงถูกลดบทบาทและหมดความชอบธรรมไป สาเหตุเจ็ดประการที่ทำให้ภรรยาต้องถูกขับไล่ออกจากครอบครัว ได้แก่

๑. ไม่สามารถให้กำเนิดทายาทที่เป็นชายได้
๒. ประพฤติผิดศีลธรรม
๓. ปฏิเสธพ่อแม่สามี
๔. พุดมาก เพื่อเจ้า
๕. ขโมย
๖. หึงหวงและคิดร้ายต่อผู้อื่น
๗. เป็นโรคติดต่อร้ายแรง

ทั้งสามีภรรยายอมรับว่าการไม่มีทายาทชายสืบสกุลเป็นความผิดของภรรยา แม้ในปัจจุบันนี้ความคิดเรื่องการมีทายาทเป็นชายยังคงยึดถือกันในหลาย ๆ ที่ที่มีการบูชาบรรพบุรุษที่บ้าน เช่นที่จังหวัด Thai Binh ภรรยาหลายคนกังวลและละอายที่ไม่มีบุตรชายซึ่งมีจำนวนสูงถึง ๖๕.๕% ของจำนวนหญิงที่ถูกสัมภาษณ์ การที่ยังไม่มีบุตรชายทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่าคุณภาพของตนไม่มั่นคง จึงเกิดมีภรรยาที่สอง (โดยที่ภรรยาหลวงให้ความยินยอมเมื่อตนไม่สามารถให้กำเนิดบุตรชายได้) หรือรับเด็กมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม บุตรชายที่เกิดจากภรรยาคนที่สองมีสิทธิตามกฎหมาย เขาไม่สนใจว่าจะเป็นลูกของภรรยาคนที่เท่าไร ภรรยาหลวงต้องดูแลราวกับเป็นลูกที่เกิดจากตน สำหรับการขอเด็กมาเป็นลูกนั้น ต้องขอมมาจากหลานทางฝ่ายสามีเพราะถือว่าเป็นสายเลือดเดียวกัน ความซับซ้อนในเรื่องนี้เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาในเรื่องการวางแผนครอบครัวของเวียดนาม

ครอบครัวแบบดั้งเดิมนี่ดำเนินมาจนถึงสมัยครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ ๒๔ เมื่อฝรั่งเศษเข้ามาปกครองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงครอบครัวด้วย

ในสังคมเมือง ครอบครัวยุคใหม่เกิดขึ้น สามิเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวในขณะที่ภรรยาดูแลบ้านผู้หญิงเริ่มต่อสู้เพื่อสิทธิของตน คนรุ่นใหม่เรียกร้องสิทธิในการเลือกคู่ครองเอง ชาวเมืองส่วนใหญ่ส่งลูกสาวไปโรงเรียน

สภาพทั่วไป

สูงที่สุดเพียงชั้นมัธยม สิ่งนี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่มากเพราะลัทธิขงจื้อแยกผู้หญิงออกจากการศึกษา ผู้หญิงที่อยากเรียนต้องปลอมตัวเป็นชาย อย่างไรก็ตามการศึกษาในสมัยนั้นไม่มีความหมายอะไรมากนอกจากเป็นเพียงเครื่องประดับหรือเป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารเท่านั้น ผู้หญิงจำนวนน้อยมากที่ได้งานทำในหน่วยงานรัฐบาล เป็นแค่เพียงเลขานุการหรือคนรับใช้เท่านั้น ในขณะที่ชีวิตในเมืองมีการเปลี่ยนแปลงชีวิตในชนบทยังคงมีดมน เงียบสงบไม่มีการเปลี่ยนแปลงผลกระทบของสังคมเมืองไปยังชนบทกลับเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ

การปฏิวัติในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นจุดเปลี่ยนทางสังคมเวียดนาม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในชีวิตครอบครัวมากกว่าการแต่งงานที่ยังไม่ถึงวัยอันควรถูกห้าม สนับสนุนการแต่งงานที่เกิดจากความรัก และความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันและความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนามปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้ระบุสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ความเท่าเทียมกันของพลเมืองทั้งประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ - ๒๔๙๗ การต่อสู้เพื่อต่อต้านฝรั่งเศส มีผลกระทบอย่างมากต่อครอบครัวเวียดนาม ประการแรกมีผลต่อครอบครัว

ชาวชนบท ผู้หญิงชนบทเวียดนามกลับไปทำหน้าที่ ๆ เคยทำคือ การดูแล พ่อแม่ที่ชรา พ่อแม่สามี เลี้ยงลูกและคอยการกลับมาของสามี การประกาศสันติภาพในภาคเหนือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พร้อมด้วยแนวทางการปฏิบัติของรัฐบาลในปีต่อมา ค่อย ๆ ส่งผลต่อโครงสร้างครอบครัวเวียดนาม ในเมืองใหญ่ ๆ สามีภรรยา มักได้งานทำในภาคราชการ ในชนบทการดำเนินการแบบสหกรณ์ นำไปสู่การเพิ่มจำนวนครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น นโยบายการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ ให้ผู้หญิงก้าวขึ้นมาเท่าเทียมชายในการทำกิจกรรมทางสังคมที่ละน้อย ๆ

กฎหมายการแต่งงานและครอบครัว เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ อายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี สามีภรรยามีสิทธิเท่าเทียมกัน กฎหมายอนุญาตให้มีการหย่าร้างหากชีวิตสมรสไม่มีความหมายอะไรต่อไป

การต่อสู้กับอเมริกันเพื่อปกป้องประเทศชาติ เป็นความพยายามอย่างหนักของชาวเวียดนาม ครอบครัวส่วนใหญ่ สามีและพ่ออยู่ในสนามรบ ภรรยาทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตและผู้ดูแลลูกและผู้สูงอายุ ตลอดระยะเวลาสงครามสามสิบปี ได้ทำลายประเทศและทุกครอบครัว ร่องรอยทางสังคมดังกล่าวปรากฏให้เห็นในระยะต่อ ๆ มา

ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ยังไม่มีการศึกษาทางด้านสังคมของครอบครัวทางภาคเหนือของเวียดนาม เมื่อมีการศึกษาทางด้านสังคมของครอบครัว มีข้อมูลว่าสำหรับครอบครัวยุคใหม่ผู้หญิงสามารถมีบทบาทและสถานะเป็นหัวหน้าครอบครัว ในคนรุ่นใหม่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเปลี่ยนไปนอกเหนือจากหน้าที่การงานนอกบ้านแล้ว ผู้หญิงยังคงรับหน้าที่ดูแลครอบครัว ในชนบทสถานการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้หญิงเป็นอย่างมาก เนื่องจากอัตราส่วนระหว่างชายหญิงในเวียดนาม ผู้ชายมีจำนวนน้อยกว่าผู้หญิงในทุกระดับอายุ ตั้งแต่

๒๐ - ๔๕ ปี เนื่องด้วยผู้ชายไปรบและเสียชีวิตในสนามรบมาก หรือทำงานในเมือง การทำงานหนัก ๆ ในไโรนาจึงตกอยู่กับผู้หญิงเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามผู้หญิงเวียดนามยังตระหนักในหน้าที่ของตนที่ต้องรับผิดชอบครอบครัว หารายได้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

อัตราการหย่าร้างมีเพิ่มมากขึ้น เช่นในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ทางภาคเหนือมีจำนวน ๑๖,๐๐๐ ราย ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นผู้ที่เป็ฝ่ายเจ็บปวด ในช่วงเวลานั้นสาเหตุการหย่าร้างมาจากผลของระบบครอบครัวและการแต่งงานแบบดั้งเดิม (คลุมถุงชน) ระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๑ จำนวนการหย่าร้างลดลงเนื่องจากผู้ชายไปรบกับอเมริกาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๕ มีการหย่าร้างถึง ๒๘,๓๕๙ ราย แม้ว่าหลังสงคราม อัตราการเพิ่มของการสมรสมีมากขึ้น อัตราการหย่าร้างก็สูงตามไปด้วยเช่นกัน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ คู่สมรสหนึ่งในสิบสี่เสนอให้มีการหย่าร้างกัน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีอัตราหนึ่งต่อเก้า และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มีอัตราหนึ่งต่อสิบเอ็ด

สาเหตุการหย่าร้างอาจประมวลได้ดังนี้

๑. ผลเนื่องมาจากการแต่งงานแบบคลุมถุงชนและระบบครอบครัวแบบดั้งเดิม

๒. ลักษณะที่แตกต่างกันของคู่สมรส (เป็นสาเหตุที่หย่าร้างสูงถึง ๔๕ %)

๓. ความขัดแย้งของคู่สมรสกับครอบครัวของอีกฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะแม่สามีกับภรรยา

๔. การนอกใจซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ภาพของครอบครัวชาวเวียดนาม สะท้อนให้เห็นลักษณะหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่มีความแข็งแกร่งมีความเป็นเอกภาพพอสมควร แม้ว่าประเทศจะเปิดประตูกว้างขึ้น แต่ความคิดในเรื่องที่ผู้หญิงต้องมีสามีเพื่อ

สร้างครอบครัวเป็นเรื่องที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน การแต่งงานเป็นความปรารถนาของผู้หญิงเวียดนามเกือบทุกคน ในสังคมยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมอย่างรวดเร็วนั้น ครอบครัวของชาวเวียดนามอาจเปลี่ยนแปลงไปด้วยซึ่งคงจะมีการศึกษากันต่อไป^{๒๑}

โสภณา ศรีจำปา (๒๕๕๒) กล่าวว่าในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ เวียดนามใช้นโยบาย ไต๋เหมีย ที่ต้องการให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เมื่อเศรษฐกิจเปิดเสรีมากขึ้น บทบาทของสตรีเวียดนามเริ่มเปลี่ยนไป ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งผู้หญิงเป็นฝ่ายได้มากกว่าในอดีต เพราะมีอิสรภาพในการเลือกอาชีพมากขึ้น สามารถอพยพมาหางานทำที่เหมาะสมกับความต้องการของตน สามารถประกอบการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำมาหากินตามที่ปรารถนาได้ แต่หากเปรียบเทียบกับผู้ชายแล้ว คำตอบอาจแตกต่างกัน ผู้หญิงมีข้อจำกัดมากกว่าและได้รับผลประโยชน์น้อยกว่าผู้ชายในช่วงเศรษฐกิจเสรีนี้

สตรีเวียดนามมีจำนวน ๕๑.๒% หรือ ๓๗.๙ ล้านคน จากจำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ ๗๘ ล้านคน ในปีพ.ศ. ๒๕๓๗ มีจำนวนแรงงานสตรีถึง ๑๘,๓๙๖,๐๐๐ หรือ ๕๒.๕% ของแรงงานทั้งหมด ผู้หญิงในวัยทำงานจะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง ๑๓ - ๕๕ ปี มีจำนวนราว ๗๑% ตัวเลขดังกล่าวไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสตรีเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นว่าสตรีได้เดินเคียงบ่าเคียงไหล่ไปพร้อมกับบุรุษในการสร้างชาติด้วยเช่นกัน

๒๑. วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๔๑). บทความเรื่อง "สถาบันครอบครัวเวียดนาม", โดย โสภณา ศรีจำปา.

เมื่อพิจารณาจากโอกาสในการทำงานจากสถิติในปีพ.ศ. ๒๕๓๔ อาชีพที่มีสตรีทำงานมากกว่าบุรุษ ได้แก่ เกษตรกรรม การค้าขาย การศึกษา สุขภาพอนามัย การประกันสังคม การเงินการธนาคาร อุตสาหกรรมเบา ต่างๆ การที่ผู้หญิงมีบทบาทในอาชีพต่าง ๆ ดังกล่าว สืบเนื่องมาจากทัศนคติแบบดั้งเดิมคือ ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลจัดการทุกอย่างในบ้าน เลี้ยงดูลูก ต่อมาเมื่อครอบครัวกลายเป็นหน่วยงานเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน ผู้หญิงจึงมีความสำคัญ หรือแม้แต่เป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว

การที่ผู้หญิงต้องทำหน้าที่หลายอย่างพร้อมๆ กัน ทำให้สตรีมีโอกาสน้อยที่จะเข้ารับการอบรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงาน ในทางตรงข้ามกลับต้องดูแลเอาใจของครอบครัวเป็นหลักในการเลือกงานอาชีพ เพราะฉะนั้น งานที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิง คืองานที่ทำให้เธอสามารถหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวได้ ในขณะที่เดียวกันไม่ต้องอาศัยทักษะความชำนาญที่สูงจนเกินไป และเธอต้องมีเวลาพอสำหรับครอบครัวด้วย จากข้อจำกัดนี้ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสน้อยที่จะเลือกอาชีพดี ๆ ได้ ผลก็คือคนงานหญิงมักได้งานที่ได้ค่าจ้างต่ำ ทำงานหนักและไม่ถูกสุขลักษณะนัก

สำหรับภาคเกษตรในชนบทมีจำนวนคนในวัยทำงานที่ทำการเกษตร ๗๘% ในจำนวนนี้เป็นผู้หญิงถึง ๖๐% สาเหตุที่มีจำนวนแรงงานสตรีเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจากหลายปัจจัย ประการแรกคือ จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ประการที่สอง การปรับโครงสร้างในการจัดการกิจการต่าง ๆ ที่รัฐเป็นเจ้าของ ซึ่งมีคนงานล้นงานในภาครัฐถึง ๗๐% ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่กลับสู่ชนบทและทำการเกษตร ประการที่สาม เกิดการล่มสลายของยุโรปตะวันออกในต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ทำให้ตลาดที่รองรับผลผลิตทางด้านหัตถกรรมต่าง ๆ ปิดตัวลง เมื่อไม่มีการแข่งขันกันในเชิงการค้า ธุรกิจในห้องถักจึงเข้าสู่ภาวะล้มละลายในที่สุด คนงานส่วนใหญ่

เป็นหญิงไม่มีหนทางอื่นใดนอกจากกลับไปทำไร่นา ส่วนแรงงานที่ไหลจากชนบทสู่เมืองส่วนใหญ่เป็นชาย

การที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการขาดแคลนที่ดินที่เหมาะสมในการเพาะปลูก มีการจ้างแรงงานหญิงน้อยกว่าชาย ผู้หญิงที่ยากจนจึงต้องทำงานทุกอย่าง แม้จะได้ค่าจ้างที่ต่ำมาก ผู้หญิงหลายคนต้องทำงานล่วงเวลา ทำงานหนักโดยเฉลี่ย ๑๒.๕ ชั่วโมงต่อวัน (แปรไปตามฤดูกาลและท้องถิ่น) และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษเป็นอันตรายต่อสุขภาพ จากปัญหาดังกล่าวจำนวนแรงงานหญิงที่ไม่มีคุณภาพ เริ่มหลังไหลเข้าสู่เมืองบ้าง แม้จะยังไม่มากเท่าแรงงานชาย ส่วนใหญ่หญิงที่เข้ามาในเมืองอายุยังน้อยและโสด บ้างมาหาบของขาย เป็นคนเก็บขยะ คนรับใช้ กรรมกร สาวเสิร์ฟ จากการขาดความรู้ ขาดข้อมูล ขาดความมั่นคงในชีวิต จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อของสังคมได้ง่าย จำนวนโสเภณีและเหยื่อของสังคมจึงเพิ่มมากขึ้น สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในหลาย ๆ ประเทศรวมกัน รวมทั้งประเทศไทยด้วย

อย่างไรก็ดีเมื่อดูจากภาพรวมทั้งหมด การที่ผู้หญิงมีความกระตือรือร้นและมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวจากการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๖ พบว่ารายได้ของขานาหญิงเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย ๖๕,๐๐๐ ต่อเดือน (ประมาณ ๑๙๐ บาท) เทียบกับรายได้ของคนงานหญิงในโรงงาน ๑๖๔,๐๐๐ ต่อเดือน (ประมาณ ๔๓๙ บาท) และเทียบกับเงินเดือนลูกจ้างร้านเอกชน ๑๔๔,๐๐๐ ต่อเดือน (ประมาณ ๔๑๐ บาท) จะเห็นว่าแม้ว่าขานาหญิงจะรู้สึกว่าการตนเองมีโอกาที่จะหารายได้มากกว่าในอดีต แต่เมื่อเทียบรายได้กับคนที่ใช้แรงงานประเภทอื่นยังต่ำกว่ามาก จากสถิติสำมะโนประชากรมีหญิงม่ายในต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ถึง ๑.๙ ล้านคน จำนวนหญิงที่หย่าร้าง

และหญิงโสดมีมากกว่าชาย ๕ เท่า สถานะความเป็นอยู่ รายได้ของหญิงเหล่านี้ค่อนข้างต่ำมากเมื่อเทียบรายได้ระหว่างชายหญิง รายได้ต่อเดือน ถ้าวเฉลี่ยของหญิงจะต่ำกว่าของชายในทุกท้องถิ่น

เมืองเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ดังนั้นผู้คนจากชนบทต่างก็อพยพหลังไหลเข้ามาสู่เมือง ในแต่ละปีจะมีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นถึง ๑.๕ ล้านคน ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่มาจากชนบท หรือผู้ที่กลับมาจากการศึกษาต่อในต่างประเทศ ยากที่จะหางานราชการทำงานได้ จึงมักทำงานในภาคเอกชน มากกว่า ๗๐% ที่เคยทำงานราชการต้องเกษียณหรือลาออกก่อนกำหนด (หญิงเกษียณเมื่ออายุ ๕๕ ชาย ๖๐ ปี) ก็จะไปทำงานในภาคเอกชน มีผู้หญิงเป็นจำนวนมากที่เข้าทำงานในธุรกิจขนาดเล็ก เช่น เป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้า งานถักทอต่าง ๆ และทำงานในโรงงานต่าง ๆ อีกทั้งต้องทำงานหนักราว ๑๓ - ๑๔ ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและครอบครัว ผู้หญิงที่ทำงานในลักษณะนี้มักขาดประสบการณ์ในการบริหารงาน การจัดการธุรกิจซึ่งยังไม่ได้รับการเหลียวแลจากผู้เกี่ยวข้องที่จะเพิ่มพูนความรู้ในส่วนที่ขาด นอกจากนี้ในหลาย ๆ แห่ง ลูกจ้างยังขาดองค์กรซึ่งเป็นตัวแทนแรงงานที่จะต่อรองดูแลผลประโยชน์ของลูกจ้างด้วย การจ้างงานไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนงาน การที่คนงานหญิงต้องอยู่ในสภาพจำยอมทำงานในภาคเอกชนเช่นนี้ เพราะผู้หญิงมีโอกาสน้อยที่จะทำงานในภาคราชการ อีกทั้งภาระหน้าที่ที่จะต้องดูแลครอบครัวบีบให้เธอต้องอดทนและพยายามมากกว่าผู้ชาย ยอมทนทำงานหนักใช้เวลามากแต่รายได้ต่ำ

รายได้ของคนงานที่ได้รับจะแปรไป คนที่มีงานที่มั่นคงทำ จะได้รับเงินเดือนสูงราว ๕๐๐,๐๐๐ - ๗๐๐,๐๐๐ ต้อง (ประมาณ ๑.๕๐๐ -

๒,๐๐๐ บาท) อัตราเฉลี่ยโดยทั่วไปราว ๑๔๔,๐๐๐ - ๑๖๔,๐๐๐ ต่อเดือน ซึ่งอาจไม่แน่นอน คนงานหญิงมากกว่า ๔๒.๖% มีรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว ผู้หญิงที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ครู หรือทำงานด้านสาธารณสุข ก็ยังมีรายได้ต่ำเมื่อเทียบกับคนที่มีคุณสมบัติเท่ากันแต่ทำงานในลักษณะอื่น และมีรายได้ต่ำกว่าผู้ชายในอาชีพแบบเดียวกันด้วย จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า ครูผู้หญิงที่สอนชั้นประถมลาออกจากงานมากเมื่อไม่กี่ปีมานี้

สิ่งแวดล้อมในการทำงานของผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นโรงงานหรือห้องไร้ห้องนา ผู้หญิงจำนวนมากต้องผจญกับความชื้น เสียง ความเสี่ยงต่าง ๆ ในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ สารพิษในโรงงาน และจากยาฆ่าแมลงในไร้รนา น้ำที่สกปรก โดยที่ไม่มีกำรป้องกันแต่อย่างใด นอกจากนี้การที่มีชาวต่างชาติเข้าไปร่วมลงทุนในเวียดนามเพื่อประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็มีทั้งผลดีและผลเสียต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเวียดนาม การขาดการควบคุมที่เข้มงวดก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางเสียง น้ำ และอากาศบริเวณโดยรอบ การที่คนงานต้องยอมทำงานวันละหลาย ๆ ชั่วโมงก็เพื่อค่าจ้างเพียง ๕๐ ดอลลาร์ต่อเดือน หรือต้องทนไปทำงานแม้ยามเจ็บป่วยก็เพื่อรักษาสถานะในการทำงานของตนไว้ไม่ให้ตกงาน จากการสำรวจผู้หญิงที่มีการศึกษาจำนวน ๑๗.๔% ที่พอใจกับการมีสุขภาพดี อีก ๓๒.๖% ยังมีสุขภาพที่แย่ซึ่งสัมพันธ์กับความเจ็บป่วย เจื่อนไขในการทำงานและสภาพแวดล้อมในการดำรงชีพ มีการตรวจพบว่า น้ำสกปรกและความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะมีผลต่อโรคปอด การที่ผู้หญิงมีสุขภาพไม่ดีส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของตน ต่อการทำงาน ทำให้ต้องออกจากงานเร็วกว่าเวลาอันควร ในหลาย ๆ จังหวัดสำรวจพบว่า มีสตรีมีครรภ์จำนวนมากอยู่ในสภาวะขาดเลือด และทำให้ลูกที่เกิดมาน้ำหนักน้อย

วัฒนธรรมเวียดนามยกย่องให้เกียรติคนที่มีความรู้ แม้ว่ากฎหมายให้ความเท่าเทียมกันในด้านการศึกษา แต่ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จำนวนนักเรียนกลับลดลง นักเรียนที่ออกกลางคืนกลับเพิ่มขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศในด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปจำนวนผู้หญิงที่เข้าศึกษาจะน้อยกว่าผู้ชาย เนื่องจากภาระหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ผู้หญิงจะมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการศึกษาสูง ๆ ดังนั้นจำนวนผู้หญิงที่จะได้เข้าศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา มีอัตราส่วนครึ่งต่อครึ่งของผู้ชาย ผู้หญิงชนบทมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวนเท่า ๆ กับผู้หญิงในเมือง คือ ๒๒.๔% ต่อ ๒๑% แต่ในระดับมัธยมศึกษา มีเพียง ๓.๓% ต่อ ๑๑.๘% ชนกลุ่มน้อยและชาวเขาหลาย ๆ เผ่าจะมีอัตราการรู้หนังสือต่ำ (แปรไปตามเผ่า) ในที่นี้คือ ู้ภาษาเวียดนาม เช่น เผ่าโฮมิง (Homing) ส่วนใหญ่เป็นหญิง เผ่าลาฮู (Lahu) และเผ่าเกอลาว (Colao) ไม่รู้หนังสือมากกว่า ๙๐% เผ่าบาฮนาร์ (ส่วนใหญ่เป็นหญิง) (Bahnar) ๗๒% เผ่าเซดั่ง (Sedang) ๖๑.๓% ฯลฯ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเวียดนามได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ถือว่าเป็นนโยบายหลักของชาติด้วย นอกจากปัญหานักเรียนแล้ว การขาดแคลนครูก็เป็นปัญหาอีกเช่นกัน ได้มีการทดสอบความสามารถครูพบว่า มากกว่า ๖๐% ของครูยังไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐาน เหตุการณ์เช่นนี้เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าความพยายามที่จะยกระดับการศึกษา ขจัดความไม่รู้หนังสือ และการพัฒนามาตรฐานทางวัฒนธรรมให้กับประชาชนนั้น จะต้องทำควบคู่ไปกับการให้โอกาสทางการศึกษาแก่สตรีเป็นอันดับแรก และสมควรจะได้แก้ไขในระยะยาวอย่างจริงจัง หากสตรีมีความรู้ความสามารถ โอกาสที่จะมีงานทำดี ๆ หรือได้รับการพัฒนาในวิชาชีพให้เท่าเทียมชาย ย่อมเป็นไปได้มากขึ้น

แรงงานชาวเวียดนามยังเป็นแรงงานที่มีคุณภาพต่ำ โดยเฉพาะแรงงานหญิงที่มีอายุประมาณ ๑๕ ปี จะขาดทั้งการศึกษาและขาดทักษะในการทำงาน มีจำนวนถึง ๙๓.๓% ต่อ ๘๘.๑% ของแรงงานชาย มีผู้หญิงเพียง ๐.๙% ที่มีวุฒิทางช่างต่อ ๓.๗% ของช่างผู้ชาย การที่ผู้หญิงมีการศึกษาน้อยและมีทักษะความชำนาญน้อยกว่าชาย เป็นอุปสรรคต่อการยกฐานะหรือบทบาทของตนในระบบเศรษฐกิจเสรีนี้

ในการปฏิรูปการบริหาร ต้องเผชิญกับปัญหาในเรื่องคุณภาพของแรงงาน มีเพียง ๒๕% ของข้าราชการและลูกจ้างที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว อีก ๗๕% ยังรอรับการอบรมหรือต้องอบรมอีก

ในชนบท คนงานก็ได้รับการสั่งสอนแบบดั้งเดิมคือจากพ่อหรือญาติผู้ใหญ่ผู้สูง หรือเรียนรู้จากการกระทำ มีเพียง ๐.๘% ของคนงานในชนบทที่ได้รับการศึกษาถึงระดับมหาวิทยาลัย ๔.๗๕% ได้รับการอบรมจากโรงเรียนฝึกอาชีพ ในภาคราชการ มีผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเพียง ๓ - ๔ % ต่ำกว่าภาคเอกชนที่มีถึง ๖ - ๗% สรุปว่าเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานที่มีทักษะและคุณภาพ ยังมีแรงงานของคนที่อยู่ในวัยทำงานถึง ๘๐% ที่ยังรอการฝึกฝนอบรมอยู่

ในครึ่งประวัติศาสตร์ สตรีสามารถเป็นผู้นำกองทัพและนำพาประเทศชาติให้รอดพ้นจากศัตรูหลายครั้ง ในปัจจุบันสตรี ก็มีความตื่นตัวกับการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำและการจัดการในองค์กรต่าง ๆ จากการเลือกตั้งคณะกรรมการประชาชน เช่นในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ พบว่ามีสตรีได้รับเลือกตั้งถึง ๒๐% ในบางจังหวัดสูงถึง ๓๕% ไม่เพียงแต่ในทางการเมืองเท่านั้น ในภาครัฐและเอกชน ยังมีสตรีที่สามารถเป็นผู้นำองค์กรในตำแหน่งที่สูง ๆ เช่นกัน

สตรีผู้นำไม่เพียงแต่มีความสามารถในการจัดการและพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นว่ามีความรับผิดชอบสูงอีกด้วย จำนวนสตรีที่ทำความผิดเสียหายถึงขั้นขึ้นศาลมีน้อยมากเพียง ๒.๔ - ๓%

อย่างไรก็ดี ในยุคที่เวียดนามกำลังอยู่ในช่วงการปฏิรูปทางเศรษฐกิจนี้ ยังต้องมีการปรับปรุงแรงงานหญิงในตลาดเศรษฐกิจ และการขยายตัวของผู้นำสตรีให้มากขึ้น เพราะว่าเมื่อดูแนวโน้มการเลือกตั้งสมัชชาแห่งชาติ จำนวนสตรีผู้บริหารระดับสูงได้รับเลือกลดลง นอกจากนี้จำนวนของผู้จัดการหญิงในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๖ กลับลดลงเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งมีแนวโน้มนี้เกิดขึ้นกับการจ้างงานสตรีในทุกระดับ ผู้หญิงสามารถเป็นผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมได้เพียง ๖ - ๘% เป็นรองผู้จัดการเพียง ๑๐% ในสถาบันการศึกษาระดับสูง มีครูอาจารย์ผู้หญิงมาก แต่กลับมีสตรีผู้บริหารน้อย เช่น มีอธิการบดีหญิงเพียง ๔.๔% หัวหน้าภาคฯ และรองฯ ๘.๓% หัวหน้าแผนกอื่น ๆ ๑๓.๗%

แม้ว่าในคณะรัฐบาลปัจจุบัน จะมีรัฐมนตรีหญิง แต่รัฐมนตรีเหล่านั้นมักดำรงตำแหน่งในกระทรวงที่ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรม มักจะรับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับหน่วยงานเด็ก ผู้หญิง สังคม และสื่อ (เช่นเดียวกับประเทศไทย) นอกจากนี้เรื่องความอาวุโสเป็นสิ่งสำคัญในสังคมเวียดนาม สตรีผู้บริหารระดับสูงจะมีอายุไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี มีสตรีอายุน้อย ๆ เป็นคู่แข่งน้อยมาก เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปจะเห็นว่า อุปสรรคที่กีดกันสตรีไม่ให้มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในสายงานของตน ไปจนถึงระดับสูงสุด สืบเนื่องมาจากว่า เมื่อมีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้น ผู้หญิงอาจจะไม่มีความสามารถพอที่จะแก้ปัญหา ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับ

การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูป นอกจากนี้ปัญหายังอยู่ที่นโยบายผู้นำไม่แน่นอน การปฏิบัติต่อสตรียังไม่ยุติธรรมพอ

แม้ว่ากฎหมายครอบครัวปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ระบุว่าหญิงชายมีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองได้เองก็ตาม ผู้หญิงก็ยังเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบผู้ชายอยู่นั่นเอง เช่น ผู้หญิงมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบมากมาย และเมื่ออายุมากขึ้น เช่น ๒๕ - ๓๐ ปี สังคมก็ตัดสินว่าเธอแก่เกินไปที่จะแต่งงาน ในขณะที่ผู้ชายที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน กลับยังดูว่าเป็นหนุ่มจึงมีโอกาสมากกว่า ในเมืองอายุเฉลี่ยระหว่างชายหญิงในการแต่งงานคือ หญิง ๒๔.๗ ชาย ๒๖.๕ ในชนบทหญิง ๒๒.๗ ชาย ๒๓.๔ ผู้หญิงในเมืองมีแนวโน้มที่จะต้องหางานทำที่มั่นคงได้ก่อนแต่งงาน ดังนั้นอายุเฉลี่ยของผู้หญิงในเมืองจึงสูงกว่าหญิงในชนบทราว ๒ ปี ผู้ชายในเมืองแต่งงานช้ากว่าผู้ชายในชนบทราว ๓.๑ ปี จำนวนผู้หญิงมาย หย่า และแยกกันอยู่กับสามีมีมากกว่า ชาย ๔ เท่า และโอกาสที่ผู้หญิงจะแต่งงานใหม่มีน้อยกว่าชาย อาชีพบางอย่างรวมถึงงานเลขานุการ ยังมีการเลือกที่จะรับหญิงโสดหรือไม่มีบุตรมากกว่าหญิงที่มีครอบครัว เพราะไม่ต้องการให้พนักงานกังวลเกี่ยวกับการมีบุตร การดูแลบุตรยามเจ็บป่วย

การหย่าร้าง ถือเป็นผลเสียของการแต่งงาน แต่เมื่อไม่สามารถทนอยู่ด้วยกันได้การหย่าร้างจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด ผู้หญิงยื่นขอหย่ามากกว่าผู้ชายประมาณ ๓๕% ของคำร้องการขอหย่า ในขณะที่ผู้ชายยื่นคำร้องเพียง ๒๔% นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์ที่ผู้หญิงไม่ต้องการมีสามี แต่ต้องการมีลูก จึงต้องมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายเพื่อจะได้มีลูก ดังนั้น แม้ที่เป็นโสดจึงเป็นเรื่องธรรมดาไป ผู้หญิงเวียดนามมีทัศนคติว่าการมีลูกถือว่าเป็นหน้าที่ที่สวรรค์ประทานให้ ซึ่งผู้หญิงที่ไม่อยากให้ลูกมองว่าไม่ปกติควรต้องทำหน้าที่นี้ให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้หญิงยังหวังพึ่งลูกใน

ยามชรา และต้องการให้ผู้คนเช่นไหว้เมื่อตายไป คนที่แต่งงานช้าหรือเป็นโสดถือว่าเป็นคนไม่ปกติ โชคไม่ดีแม้แต่คนที่แต่งงานแล้วไม่มีลูกก็ถูกมองว่าเป็นชีวิตที่ไม่มีความหวังและความสุข ครอบครัวที่มีลูกคนเดียว หรือมีลูกสาวก็มองว่าต่ำต้อย มีคำถามว่าแนวคิดที่ว่าหญิงชายแต่งงานกันแล้วมีลูกจะเป็นครอบครัวที่มีความสุขจริงหรือ? จริง ๆ แล้วยังไม่มีหลักฐานมายืนยันอย่างแน่ชัด แต่มีบางอย่างเริ่มแสดงให้เห็นว่าผู้คนเริ่มเปลี่ยนความคิดด้วยการแยกการแต่งงานออกจากการอยากมีลูก

ครอบครัวเวียดนามในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากครอบครัวแบบดั้งเดิม ได้แก่ ขนาดของครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว มีขนาดเล็กลง มีสมาชิก ๔ - ๖ คน หรือ ๖๐% ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดจากการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งให้เห็นว่ามีครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่เพียงสองชั่วอายุคน (พ่อแม่ - ลูก) ถึงสองในสามของครอบครัวทั้งหมด และมีสามชั่วอายุคนเพียง ๒๕ % นอกจากนี้ผู้หญิงยังมีบทบาทในการจัดการเรื่องทุกอย่างเกี่ยวกับครอบครัว และสามารถทำงานบางอย่างเกี่ยวกับครอบครัว และสามารถทำงานบางอย่างที่เป็นหน้าที่ของผู้ชายได้อีกด้วย เช่น การดูแลการสร้างบ้าน หางานดี ๆ ให้ลูก ๆ ทำ จัดการแต่งงานให้ลูก เป็นต้น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ จำนวนครอบครัวเดี่ยวที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวเพิ่มขึ้นถึง ๒๖ %

สตรีเวียดนามไม่ว่าจะอยู่จุดไหนของสังคม ต่างก็เป็นผู้ที่มิบทบาทในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้กับประเทศชาติเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดในหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องเสียสละให้กับครอบครัวเป็นอันดับแรก ถือเป็นสิ่งที่ปลูกฝังอยู่ในความคิดของสตรีชาวเวียดนามแทบทุกคน

การให้คุณค่าของสตรีในแง่มุมต่างๆ ได้แฝงอยู่ในสุภาษิตที่เกี่ยวกับทั้งก่อนและหลังการครองเรือนของหญิงชาวเวียดนาม ดังนี้

“หญิงไม่งามแต่มีศีลธรรม ดีกว่าหญิงงาม” “สามีภรรยาพร้อมใจกันวิดน้ำทะเลยังทำได้” ฯลฯ^{๒๒}

วัฒนธรรมภาษา ศิลปะและการบันเทิง

ศิลปะอาจจะแสดงออกโดยอาศัยภาษา หนังสือสื่อต่าง ๆ ศิลปการแสดง ศิลปกรรมต่าง ๆ ภาพยนตร์ เพลง ฯลฯ

การใช้ภาษาราชการเวียดนามที่เปลี่ยนไปบ่อย ๆ เป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงการขาดเสถียรภาพของอำนาจทางการเมืองที่เป็นอิสระ ภาษาเวียดนามเป็นที่ยอมรับของชนกลุ่มน้อย และเป็นภาษาดั้งเดิมของชาวเวียดนาม แม้สำเนียงจะแตกต่างกันไปบ้างในท้องถิ่นต่าง ๆ ก็ตาม เมื่อจีนปกครองเวียดนาม ภาษาจีนกลายเป็นภาษาราชการ ชนชั้นปกครองจีนได้ตั้งโรงเรียนจีนสอนบุตรหลานของพวกเขาและเปิดโอกาสให้บุตรหลานของชาวเวียดนามที่เป็นราชการชั้นผู้ใหญ่เข้าเรียนได้ด้วย อักษรภาษาจีนโบราณมาตรฐาน “จื๊อญอ” (Chu Nho) ถูกต่อต้านโดยขบวนการส่งเสริมการใช้อักษรเวียดนาม ซึ่งรู้จักกันทั่วไปว่า “จื๊อโนม” (Chu Nom) ซึ่งก็ได้รับการยอมรับให้ใช้ควบคู่กันไปกับภาษาจีน เมื่อฝรั่งเศสเข้าไปปกครองภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการใช้ควบคู่กันไปกับ “จื๊อญอ” และ “จื๊อโนม” ในปี ค.ศ. ๑๙๓๕ - ๑๙๓๘ หรือ พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๔๘๑ รัฐบาลฝรั่งเศสที่ไซ่ง่อนออกคำสั่งสามฉบับให้ใช้อักษรโรมันแทนสำเนียงภาษาเวียดนาม และ

๒๒. วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๔๒), บทความเรื่อง “สตรีในยุคไทย เมัย”. ๒๕๒๔, โดย ไสภนา ศรีจำปา.

ใช้กันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ (เรียกว่า “ก๊วกจื้อ” quoc nug, หรืออักษรภาษาประจำชาติ)

ผลจากการสำรวจปี ค.ศ. ๑๙๘๙ หรือ พ.ศ. ๒๕๓๒ ทั้งเวียดนามมีศาลาวัฒนธรรมระดับตำบลประมาณ ๑,๗๐๐ แห่ง ระดับอำเภอและจังหวัด ๒๗๔ แห่ง มีคณะแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำพื้นที่อยู่ ๒,๙๙๔ คณะ มีห้องสมุด ๔,๓๕๔ แห่ง หน่วยกระจายข่าวประจำพื้นที่ ๔,๗๘๒ แห่ง สิ่งเหล่านี้มีแนวโน้มลดจำนวนและกิจกรรมลง เพราะวัตถุประสงค์สำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามคือ เผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคเมื่อพรรคลดกิจกรรมเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ก็เลิกการสนับสนุน ปล่อยให้วิทย์และโทรทัศน์ทำหน้าที่แทน

กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมในเขตชนกลุ่มน้อย มักจะจัดทำกันเองในหมู่บ้าน ทางกรมไม่ค่อยได้เข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากในช่วงเวลาที่พรรคคอมมิวนิสต์ต้องการอาศัยกิจกรรมเหล่านั้นเป็นสื่อเข้าไปปลุกเร้าชนกลุ่มน้อยให้ร่วมมือกับรัฐบาล การแสดงการละเล่น การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านสร้างสีสันและการบันเทิงให้ชาวบ้าน เป็นการเพาะความนิยมให้แก่พรรคคอมมิวนิสต์ทางหนึ่ง

วรรณคดี ทุกๆ เมืองสำคัญของเวียดนามจะมีวัดแห่งวรรณคดีสร้างอุทิศให้ขงจื้อโดยมีนักปราชญ์ราชบัณฑิตเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนศูนย์กลางของลัทธิขงจื้อคือราชสำนักของจักรพรรดิซึ่งทรงอุปการะวัดแห่งวรรณคดีและจารึกชื่อของบรรดานักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงของประเทศ รวมกันไว้บนแผ่นหินในวัด

ไม่เฉพาะแต่นักปราชญ์ในลัทธิขงจื้อ ยังมีพระภิกษุในพุทธศาสนา กษัตริย์ ข้าราชการบริวารชั้นผู้ใหญ่ ต่างก็เป็นนักประพันธ์และนักกวีด้วยกัน

ทั้งนั้น อาทิ จักรพรรดิ Ly Thai Tong, จักรพรรดิ Ly Nhan Tong, นายกรัฐมนตรี To Hien Thanh และนายพล Ly Thuong Kiet

วรรณกรรมต่างๆ แต่งไว้ตั้งแต่สมัยยังอยู่ในความปกครองของจีน มักจะเขียนเป็นภาษาจีน ต่อมามีการแปลเป็นภาษาเวียดนาม และใช้สอนตามโรงเรียนทั่วประเทศ เรื่องราวส่วนใหญ่จะกล่าวถึงความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ ความปรารถนาที่จะบรรลุนิพพาน ความสงบจากการนั่งกรรมฐานและความสุขของการได้มานโดยได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากจีนเป็นส่วนใหญ่

ต่อมาเมื่อมีการประดิษฐ์เขียนภาษาเวียดนามโดยใช้ตัวอักษรจีนโอนม เชื่อกันว่าวรรณกรรมชิ้นแรกที่เขียนด้วยอักษรจีนโอนม แต่งโดยเหียนเตวียนโน ใน พ.ศ. ๑๘๒๕ ซึ่งเกี่ยวกับศาสนา วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงแพร่หลายมาก ตัวอย่างเช่น Chinh Phu Ngam (คำรำพันของภรรยาคนรัก) แต่งโดย Doan Thi Diem, Cung Oan Ngam Khue บทคร่ำครวญของเจ้าหญิงที่ถูกขังในวัง แต่งโดย Nguyen Gia Thieu, Kim Van Kieu (คำกลอนเรื่องความรักแฝงคติธรรมศาสนาพุทธ) แต่งโดย Nguyen Da

เมื่อมีการนำอักษรโรมันมาเขียนภาษาเวียดนาม ทำให้วรรณคดีเจริญรุ่งเรืองขึ้น อ่านออกเขียนได้มากขึ้น แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว มีหนังสือพิมพ์รายวันตีพิมพ์ขึ้นเป็นฉบับแรกชื่อ Gia Dinh Bao ทำให้วรรณคดีของเวียดนามเจริญก้าวหน้า ได้รับความคิดเห็นและปรัชญาใหม่ๆ จากโลกตะวันตก

ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ มีการตีพิมพ์นวนิยายเรื่องแรกที่มีแบบฉบับปรัชญาและการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกชื่อ “To Tam” เป็นเรื่องความรักแตกต่างจากนิยายในอดีตนับพันปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของกวีนิพนธ์เวียดนามไม่ได้เลียนแบบจีนอีกต่อไป มีวรรณคดีรูปแบบใหม่เกิดขึ้น

จากอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมที่มีความรุนแรงมากขึ้น มีทั้งโฆษณาชวนเชื่อละครอิงประวัติศาสตร์ และนักเขียนชื่อ “Nguyen Tuong Tam” เขียนในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังคงเป็นที่นิยมอ่านอย่างแพร่หลาย จนถึงปัจจุบันนี้ นวนิยายเรื่องที่รู้จักกันมากที่สุดคือ Tran Trong Kim

ละครร้อง (Hat Boi) เริ่มมีมาประมาณ ๘๐๐ ปีเศษ ในช่วงที่ Tran Hung Dao ขับไล่ชาวจีนที่บุกรุกและจับเชลยได้ ในบรรดาเชลยมีหัวหน้าละครที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งชื่อ “Ly Nguyen Cat” เขาได้รับมอบหมายให้สอนนักแสดงชาวเวียดนามในราชสำนัก ต่อมามีการแสดงให้ประชาชนทั่วไปได้ชม เป็นที่ชื่นชอบกันอย่างกว้างขวาง โดยมีการดัดแปลงให้มีบรรยากาศความเป็นเวียดนามเข้าไปด้วย

ทุกเรื่องจะต้องมีการกล่าวสดุดีคุณความดี ๕ อย่างของลัทธิขงจื้อ คือ ความมีมนุษยธรรม ความจงรักภักดี ความอ่อนน้อม ความเฉลียวฉลาด และความยุติธรรม ปัจจุบันละครร้องเสื่อมความนิยมลงไปมาก เพราะเหตุว่าชาวเวียดนามไม่นิยมศึกษาภาษาจีน

บรรดานักปราชญ์ พระสงฆ์ กษัตริย์ และข้าราชการส่วนใหญ่จะเป็นนักประพันธ์และกวี จะใช้ตัวอักษรที่รับมาจากจีน บันทึกเรื่องราวและความนึกคิดของตนเองไว้ โดยได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อและศาสนาพุทธ

ต่อมาชาวเวียดนามพบว่า ตัวอักษรแบบโรมันที่คิดขึ้นโดยมิชชันนารีชาวต่างชาติ จะเหมาะกับการสื่อความหมายมากกว่าที่จะใช้ตัวอักษรภาพที่แตกต่างกันเป็นพันๆ ตัว เป็นเหตุให้วรรณกรรมเวียดนามเต็มไปด้วยความคิดใหม่ๆ จากแนวคิดแบบตะวันตก มีการแสดงออกมากขึ้น รวมทั้งสะท้อนถึงความรู้สึกชาตินิยมที่รุนแรงขึ้นด้วย

บทกวี มีอิทธิพลต่อศิลปะของเวียดนาม ภาษาเวียดนามแต่ละพยางค์สามารถออกเสียงได้ถึง ๖ ระดับ สื่อความหมายได้ ๖ ความหมาย การทำเสียงสูงต่ำบางคำอย่างง่าย ๆ ประโยคๆ หนึ่งจะกลายเป็นกลอน และคำพูดสั้นๆ ก็จะเป็นบทเพลง บทกวีของเวียดนามแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. กายาว (Ca Dao) สุภาษิตที่คล้องจองกัน ซึ่งมีการนำกยาวมาแต่งเป็นเพลง แต่เดิมร้องกันมาปากต่อปาก ต่อมาจึงมีการบันทึกรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

๒. เทอวัน (Tho Van) “Tho” แปลว่า “ร้อยกรอง” “Van” แปลว่า “ร้อยแก้ว” เป็นงานเขียนทั่วไปโดยกษัตริย์ นักปราชญ์ พระสงฆ์ในพุทธศาสนา ขุนนาง นักพรตลัทธิเต๋า นักปฎิวัติ พวกมาร์กซิส และนักเขียนทั่วไป

บทกวีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญมาก แม้แต่ปัจจุบันนี้ คำขวัญต่างๆ ในทางการเมืองยังต้องเขียนเป็นกลอนคล้องจองกัน จึงจะได้ผลและมีคนสนใจ^{๒๓}

นอกจากบทกวีและวรรณกรรมแล้ว สุภาษิตเวียดนามสามารถสะท้อนวงจรชีวิตของชาวเวียดนามได้ตั้งแต่เกิดจนตาย บรรพบุรุษชาวเวียดนามสามารถเก็บรวบรวมวิธีการดำเนินชีวิตที่เกิดขึ้นไว้อย่างละเอียด แล้วผูกเป็นถ้อยคำที่มีสัมผัสคล้องจองเพื่อสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติตามหรือหลีกเลี่ยง เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหรือความผิดพลาดในการดำเนินชีวิตต่อไป อาจเรียกได้ว่าสุภาษิตก็เหมือนเป็นครูได้เช่นกัน ดังสุภาษิตต่อไปนี้

๒๓. ซินจ่าวเวียดนาม, ไพร่ตัน สูงกิจบูลย์, สำนักพิมพ์อติตตา, ๒๕๕๖, หน้า ๙๔.

สุภาษิตที่เกี่ยวกับการทำงาน

ชาวเวียดนามมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม โดยมีควายเป็นเครื่องมือหลัก ชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย ทำนาหาปลา ปลูกผัก ชาวเวียดนามสอนให้เป็นคนขยันขันแข็งในการทำมาหากิน ทุกคนมีสองมือเท่ากัน ส่วนแบ่งจากธรรมชาติคือ ทรัพย์ในดินเหมือนกัน อยู่ที่ว่าใครจะสามารถพลิกผืนดินให้เป็นอาหารสำหรับเลี้ยงปากท้องของตนและครอบครัวได้ หากเหลือก็นำไปขายแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอย่างอื่นกัน ไม่มีการนั่งรอโชคชะตาฟ้าลิขิต สอนให้รู้สังขรณ์ของชีวิตว่า เมื่อทำแล้วจะรวยขึ้นก็ยากก็ยากจน อด หากเริ่มต้นไถนาก็เปรียบว่าจะได้ผลผลิตข้าวที่ดีมีข้าวกินเต็มถ้วย คล้ายกับสอนว่าการเริ่มต้นที่ดีก็เหมือนสำเร็จไปครึ่งหนึ่งแล้ว ดังสุภาษิต “ทำจึงจะมีกิน” “ไม่ทำ อย่ากิน” “สมบัติอยู่ที่เท้าและมือ” “คนขี้เกียจแต่แผ่นดินไม่ขี้เกียจ” “ไถนาดี ส่อให้เห็นถึงถ้วยข้าวที่เต็ม” “ควายเป็นหลักของทรัพย์สิน” “ดิน ๑๐ เซนติเมตรคือทองคำ ๑๐ เซนติเมตร”

ชาวเวียดนามมีสุภาษิตที่เกี่ยวกับการทำนา การเพาะปลูกพืชต่าง ๆ อย่างละเอียด เริ่มตั้งแต่การเตรียมที่ดินก่อนวิดน้ำเข้านา ต้องทำคันทนาให้แข็งแรง อย่าให้มูรั่วได้ นาที่สูงปลูกหน้าฝนคือเดือน ๖ เพราะจะได้น้ำดี หากเป็นนาลุ่มควรปลูกเดือน ๕ การทำนาของเวียดนามทำได้อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง คือเดือน ๖ ปลูกและเก็บเกี่ยวประมาณเดือน ๑๑ และเดือน ๑๒ ปลูกอีกครั้งและเก็บเกี่ยวประมาณเดือน ๕ หรือเดือน ๖ แต่ในปัจจุบันท้องที่บางแห่งทางภาคใต้ของเวียดนามสามารถปลูกข้าวได้ถึง ๓ ครั้ง หากจะให้ผลผลิตข้าวดี ต้องไถนาให้ลึกดังสุภาษิต “วิดน้ำถมรอยแตก กินเลี้ยงเอาส่วนแบ่ง” “เดือน ๖ จันทรคติเป็นเดือนที่ดีที่สุดสำหรับการทำงาน เพราะน้ำมากเหมือนเลือดมังกร” “นาสูงปลูกหน้าฝน นาลึกปลูกเดือน ๕”

“ที่หนึ่งไถตากแดด ที่สองใส่ปุ๋ย” “เคียวละเอียดอิมนาน ไถลึกต้นข้าวงาม”
“ดินเปรี้ยวก็โรยปูนขาว”

ขั้นตอนต่อไปคือการเลือกพันธ์ข้าวที่ตีมาปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี
ดังสุภาษิต “อยากกินข้าวต้องหาพันธ์ุ” “ทำข้าวกล้าต้องเลือกพันธ์ุ” “พันธ์ุ
ดีก็ตีข้าวกล้า ข้าวกล้าดีก็ตีต้นกล้า”

การปักดำต้นข้าวต้องให้มีระยะห่างพอสมควร ไม่ถี่เกินไปหรือ
ห่างเกินไป ดังสุภาษิต “ดำห่างก็เหลือข้าว ดำถี่ก็หมดฉางเร็ว”

เมื่อปลูกข้าวแล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้คือต้องมีน้ำในแปลงนาเสมอ
ด้วยการวิดน้ำเข้านาด้วยมือ (คนสองคนช่วยกันตักน้ำแล้ววิดเข้าที่นา)
ใส่ปุ๋ยบำรุงต้นข้าว ๆ จึงจะงอกงามออกรวงจนต้นแทบล้ม หากปราศจาก
น้ำ ปุ๋ยแล้ว ข้าวก็เหี่ยวแห้งเฉาตาย แม้คนปลูกจะขยันแต่ก็หาประโยชน์
อะไรไม่ได้ ดังสุภาษิต “วิดน้ำหนึ่งครั้ง ได้ข้าวเพิ่มหนึ่งถ้วย” “นาไม่มีปุ๋ยก็
เหมือนตัวเองไม่มีสมบัติ” “น้ำพอ ปุ๋ยมาก รักษาเข้าเย็น ต้นข้าวจะเต็มรวง”

การทำนาเป็นอาชีพที่หนัก ทรากตรำ เมื่อเริ่มดำนา หน้านาเดือน
สิบสอง อากาศหนาวมากต้องกีดพันทหนาว พอถึงหน้าเก็บเกี่ยวเดือนห้า
อากาศและแดดร้อนมากขนาดต้องอำปากกว้างเพื่อระบายความร้อน ต้อง
ทนหลังขดหลังแข็ง หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดินกว่าจะได้ผลผลิต ดังสุภาษิต “ดำนา
กีดพัน (เพราะหนาว) เก็บเกี่ยวอำปาก (เพราะร้อน)”

นอกจากการปลูกข้าวแล้ว การปลูกพืชผักอย่างอื่นก็จำเป็นเพื่อ
ให้สามารถดำรงชีพได้ตลอดทั้งปี ชาวเวียดนามได้ถ่ายทอดเทคนิคในการ
เพาะปลูกพืชบางอย่างไว้อย่างละเอียด ดังนี้

ชาวเวียดนามแนะนำให้ปลูกมันเทศในดินใหม่ที่ไม่เคยทำอะไรมา
ก่อน หากเป็นดินปนทรายยิ่งดี แต่หากปลูกกล้าต้องปลูกในดินที่เคยทำจึงจะ
ได้ผลดี ปลูกไผ่ดินกรวด ปลูกกระเทียมดินตะกอน ดังสุภาษิต “ปลูกมัน

ในดินแปลง ปลูกกล้าดินที่เคยทำ” “ปลูกไผ่ดินกรวด ปลูกกระเทียมดิน ตะกอน”

ช่วงเวลาที่เหมาะกับการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เช่น “หน้าหนาวปลูก พริกและน้ำเต้า” “เดือนยี่ปลูกมะเขือ เดือนสามปลูกถั่ว” “ต้นปีปลูกกล้วย ปลายปีปลูกพลู่” เลือกพืชให้เหมาะกับระยะเวลาของการให้ผล เช่น เมื่อ ยังหนุ่มยังสาวควรปลูกน้อยหน้า เพราะยังมีแรงที่จะดูแลรักษา หากคน ปลูกมีอายุแล้วควรปลูกกล้วยเพราะไม่ต้องดูแลและให้ผลผลิตเร็ว อีกทั้ง ยังแตกหน่อออกไปเรื่อย ๆ ดังสุภาษิต “หนุ่มปลูกน้อยหน้า แก่ปลูกกล้วย” “เมื่อปลูกพืชใดแล้วก็ต้องหมั่นดูแลรักษา จึงจะได้ผลผลิตดี ดังสุภาษิต “ดูแลต้นไม้ มีวันได้กินผล” ฯลฯ

นอกจากนั้น ยังมีการปลูกฝังการทำอาชีพข้างฝีมือ ซึ่งชาว เวียดนามสอนลูกหลานที่มีอาชีพเป็นช่างต่าง ๆ ให้เตรียมเครื่องมือในการทำมาหากินให้พร้อม เช่น ช่างเหล็กต้องมีค้อน ช่างไม้ต้องลับเครื่องมือให้ คมจะได้ไสไม้ได้คล่องแคล่ว ดังสุภาษิต “ค้อนช่างเหล็ก กบช่างไม้” “กบ ไม้สั้นเหมือนโกรธไม่พูด” ตลอดจนวิธีก่ออิฐถือปูน ช่างปูนที่ก่ออิฐต้อง มองเส้นที่ขึงเวลาก่ออิฐ “มองอิฐเวลาก่อ มองเส้นเวลาว่าง”

ส่วนการค้าขายเป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถทำให้คนร่ำรวยได้ ชาว เวียดนามจึงสอนเทคนิคการค้าขาย ผู้ขายต้องรู้จักเอาใจลูกค้า เพราะ ลูกค้าจากร้านค้าได้ ในการกระทำการค้าควรเอากำไรแต่น้อยเพื่อผูกใจ ลูกค้าให้เป็นขาประจำกันนาน ๆ ดังสุภาษิต “อยากรวยก็ค้าขาย อยาก พิกาก็เล่นมวยปล้ำ” “ขายของเอาใจลูกค้า” “กินน้อยอิมนาน” เป็นต้น

ทัศนคติในการดำเนินชีวิต

ชาวเวียดนามสอนให้คนมีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น รู้จักประหยัด ไม่

สุรุษสุร่าย ดั่งสุภาสิต “ประพฤติดีมีเมตตา กรุณา จะอยู่ดีมีสุข” “มีข้าว กินแล้วค่อยคิดซื้อน้ำปลา”

ในการดำเนินชีวิตต้องมุนานะ บากบั่นพยายาม ไม่ควรอยู่เฉย ชีวิตนี้ไม่มีอะไรที่จะได้มาง่าย ๆ ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น ดั่งสุภาสิต “กินข้าวเปล่า ๆ มักติดคอ ไหม่ข้าวก็ต้องอุ้มเด็ก”

คนควรรู้จักแยกแยะระหว่างความเลวกับความดี ดั่งสุภาสิต “การแก้เปลือยเป็นสิ่งที่ละอาย”

คนบางคนขี้เกียจทำงานแต่ขยันกิน หรืออยากได้ผลประโยชน์ที่ อยู่ข้างหน้า แต่พอไปทำงานก็หาเหตุเพื่อปฏิเสธจนได้ คนบางคนทำอะไร ไม่มีแผนล่วงหน้าทำให้ได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร ดั่งสุภาสิต “ตำข้าวก็ป่วย ต่ำขนมก็มกก็แข็งแรง” “หวานเมล็ดพิชผิดฤดู”

ความทุกข์ยากทำให้คนต้องทำในสิ่งที่ไม่ดี เช่น ขยายลูกกิน ดั่งสุภาสิต “รวยขายสุนัข จนขายลูก”

ความโชคร้าย ความหายนะในชีวิตไม่ได้เกิดขึ้นครั้งเดียว ในขณะที่ความโชคดี สิ่งดี ๆ เกิดไม่บ่อยนักในชีวิต ดั่งสุภาสิต “ความร้าย ไม่ได้มาครั้งเดียว โชคดีเกิดแล้วไม่ค่อยจะกลับมาอีก”

บรรพบุรุษชาวเวียดนามสอนว่า อย่าหมดกำลังใจ อย่าเสียใจ ไม่ว่าจะผจญกับความเจ็บป่วยหรือความล้มเหลวในชีวิต ขอให้ม่กำลังใจสู้ต่อไป ทุกอย่างมีทางออกทางแก้ ดั่งสุภาสิต “ปวดได้ก็หายได้ ล้มแล้ว ก็ลุกขึ้นได้”

ความตายเป็นสัจธรรมของชีวิต ดั่งสุภาสิต “ตายครกทิ้งสาก เธอ ตายทิ้งฉันทัน”

โลกทัศน์ของชาวเวียดนามในเรื่องวิถีชีวิตจากสุภาสิตสะท้อนให้เห็นถึงความเอาใจใส่ ความละเอียดลออของบรรพบุรุษชาวเวียดนามที่มี

ต่อลูกหลาน ไม่ว่าจะเป็นการทำนา การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้า การค้าขาย และช่างต่าง ๆ ให้ลูกหลานได้ทราบ และปฏิบัติตาม หรือให้ตระหนักเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลร้ายขึ้น สอนให้ลูกหลานมีอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวก็เพียงพอ แต่ต้องขยันหมั่นเพียร ความสำเร็จไม่ได้เกิดขึ้นมาง่าย ๆ หากไม่มีลงมือสอนให้รู้จักประหยัดอดออม ให้ทำความดี ทำอะไรก็ให้รู้จักความพอดี ในชีวิตคนเรามักพบกับความโชคไม่ตีมากกว่าความโชคร้าย สัจธรรมของชีวิตอย่างหนึ่งคือ ไม่มีใครหลีกเลี่ยงความตายพ้น^{๒๔}

วัฒนธรรมความรักชาติ

อาณาจักรเวียดนามตั้งอยู่ติดกับ “อาณาจักรใจกลาง” (จังกวอ) คือ จีน ซึ่งมีเทปนิยายกล่าวถึงชาติกำเนิดอันยิ่งใหญ่ของตน เพื่อความอยู่รอดจากภัยคุกคามภายนอก และเพื่อขยายดินแดน ชนชั้นปกครองเวียดนามมีความชำนาญในการปลูกจิตสำนึกทางชาตินิยม เช่น การสดุดี

คนเวียดนามรักชาติมาก
สังเกตได้จากธงที่ปักบนหัวเรือ

วีรสตรี นำเด็กหรือหญิงซึ่งอ่อนแอมาเสนอภาพให้เห็นว่าถูกศัตรูรังแกอย่างไร (ถูกระเบิดศัตรูสังหาร หรือถูกทหารศัตรูข่มขืน) ภาพโปสเตอร์หญิงแบกปืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับชายต่อสู้กับศัตรูก็ดี หญิงถือดอกไม้ต่อสู้กับผู้รุกรานก็ดี คงยากที่ผู้ชายออกสามคอกเห็นแล้วจะนั่งนอนใจ

^{๒๔} วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๔๔), บทความเรื่อง “โลกทัศน์ทางสังคมของชาวเวียดนาม จากสุภาษิต”, โดย ไสภนา ศรีจำปา.

ไม่ว่าจะไปทางใด มักจะเห็นธงชาติ
เวียดนามปักไว้หน้าบ้านเสมอ

ประวัติศาสตร์ที่ย้อนรำลึกถึง
ความรักชาติอันยิ่งใหญ่ซึ่งผู้วิจัย
ได้มีโอกาสสัมผัสคือ ผู้วิจัยเดิน
ทางไปยังหมู่บ้านดงลก อำเภอ
กานลก จังหวัดฮาติงห์ ที่นั่นจะมี
สามแยกดงลก ซึ่งเป็นสามแยก
ยุทธศาสตร์ในสงครามอเมริกา-
เวียดนามเหนือ มีเรื่องเล่าย้อน
อดีตในช่วงสงครามเวียดนามว่า
ถนนทุกสายที่มุ่งสู่วียดนามใต้จะ
ต้องผ่านสามแยกดงลกแห่งนี้
อเมริกาจึงเอาเครื่องบินจากทัพ
เรือที่ ๖ ทิ้งระเบิดลงตรงสาม
แยกนี้เพื่อทำลายวันละหลายร้อย
เที่ยว

บริเวณนี้มีอาสาสมัครหญิงซ่อมถนนให้รถวิ่งผ่านได้ตลอด ๒๔
ชั่วโมง เมื่อระเบิดเกิดทิ้งลงมาถนนพัง อาสาสมัครหญิงก็จะรีบวิ่งไปกลบ
หลุมระเบิด อายุของสตรีเหล่านี้อยู่ระหว่าง ๑๗-๒๑ ปี เหตุการณ์กลบ
หลุมระเบิดเกิดขึ้นทุกวัน จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี แต่ระเบิด
อเมริกาก็ไม่เคยทำให้สตรีผู้นิยมสยบต่อมหาอำนาจ ยามว่างสตรี
เหล่านี้ก็ยังร้องรำฮัมเพลงปลุกใจให้ตนเองและเพื่อนๆ จนมีคำพูดติดปาก
ว่า เตียงฮาทาทเตียงบอม ที่หมายถึง เสียงเพลงกลบเสียงระเบิด บทเพลง
ปลุกใจในช่วงนั้นมีเนื้อหาบางส่วน ดังนี้ “จ่าวแอมโกก่ายลาม่อง เหยอเตียง
บอมก้าวดานโยยเหวินแวงวางวาง ไกวฮ้อเตเรียนเดื่อง...” หมายถึง “สวัสดี

น้องสาวแสนสวยลามอง ในตงกระสุนท่าระเบิด พี่ก็ยังเปล็ดเพลงแว่วๆ
แผ่วเสียงร้องของน้องทั่วทุกถนนหนทาง...”

สิ่งที่ทิ้งลงมาบางลูกเป็นระเบิดเวลา ซึ่งยังไม่ระเบิดทันที หรือ
บางทีมีระเบิดด้าน อาสาสมัครหญิงก็จะวิ่งเข้าไปทำเครื่องหมายให้รถที่
จะต้องส่งเสบียงได้สังเกตเห็น นางบางคนไปยืนบนลูกระเบิดใหญ่ เพื่อให้
กำลังใจพลซบซายที่ซบทรแล้วกล่าวว่า “แอง แอง ดั่งเซอะเหวบอม
โน้แอมแซเจตเตรือก...” หมายถึง “พี่ พี่ ไม่ต้องกลัว ถ้าเกิดระเบิดน้อง
ขอตายก่อน...” จะเห็นว่า หากสตรีกล้าขนาดนั้น ทหารผู้ชายก็ไม่มีอะไรที่
จะต้องกลัวอีกต่อไปแล้ว

บางทีมีหลุมระเบิดเกิดขึ้นใหญ่มาก กลบกันไม่ทัน แต่มีความ
จำเป็นจะต้องส่งเสบียงไปให้ทหารที่รบกับอเมริกันทางใต้ ผู้คนก็จะรื้อ
บ้านของตนเพื่อขนไม้มาพาดปากหลุม เยาวชนหญิงชายหลายสิบคนก็
แปลงตนเป็นเสายืนอยู่ใต้แผ่นไม้เพื่อให้มีสะพานชั่วคราวสำหรับรถ
บรรทุกวิ่งผ่านส่งเสบียงได้ให้ทันกาล

วันหนึ่งของ พ.ศ. ๒๕๑๑ ระเบิดจากเครื่องบินอเมริกันดันทิ้งลง
ตรงในหลุมหลบภัยพอดี วีรสตรี ๑๐ คนสิ้นชีวิตดับพลันทันที ทุกวันนี้จึงมี
อนุสาวรีย์หม่ยก ก่ายด่งลก หรือ อนุสาวรีย์สตรีสิบคน ทุกปีวันที่ ๒๗ เดือน
กรกฎาคม เยาวชนคนญวนก็จะมาวางพวงมาลัยให้เกียรติวีรสตรีเหล่านี้ที่
สามแยกด่งลก ตรงอนุสาวรีย์นี้จะมีวลี “ไต่ก๊วกก๊อง” หมายถึง “ประเทศ
ชาติจารึก”

ที่จังหวัดชายเยือง เคยมีเครื่องบินมาทิ้งระเบิดลงสะพานโลวู อาสา
สมัครหญิงคนหนึ่งกระโดดลงหลุมเพลาะ มุ่งหมายจะรัวอาก้าใส่เครื่อง
บินอเมริกัน ในหลุมเพลาะนั้นต้นมีงูมารัดขา แต่เธอก็ยังปีนขึ้นฟ้าใส่
เครื่องบินก่อนที่จะจัดการกับงู ภายหลังมีคนถามว่าตอนนั้นหนูคิดอย่างไร

จึงไม่ฆ่างูก่อน เธอตอบว่า “หมีย้ายตรัมฆ่าล่อเหยียดตริอก หรั้นกัวน มิ่งแอมจิวก่อชาวโตว” ซึ่งหมายถึง “อเมริกาทำลายเรานับร้อยหลายพันคน งูนั้นพันน้องคนเดียว ไม่เป็นโรยอย่างใดดอก น้องต้องฆ่าศัตรูก่อน” เรื่องราวประวัติศาสตร์เหล่านี้ถูกบอกเล่าปากต่อปาก รุ่นต่อรุ่น ถือเป็น การปลูกฝังความรักชาติอย่างฝังลึกอยู่ในประชาชนคนเวียดนามมา จนปัจจุบัน^{๒๕}

นอกเหนือจากการบอกเล่าของบรรพบุรุษหรือผู้ที่ผ่านเหตุการณ์ สงครามต่อสู้กับชาติตะวันตกแล้ว ในภาครัฐบาล สาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนามยังได้มีมาตรการส่งเสริมรักษาหรือชำระล้างวัฒนธรรมของ เวียดนามให้เป็นไปตามความปรารถนาของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามดังนี้

ในต้นพ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐบาลได้รณรงค์ “ต่อต้านสิ่งเลวร้ายทางสังคม” ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การกำจัดหญิงโสเภณี ยาเสพติด แก๊งมิจฉาชีพ ร้านค้าของต้องห้าม เช่น วีดิทัศน์ สิ่งพิมพ์ลามก แหล่งการพนัน ฯลฯ ซึ่ง ผู้นำคอมมิวนิสต์ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมนายทุน ถ้าปล่อยให้ แพร่หลายจะทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของเวียดนาม

องค์การของรัฐที่ควบคุมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ถูกคาดหวังให้ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ภายหลังค้นพบว่าหน่วยงานของรัฐเองพิมพ์ และซื้อขายวัสดุและสิ่งพิมพ์ต้องห้าม โดยฝ่าฝืนนโยบายของพรรค คอมมิวนิสต์เวียดนาม ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ นายกรัฐมนตรีได้ออกคำสั่งที่ ๓๕๕ - TTG ให้ศูนย์ตรวจการณ์แห่งรัฐเข้มงวดการขึ้นการ จัดการงานวัฒนธรรม โดยให้ศูนย์นี้เข้าตรวจตราการพิมพ์ สิ่งพิมพ์ ภาพ ศิลปกรรม ห้องสมุด การโฆษณา ฯลฯ

๒๕. เปิดฟ้าส่องโลก, นิติภูมิ นวรัตน์, บริษัท ภูมิรัตน์ จำกัด, ๒๕๔๘, หน้า ๑๗-๒๐.

สื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์ของรัฐเพื่อช่วยให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตามนโยบายของพรรคและรัฐบาล ไม่ใช่ลงพิมพ์เรื่องอาชญากรรมหรือภาพลามก หรือคิดแต่หากำไร หนังสือพิมพ์ของพรรคที่มีชื่อเรียกว่า เญินเยิน จะต้องถ่ายทอดนโยบาย คำสั่ง และคำชี้แนะของพรรคและรัฐบาล รวมทั้งจะต้องสะท้อนความปรารถนาของประชาชนด้วย

สิ่งสำคัญที่แสดงถึงความเป็นชาติคือ ธงชาติ ซึ่งธงชาติเวียดนามประกาศใช้เป็นทางการตั้งแต่วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๑ โดยใช้เป็นครั้งแรกบนเรือตุมองต์เดอริวิล ที่จอดอยู่ในน่านน้ำเวียดนาม ณ วันที่ทำสัญญากันระหว่างฝรั่งเศสและเวียดนามเพื่อให้เอกราชแก่เวียดนาม แต่เดิมพื้นธงชาติเป็นสีเหลือง หมายถึง พื้นที่อันอุดมสมบูรณ์เป็นสีเหลืองของรวงข้าวและทองคำ มีแถบสีแดงขนานกัน ๓ เส้น แสดงถึงสามภาคของเวียดนามคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสีแดงยังหมายถึงสีของความสำเร็จ ความรุ่งเรืองสดใส

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนธงชาติเป็นดาวสีเหลืองดวงใหญ่ ๑ ดวง หมายถึง พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามอันมั่นคงบนพื้นสีแดงแห่งความสำเร็จรุ่งเรือง เป็นธงประจำชาติ หลังจากมีการรวมประเทศเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เป็นประเทศเดียวกัน ส่วนดาว ๕ แฉก หมายถึง องค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ รวมกันขึ้นเป็นชาติ ได้แก่ การทหาร การศึกษา การเกษตร การค้า และการอุตสาหกรรม

สำหรับเพลงชาติ “Tien quan ca” (March to the Front) ประพันธ์เนื้อร้องและทำนองโดย Nguyen Van Cao เนื้อร้องแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการกอบกู้เอกราชของชาวเวียดนาม มีจังหวะลีลาแสดงถึงความรักชาติอย่างแรงกล้า เริ่มใช้เป็นเพลงชาติครั้งแรกใน

เวียดนามเหนือเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๕ หรือ พ.ศ. ๒๔๘๘ และใน ค.ศ. ๑๙๗๖ หรือ พ.ศ. ๒๕๑๙ จึงรับเพลงชาติ “Tien quan ca” นี้มาใช้ทั่วประเทศ มีเนื้อหาดังนี้

"Tien quan ca"

Đoàn quân Vietnam đi
 Chung lòng cứu quốc,
 Buộc chân đon vng trên đường gap ghen xa.
 Có in máu chiến thắng mang hơn nước
 Súng ngoài xa chen khúc quân hành ca.
 Du'ống vinh quang xây xác quân thù
 Thắng gian lao, cùng nhau lập chiến khu.
 Vì nhân dân chiến đấu không ngừng
 Tiến mau ra sa trường.
 Tiến lên! Cùng tiến lên!
 Nước non Vietnam ta vùng bên.

Đoàn quân Vietnam đi
 Sao vàng phấp phoi,
 Dát giông hò que hu'ống qua nơi lam than.
 Cùng chung sức phấn đấu xây đời mới
 Dũng dêu lên gông xích ta đập tan.
 Tu bao lâu ta nuốt cam hơn
 Quyet hy sinh, đời ta tu'oi tham hơn.
 Vì nhân dân chiến đấu không ngừng
 Tiến mau ra sa trường.
 Tiến lên! Cùng tiến lên!
 Nước non Vietnam ta vùng bên.

คำแปล

เหล่าทหารหาญเวียดนาม เราจงก้าวไปข้างหน้า
 กับสิ่งหนึ่งที่จะปกป้องดินแดนบรรพบุรุษของเรา
 ก้าวอย่างของเราอันเหนียวแน่น จะประกาศถึงความยืนยาวนาน และความ
 ยากลำบากในวิถีทาง
 ธงของเรา สีแดงกับโล่หิตแห่งชัยชนะ แบกรับจิตวิญญาณแห่งชาติของเรา
 เสียงปืนกึกก้องที่ห่างไกลพุ่งผ่านเนื้อร่างกายของเหล่าศัตรูของเรา
 ชัยชนะเป็นสิ่งที่ยากลำบากทั้งสิ้น หมู่เราด้วยกันสร้างวิธีการต่อต้านตาม
 รากฐานของเรา
 ความไม่สิ้นสุดในเหตุผลของมวลมนุษยชน นำไปสู่การตื่นรนต่อสู้
 นำเรารีบเร่งไปสู่สนามรบ
 จงก้าวเดินร่วมกันสู่ความก้าวหน้า
 เราชาวเวียดนามอันกล้าแกร่ง ชั่วกับชั่วกัลป์
 เหล่าทหารหาญของเวียดนาม เราจงก้าวไปข้างหน้า
 นำพาประชาชนของเรา ดินแดนเกิดของเราหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ยาก
 และทุกข์ทรมาน
 เราจงร่วมกันตามความอุตสาหะในการต่อสู้เพื่อสร้างชีวิตใหม่
 เราจงลุกขึ้น ทำลายไซ่ตรวน
 มั่นนานแสนนานเกินไปแล้ว สำหรับสิ่งที่เราต้องอดกลั้นในความเกลียดชัง
 เราจงเตรียมความพร้อมเพื่ออุทิศ และชีวิตเราจะถูกปลดปล่อย
 ความไม่สิ้นสุดในเหตุผลของมวลมนุษยชน นำไปสู่การตื่นรนต่อสู้
 นำเราเร่งรีบไปสู่สนามรบ
 เราชาวเวียดนามอันกล้าแกร่ง ชั่วกับชั่วกัลป์

นอกจากนั้น สิ่งที่ต้องยกย่องการปลูกฝังให้คนเวียดนามเกิดความรักชาติ คือ เยาวชนคนญวนต้องเรียนประวัติศาสตร์การรบที่เดียนเบียนฟู และต้องท่องบทกวีของท่านโต ฮิว “ยก ฟ่าดิน จิ แก่ง แอง ไร่” หมายความว่า หญิงหาบสัมภาระ ชายเข็นจักรยาน ขนอาวุธ ขึ้นไปสู่กับฝรั่งเศสยังยอดหญ่ดินฟ้า (หญ่ หมายถึง ภูเขา) อีกด้วย

ที่น่าสนใจอีกประการคือ การตั้งชื่อถนนในเมืองต่างๆ อาทิ กรุงฮานอย ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ไสภานา ศรีจำปา อธิบายถึงชื่อถนนในกรุงฮานอยว่า ในสมัยที่ฝรั่งเศสปกครองชื่อถนนจะเป็นชื่อภาษาฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสหมดอำนาจไปชื่อถนนจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นภาษาเวียดนามทีละน้อย ๆ ถึง ๓ ช่วงคือ ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ พ.ศ. ๒๔๙๗ และ พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อจำแนกที่มาของชื่อถนนต่าง ๆ ในฮานอย ประมาณ ๒๔๐ ชื่อ ด้วยการสอบถามจากชาวเวียดนามทำให้ทราบถึงที่มาของชื่อถนนแต่ละสาย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้คือ ประเภทบุคคล ประเภทชื่อสถานที่ และชื่ออื่นๆ ในที่นี้ขอเสนอชื่อซึ่งเป็นประเภทบุคคล ซึ่งมีนัยยะสำคัญตามสถิติ ดังนี้

ประเภทบุคคล

๑. ชื่อวีรบุรุษ	๖๒	ชื่อ	ร้อยละ	๒๕.๘๓
๒. ชื่อกษัตริย์	๑๐	ชื่อ	ร้อยละ	๔.๑๗
๓. นักเขียน	๙	ชื่อ	ร้อยละ	๓.๗๕
๔. ประชาชน	๓	ชื่อ	ร้อยละ	๑.๒๕
๕. กวี	๕	ชื่อ	ร้อยละ	๒.๐๘
๖. วีรสตรี	๕	ชื่อ	ร้อยละ	๐.๔๒
๗. แพทย์	๑	ชื่อ	ร้อยละ	๐.๔๒
๘. เลขาธิการพรรค	๑	ชื่อ	ร้อยละ	๐.๔๒

๙. นักประวัติศาสตร์	๑	ชื่อ	ร้อยละ	๐.๕๒
๑๐. เจ้าหญิง	๑	ชื่อ	ร้อยละ	๐.๕๒
๑๑. เจ้าชาย	๑	ชื่อ	ร้อยละ	๐.๕๒

เมื่อพิจารณาพบว่าถนนที่เป็นชื่อบุคคลมีมากที่สุด ๔๑.๒๕% รองลงมาคือชื่อสถานที่ ๓๒.๐๘% ลำดับที่สามคือถนนชื่อสินค้า ๒๑.๖๗% ซึ่งชื่อบุคคลนั้นเมื่อพิจารณาจะพบว่าถนนที่เป็นชื่อของวีรบุรุษมีมากที่สุดคือ ๒๕.๘๓% จะเห็นว่าเวียดนามให้ความสำคัญกับบุคคลที่ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติไม่ว่าด้านใด เพศใด ยกย่องโดยใช้ชื่อท่านเหล่านั้นมาเป็นชื่อถนนไม่เพียงแต่ตั้งชื่อถนนที่กรุงฮานอยเท่านั้น ถนนในจังหวัดใหญ่ ๆ ของเวียดนามจะใช้ชื่อบุคคลสำคัญซ้ำกันด้วย^{๒๖}

วัฒนธรรมการศึกษา

นโยบายการศึกษา

คนชนเวียดนามมีความเป็นผู้รักการศึกษาเล่าเรียน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปลูกฝังของบรรพบุรุษนับแต่ครั้งโบราณ ดังนั้น การจัดการศึกษาในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจึงให้ความสำคัญเป็นอันดับสูงจากรัฐบาลมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่ช่วงที่ได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศส ประธานาธิบดี โฮจิมินห์ ได้ประกาศนโยบายที่จะขจัดปัญหาของชาติ ๓ ประการคือ

๑. โจรแห่งความหิวโหย (มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ)
๒. โจรแห่งการรุกราน (มุ่งเน้นด้านความเป็นเอกราชของประเทศ)
๓. โจรแห่งความโง่เขลา (มุ่งเน้นคุณภาพของประชาชน)

๒๖. วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๔๐), บทความเรื่อง "ชื่อถนนในกรุงฮานอย", โดย ไสภนา ศรีจำปา.

จากนโยบายการขจัดปัญหาของชาติ ๓ ประการข้างต้น จึงมีการตรากฎหมายสำคัญของรัฐบาลเวียดนามคือ รัฐธรรมนูญการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีใจความดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๐ : รัฐ และสังคม คำนึงว่าเพื่อรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมเวียดนาม ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญแห่งชาติ ความทันสมัยและความเป็นมนุษย์และการสืบทอด การสนับสนุนคุณค่าแห่งวัฒนธรรมแห่งความเป็นชาตินิยมในเวียดนาม คุณธรรมและรูปแบบของท่าน “โฮจิมินห์” แก่นสารแห่งวัฒนธรรมมนุษย์ การสร้างพรสวรรค์ทั้งสิ้นในระหว่างนั้นจะถูกพัฒนาอย่างเต็มเปี่ยม

มาตรา ๓๑ : รัฐจะสร้างเงื่อนไขในการเห็นชอบเพื่อประชาชน เพื่อพัฒนาทุกๆ ด้าน ดำเนินการเกี่ยวกับพลเรือนทางด้านการศึกษา และผลักดันประชาชนที่ใช้ชีวิตและทำงานเกี่ยวเนื่องกับรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย สร้างครอบครัวซึ่งเป็นไปตามวัฒนธรรมและความสุขให้เด่นชัด โดยการรักชาติ รักสังคม มีความจริงใจในจิตวิญญาณในระบอบระหว่างประเทศ เป็นพันธมิตรและร่วมมือกับทุกชาติในโลก

มาตรา ๓๒ : วรณคดี และศิลปะที่ช่วยเหลือในการสนับสนุนบุคลิกภาพและสนับสนุนส่งเสริมจิตใจชั้นสูง และความมั่งคั่งในคนเวียดนาม

รัฐจะทำการสนับสนุนในการลงทุนส่งเสริมทางวัฒนธรรมวรณคดี และศิลปะจะเป็นการสร้างเงื่อนไขอันเป็นที่ชอบเพื่อความสุขของประชาชน คุณค่าวรณคดีและงานศิลปะ รัฐจะให้การอุปถัมภ์ในเรื่องดังกล่าวเพื่อสร้างความสามารถในทางวรณคดีและศิลปะ รวมทั้งรัฐจะให้การสนับสนุนความหลากหลายในวรณคดี และกิจกรรมทางศิลปะ

มาตรา ๓๓ : รัฐจะสนับสนุนข้อมูลด้านการงาน โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ สื่อโฆษณา อีเมลและอื่นๆ ที่มีความหมายทางสื่อสารมวลชน จะเริ่มเข้มงวดในการประกาศห้ามกิจกรรมในขอบข่ายซึ่งเป็นการกำหนด ถึงผลประโยชน์แห่งชาติ และทำลายบุคลิกภาพ ศิลธรรมและการดำรงชีพ อันดีของชาวเวียดนาม

มาตรา ๓๔ : รัฐ และสังคม คำนคว้า ปกป้อง และพัฒนา ทรัพย์สินสมบัติวัฒนธรรมแห่งชาติจะทำการดูแลเป็นอย่างดีในการปกป้อง และการดำเนินพิพินัดณ์ที่ รัฐและสังคมคั่นคว้าที่จะซ่อมแซมและดำเนินการ คั่นคว้าเพื่อให้ได้รับผลรับที่ดีที่สุดในร่องรอยทางประวัติศาสตร์ สิ่งตกทอด ที่เป็นอนุสรณ์ บัญชีแห่งทรัพย์สินสมบัติแห่งชาติ งานด้านศิลปะ และสถานที่ ซึ่งมีทัศนียภาพอันงดงาม กฎหมายทุกตัวในเรื่องการละเมิดร่องรอยทาง ประวัติศาสตร์ สิ่งตกทอดเป็นอนุสรณ์ จากการปฏิรูปงานศิลปะ และ สถานที่ที่กัณฑ์อันงดงามเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างเคร่งครัด

มาตรา ๓๕ : การศึกษาและการอบรมฝึกฝนเป็นบุริมสิทธิ์ทาง นโยบายอันสูงสุด รัฐพัฒนางานทางการศึกษากับรูปแบบอย่างหนึ่ง เพื่อ ทำให้เกิดความแข็งแกร่งขึ้นในจิตวิญญาณของประชาชน ฝึกฝนแรงงาน และสนับสนุนในเรื่องพรสวรรค์

จุดประสงค์แห่งการศึกษาเป็นเพื่อรูปแบบสนับสนุนบุคลิกภาพ คุณภาพทางจิตใจ และความสามารถของประชาชน ในการฝึกงาน ประชาชนและให้มีความสามารถแก่ประชาชน เพื่อกระตุ้นจิตใจประชาชน กับความกระตือรือร้น และเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ความภูมิใจในชาติ ศิลธรรมอันดี และเจตนารมณ์เพื่อมุ่งมั่นให้เกิดความรุ่งเรืองแก่ชาติ ดังนั้นเป็นเช่นเดียวกับเพื่อที่ความปรารถนาในการที่จะสร้างและปกป้อง ประเทศ

มาตรา ๓๖ : รัฐจะดำเนินการทั้งหมดในการจัดการระบบการศึกษาแห่งชาติ กับการอ้างอิงถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหา นโยบาย การเรียกร้องพื้นฐานของครู กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการสอบและการแข่งขันในระดับปริญญาตรี และใบรับรองในความสามารถต่างๆ

รัฐจะทำให้เกิดความแน่ใจในการประสานงาน การพัฒนาแห่งระบบการศึกษา โรงเรียนเริ่มต้นในการศึกษา การศึกษาทั่วไป อาชีวศึกษา วิทยาลัย และภายหลังจากสำเร็จการศึกษาภาคบังคับทั่วประเทศ การศึกษาเริ่มต้น จัดการเกี่ยวกับการไม่รู้หนังสือ และพัฒนาการศึกษาทางสถาบันอันหลากหลาย รัฐดำเนินการทั้งโรงเรียน

รัฐจะให้บุริมสิทธิในการลงทุนในทางการศึกษา และส่งเสริมให้นักลงทุน บุริมสิทธิในการลงทุนจะถูกปกป้องเพื่องานทางการศึกษาในพื้นที่สูงในแคว้นที่มีผู้คนอาศัยโดยส่วนน้อยของชาติและแคว้นที่จะต้องส่งเสริมมากเป็นพิเศษ

ส่วนสำคัญในการจัดตั้งสิ่งแรกของสหภาพเยาวชนคอมมิวนิสต์ โอัจฉิมินห์คือ การจัดตั้งทางสังคม รูปร่างทางเศรษฐกิจ ครอบครัว และโรงเรียนที่ช่วยพยุงในความรับผิดชอบทั้งสิ้นเพื่อการศึกษาของเยาวชน วิทยาลัยและเด็ก

มาตรา ๔๑ : รัฐ และสังคมจะพัฒนาระบบของวัฒนธรรมทางร่างกาย และกีฬา ซึ่งเป็นส่วนแห่งชาติและเป็นที่ยอมรับ

การดำเนินงานในการจัดการเพื่อการพัฒนาทางวัฒนธรรม ทางร่างกายและกีฬา จะเป็นการจัดตั้งอำนาจ บังคับทางวัฒนธรรม ทางร่างกายในโรงเรียน รัฐจะให้การส่งเสริมและช่วยเหลือสงเคราะห์ ความหลากหลายในรูปแบบของวัฒนธรรมทางร่างกาย และกิจกรรมกีฬาอย่าง

อิสระที่ได้ดำเนินการปฏิบัติโดยประชาชน รัฐจะให้ความสนใจในกิจกรรมกีฬาอาชีพและส่งเสริมพรสวรรค์ทางด้านกีฬา

มาตรา ๔๓ : รัฐ จะขยายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมมือในขอบข่ายของทางวัฒนธรรม สื่อ วรรณคดี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษา การสนใจสุขภาพ วัฒนธรรมทางร่างกาย และกีฬา^{๒๗}

จากรัฐธรรมนูญการศึกษาแห่งชาติ จะเห็นว่าเวียดนามเน้นเรื่องการศึกษาโดยเน้นเรื่องวัฒนธรรมความรักชาติ ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งแทรกอยู่ในระบบการศึกษา สำหรับการศึกษ ของเวียดนามมีประวัติศาสตร์และความเป็นมา ดังนี้

ประวัติศาสตร์การศึกษาเวียดนามว่า ในยุคที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ผู้ปกครองชาวจีนได้เปิดโรงเรียนรัฐและโรงเรียนราษฎร์เพื่อฝึกและสอนให้เด็ก ๆ เรียนรู้กฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการปกครอง เด็ก ๆ เหล่านี้จะถูกส่งไปเรียนโรงเรียนขุนนางเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้สูงขึ้นจนถึงระดับที่ทางการกำหนดโดยไม่ต้องสอบและได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนาง ในระยะต่อมา

นักเรียนเวียดนามชั้นสูงสุดของโรงเรียนได้รับอนุญาตให้เข้าเรียนในโรงเรียนจีนได้ ระบบการศึกษาแบบนี้ถูกยกเลิกในสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ. ๑๑๖๑ - ๑๔๕๐) เปลี่ยนมาเป็นระบบที่มีการสอน มีการกำหนดชั้นปริญญาเอกขึ้น นักเรียนเวียดนามที่เรียนดีถูกส่งไปสอบที่ประเทศจีน ระบบการศึกษาเวียดนามในยุคนั้นได้ตามแบบแผนของจีนรวมไปถึงระดับต้น

^{๒๗}. http://www.vietnamembassy.us/learn_about_vietnam

(อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี) และระดับวิทยาลัย (อายุมากกว่า ๑๕ ปี) ซึ่งมีนักเรียนเข้าเรียนจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร

เมื่อเวียดนามเป็นเอกราช ภายใต้ราชวงศ์โง่ ราชวงศ์เล (พ.ศ. ๑๔๘๒ - ๑๕๕๒) ได้จัดให้มีโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนวัด แต่ก็ยังไม่พัฒนาจนมาถึงสมัยราชวงศ์ลี (พุทธศตวรรษที่ ๑๖) การศึกษาในวังเริ่มที่เมืองหลวงห่งลอง ปีพ.ศ. ๑๖๓๙ ก๊วกตือซำม (วัดวัน เมี้ยว มหาวิทยาลัยแห่งแรก) ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อเป็นโรงเรียนสำหรับเชื้อพระวงศ์ในปี พ.ศ. ๑๗๙๖ ราชวงศ์เจิ่น ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ก๊วกตือเหวียน” เจ้าชายและคนธรรมดาที่เรียนเก่ง ได้รับการอบรมเพื่อเป็นข้าราชการ ในปี พ.ศ. ๑๗๙๗ กษัตริย์เจิ่นเถวินตง ทรงประกาศให้เปิดโรงเรียนรัฐเพิ่มขึ้นในระดับอำเภอ ในสมัยราชวงศ์โห่ (พ.ศ. ๑๙๔๓ - ๑๙๕๐) กษัตริย์โห่กวีลี ทรงโปรดให้สร้าง “บ้านเรียน” ตามอำเภอต่าง ๆ

ในสมัยราชวงศ์เล (พุทธศตวรรษที่ ๑๙) โดยเฉพาะในสมัย กษัตริย์หลีทัญตวน (พ.ศ. ๒๐๐๓ - ๒๐๕๐) การศึกษาแบ่งเป็นสองแบบ แบบแรกคือ มหาวิทยาลัย ก๊วกตือซำม อยู่ภายใต้การควบคุมของกษัตริย์ที่เมืองหลวง และโรงเรียนรัฐบาลจำนวนหนึ่งในระดับอำเภอและจังหวัด แบบที่สองคือ โรงเรียนเอกชนที่จัดการโดยเอกชนเอง ซึ่งเป็นที่นิยมในระดับหมู่บ้าน เกือบสิบศตวรรษที่ระบบการศึกษาอยู่ภายใต้ระบอบกษัตริย์และจำกัดเฉพาะการอบรมคนให้เป็นข้าราชการในระดับต่าง ๆ นอกจากนี้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการสอบในระดับที่เทียบเท่ากับวุฒิปริญญาตรีในปัจจุบันเรียกว่า ทีเหื่อง (thi huong) แต่พุทธศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมามีการศึกษาเทียบเท่าปริญญาโท ในปัจจุบันเรียกว่า ทีโหยะ (thi hoi) ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา มีการศึกษาระดับใหม่เรียกว่า ทีดีญ (thi dinh) คือ ระดับปริญญาเอกโดยมีจางเหงียน (trang Nguyen) เป็น

ระดับที่สูงสุดที่วัดวันเมี่ยมมีหินแกะสลักชื่อของนักศึกษาระดับปริญญาเอก ๑,๐๓๖ ชื่อซึ่งสอบได้ในระหว่างปี พ.ศ. ๑๙๘๕ - ๒๓๒๒

เนื้อหาของการเรียนและการสอบทุกระดับเกี่ยวข้องกับหนังสือสี่เล่มและหนังสือห้ากัญ (Five Kinh : Kinh thi, Kinh thu, Kinh dice, Kinh le, Xuan Thu) ซึ่งเขียนเป็นภาษาจีน

ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔

ในยุคของอาณาจักรม ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ มีการออกกฎหมายการศึกษาฉบับแรกขึ้น ภายใต้กฎหมายนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ไม่มีโรงเรียนที่ใช้ภาษาจีน และยกเลิกการสอบทั้งหมดเปลี่ยนเป็นแบบฝรั่งเศส โดยมีการเปิดโรงเรียนประถมในระดับหมู่บ้าน ตามเมืองใหญ่ ๆ เช่น ฮานอย เว้ ไฮ่งอน มีการเปิดโรงเรียนระดับมัธยม

ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ฝรั่งเศสได้พัฒนาโรงเรียนพิเศษต่าง ๆ ขึ้นจำนวนหนึ่ง ในสามทศวรรษแรก โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนช่าง (ฝึกช่างฝีมือ) หรือโรงเรียนอาชีวะ (เพื่อฝึกช่างเทคนิคระดับกลาง) ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ โรงเรียนเหล่านี้ถูกผนวกเข้ากับมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ มีหลักสูตรแพทย์ ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ มีคณะนิติศาสตร์ ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ มีคณะเกษตรศาสตร์โรงเรียนต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยอินโดจีน จำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๓ มีจำนวนเพียง ๕๕๒ คน

การต่อต้านนโยบายเกี่ยวกับลัทธิสร้างความเขลา

โรงเรียนต่าง ๆ ที่นำล่าอาณาจักรมมาเปิดให้กับคนท้องถิ่นนั้นจะอยู่บนพื้นฐานของการกดขี่แบบทาส และการผสมกลมกลืนโดยใช้นโยบายสร้างความโง่เขลาให้กับประชาชน โดยล้มล้างการใช้อักษรจีน และ

การสอบแบบจีนทิ้งไปในปีพ.ศ. ๒๔๖๒ การปล่อยให้คนโง่เพื่อให้ง่ายต่อการปกครอง

ในปีพ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อมีการตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนขึ้น เหงียนไอคว็อก (Nguyen Ai Quoc) ประกาศใช้สโลแกนว่า “ปฏิบัติการด้านการศึกษาเพื่อประชาชนทั้งหมด” ในการปฏิวัติเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ มีการชูประเด็นต่อต้านลัทธิการสร้างความโง่เขลาของฝรั่งเศส เป็นเรื่องหลักเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวขึ้นมาต่อสู้เพื่อมาตุภูมิเพื่ออิสรภาพ โดยมีสโลแกนที่ต้องการล้มล้างความเป็นทาสและการศึกษาของอาณานิคม ส่งเสริมการศึกษาของชาติ ลูกของกรรมกรทุกคนจะได้เรียนด้วยภาษาแม่และจะได้รับการฝึกอาชีพจนมีอายุถึง ๑๖ ปี

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นไป

เมื่อเวียดนามเป็นอิสรภาพจากการยึดครองของฝรั่งเศส และได้สถาปนาประเทศเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม” แล้ว ภารกิจหลักประการสำคัญประการหนึ่งคือ การจัดการระบบการศึกษา ได้แก่ การศึกษาเพื่อมวลชน การศึกษาชั้นสูง โดยมีลักษณะสำคัญสามประการ ได้แก่ ความเป็นชาติ ความเป็นวิทยาศาสตร์ และความเป็นมวลชน

การศึกษาต้องมีลักษณะ **ความเป็นชาติ** เพราะเนื้อหาของการเรียนการสอนจะครอบคลุมประวัติศาสตร์ของชาติ ส่งเสริมให้เกิดความรักชาติ ใช้ภาษาประจำชาติ สร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้รับใช้ชาติต่อไป

การศึกษาต้องมีลักษณะ **ความเป็นวิทยาศาสตร์** สอนความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์และสิ่งที่เป็นความก้าวหน้าต่าง ๆ ให้กับนักเรียน นักศึกษา สอนให้คิดเป็น รู้เหตุ รู้ผลของความคิด และการกระทำ สอนให้เป็นคนกระหายที่จะเรียนรู้

การศึกษาต้องมีลักษณะ **ความเป็นมวลชน** เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่ มวลชน เพื่อนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต และในการผลิต การได้รับการศึกษาถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อมวลชน เป็นแรงจูงใจนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม

ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ รัฐบาลได้ตั้งหน่วยงานการศึกษา เพื่อมวลชน และประกาศเรื่องการศึกษภาคบังคับ และไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อเร่งกำจัดความไม่รู้หนังสือซึ่งเป็นหนึ่งในสามของศัตรูของประเทศที่ต้องเร่งกำจัดให้หมดไป (ความจน ความไม่รู้หนังสือ และการรุกรานของต่างชาติ)

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ รมรungsk ให้ประชาชนทั้งหมดต่อสู้กับความไม่รู้หนังสือ คนที่ไม่รู้หนังสือต้องเรียน เพราะถือเป็นสิทธิและหน้าที่ คนที่รู้หนังสือถือเป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยสอน คนที่ไม่รู้หนังสือ ปรากฏว่าในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ มีประชาชน ประมาณ ๑๐ ล้านคน ที่ได้มีโอกาสเรียน อ่าน และเขียน นอกจากนี้ยังได้ มีการพัฒนาการศึกษาในระดับอาชีวะทั้งในระดับกลางและสูง เพื่อผลิต คนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังให้กับโครงสร้างทางสังคม และ เศรษฐกิจของประเทศ

เวียดนามมีการปฏิรูปการศึกษาสามครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ครั้งที่สองในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และครั้งที่สามในปี พ.ศ. ๒๕๖๘

การปฏิรูปการศึกษา

ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ ๖ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙) และครั้งที่ ๗ (เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔) เน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความมั่นคง ทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อให้ประชาชนมี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประเทศชาติมั่นคง สังคมยุติธรรม และเจริญก้าวหน้า

การปฏิรูปนี้เปลี่ยนจากการที่รัฐให้เปล่ามาเป็นเศรษฐกิจการตลาดแบบเสรี ภายใต้การดูแลของรัฐซึ่งถือว่าเป็นการนำประเทศไปสู่ยุคใหม่ของการพัฒนา และเป็นช่วงที่การศึกษาพัฒนาควบคู่ไปกับการปฏิรูปทางด้านสังคม เศรษฐกิจด้วย สรุปลผลดีที่เกิดขึ้นมีดังนี้

๑. จำนวนครูที่เลิกอาชีพครูและจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันลดน้อยลง

๒. โรงเรียนที่สอนเพื่อการเรียนรู้หนังสือและโรงเรียนประถมในถิ่นทุรกันดารมีมากขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนประถมในเวลากลางวัน ชั้นเรียนในเวลากลางคืน ศูนย์ฝึกอาชีพ ชั้นเรียนสอนการรู้หนังสือในตอนกลางคืน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนในระดับที่สูงขึ้น โดยที่นักเรียนต้องเสียค่าเล่าเรียนเอง เช่น โรงเรียนระดับมัธยมทั้งโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนหลวง วิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยเปิด โรงเรียนพิเศษอื่น ๆ เป็นต้น ระบบการศึกษาใหม่นี้กำหนดใช้เหมือนกันทั่วประเทศตามประกาศที่ ๙๐/CP วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ ดังนี้

๑) จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นในช่วง ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๘) คนที่ไม่รู้หนังสือ ๑ ล้านคน จะมีโอกาสได้เข้าเรียน เด็กในวัยเรียนจำนวน ๑ ล้านคนที่ไม่มีโอกาสได้ไปโรงเรียนหรือออกจากโรงเรียนกลางคัน จะได้มีโอกาสเข้าเรียนเช่นกัน

๒) การศึกษาเพื่อชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการพัฒนา โดยกระจายโอกาสการศึกษาไปยังภูมิภาคต่าง ๆ โดยมีโรงเรียนของรัฐบาลที่อยู่ส่วนกลาง ๕ โรงเรียน ต่างจังหวัด ๓๘ โรงเรียน เริ่มมีการสร้างโรงเรียนในระดับอำเภอ และหมู่บ้าน จำนวนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ๕ - ๗ เท่าจากเดิม

๓) เน้นการมีส่วนร่วมของสังคมกับโรงเรียน การสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการศึกษา ในบางหมู่บ้านหรือบางอำเภอ ประชาชนได้ช่วยเหลือในเรื่องการศึกษาของโรงเรียนเท่า ๆ กับ หรือมากกว่าเงินงบประมาณที่รัฐให้เสียอีก โรงเรียนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นประชาธิปไตย

๔) คุณภาพการศึกษายังไม่ได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน แต่กล่าวโดยสรุปแล้วถือได้ว่าการปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา จำนวนนักเรียนที่เรียนปานกลางจนถึงชั้นเรียนดีเพิ่มขึ้น มีนักเรียนสามารถเข้าร่วมการแข่งขันในระดับชาติมากขึ้นและได้รับรางวัลระดับนานาชาติในอัตราเท่า ๆ กับเมื่อก่อน มีจำนวนนักเรียนที่สนใจเรียนภาษาต่างประเทศและสารสนเทศมากขึ้น

แม้ว่าจะมีผลดีแต่ก็มีผลเสียเช่นกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. การให้การศึกษาและการอบรมกับสังคมในยุคเชื่อมต่อขณะนี้ยังไม่เพียงพอ

๒. การใช้ทรัพยากรทางด้านเศรษฐกิจต่อการศึกษาและการอบรมยังเกิดประสิทธิภาพเพียงพอ

๓. คุณภาพและปริมาณในทุกระดับของการเรียนรู้ลดลง

๔. ความเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีและการอบรมวิชาชีพเพื่อการผลิตและการจัดจ้างงานมีน้อย

๕. การศึกษาระดับวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนน้อยไม่เพียงพอ ความเชื่อมโยงของการวิจัย การผลิต และการนำไปใช้มีน้อย

๖. ความอ่อนแอของผู้แทนครู

๗. ระบบของการจัดการและกฎหมายของการศึกษาและการอบรมยังไม่เหมาะสม

ระบบการศึกษาในปัจจุบัน

จากกฎหมายทางด้านการศึกษาที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้กำหนดระดับการศึกษาของชาติไว้ดังนี้

- การศึกษาก่อนวัยเรียน (เรียน ๓ ปี ๓ - ๖ ขวบ)
- การศึกษาทั่วไป (ประถม ๖ - ๑๑ ปี) (มัธยม ๑๑ - ๑๘ ปี)
- การศึกษาในระดับอาชีวะและเทคนิค
- การศึกษาระดับอุดมศึกษา : วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย (๑๘ ปีขึ้นไป)
- การศึกษาขั้นบัณฑิตศึกษา : ปริญญาโทและเอก (โท ๒ ปี เอก ๒ - ๔ ปี)

การศึกษาระดับประถมศึกษา

แผนการศึกษาในระดับหนึ่ง (เทียบเท่าประถมหนึ่ง - ประถมห้า) ใช้เวลาเรียน ๓๓ สัปดาห์ วันเสาร์ - อาทิตย์ หยุด ใช้เวลาเรียนวิชาละ ๓๐ นาที ยกเว้นภาษาเวียดนาม คณิตศาสตร์ ตั้งแต่เกรดสองถึงเกรดห้า และวิชาการค้นพบสังคมและธรรมชาติ ตั้งแต่เกรดสี่และห้าใช้เวลาในการเรียน ๔๐ นาที

ตามหลักการ นักเรียนต้องเรียนทั้งหมด ๙ วิชา แต่ในทางปฏิบัติ เป็นไปได้น้อยเพราะเหตุที่ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ขาดครู และบางโรงเรียนต้องสอนวันละสามรอบ ทำให้ไม่สามารถสอนได้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ปัญหาในปัจจุบันคือการเรียนการสอนพิเศษนอกเวลา แพร่หลาย ไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเมือง นักเรียนต้องใช้เวลาในการเรียนมาก ทั้งในชั้นเรียน เรียนพิเศษ ทั้งกลางวันและตอนเย็น ซึ่งอาจส่งผลเสีย

ทั้งต่อสุขภาพและจิตใจและเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวของนักเรียนโดยไม่จำเป็น

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับนี้คือตั้งแต่เกรด ๖ - ๙ ระดับมัธยมปลายคือเกรด ๑๐ - ๑๒ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนมัธยมพิเศษสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ กล่าวคือ นักเรียนที่เก่งวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น จะมาเรียนในโรงเรียนลักษณะนี้ นักเรียนเกือบ ๑๐๐% หรือเกือบทั้งหมดสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้และหรือสามารถแข่งขันในระดับโอลิมปิกได้รับรางวัลมากมาย

แม้ว่าปัจจัยทางการเรียนการสอน เช่น การขาดแคลนครู การขาดแคลนเครื่องมือจะไม่เอื้อต่อการศึกษามากนัก แต่นักเรียนเหล่านี้มีศักยภาพในการเรียน และการคิดเป็นสูง แต่นักเรียนในโรงเรียนพิเศษเช่นนี้จะมุ่งความสนใจไปยังเฉพาะวิชาที่ตนชอบ ขาดการเชื่อมโยงกับสังคมและงานอาชีพในทางที่เหมาะสมไป

วิทยาลัยอาชีวะและโรงเรียนช่างฝีมือ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นต้นมา ระบบการอาชีวศึกษาเริ่มมั่นคง ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ มีโรงเรียน ๒๗๐ โรงเรียน แบ่งออกเป็น ๖ กลุ่มวิชาชีพ ได้แก่ โรงงาน เกษตร ป่าไม้และประมง เศรษฐศาสตร์ ครู วัฒนธรรมและศิลปะ การแพทย์และกีฬา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙ มีนักเรียนที่เรียนระดับอาชีวศึกษาจำนวนประมาณ ๖๙,๐๕๔ คน นักเรียนฝึกอาชีพมีประมาณ ๗๙,๔๘๘ คน

การศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยกัวกตือซำมเป็นมหาวิทยาลัยที่สร้างขึ้นเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. ๒๒๔๙ คณะแพทย์และเภสัชศาสตร์เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ และที่ฮานอยในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ มีการตั้งมหาวิทยาลัยอินโดจีนที่ฮานอย สำหรับชาวเวียดนาม ลาว และกัมพูชา

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ มีสถาบันการศึกษา ๑๐๕ แห่ง แบ่งเป็นมหาวิทยาลัย ๖๐ แห่งและวิทยาลัย ๔๕ แห่งซึ่งแบ่งได้เป็น ๖ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู ๑๗ แห่ง แบ่งเป็นมหาวิทยาลัย ๔ แห่ง คือ กรุงฮานอย นครโฮจิมินห์ เว้ และด่าหลัดหรือดาลัด วิทยาลัยครูมี ๑๐ แห่ง วิทยาลัยภาษาต่างประเทศ ๑ แห่ง วิทยาลัยกฎหมาย ๒ แห่ง

๒. กลุ่มของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม มีทั้งหมด ๑๑ แห่ง แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี (ฮานอย โฮจิมินห์ และด่าหนังหรือด่านัง) มีวิทยาลัยการอนุรักษ์น้ำ วิทยาลัยทรัพยากรแร่ธาตุ วิทยาลัยการทะเล วิทยาลัยอุตสาหกรรม วิทยาลัยก่อสร้าง วิทยาลัยการสื่อสารและขนส่ง และวิทยาลัยสถาปัตยกรรม

๓. กลุ่มวิทยาลัยเกษตรและป่าไม้มี ๖ แห่ง

๔. กลุ่มวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์มี ๘ แห่ง

๕. กลุ่มวิทยาลัยทางการแพทย์ เภสัชการกีฬาและยิมนาสติกมี ๘ แห่ง

๖. กลุ่มวิทยาลัยวัฒนธรรมและศิลปะมี ๘ แห่ง

นอกจากหกกลุ่มข้างต้นแล้ว มีการศึกษาผสมผสานระหว่างเกษตร การศึกษาและการแพทย์ มี ๒ แห่งคือ วิทยาลัยเกิ่นเทอ (ทางตะวันตกเฉียงใต้) มหาวิทยาลัยเตยเหงียน (บวน มา ถวด - ที่ราบสูงภาคกลาง)

ศูนย์กลางการศึกษาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมี ๔ แห่ง คือ ฮานอย (๒๓) นครโฮจิมินห์ (๑๔) เว้ - ต่าหนิง หรือตานัง (๗) และจังหวัดท้ายเหงียน (๔)

ต่อมา มีการรวมสถาบันการศึกษาบางแห่งเข้าด้วยกัน เพื่อเรียกเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติมีอยู่สองแห่ง แห่งแรกที่ฮานอย รวมมหาวิทยาลัยฮานอย วิทยาลัยครู วิทยาลัยครูภาษาต่างประเทศ เข้าด้วยกันเรียกว่า “มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย” (Hanoi National University พ.ศ. ๒๕๓๓) ที่นครโฮจิมินห์ รวม ๙ วิทยาลัยเข้าด้วยกัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยโฮจิมินห์ วิทยาลัยครูเทคนิคอุตสาหกรรม วิทยาลัยเกษตรและป่าไม้โฮจิมินห์ วิทยาลัยครูโฮจิมินห์ วิทยาลัยเศรษฐศาสตร์โฮจิมินห์ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์และการบัญชีโฮจิมินห์ คณะกฎหมายทั้งหมดรวมเรียกว่า “มหาวิทยาลัยแห่งชาติ นครโฮจิมินห์”

ในระดับบัณฑิตศึกษา เวียดนามได้รับแนวคิดและการจัดการศึกษามาจากอดีตสหภาพโซเวียต วัตถุประสงค์เพื่อผลิตผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สามารถสร้างสรรค้งานพิเศษและงานทางด้านวิทยาลัย ศาสตร์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชาติในระดับที่สูงขึ้น

ทรัพยากรสำหรับการพัฒนาการศึกษางบประมาณและครู

รัฐบาลได้ตระหนักว่าการศึกษามีบทบาทต่อความอยู่รอดของประเทศชาติ ดังนั้น จึงได้พยายามจัดสรรงบประมาณ ๕ - ๙ % ให้กับการศึกษาและจัดสรรให้เพิ่มขึ้นทุกปี คาดว่าในปีพ.ศ. ๒๕๔๓ จะได้รับเพิ่มถึงประมาณ ๑๕ % นอกจากนี้เวียดนามยังได้รับความช่วยเหลือจาก

ต่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ADB, UNESCO สิ่งที่ยังไม่เพียงพออีกประการหนึ่งคือโรงเรียนและอุปกรณ์ในการเรียน

ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔ เป็นต้นมา จากมติของการประชุมสมัชชาแห่งชาติ กำหนดว่านักเรียนในชั้นประถมศึกษาไม่เสียค่าเล่าเรียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเสียค่าเล่าเรียน เท่ากับชั่วโมงหนึ่งกิโลกรัมต่อเดือน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเสียเท่ากับชั่วโมงสองกิโลกรัมต่อเดือนโดยคำนวณจากราคาท้องถิ่นในช่วงที่ต้องชำระค่าเล่าเรียนโรงเรียนจะเก็บค่าเทอมปีละ ๙ - ๑๐ เดือนต่อปี นักเรียนที่มาจากครอบครัววีรบุรุษสงครามหรือผู้ที่ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและยากจน จะได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนค่าเล่าเรียน แต่ละโรงเรียนจะเก็บค่าเทอมไม่เท่ากัน หลาย ๆ โรงเรียนเก็บค่าเทอมเท่ากับชั่วโมง ๒๐ กิโลกรัมต่อเดือน (๕๐,๐๐๐ ด่ง ประมาณ ๒๐๐ บาท) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของโรงเรียน

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ มีจำนวนครูในระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับประถมศึกษา ๒๙๘,๔๐๗ คน (หญิง ๒๒๔,๙๕๕ คน) มัธยมศึกษาตอนต้น ๑๕๔,๔๑๓ คน (หญิง ๑๐๖,๙๕๓ คน) มัธยมศึกษาตอนปลาย ๓๙,๓๙๘ คน (หญิง ๑๙,๖๖๓ คน) โรงเรียนอาชีวศึกษา ๕,๕๖๒ คน (หญิง ๒,๖๔๕ คน) โรงเรียนมัธยมพิเศษ ๙,๗๒๐ คน (หญิง ๔,๑๗๑ คน) อุดมศึกษา ๓๔,๑๑๗ คน (หญิง ๗,๑๔๕ คน) กล่าวโดยสรุป จำนวนอาจารย์ที่มีวุฒิและความชำนาญในระดับต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ เทคนิควิธีการเรียนการสอนยังล้าหลัง อีกทั้งเงินเดือนครูต่ำมาก

แม้ว่าเวียดนามได้ผ่านสงครามมานานกว่าสามสิบปี และผลพวงของสงครามประการหนึ่งคือความยากจน ความล้าหลังในทุกด้านแต่ชาวเวียดนามไม่ได้ย่อท้อที่จะรวมใจกันสร้างชาติของตนให้เจริญก้าวหน้า

พัฒนาให้ทันกระแสของโลกโลกาภิวัตน์ ชาวเวียดนามมีนิสัยรักการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเพราะจากลัทธิขงจื้อที่ยกย่องคนที่มีความรู้ อีกส่วนหนึ่งเป็นนิสัยทัศน์ของผู้เฒ่าโดยเฉพาะอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ที่เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างคนให้มีความรู้ แม้แต่ในยามสงครามท่านก็พยายามทำเท่าที่จะทำได้ นักเรียน นักศึกษาเวียดนามเป็นผู้ที่ปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงได้เร็วและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย แม้ว่าปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ จะไม่เอื้อต่อการศึกษาเท่ากับประเทศเพื่อนบ้านหลาย ๆ ประเทศ แต่ความสามารถของนักเรียนเวียดนามในระดับนานาชาติก็ไม่น้อยหน้าใคร จากความพยายามของรัฐบาลที่พยายามปรับปรุงระบบการศึกษาให้เพียงพอและให้ได้เกณฑ์ตามมาตรฐานนั้น เวียดนามคงใช้เวลาไม่นานนักในการสร้างคนให้มีคุณภาพต่อไป

ดร.รุ่ง แก้วแดง อังงานของ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ว่า “การสอนคณิตศาสตร์ที่เวียดนามเด็กมีความกระตือรือร้นและมีความสุขกว่าทั้ง ๆ ที่อัตราเงินเดือนของครูในเวียดนามน้อยกว่าครูไทยหลายเท่า แต่ผลสัมฤทธิ์ทางด้านการศึกษาของคณิตศาสตร์ของเวียดนามนั้นสูงกว่าของไทยมาก” สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้เขียนอยากทราบถึงวัฒนธรรมในด้านการศึกษาของชาวเวียดนามว่ามีภูมิหลังแนวคิดอะไรที่ส่งเสริมให้ชาวเวียดนามเป็นผู้รักการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบทั้ง ๆ ที่สภาวะการณ์ต่าง ๆ ในอดีตไม่เอื้ออำนวยมากนัก

ก่อนการปฏิวัติในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ จำนวนประชากรที่ไม่รู้หนังสือมีสูงถึง ๙๐% ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ รัฐธรรมนูญเวียดนามระบุการให้การศึกษาภาคบังคับฟรีแก่นักเรียนทุกคน ให้ความสำคัญเสมอภาคกับชนกลุ่มน้อยและสตรี ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา รัฐบาลประกาศสงครามต่อต้านความโง่เขลา แม้ในระหว่างสงครามกับฝรั่งเศส รัฐบาลพยายามที่จะลบล้างความไม่รู้

หนังสือของคนพื้นราบในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ และชาวเขาในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ควบคู่ไปกับความพยายามนี้รัฐบาลเริ่มปฏิรูประบบการศึกษาซึ่งได้แนวคิดจากฝรั่งเศสที่จะทำให้เป็นการศึกษาแห่งชาติ เป็นวิทยาศาสตร์และเป็นที่ยอมรับของประชาชนด้วยการใช้ภาษาประจำชาติ

ท่านโฮจิมินห์มีคำสอนชาวเวียดนามบทหนึ่งว่า “เพื่อประโยชน์ในสิบปี ปลุกต้นไม้ และเพื่อประโยชน์ในร้อยปีให้การศึกษาดูแลคน” คำสอนนี้ชาวเวียดนามได้ยึดถือปฏิบัติและกำลังดำเนินการอยู่อย่างจริงจังและได้ผลดังที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์การศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๐ : ๗) ได้เสนอข้อมูลการวิจัยเรื่อง “การปฏิรูปการศึกษาของประเทศเวียดนาม” โดย รศ.ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ไว้อย่างน่าสนใจสรุปได้ดังนี้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐบาลประกาศนโยบายเปลี่ยนใหม่ที่เรียกว่า โด่ยเหม้ย (Doi Moi) รัฐบาลต้องพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นจึงต้องพัฒนาคนให้สอดคล้องและตอบสนองต่อการพัฒนาซึ่งมีข้อที่นำสังเกตและน่าสนใจดังนี้

๑. วิสัยทัศน์ของผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ของกลุ่มผู้นำที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในแนวใหม่ ได้มองเห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประชากรตั้งแต่ระดับก่อนเข้าสู่วัยเรียน รวมทั้งการตั้งเป้าหมายที่สำคัญเป็นขั้นตอนไม่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาเพื่อสร้างความทัดเทียมนานาประเทศ

๒. คิดในรูปแบบใหม่ เวียดนามเปลี่ยนแปลงแนวคิดการพัฒนาประเทศ เปลี่ยนเป้าหมายการศึกษาใหม่ ถ้าเวียดนามยังคิดแต่จัดการศึกษาในโรงเรียน รัฐดูแลเองทั้งหมด รัฐมนตรีต้องตัดสินใจอยู่คนเดียว เวียดนามคงปฏิรูปไม่ได้ถึงขนาดนี้

๓. อัตราเร่งที่รวดเร็ว การดำเนินการในการปฏิรูปการศึกษาของเวียดนามเป็นไปในอัตราที่เร็วมากในทุกระดับการศึกษา ขยายโรงเรียนไปทั่วทั้งประเทศในช่วงเวลาเพียง ๒ - ๓ ปี ของการใช้แผนปฏิรูปการศึกษา ที่กระจายอำนาจให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วม

๔. เสรีภาพและความหลากหลาย และผลจากการปฏิรูปการศึกษาของเวียดนามที่ให้โอกาสแก่ประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกเรียนตามความต้องการ และความสนใจมากขึ้น สามารถเลือกเรียนจากระบบการศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น จัดการศึกษาเองได้มากขึ้นไม่เน้นเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น

๕. สนองตอบและใช้ประโยชน์ การปฏิรูปการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจโดยตรง

๖. รวมพลังจากทุกแหล่ง การปฏิรูปการศึกษาของเวียดนามเป็นการปฏิรูปที่รวมพลังคน ทรัพยากร จากทุกกลุ่มในสังคม ทั้งของรัฐบาลและเอกชน รัฐบาลเวียดนามพูดชัดเจนว่า ประเทศมีเงินน้อยแต่ต้องการการศึกษามาก จึงขอให้ประชาชนช่วย

๗. เจตจำนงร่วม การปฏิรูปการศึกษาของเวียดนามเกิดขึ้นจากเจตจำนงร่วมของประชาชน ประชาชนมีความหิวกระหายการศึกษาและความต้องการอย่างมุ่งมั่นของผู้นำเวียดนาม

๘. พื้นฐานของความรักชาติ พื้นฐานของความรักชาติของชาวเวียดนามที่ผู้นำประเทศและประชาชนส่วนใหญ่กว่าครึ่งหนึ่งของชีวิตได้ตกอยู่ในภาวะสงครามที่มองเห็นว่าสงครามทำให้ประชาชนของตนล้มหลังเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในแถบเอเชียด้วยกัน ดังนั้นเมื่อได้ผ่าน

ผู้วิจัยเยี่ยมชมงานการศึกษา มหาวิทยาลัยวัง

พันภาวะวิกฤตดังกล่าวแล้ว ประชาชนจึงมีจิตใจร่วมกันและมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศชาติอย่างเข้มแข็งและจริงจัง

รัฐบาลเวียดนามพยายามที่จะเร่งให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกระดับ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเพื่อมวลประชาชนให้เหลือน้อยกว่าร้อยละ ๑๐ และเพิ่มจำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนระดับต่าง ๆ ให้ได้ถึงร้อยละ ๙๐

การศึกษาก่อนวัยเรียน รัฐบาลได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงความรู้ของครูอนุบาลและพยาบาล ในการดูแลเอาใจใส่เด็กในวัยนี้ ส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

การศึกษาระดับประถมศึกษา เวียดนามมีเป้าหมายหลักและจัดการศึกษาในระดับนี้ให้ทั่วถึงทั้งประเทศ โดยเน้นผู้ที่ด้อยโอกาสและขาดโอกาสก่อน เช่น ชนกลุ่มน้อย ผู้ที่อยู่บนภูเขา ผู้ที่อยู่ในภาวะที่เสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีเป้าหมายที่จะขยายจำนวนผู้เรียนและเพิ่มความหลากหลายในหลักสูตร โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ได้จัดการเรียนพิเศษสำหรับเด็กที่เรียนดี เรียนเก่งในวิชานี้ โดยเข้าไปเปิดชั้นในมหาวิทยาลัย และใช้อาจารย์ของมหาวิทยาลัยเป็นผู้สอน

การปฏิรูปการศึกษาอาชีวศึกษา การขยายการศึกษาในระดับนี้ มีรูปแบบหลากหลายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ได้ปรับปรุงหลักสูตรการอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทักษะความรู้ทางคอมพิวเตอร์ และภาษาต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับหลักสูตรการฝึกอบรบระยะสั้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมและสนับสนุน ให้เอกชนร่วมกับโรงเรียนและจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวาง

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เวียดนามได้ปรับโครงสร้างการบริหารงานใหม่ มีการจัดกลุ่มใหม่ รวมมหาวิทยาลัยเข้าด้วยกัน สร้างมหาวิทยาลัยใหม่และเปิดมหาวิทยาลัยเอกชนอย่างรวดเร็ว ๘ - ๙ แห่ง ในเวลาไม่กี่ปี

นอกจากนี้ ได้ปรับระบบภายในใหม่ ให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระอย่างมาก ส่งเสริมให้มีการวิจัยเชิงพาณิชย์ กำหนดให้ใช้งบผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ รวมทั้งพัฒนาในเรื่องวิชาการทุกด้านอย่างกว้างขวาง ให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ทำให้จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นถึง ๓ เท่าตัว จำนวนนักศึกษาที่จบในสาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีมากกว่าไทยไม่น้อยกว่า ๓ เท่าตัว”

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีการสร้างคนหรือสร้างผู้เรียนที่พึงปรารถนา ซึ่งลำดับเป็นข้อๆ ที่สำคัญคือ

แนวคิดพื้นฐาน : คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์

๑. เรียนรู้เป้าหมาย ทิศทางในการพัฒนาประเทศเหมือนกันและป้องกันเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยภายในสังคม ในระยะแรกเพื่อปกครองโดยระบบคอมมิวนิสต์ ก็จะเน้นอุดมการณ์มาร์กซิสต์ชัดเจนและให้ทุกคนมองไปในทางเดียวกันใครไม่เห็นด้วยก็จะต้องเงียบไว้ไม่แสดงออกมาถึงยุคใหม่ ยุคเปลี่ยนแปลงในลักษณะเปิดรับแนวทางของทุนนิยม เป้าหมายของการศึกษาก็ให้ประชาชนได้รู้ทิศทางของการพัฒนาในแนวโน้มที่ยึดแนวทางการเมืองสังคมนิยม แต่เศรษฐกิจสังคมเปิดกว้างขึ้น การศึกษาก็จะสอนให้เข้าใจแนวทางดังกล่าวพร้อมกันไปทั้งประเทศ ทั้งการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

๒. สามารถทำงานในเศรษฐกิจสมัยใหม่ได้ดี เป็นความต้องการเร่งด่วนของระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องการให้ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียนรุ่นใหม่มีทักษะสำหรับการพัฒนาตามเศรษฐกิจทุนนิยมสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอุตสาหกรรม เทคโนโลยี การสื่อสาร การก่อสร้าง ไฟฟ้า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นทักษะใหม่ๆ ที่ประเทศสังคมนิยมเปิดรับสำหรับการพัฒนาประเทศในยุคใหม่ ยุคที่บริษัทต่างประเทศไปลงทุนในประเทศเวียดนาม

๓. สามารถติดต่อสื่อสารตามให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ได้ เมื่อเปิดประเทศรับการเปลี่ยนสมัยใหม่ทำให้มีความต้องการที่จะติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศเพื่อเรียนรู้ความก้าวหน้าและการพัฒนาของประเทศเหล่านี้ นอกจากนั้นยังต้องการตามให้ทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น รัฐจึงสนับสนุนให้คนของตนเองและโดยเฉพาะนักเรียนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่เป็นทางด้านตะวันตกอันได้แก่ ภาษาอังกฤษ

ภาษาฝรั่งเศส รวมถึงคอมพิวเตอร์ และส่งเสริมให้ติดต่อแลกเปลี่ยน และมีเครือข่ายกับนานาชาติได้กว้างขวางขึ้น

๔. พัฒนาความสามารถเฉพาะทางให้โดดเด่น จุดนี้เป็นลักษณะพิเศษของประเทศสังคมนิยมโดยทั่วไปที่จะส่งเสริมความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละคนโดยตั้งโรงเรียนหรือสถานศึกษาพิเศษขึ้นมา เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เติบโตเต็มที่ตามศักยภาพ และสังคมเองก็จะได้ประโยชน์จากการเติบโตนี้ ประเทศจีนจะมีวงเยาวชนและส่งเสริมเด็กเก่งให้ก้าวหน้าเต็มที่ ในประเทศเวียดนามส่งเสริมคณิตศาสตร์และสาขาอื่นๆ อย่างเต็มที่เช่นกัน

๕. รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะของประเทศไว้ เวียดนามเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านของคุณธรรม จริยธรรม จึงมีความพยายามอย่างมากที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักวัฒนธรรมของประเทศ รักษาคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไว้

๖. มีความตระหนัก สำนึก รู้เท่าทันอิทธิพลของนานาชาติ เป็นความสับสนเนื่องที่มีมาแต่เดิมที่ประเทศสังคมนิยมนั้นมองเห็นสังคมนิยมของตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลครอบงำและข่มขู่ประเทศทางเอเชียอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้จะเปิดประเทศรับแนวคิด ค่านิยม และแนวทางเศรษฐกิจของตะวันตกของทุนนิยม แต่ประเทศเหล่านี้ก็ยังคงปลูกฝังให้ประชาชนของประเทศเผ่าระวางติดตามและดูแลอิทธิพลของต่างประเทศและนานาชาติที่จะมีอิทธิพลครอบงำประเทศต่างๆ อยู่อย่างเต็มที่

ภาพรวมเหล่านี้เป็นจุดเด่นที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนในสังคมนิยม ซึ่งได้สร้างและพัฒนารุ่งขึ้นในระบบการศึกษาและสังคมในประเทศของตนเอง ที่เห็นได้ชัดเจนคือความเปลี่ยนแปลงของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งมีความเคลื่อนไหว หรือมีพลวัต (Dynamic) อยู่ตลอดเวลา^{๒๘}

แนวทางหลักการจัดการการศึกษาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีหลักการดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง เป็นระบบและเป็นขั้นตอน
๒. ส่งเสริมให้แต่ละภูมิภาค มณฑล จังหวัด ดำเนินงานได้เอง ตามความพร้อมความสามารถ
๓. รวมพลังจากทุกแหล่งเข้ามาจัดการศึกษา
๔. จัดการศึกษาให้สนองตอบและใช้ประโยชน์ได้
๕. กำหนดคุณภาพหลายระดับตามความต้องการของตลาด
๖. ยืดหยุ่นให้มีวิธีการและทางเลือกที่หลากหลาย

^{๒๘}. วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒), “ระบบการศึกษาเวียดนาม”, โดยโสภณา ศรีจำปา.

ตารางที่ ๑ แนวนโยบายพื้นฐานทางการศึกษาตามที่ปรากฏ
ในกฎหมายและเอกสารหลัก

ประเทศเวียดนาม
๑. ยกกระดับสติปัญญาของประชาชน
๒. สรรหา ส่งเสริม และใช้ประโยชน์จากกลุ่มอัจฉริยะ
๓. ขยายขอบข่ายของการศึกษาให้ครอบคลุมในทุกวิธีการของการศึกษา
๔. ระดมความร่วมมือจากทุกฝ่าย
๕. พัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น
๖. เร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
๗. พัฒนาคนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมและการพัฒนา
๘. สร้างงานให้ประชาชน

ที่มา: <http://www.onec.go.th/Act/6.6/h3.htm>

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของเวียดนามสะท้อนให้เห็นถึงความมีวิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศเวียดนาม ซึ่งวางแผนในเชิงรุกและเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้เห็นผลอย่างรวดเร็ว

การสนับสนุนการศึกษาของสื่อมวลชน พบว่าเนื่องจากสังคมให้ความสำคัญกับการศึกษา สื่อมวลชนทั้งหลายจึงสนใจและให้ความสำคัญกับข่าวคราวด้านนี้ ดังเช่น หนังสือพิมพ์ได้ยกหน้าให้กับข่าวการศึกษาถึง ๔ หน้า เป็นประจำทุกวัน รายการการศึกษาทางโทรทัศน์ก็มีให้แก่ผู้ใฝ่เรียนได้ใช้ประโยชน์ วารสารคณิตศาสตร์เยาวชนของสำนักพิมพ์การศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาและฝึกอบรม จึงเป็นที่นิยมในหมู่นักเรียนมาก ควบคู่กันนั้นยังมีวารสารวรรณคดีเยาวชนด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดมีจำนวนตีพิมพ์ถึง ๑๕๐ ล้านฉบับในแต่ละปี นอกจากนี้ยังมีการจัดพิมพ์หนังสือเพื่อชนกลุ่มน้อยด้วย ในส่วนของการสร้างบรรยากาศทางวิทยาศาสตร์ ในประชาชนทั่วไปในรูปของศูนย์หรือพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ยังมีพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นพิพิธภัณฑ์ด้านศิลปะ และประวัติศาสตร์ เช่น ที่กรุงฮานอย มีหอศิลป์ถึง ๑๐ แห่ง ที่กรุงโฮจิมินห์มีพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สงคราม เป็นต้น

แม้ว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจะผ่านภาวะสงครามมาเป็นเวลานาน อีกทั้งรายได้ประชาชาติยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งรัฐไม่สามารถจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาได้อย่างเต็มที่ และโรงเรียนส่วนใหญ่มีความขาดแคลนในด้านอุปกรณ์สำหรับห้องปฏิบัติการ แต่จากงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปวิทยาศาสตร์ของสาธารณรัฐเวียดนาม สิปปนนท์ เกตุทัต และคณะ ได้ทำการวิจัยพบว่า การปฏิรูปวิทยาศาสตร์ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีลักษณะดังนี้

๑. สังคมเวียดนามเป็นสังคมที่ส่งเสริมคนเก่งหรือผู้มีความสามารถพิเศษมาแต่โบราณ จนกลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของเวียดนาม การแข่งขันสอบเป็นจอบงวนของเวียดนามในสมัยโบราณ ได้สะท้อนถึงวัฒนธรรมนี้จนมีเรื่องเล่าหรือนิทานปรัมปราเกี่ยวกับเรื่องการแข่งขัน การยกย่องชื่นชม และความผิดหวังของผู้สอบจอบงวนเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันสังคมและประชาชนเวียดนามทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน ชาวไร่ชาวนาหรือนักวิชาการก็ยังส่งเสริม สนับสนุน และชื่นชมคนเก่งหรือคนที่มีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะทางด้านคณิตศาสตร์ จึงทำให้ประเทศเวียดนามประสบความสำเร็จในการแข่งขันทางวิชาการระดับนานาชาติทางด้านนี้เป็นประจำ

๒. ทั้ง ๆ ที่เวียดนามมีปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาการศึกษาทั่วไปสำหรับมวลชน แต่เวียดนามได้ให้ความสำคัญต่อการสรรหาและส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อสร้างผู้นำทางวิชาการในระยะยาว โดยเฉพาะด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มาเป็นเวลานาน แม้ประเทศจะตกอยู่ในภาวะสงคราม ทำให้มีปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อสงครามยุติ เวียดนามก็ไม่ได้ลดความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษดังกล่าว พ่อแม่ ชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ชาวบ้าน ตลอดจนจนครู อาจารย์ มีความเชื่อและเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ จึงได้ช่วยและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำงานด้วยใจ ด้วยความรู้สึกเองว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เป็นเรื่องที่ต้องทำ ไม่ทำไม่ได้ จึงทำให้เวียดนามประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษนี้ เป็นอย่างสูง มีนักวิชาการระดับโลกโดยเฉพาะทางด้านคณิตศาสตร์ มีชาวเวียดนามทำงานค้นคว้าวิจัยอยู่ทั้งในเวียดนามในมหาวิทยาลัยและในศูนย์วิชาการชั้นนำของโลกหลายแห่ง

๓. ระบบการศึกษาของเวียดนามได้มีการสรรหาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายโดยมีการจัดชั้นเรียนพิเศษ และโรงเรียนพิเศษให้นักเรียนเหล่านี้ ได้เรียนกับครูที่ดีที่สุดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ทุกตำบล ทุกอำเภอ ทุกจังหวัด จะมีโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ แม้รัฐจะไม่ได้ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรให้มากนัก ชุมชน โรงเรียนและครูก็สมัครใจจะสรรหาและจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษขึ้นเอง ครูตั้งใจและเต็มใจสอนเพราะมีความรักในวิชานั้น อยากสอนและถ่ายทอดให้กับคนเก่ง พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนสนับสนุนเพราะเป็นวัฒนธรรมของเวียดนามที่ขอบส่งเสริมและชื่นชมคนเก่ง การแข่งขันทางวิชาการโดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์ และวรรณคดี ได้จัดให้มีมานานแล้วในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และในทุกระดับพื้นที่ ได้แก่ ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และนานาชาติ ในปัจจุบันได้เพิ่มวิชาเหล่านี้ในการแข่งขันด้วยคือ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา สารสนเทศ (คอมพิวเตอร์) และภาษาต่างประเทศ

๔. นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา รัฐมีนโยบายพิเศษส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น อย่างไรก็ตามในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น แม้รัฐจะไม่มีนโยบายพิเศษในการส่งเสริมและสนับสนุน โรงเรียน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ก็ยังมีความสนใจจัดและส่งเสริมกันเอง

๕. ในทุกจังหวัด (๖๑ จังหวัด) จะมีโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดละ ๑

โรงเรียน และจะมีโรงเรียนอีก ๓ โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในเขตภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร และไฮจิมนท์ซิตีตามลำดับ โรงเรียนเหล่านี้จะมีนักเรียนทั้งสองกลุ่ม คือ นักเรียนปกติและนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษ นักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษจะถูกคัดเลือกแยกเป็นรายวิชาเป็นผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านใด โดยทั่ว ๆ ไป จะแยกเป็น ๘ วิชา คือ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา สารสนเทศ (คอมพิวเตอร์) ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษารัสเซีย

นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านใดก็จะเรียนเพิ่มในวิชานั้น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ก็จะเรียนเพิ่มและลึกในวิชาคณิตศาสตร์ ตลอดระยะเวลา ๓ ปี (grade ๑๐ - ๑๒) ส่วนวิชาอื่น ๆ จะเรียนตามหลักสูตรปกติ ซึ่งส่วนใหญ่ให้นักเรียนเหล่านี้มักจะเรียนวิชาอื่น ๆ ทุกวิชาได้เร็วกว่าปกติ จึงทำให้มีเวลาเหลือในการเรียนวิชาเฉพาะของตนเองมากขึ้น นักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษที่มีภูมิลำเนาห่างไกล โรงเรียนจะมีหอพักให้อยู่ และนักเรียนจะได้รับทุนการศึกษาด้วย รัฐจะลงทุนให้กับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษมากกว่านักเรียนปกติทั่วไป และคัดเลือกครูดีครูเก่งไปสอนนักเรียนเหล่านี้เป็นพิเศษ จำนวนนักเรียนต่อห้องจะประมาณ ๓๐ คน ในขณะที่โรงเรียนปกติจะมีนักเรียนมากกว่า คือ ๔๕ คนต่อห้อง ครูที่สอนนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเหล่านี้จะมีชั่วโมงสอนน้อยกว่าครูปกติทั่วไป (สอนนักเรียนปกติ ๑.๕ ชั่วโมง เท่ากับสอนนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษ ๑ ชั่วโมง) ครูปกติสอนมากกว่า ๑๘ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ครูสอนผู้มีความสามารถพิเศษจะสอนน้อยกว่า ๑๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และโรงเรียนยังจะจัดหาสวัสดิการพิเศษให้กับครูเหล่านี้ด้วย โรงเรียนเหล่านี้นอกจากได้รับ

การสนับสนุนเป็นพิเศษจากรัฐแล้ว จะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครองอีกด้วย

๖. นอกจากโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษดังกล่าวในข้อ ๕ แล้วรัฐยังอนุญาตให้มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอีกด้วย คณะได้ไปศึกษาวิจัยที่ Hanoi University of Science และ Hanoi University of Pedagogy ทั้งสองมหาวิทยาลัยนี้ มีโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทางด้านคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และสารสนเทศ (คอมพิวเตอร์) ของตนเอง โรงเรียนเหล่านี้จะเป็นภาควิชา (Department) หนึ่งในคณะวิชา (Faculty) นั้น ๆ เช่น ในคณะวิชาคณิตศาสตร์ กลศาสตร์ และสารสนเทศ (Faculty of Mathematics Mechanics - Informatics) ของ Hanoi University of Science ประกอบด้วย ภาควิชาต่าง ๆ ดังนี้

๑. Algebra
๒. Topology and Geometry
๓. Informatics
๔. Analysis
๕. Computational and Applied Mathematics
๖. Probability and Statistics
๗. Mechanics
๘. Bio - mathematics
๙. High School for Gifted Student in Mathematics and Information

คณะวิชาฟิสิกส์ ก็จะมี High School for Gifted Student in Physics เป็นภาควิชาหนึ่ง เช่นเดียวกันกับคณะวิชาเคมี และคณะวิชาชีววิทยา และ University of Pedagogy จะมีโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษเช่นเดียวกัน

โรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยเหล่านี้ จะรับเฉพาะนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษเท่านั้น ไม่รับนักเรียนปกติ ซึ่งจะรับนักเรียนจากทั่วประเทศ และให้เป็นนักเรียนประจำ ได้รับทุนการศึกษาทุกคน สอนโดยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมด และนับชั่วโมงการสอนในโรงเรียนนี้เป็นชั่วโมงสอนปกติของอาจารย์มหาวิทยาลัยด้วย อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจะสอนเด็กเหล่านี้ด้วยความเต็มใจและรักที่จะสอน มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนี้เท่ากับนิสิตนักศึกษาคนหนึ่งของมหาวิทยาลัย

๗. มูลเหตุจูงใจอย่างหนึ่งที่มีการตั้งโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในคณะวิชาของตนเอง ก็เพื่อจูงใจให้นักเรียนเก่ง ๆ มาเรียนในคณะวิชาของตนเองให้มากขึ้น นักเรียนเหล่านี้จะเข้าเรียนต่อในคณะวิชานั้น ๆ โดยไม่ต้องสอบแต่ถ้าไปเรียนต่อวิชาอื่นจะต้องสอบเข้าเช่นเดียวกันกับนักเรียนปกติทั่วไป ครูอาจารย์ในคณะวิชานั้น ๆ จึงรับสอนนักเรียนเหล่านี้อย่างเต็มใจ ในอดีตแม้ไม่ได้เรียนในคณะวิชาของตนเองก็ต้องไปสอนให้กับนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อเตรียมตัวเข้าแข่งขันในระดับประเทศและระดับนานาชาติอยู่แล้ว นอกจากนั้นความสำเร็จของลูกศิษย์ของตนเองในการแข่งขันระดับต่าง ๆ ทั้งระดับประเทศและนานาชาติ ก็เป็นแรงจูงใจสำคัญให้ศาสตราจารย์ในคณะวิชาเหล่านั้นทุ่มเทให้กับนักเรียนเหล่านี้เต็มที่ ชัยชนะของลูกศิษย์ก็ถือเป็นความภูมิใจของศาสตราจารย์นั้น ๆ

๘. หลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของเวียดนาม ส่วนใหญ่โรงเรียนจะจัดทำเองในรายละเอียด กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดกรอบกว้าง ๆ เท่านั้น อาจารย์ผู้สอนนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ถ้าเป็นโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัย จะสอนโดยอาจารย์คณะวิชานั้น ๆ ถ้าเป็นโรงเรียนสังกัดจังหวัด ผู้สอนจะต้องจบปริญญาตรี (ส่วนใหญ่จบโปรแกรมเกียรตินิยม) ในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นอย่างน้อย จะไม่จบทางการศึกษาแบบประเทศไทย ครูเหล่านี้ถ้าจะเรียนต่อปริญญาโทหรือเอกก็จะเรียนต่อสาขาวิชานั้น ๆ ไม่เรียนต่อทางการศึกษา โรงเรียนเหล่านี้มีผู้จบปริญญาเอกและโทสอนอยู่ด้วยจำนวนไม่น้อย (เท่าที่ไปศึกษาข้อมูลจาก ๓ โรงเรียนมีประมาณมากกว่าร้อยละ ๑๕)

๙. การดำเนินงานในด้านการส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษของเวียดนาม มีอาจารย์บางท่านที่ให้การต้อนรับ คณะผู้วิจัยแสดงความเห็นว่า ยังมีจุดอ่อนคือ การขาดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นการจัดการศึกษาที่ขาดความต่อเนื่อง ไม่มีการรับช่วงต่อระหว่างระดับการศึกษาต่าง ๆ จนถึงระดับหลังปริญญาตรีและการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามอาจารย์ในคณะวิชาต่าง ๆ ที่ร่วมอยู่ในโครงการนี้ก็ทำด้วยความเต็มใจตามกำลังความสามารถ โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว คณบดีจะเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนอีกตำแหน่งหนึ่งด้วยขณะนี้ในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น Hanoi University of Science ได้จัดให้มีปริญญาตรีโปรแกรมพิเศษ (Honor Program) สำหรับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษเหล่านี้ด้วย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งเมืองโฮจิมินห์ ก็กำลังจะทำให้มีปริญญาตรีโปรแกรมพิเศษสำหรับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษเหล่านี้เช่นกัน

๑๐. การคัดเลือกและสรรหานักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษในด้านใด เช่น คณิตศาสตร์ก็จะดูผลการเรียนและผลการแข่งขันความสามารถด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนผู้นั้นในอดีตเป็นหลัก แล้วจึงทำการสอบด้วยข้อสอบซึ่งจะเป็นข้อสอบแบบอัตนัยเป็นหลัก การสอบทุกประเภททุกระดับ ทุกวิชาจะเป็นข้อสอบแบบให้นักเรียนเขียนตอบหรือแสดงวิธีทำ ไม่มีข้อสอบแบบเลือกตอบหรือให้กาถูกกาผิดเหมือนในประเทศไทย ข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกัน ซึ่งจะต้องใช้ผู้ตรวจจำนวนมาก และใช้เวลาตรวจนาน (มากกว่าหนึ่งเดือน) กล่าวได้ว่าเวียดนามคัดเลือกนักเรียนโดยใช้ข้อสอบแบบอัตนัยเป็นหลัก ยังไม่ได้ใช้กระบวนการสอบวัดด้วยเครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ

๑๑. วัฒนธรรมของเวียดนามชอบการแข่งขันทางวิชาการ ยกย่องคนเก่ง ทุกคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ไม่ว่าจะเป็นคนยากดีมีจน ชาวไร่ ชาวนา หรือกรรมกร ล้วนสนใจในการเรียนทั้งสิ้น มีนิสัยชอบเอาชนะปัญหาที่ท้าทาย ประกอบกับมีการสรรหาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ มาตั้งแต่ขั้นต้นๆ และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีชั้นเรียนพิเศษหรือโรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง นักเรียนจึงมีโอกาสฝึกฝน เรียนรู้วิชาเฉพาะทาง ไม่ว่าจะเป็น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และสารสนเทศ (คอมพิวเตอร์) อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๓ ปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเวียดนามจึงประสบความสำเร็จในการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการมากกว่าประเทศไทย เพราะประเทศไทยยังไม่มีโครงการส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นรูปธรรม นักเรียนไทยได้รับโอกาสฝึกฝนก่อนจะไปแข่งขันโอลิมปิกเพียง ๖ - ๗ สัปดาห์ และมีโอกาสชนะการแข่งขันได้บ้าง ก็คงจะต้องชื่นชมนักเรียนไทยของเรา ไม่ใช่ไปสร้างกระแสว่าเด็กไทยสู้เด็กเวียดนามไม่ได้ ทั้งๆ ที่ข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น ที่เราไม่ได้

เหรียญในการแข่งขันมาก ๆ ควรจะต้องตำหนิติประเทศไทยไม่มีนโยบายส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษที่เป็นรูปธรรมมากกว่า

ชาวเวียดนามนิยมให้ดอกไม้แก่กัน
โดยเฉพาะวันสำคัญ เช่น วันครู วันเกิดของคนรัก

๑๒. การจะได้ประกาศนียบัตรจบชั้นประถมศึกษา หรือจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนทุกคนต้องสอบข้อสอบของจังหวัด และต้องสอบข้อสอบของประเทศ สำหรับการจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำนองเดียวกันกับประเทศไทยในอดีต และเป็นข้อสอบแบบอัตนัย การสอบข้อสอบในระดับรัฐ จังหวัด หรือประเทศ เพื่อจบการศึกษาระดับต่าง ๆ นี้ ยังทำกันอยู่ในหลายประเทศ ทั้งอังกฤษ ออสเตรเลีย เยอรมัน มีประเทศไทยเท่านั้นที่ยกเลิกไป เพราะไปตามแนวความคิดจากสหรัฐอเมริกา จึงน่าจะได้มีการทบทวนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

๑๓. เวียดนามสามารถจัดการศึกษาในระดับหลังปริญญาตรีได้มากกว่าไทยมาก ในแต่ละปีเวียดนามจะมีนักศึกษาเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอกประมาณ ๑,๐๐๐ คน เฉพาะในคณะวิชา คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ และเคมี ของ Hanoi University of Science ปัจจุบันมีนักศึกษาระดับปริญญาเอกประมาณ ๑๕, ๓๖ และ ๔๒ คนตามลำดับ เมื่อเทียบกับแล้ว ประเทศไทยเวียดนามผลิตกำลังคนระดับปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์ได้มากกว่าประเทศไทยจำนวนมาก กำลังคนระดับสูงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของเวียดนามมีแผนจะพัฒนาซอฟต์แวร์ส่งออกให้ได้ โดยตั้งเป้าหมายว่าภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จะขายให้ได้ในมูลค่าไม่ต่ำกว่า US \$ ๕๐๐ ล้านดอลลาร์ ซึ่งก็มีความเป็นไปได้สูงเพราะเวียดนามมีกำลังคนด้านนี้พร้อมมาก

สำหรับครูอาจารย์ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามนั้น นักเรียนจะให้ความเคารพอย่างสูง ครูมีภาพลักษณ์เช่นเดียวกับความรักเคารพ และผู้อุทิศตัว ซึ่งโดยไม่มีความเห็นแก่ตัวมุ่งมันเผยแพร่ให้ความรู้แก่เหล่านักเรียนนักศึกษา นักศึกษาเวียดนามในห้องเรียนอาจจะเขียนเรื่องของครูที่รักและเคารพ โรงเรียนบ้านเกิด เพื่อนร่วมชั้น ฯลฯ หรือกล่าวถึงสถานที่ที่ชื่นชอบมากที่สุดในโรงเรียน

ในด้านวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ของชาวเวียดนามคือ วันครู ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๐ พฤศจิกายนของทุกปี ในวันนี้ตามท้องถนนจะคราคร่ำไปด้วยบรรดานักเรียนทั้งหลายหอบหิ้วกระเช้าดอกไม้ ช่อดอกไม้ ห่อของขวัญไปคารวะคุณครูที่บ้านบ้างที่โรงเรียนบ้างเพื่อแสดงความคารวะและกตัญญูต่อคุณครู เด็กเล็ก ๆ จะมีผู้ปกครองพาไป แต่ละโรงเรียนจะมีเพลงสดุดีของตน เพื่อแสดงความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของโรงเรียน และเป็นการสร้างคุณค่าทาง

คุณธรรมและจริยธรรม ต่อบุคคลซึ่งมีพระคุณ ตัวอย่างเช่น ทุกๆ เข้าที่โรงเรียน Nguyen Van Huyen นักเรียนประถมจะร้องเพลงอย่างพร้อมเพรียงกันว่า “กับความเชื่ออันยิ่งใหญ่ในโรงเรียนของเรา และภูมิใจแห่งคำมั่นสัญญาแห่งอนาคต เราจะระลึกเสมอและขอบพระคุณต่อท่าน Nguyen Van Huyen ผู้ซึ่งใช้ชั่วชีวิตของท่านเพื่อเหตุผลในการดูแลเยาวชนของเราในการสร้างชาติของเรา เราจะจดจำโรงเรียน Nguyen Van Huyen” หลังจากชุมนุมในเรื่องที่นักเรียนได้ระลึกดังกล่าว นักเรียนจะตั้งแถวหลังอาจารย์พวกเขา และเดินไปยังห้องเรียน กับการฟื้นฟูจิตวิญญาณ และจุดประสงค์การเล่าเรียน

วันครู ถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของชาติที่เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ แล้ว ในวันนี้มีการประกาศเกียรติคุณยกย่องครูดีเด่นด้วย ดังนั้นครูจึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติอาชีพหนึ่งในสังคมเวียดนาม

การยกย่องครู อาจารย์ในสังคมสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้แฝงไว้ในบทเพลงยกย่องครูอาจารย์ เช่น เพลงไหว้ครูเวียดนาม ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

เพลงไหว้ครูเวียดนาม
BUI PHAN (CHALK DUST)

When you, my teacher, write on the board, Falling, falling is the chalk dust.

Is there chalk dust

Falling on the teacher's platform

Falling on the teacher's hair?

This is the moment I love so deeply.

My teacher's hair appears grayer

Becoming grayer after teaching us the vital lessons.

When I grow up and mature

How could I forgot my teacher,

My teacher who has taught us

When we were so young.

คำแปล

ในเวลาที่อาจารย์ของฉันเขียนกระดาน

สิ่งที่ร่วงลงมาก็คือ ฝุ่นละอองขอล์ค

มีฝุ่นขอล์คได้ร่วงลงบนศีรษะอาจารย์บ้างหรือเปล่า?

นี่เป็นช่วงเวลาที่ฉันรักเคารพอาจารย์อย่างสุดซึ้ง

ผมของอาจารย์ดูเหมือนจะมีสีเทาเป็นอย่างมาก และผมของอาจารย์ของ

เราจะมีสีเทามากขึ้นเมื่อสอนเราในบทเรียนที่สำคัญ เมื่อฉันเติบโตและ

พัฒนาอย่างเต็มที่ ฉันจะลืมอาจารย์ท่านได้อย่างไร

อาจารย์ที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนเรา เมื่อครั้งเราเยาว์วัย

นอกจากบทเพลงข้างต้นแล้ว จากการศึกษาสุภาสิตเวียดนาม พบว่ามีสุภาสิตหลายข้อที่บรรพบุรุษชาวเวียดนามสั่งสอนลูกหลาน ให้เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ทาง ด้านการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ใหญ่จะสอนเด็กให้รักการเรียนตั้งแต่ยัง เล็กๆ การศึกษาช่วยทำให้คนเป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้นหากความรู้ที่ได้มี คุณธรรมจริยธรรมคอยกำกับ ค่านิยมของสังคมในสมัยก่อนผู้หญิงเลือก สามีจากความซื่อมากกว่าเลือกจากฐานะ ดังตัวอย่างสุภาสิตต่อไปนี้^{๒๙}

๑. Nguoi Khong hoc nhu ngoc khong Mai

คนไม่ได้รับการศึกษาก็เหมือนเพชรไม่ได้เจียรระไน

๒. Nguoi ma khong hoc khac gi di dem

คนที่ไม่มีการศึกษาเหมือนกับคนที่คล้อยอยู่ในความมืด

๓. Au bat hoc lao ha vi

(เอวี เบ็ด หักปี่ หละฮ้าว ห่า วี)

เมื่อยังเล็ก ๆ ไม่เรียนหนังสือ เมื่อแก่แล้วจะทำอะไร

๔. Thu nhat con trai, thu hai tien si

สิ่งที่ดีที่สุดคือการมีลูกชาย สิ่งที่ดีรองลงมาคือการได้
ปริญญาเอก

๕. Phi co dang bat thanh phu phu.

ปราศจากมหาวิทยาลัยไม่เป็นสามีภรรยากัน

๒๙. วารสารเอเชียปริทัศน์ ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๑), บทความเรื่อง “วัฒนธรรม การศึกษาของเวียดนาม”, โดย ไสภนา ศรีจำปา.

๖. Tien hoc le, hau hoc van

เรียนศีลธรรมก่อนเรียนวรรณกรรม

๗. Co hoc phai co hanh.

เรียนดีต้องประพฤติดีไปพร้อม ๆ กันด้วย

จากการหล่อหลอมทางศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตซึ่งชาวเวียดนามถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนานนับพันปี ทำให้ประชาชนคนเวียดนามมีบุคลิกที่เป็นเอกลักษณ์ต่างจากชนชาติอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรักชาติ ความกตัญญูต่เวที ความขยันอดทน และความรักการศึกษาเล่าเรียน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ประเทศเวียดนามซึ่งผ่านสงครามมาอย่างยาวนานกับชาติมหาอำนาจ สามารถพลิกฟื้นประเทศให้กลายเป็นชาติที่นานาชาติต่างจับตามองถึงความเจริญทางวัตถุที่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ซึ่งยังคงฝังแน่นอยู่ในความเป็นชนชาติเวียดนามอย่างยากที่จะเสื่อมคลาย

บทที่ ๔

ผลของการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จุดเด่นคุณธรรมประจำใจของคนเวียดนามคือ ความขยันขันแข็ง ความกตัญญู ความรักชาติ จะเห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะยอมรับและอดทนในนโยบายของรัฐบาล โดยไม่มีการประท้วง และมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนเวียดนาม ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญคือ อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตา หัวหน้าภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกการสอนภาษาไทย ให้กับมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนามกรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตา ใช้เวลาสอนหนังสือในเวียดนามประมาณสามปีครึ่ง รวมทั้ง นางสาวหุ อธิ กิมจี นักศึกษา

เวียดนามที่ศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังนี้

ภาษาเวียดนาม เครื่องมือแห่งจินตนาการ

การสอนคุณธรรมจริยธรรม คนเวียดนามถูกปลูกฝังจากทั้งใน โรงเรียนและนอกรโรงเรียน หากเป็นในโรงเรียนจะมีวิชาคุณธรรมซึ่งสอน เกี่ยวกับการเป็นคนดีต้องทำอะไร เช่น ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ต้องรัก เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ต้องรักผู้ใหญ่ และช่วยเหลือเด็ก เรื่องเหล่านี้ถูก บรรจุอยู่ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมต้น หรืออายุประมาณ ๗ ปี ครู จะเริ่มสอนตั้งแต่ให้ดูภาพว่า เด็กๆ จะพาคนพิการข้ามถนนอย่างไร หรือ การจะดูแลรักษาต้นไม้ เป็นต้น

สิ่งที่น่าสนใจและเป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งมีส่วนทำให้ประเทศเวียดนาม ก้าวไปข้างหน้าประการหนึ่งคือ เรื่องหลักภาษา เนื่องจากภาษาเวียดนาม ทำให้เด็กเวียดนามเกิดจินตนาการในการสื่อสาร ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเจ็บ ไข้ไม่สบายคนเวียดนามจะพูดว่า “พ่อเอ๊ย ลูกตัวร้อนมากเหลือเกิน ร้อนเกิน ๓๗ องศาเซลเซียส” หรือ “ร้านหมอยูโมโกสทรอก อยู่ไกล ๕ กิโลเมตร กับ ๘๐๐ เมตร” เป็นต้น ดังนั้น สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างภาษาเวียดนาม กับภาษาอื่น คือ ตัวเลข (number) โดยเฉพาะตัวเลขที่แน่นอน เนื่องจาก ตัวเลขเป็นนามธรรม เมื่อเป็นนามธรรมแล้ว สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ที่สื่อสาร เข้าถึงจินตนาการได้ นอกจากนั้น ภาษาเวียดนามไม่มีการผูกมัดรัดห้วง กับภาษา โดยปล่อยให้ภาษาเจริญเติบโต เจริญงอกงาม และคำหนึ่งคำ นั้นสามารถใช้สื่อสารได้มากมาย

จากจินตนาการในการสื่อสาร มาสู่การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนผ่านภาษา เริ่มจากสถาบันแรกคือ สถาบันครอบครัว ลัทธิขงจื้อเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญตั้งนั้น เยาวชนเวียดนามจะได้รับการสั่งสอนจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ถึงสิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นเด็กดี ได้แก่ เรื่องความรักชาติ เรื่องความขยันหมั่นเพียร เรื่องการศึกษาเล่าเรียน และเรื่องความกตัญญู กตเวทิต์ ในแง่ของการพร่ำสอนจากผู้ใหญ่

ความเชื่อทางศาสนา

ศาสนาในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีพื้นฐานเดิมเป็นลักษณะคตินิยมเหมือนชาวไทยพุทธ กระทั่งเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะเชื่อว่าศาสนาอาจจะชักนำไปในเรื่องของการไม่เกิดเอกภาพในชนชาติ จึงสร้างกรอบจำกัดความคิด แม้ว่าจะมีกรอบแนวคิดดังกล่าว แต่ก็ไม่สามารถลบล้างความเชื่อทางศาสนาที่สืบสานมายาวนานได้ ต่อมาภายหลัง รัฐบาลเวียดนามพื่อนคลายความเข้มงวดลงโดยให้อิสระในการนับถือศาสนา แต่ไม่มีศาสนาประจำชาติ โดยเฉลี่ยแล้วสังคมเวียดนามยังเป็นสังคมชาวพุทธ ซึ่งชาวเวียดนามไม่ค่อยศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้งมากนัก เวลาเข้าวัดชาวเวียดนามมักจะไปเพียงเพื่อขอพรหรือเพื่อขอความคุ้มครองเท่านั้น

ศาสนาพุทธในเวียดนามเป็นศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งเป็นแบบที่รับมาจากจีน ซึ่งศาสนาพุทธในประเทศไทยมีความลึกซึ้งกว่า เนื่องจากมองทะลุไปถึงปรัชญาทางศาสนา และหลักธรรมด้วย ชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาพุทธ มองศาสนาเป็นเพียงแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อทุกข์ยากจึง

ไปขอพร หรือเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจึงไปร้องทุกข์ ถือว่าในการปฏิบัติธรรม ชาวเวียดนามจะมีความแตกต่างจากชาวไทย

แม้ว่าสาธารณรัฐเวียดนามจะมีวัด และมีพระเยอะเยาะ แต่ไม่ได้เคร่งครัดมากนัก ในความคิดของชาวเวียดนามโดยทั่วไป พระเหมือนนักบวชกลุ่มหนึ่ง สภาพไม่แตกต่างไปจากชาวเวียดนามทั่วไป ส่วนพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ มีบ้าง แตกต่างไปตามงาน งานทางศาสนาพุทธจะมีอยู่วันเดียวคือ วันวิสาขบูชา ในวัดจะมีแต่คนสูงอายุ เด็ก ๆ วัยรุ่นที่ไปวัดจะไปเพื่อให้รู้ ไปดูว่าวัดเป็นอย่างไร ไม่ได้ไปเพื่อศึกษาปฏิบัติธรรม

สมัยก่อนคนเวียดนามเวลามีการประชุมกันจะไปที่ “ดิ่ง” หรือศาลาประชาคม เพื่อไปทำกิจกรรม ฟังเพลง แต่ไม่ได้ไปฟังพระเทศน์ ในเวียดนามจะมีคนที่ฟังเทศน์ต้องเป็นคนที่น่าเชื่อถือและเคร่งในศาสนาจริงๆ เท่านั้น นอกจากนั้น คริสต์ศาสนิกชนในเวียดนามเป็นกลุ่มที่มีไม่มากนัก อยู่กระจัดกระจายทั่วไป ส่วนมากจะอยู่ทางใต้ของเวียดนาม แต่ถ้าพูดถึงกิจกรรมทางศาสนา หรือศาสนกิจของชาวคริสต์น่าจะโดดเด่นกว่าศาสนาพุทธในเวียดนาม เนื่องจากชาวเวียดนามบางส่วนมองศาสนาพุทธว่าเป็นเรื่องของการครอบงำ เป็นเรื่องของความเชื่อที่ล้าสมัย ส่วนทางภาคกลางจะนับถือศาสนาฮินดู ส่วนผู้นับถือศาสนาอิสลามมีบ้างแต่น้อยมาก หากเปรียบเทียบในด้านความยึดมั่นในศาสนาแล้ว จะเห็นว่าคนไทยจะนำหลักศาสนามาดำเนินชีวิตมากกว่าคนเวียดนาม ซึ่งคนเวียดนามไม่ค่อยเคร่งหรือยึดถือมากนัก

ความรักและศรัทธาในลุงโฮ (โฮจิมินห์)

บ้านเกิดท่านโฮจิมินห์ จังหวัดเหงอัน
หรือเงอาน (Nge An)

สภาพภายในบ้านเกิดท่านโฮจิมินห์ จังหวัดเหงอันหรือเงอาน (Nge An)

นักเรียนเวียดนามได้รับการปลูกฝัง
ถึงความดีงามของท่านโฮจิมินห์
โดยพาไปทัศนศึกษา
ณ บ้านเกิดของท่าน

นอกจากลัทธิขงจื้อแล้ว หากกล่าวถึงเรื่องการดำเนินชีวิตของชนชาวเวียดนาม ชนชาวเวียดนามจะยึดถือหลักคำสอนสำคัญคือ คำสอนของลู่โฮ ซึ่งถือว่าเป็นวีรบุรุษซึ่งอยู่ในใจชาวเวียดนามเป็นอย่างมาก คำสอนดังกล่าวจะเกี่ยวกับการเป็นคนดีรักชาติ เป็นคนดีของสังคม ชื่อสัตย์ กตัญญู สำหรับชาวเวียดนามนั้น หากศรัทธาในบุคคลใดแล้ว ประชาชนจะทำตามแนวทางการปฏิบัติตนด้วยความศรัทธาโดยไม่ต้องมีศาสนาบังคับ อาจเปรียบเทียบได้ว่า ศาสนาพุทธ และลัทธิขงจื้อที่ชาวเวียดนามยึดถือส่วนใหญ่เป็นคนเวียดนามรุ่นเก่า รุ่นปู่ย่าตายาย แต่คนรุ่นใหม่จะใช้หลักคำสอนของลู่โฮ หรือ ท่านโฮจิมินห์ ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

แม้จะเป็นเพียงเด็กเล็กๆ แต่เมื่อพูดถึง “ลู่โฮ” หรือ ท่านโฮจิมินห์ เด็กเล็กๆ จะตาลุกวาว และให้ความสำคัญกับลู่โฮเป็นอย่างมาก โดยถือเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ หรืออาจจะลึกซึ้งกว่าวีรบุรุษในจิตใจของชาวเวียดนาม เนื่องจากชนชาวเวียดนามสามารถรับรู้ถึงจิตวิญญาณของลู่โฮถึงความรักชาติด้วยความจริงใจ เป็นแบบอย่างสำคัญของชาติ อาทิ ความเสียสละต่อชาติ ฯลฯ ประชาชนจะปฏิบัติตามในแนวทางที่ดี ซึ่งคำสอนของลู่โฮที่สอนคนสมัยใหม่ให้เลียนแบบลู่โฮได้ทุกอย่าง แต่สองอย่างที่ไม่เลียนแบบคือ การสูบบุหรี่ กับการไม่แต่งงาน เพราะการสูบบุหรี่ไม่ดีต่อสุขภาพ ส่วนการไม่แต่งงานถือเป็นเรื่องผิดธรรมเนียมชาติอาจจะไม่มีลูกหลานไว้สืบสกุลต่อไป

คนรุ่นปู่ย่าตายายจะค่อยๆ ปลุกฝังบุตรหลาน ซึ่งเยาวชนเวียดนามทุกคนรู้จักลู่โฮ เนื่องจากได้รับฟังเรื่องราวของลู่โฮตั้งแต่จำความได้ ไม่ใช่ปลุกฝังแนวทางการดำเนินชีวิตผ่านคำสอนของลู่โฮ เฉพาะในบ้านเท่านั้น แม้กระทั่งสื่อสารมวลชนทุกประเภทเมื่อถึงวันชาติเวียดนาม ซึ่งเป็นวันที่เวียดนามประกาศอิสรภาพ สื่อต่างๆ จะนำเสนอ

สภาพภายในบ้านท่านโฮจิมินห์
จังหวัดเหงฮัน หรือเหงอาน
(Ngha An)

ผู้บรรยายท้องถิ่นกำลังเล่าถึง
ประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวเนื่อง
กับท่านโฮจิมินห์ขณะที่อาศัยอยู่
ณ บ้านหลังนี้

ประวัติของลุงโฮผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ แม้กระทั่ง
วีดิทัศน์ และแม้ว่าจะไม่ใช่วันชาติเวียดนามแต่จะมีการนำเสนอเป็นระยะๆ
นำเสนอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเวียดนามที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ นับ
ตั้งแต่การต่อสู้กับฝรั่งเศส การต่อสู้กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งชัยชนะที่ได้ก็เกิด
จากลุงโฮเป็นผู้เริ่มต้นถึงแม้ลุงโฮจะมีชีวิตอยู่ไม่ถึงความสำเร็จตรงนั้นก็ตาม
แต่คุณงามความดีของลุงโฮก็ยังอยู่ในจิตใจของชาวเวียดนามทุกรุ่น

ประวัติการต่อสู้กับชาติตะวันตกของลุงโฮ มีการทำเป็นแบบเรียนสอนในโรงเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเรื่อยมา ประกอบกับพ่อแม่ที่อบรมสั่งสอนลูกหลานสอนด้วยใจเนื่องจากความศรัทธาในลุงโฮด้วยจิตใจ จึงต้องการให้ลูกหลานศรัทธาด้วย หากผู้ใหญ่เล่าประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวต่างๆ ให้ลูกหลาน หรือเด็กเล็กๆ ฟังด้วยความศรัทธาแล้ว จะมีการแสดงออกทั้งสีหน้าท่าทาง เมื่อพ่อแม่เล่าลูกเชื่อเมื่อครูเล่าให้ฟังลูกศิษย์เชื่อ ดังนั้น การปลูกฝังนี้ทำเป็นกระบวนการตั้งแต่สถาบันครอบครัวจนถึงสถาบันการศึกษา รวมทั้งภาคสื่อสารมวลชน ความศรัทธาในท่านโฮจิมินห์ แสดงออกตั้งแต่ชาวเวียดนามยังเป็นเด็กนักเรียนเล็กๆ เด็กน้อยเหล่านี้จะมีผ้าพันคอสีแดงผืนหนึ่งผูกไว้ จากประวัติศาสตร์ผ้าพันคอผืนนี้ ลุงโฮเป็นคนให้เพื่อเป็นเครื่องหมายในการศึกษาเล่าเรียน เด็กน้อยจะรู้สึกภาคภูมิใจจากการที่ได้เป็นลูกหลานคนหนึ่งของลุงโฮ โดยไม่ได้รู้สึกที่ลุงโฮเป็นผู้นำประเทศ แต่ลุงโฮเป็นคนในครอบครัวของพวกเขา เวลาพ่อแม่พูดถึงลุงโฮบอกว่า ถ้าไม่เป็นคนดีเดียวกับลุงโฮดู หรือลุงโฮจะไม่รัก เด็กน้อยจะเสียใจไปด้วย

วันสำคัญใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับลุงโฮ พลังของประชาชนจะแสดงให้เห็นชัดเจนถึงความศรัทธาไม่เสื่อมคลาย หรือแม้กระทั่งสุสานของลุงโฮ ชาวเวียดนามกล่าวว่าคนเวียดนามจะต้องเดินทางไปสักการะให้ได้ภายในหนึ่งครั้งในชีวิต ฉะนั้น ทุกๆ วัน ณ สุสานของท่านโฮจิมินห์ จะมีคนเข้ามาคารวะมากมาย เข้าแถวอย่างยาวเหยียด เด็กเวียดนามพอเด็กเล็กเรียนชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนจะพาไปคารวะลุงโฮ จากนั้น จะมีครูคอยพูดถึงประวัติลุงโฮให้นักเรียนฟัง ซึ่งเนื้อหาจะสื่อสารในเรื่องของความรักชาติ รวมทั้งความทุกข์ยากเจ็บปวดผสมผสานกันไป

ผู้วิจัยเข้าคารวะแทนบูชายของท่านโฮจิมินห์ที่บ้าน จังหวัดเหงอัน หรือเงอาน (Nge An)

ท่านโฮจิมินห์

ประชาชนเวียดนามเข้าคารวะแทนบูชายท่านโฮจิมินห์

ไม่ใช่เซิตชุกย่องมากเกินไปจนเหมือนกับไม่ใช่เรื่องจริง ประวัติที่เล่าเป็นเรื่องจริงทั้งหมดและเป็นรูปธรรม มีทั้งภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ฉายให้เยาวชนดู มีทั้งภาพยนตร์สงคราม บรรยายโดยใส่ความรู้สึก และความรู้สึกนั้นก็ไม่ใช่ความรู้สึกที่สร้างขึ้น แต่เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริงๆ

สังคมเวียดนามปลูกฝัง และอบรมสั่งสอนแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยใจ เยาวชนคนรุ่นใหม่จึงซึมซับสิ่งเหล่านี้มา จากนั้น เมื่อเติบโตไปมีครอบครัวเยาวชนเหล่านี้จะนำคำสอนที่ตนได้รับมาตั้งกล่าว สั่งสอนบุตรหลานในรุ่นถัดไป ถึงแม้จะไม่มีใครจดบันทึกแต่เชื่อว่าเรื่องราวของลุงโฮ รวมทั้งคำสอนของท่านจะไม่มีวันเสื่อมคลายหรือลบเลือนไป

ส่วนมากผู้ใหญ่จะสอนเด็กว่า ต้องกตัญญูรักพ่อแม่ จะมีคำสอน ๕ ประโยคว่า รักประเทศชาติ รักประชาชน เรียนเก่งทำงานเก่ง รักอนามัยดี วินัยดี ซื่อสัตย์ กล้าหาญ ซึ่งเป็นเหมือนคำขวัญในโรงเรียนที่ทุกคนต้องท่องได้

การปฏิรูปการศึกษาด้วยการบ้าน ๕ ข้อ

ในการปฏิรูปการศึกษาของระดับชั้นประถมศึกษาทางภาคกลางของเวียดนาม มีการกำหนดหัวข้อให้เด็กนักเรียนทำการบ้าน ๕ ข้อ ให้เด็กได้ซึมซับการปลูกฝังคุณงามความดีผ่านการเรียนการสอน ดังนี้

๑. วันนี้นั้นหนูทำความดีอะไรบ้าง เด็กที่ได้รับการบ้านข้อนี้จำเป็นต้องทำความดีทุกวัน ดังนั้น เมื่อทำความดีทุกวันจะเกิดการเสพติดความดีพอพันหกลปี เด็กนักเรียนเหล่านี้จะจดจำการทำความดีต่างๆ อาทิ วันนี้เดินไปเจอเศษกระดาษต้องเก็บเศษกระดาษ การช่วยเหลือผู้สูงอายุ เป็นต้น

๒. วันนี้หนูช่วยคุณพ่อคุณแม่ทำงานบ้านอะไรบ้าง การบ้านข้อนี้ทำให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัวมากขึ้น เมื่อลูกกลับมาถึงบ้าน แล้วมาช่วยพ่อแม่ทำงานเป็นความรู้สึกเอ็นดู และแสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจต่อกันในครอบครัว เด็กๆ แทนที่จะออกไปเที่ยวเล่นแต่กลับมาช่วยทำงานความอบอุ่นในครอบครัวจึงมีมากขึ้นไปด้วย นอกจากนั้น องค์ความรู้เกี่ยวกับกิจการงานที่พ่อแม่ได้สร้างไว้ จะยังส่งต่อองค์ความรู้ในงานนั้นๆ ถึงลูกหลาน สามารถทำกิจการต่อได้โดยไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์แต่อาจจะเริ่มจากสิบ ดังนั้น ความชำนาญในงานจะยังคงอยู่และสืบทอดต่อยังคนรุ่นต่อไปได้อย่างไม่สูญหาย

๓. วันนี้ในชุมชนของหนูมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง เด็กเวียดนามหลังจากเลิกเรียนแล้ว เมื่อถึงบ้านและช่วยงานบ้านเสร็จแล้ว ต้องออกไปตระเวนยังบ้านเรือนใกล้เคียง หรือเพื่อนบ้านละแวกที่ตนอาศัยอยู่ ฯลฯ เพื่อดูว่าอะไรเกิดขึ้นในชุมชนของตน จากนั้นจึงนำเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ในชุมชนของตนมาเขียนรายงาน ซึ่งการที่เด็กนักเรียนไปตระเวนตามตรอกซอกซอยต่างๆ ทำให้เด็กเกิดความผูกพันกับชุมชน ดังนั้น การศึกษาของเวียดนามเป็นการศึกษาที่ไม่พรากคนออกจากท้องถิ่น เด็กๆ สัมผัสถึงความสัมพันธ์ของท้องถิ่นของตน ทราบว่าหนอน้ำอยู่ที่ใด เพื่อนบ้านในชุมชนเป็นใคร ทำอาชีพอะไรบ้าง เป็นต้น เมื่อเด็กเกิดความผูกพันอย่างสูงกับชุมชนของตนแล้ว ครั้นออกจากหมู่บ้านของตนเองไปเรียนที่ฮานอยหรือเมืองอื่นๆ หลังจากที่จบการศึกษา บัณฑิตเหล่านี้จะเกิดสำนึกรักบ้านเกิด และพร้อมที่จะนำความรู้ที่เรียนมานั้นกลับมาสู่หมู่บ้านตนเอง โดยนำความรู้มาพัฒนาท้องถิ่น

๔. ให้อายงานข่าวนึ่งข่าวกี่ยวกับประเทศเวียดนาม อาทิจวันนั
 ายงานเรื่อง ฮานอย อิกวันายงานเรื่อง ดานัง ฯลฯ เดือนนึ่งายงาน
 ๒๖ ข่าวกจะได้อความรู้กี่ยวกับประเทศเวียดนามถึง ๒๖ แห่ง หากนึ่งเป็น
 ายเดือนหรือรายปีแล้ว เด็กนึ่งเรียนจะต้อายงานข่าวนึ่งร้อยข่าวกเลย
 ทีเดียว ดั้งนั้น ทุกต้ออกชอกชอยเด็กเวียดนามจะรู้จักประเทศของตนเป็น
 อย่างดี เมื่รู้จักประเทศตนเองดีแล้ว เด็กจะเกิดความรักในประเทศของตน
 นีคือ การสร้างความรักชาติทางอ้อม และสามารถฝงลึกลงไปใ
 สำนัญสำนึกของชาวเวียดนามตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตใหญ่

๕. ให้อายงานข่าวนึ่งข่าวกี่ยวกับสถานการณ์โลก สิ่งนึ่งเป็นสิ่ง
 สำคัญทีนอกเหนือจากจะรู้จักชื่อประเทศนึ่งประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจน
 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกแล้ว การรู้จักประเทศต่างๆ เป็นพื้นฐานจะส่งผลให้
 การติดต่อสื่อสาร การค้าขายระหว่างประเทศทำได้อ่างง่ายขึ้น กล่าวคือ
 เมื่เยาวชนชาวเวียดนามโตขึ้น พวกเขาสามารถเข้าใจและค้าขายกับ
 ประเทศต่างๆ ได้โดยทีไม่ต้องมาเริ่มศึกษากันใหม่ การจะค้าขายหรือ
 ทำการตลาดใต่างประเทศนึ่ง องค้อความรู้สำคัญคือ การรู้จักเขา รู้เรา

การบ้าน ๕ ข้อ จากการปฏิรูปการศึกษาเวียดนามต่อนกลาง ส่ง
 ผลให้เด็กรู้จักตนเอง เด็กรู้จักคุณธรรมความดี รู้จักจริยธรรม เด็กรู้จัก
 ชุมชนตนเอง รู้จักครอบครัวตัวเอง รู้จักประเทศตนเอง และรู้จักสังคมโลก
 ถือเป็นยุทธศาสตร์การปลูกฝงคุณธรรมและจริยธรรมทีควรนำไปเป็น
 แบบอย่าง

การใฝ่รู้ใฝ่เรียน และความขยันหมั่นเพียร

ประชาชนคนเวียดนามมีค่านิยมในการศึกษาค่อนข้างสูง เพราะได้รับการปลูกฝังมาจากครอบครัวมาก่อนเป็นพื้นฐาน และสังคมเวียดนามให้เกียรติยกย่องคนมีความรู้ สิ่งนี้ทำให้นักศึกษามีความทะเยอทะยานใฝ่รู้ใฝ่เรียน ซึ่งนักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่ขยันตั้งใจไม่ได้เกิดจากระบบหรือจากการบังคับให้เรียน

การที่สังคมให้เกียรติคนมีความรู้มาจากคตินิยม ตลอดจนความเชื่อที่รับมาจากลัทธิขงจื้อซึ่งชาวเวียดนามได้รับการถ่ายทอดมาจากประเทศจีน ทำให้การปลูกฝังของประชาชนเวียดนามถือว่าคนที่มีความรู้คือ คนที่มีคุณค่าต่อสังคม คนที่มีความรู้ควรได้รับการยกย่อง เนื่องจากไม่ได้เน้นที่ความรู้อย่างเดียวเพราะความรู้ต้องคู่คุณธรรมด้วย ฉะนั้นนักปราชญ์หรือคนที่มีความรู้ของเวียดนามนั้น สังคมจะให้เกียรติ ยกย่องนับถือ กล่าวโดยสรุปแล้ว สังคมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามต้องการปลูกฝังให้ลูกหลานเดินในแนวทางที่เป็นคนดีของสังคม

ความขยันตั้งใจของนักศึกษาเวียดนามจะสังเกตได้จาก สิ่งใดก็ตามที่นักศึกษาเวียดนามสามารถจะได้ความรู้ พวกเขาจะแสวงหา อย่างเช่น ภาษาไทย ซึ่งเปิดเป็นรายวิชาใหม่ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาเวียดนามจำนวนไม่น้อยที่สนใจจะลงทะเบียนเรียน แม้จะเป็นวิชาที่ตลาดแรงงานรองรับไม่มากนัก หรือเป็นรายวิชาที่ยังไม่โดดเด่น และเป็นรายวิชาที่ยังไม่รู้ว่าจะอนาคตจะเป็นอย่างไร แต่นักศึกษาเวียดนามเหล่านี้มองว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่พวกเขาควรจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึง การเข้าไปเรียนนั่นเอง จากความสนใจตรงนั้น เมื่อนักศึกษาเข้ามาเรียน พวกเขาไม่ได้เรียนเฉพะแต่ในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ยังแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งต่างๆ อาทิ ห้องสมุด หรือสื่อการเรียนอื่นๆ เป็นต้น

บรรยากาศในชั้นเรียน มหาวิทยาลัยวัง

นอกจากนักศึกษาจะสนใจที่อาจารย์สอนแล้ว บทเรียนแบบฝึกหัดที่อาจารย์มอบหมายให้นักศึกษาฝึกฝนทักษะ ความรู้ นักศึกษาเวียดนามจะยอมรับได้อย่างเต็มภาคภูมิ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายหรือเป็นเรื่องที่จะต้องทำ หากแต่มองว่าเมื่อเข้ามาเรียนแล้ว อย่างเช่นการเรียนภาษาไทย นักศึกษาต้องใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารกับคนไทยให้ได้ ไม่ใช่เรียนเพื่อเก็บคะแนนเพื่อให้สอบผ่านเท่านั้น

การเรียนภาษาเพื่อการสื่อสารให้ได้จริงๆ หมายถึง การเรียนเพื่อให้มีความรู้จริง ไม่ใช่เรียนให้ครบหลักสูตรเพื่อที่จบไปแล้วได้เกรดสูงหรือผ่านไปผ่านไปแล้วผ่านเลย ดังกรณีศึกษา การเรียนการสอนภาษาไทยนั้น นักศึกษาเวียดนามมีความมุ่งมั่นเป็นอย่างมาก และเกิดความภาคภูมิใจเมื่อพูดภาษาไทยได้ การเรียนการสอนในห้องเรียนนักเรียนเวียดนามจะเอาใจใส่ ตั้งใจมาก เมื่อจบการเรียนในห้องแล้วถือเป็นสิ่งที่นักศึกษาจะเพิ่มพูนความรู้ของตน ทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้สึกว่ นักศึกษามีพัฒนาการได้เร็ว ทำให้เกิดกำลังใจ และมีพลังที่จะสอนต่อไป

เยาวชนเวียดนามเป็นชนชาติที่เรียนรู้ได้เร็ว ยกตัวอย่างเช่น การเริ่มต้นการเรียนภาษาไทยนักศึกษาต้องเริ่มเรียนตั้งแต่ ก ไก่ ข ไข่ ฯลฯ ลูกศิษย์รุ่นแรกอาจมีปัญหอยู่บ้างพอสมควร เพราะในครั้งแรกถือเป็นการเริ่มต้นที่ต่างฝ่ายต่างยังไม่รู้ทางซึ่งกันและกัน ถึงกระนั้น เมื่อสอนนักศึกษาเวียดนามไปสักระยะ นักศึกษาเหล่านี้จะสามารถสื่อสารขั้นพื้นฐานกับคนไทยได้ภายในระยะเวลาประมาณสี่เดือนเท่านั้น นักศึกษาเวียดนามสามารถ ฟัง พูด อ่าน เขียน ในระดับพื้นฐาน สามารถทักทาย เช่น สบายดีไหม เป็นอย่างไรบ้าง ทานข้าวหรือยัง สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร มีความสามารถในการถามและตอบได้

นักศึกษารุ่นต่อมา เรียนรู้ได้เร็วมากขึ้น โดยใช้เวลาเพียงสองเดือนในการสื่อสารขั้นพื้นฐานกับคนไทย ซึ่งถือว่าเร็วมาก การประเมินนี้ผู้สอนไม่ได้ประเมินเอง แต่ทดสอบโดยการเชิญวิทยากรคนไทยซึ่งเป็นคนนอกเข้ามาสังเกตการณ์ในห้องเรียน โดยพูดคุยกับนักศึกษา ซึ่งวิทยากรผู้นี้ค่อนข้างตั้งกับการเรียนรู้ที่เป็นไปได้รวดเร็ว

สิ่งที่ยิ่งพิสูจน์ได้เมื่อสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นเจ้าภาพกีฬาซีเกมส์ ในปี ค.ศ. ๒๐๐๒ หรือ พ.ศ. ๒๕๔๕ นักศึกษารุ่นที่สองของหลักสูตรได้ออกสู่สนาม โดยมหาวิทยาลัยส่งลูกศิษย์เหล่านี้ไปเป็นล่าม ผู้ช่วยนักกีฬาไทย รวมทั้งเป็นล่ามให้กับคณะเจ้าหน้าที่ และสื่อมวลชน ซึ่งสื่อมวลชนหลายฉบับของไทยที่ในความสามารถของนักศึกษาเวียดนามเหล่านี้ เมื่อสื่อมวลชนดังกล่าวกลับมาเมืองไทยแล้ว ยังได้เดินทางกลับไปทำสื่อบุพิเศษ เพื่อสัมภาษณ์นักศึกษารุ่นนั้นว่าเรียนกันอย่างไร เช่น หนังสือพิมพ์ข่าวสด ได้นำเรื่องราวมาลงและชื่นชมการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาการในเรื่องภาษาที่ค่อนข้างเร็วของนักศึกษาเวียดนาม

คนเวียดนามเป็นที่เลื่องลือ ในเรื่องความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเยาวชนเวียดนามไม่ได้ขยันเฉพาะเรื่องเรียนอย่างเดียว หากแต่ขยันในทุกๆ เรื่อง สิ่งที่มีมองเห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ การช่วยเหลือตัวเอง นักศึกษาเวียดนามหรือผู้คนที่ทางตอนเหนือของเวียดนาม ส่วนใหญ่มีฐานะทางบ้านในระดับปานกลางจนถึงยากจน พ่อแม่ที่ส่งลูกเรียนหรือนักศึกษาที่พ่อแม่อยู่ต่างจังหวัด เมื่อสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้มักจะมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นที่มาของการทำงานพิเศษของนักศึกษา ประมาณร้อยละแปดสิบถึงเก้าสิบของนักศึกษาเวียดนามจะทำงานพิเศษระหว่างเรียน หากนักศึกษาคนใดเก่งภาษาอังกฤษจะใช้ความสามารถทางภาษาไปสอนพิเศษภาษาอังกฤษ โดยคิดค่าสอนต่อชั่วโมงในจำนวนไม่มากนัก เริ่มต้นที่ประมาณ ๔๐ บาท นักศึกษาจะใช้ค่าสอนนี้เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนหนังสือ สำหรับผู้ที่เก่งมากๆ จะไปทำงานเป็นประชาสัมพันธ์โรงแรม หรือประชาสัมพันธ์โรงพยาบาล บางคนทำงานเก็บเงินได้มากก็สามารถใช้จ่ายส่วนตัวและยังส่งเงินกลับไปให้ที่บ้านด้วย สิ่งนี้คือ ความมุมานะขยันอดทนของคนเวียดนาม

นอกจากนั้น ในเรื่องของความขยันหมั่นเพียร และความอดทนที่ได้รับ การปลูกฝังของคนเวียดนาม จะเห็นได้จากการพักในหอพักมหาวิทยาลัยของนักศึกษาเวียดนาม บางแห่งหอพักห้องหนึ่งจะอยู่กันถึงสิบสี่คน และเมื่อนักศึกษาไปถึงห้องเรียนจะต้องหากระดาษมารองนั่ง เพราะฝุ่นเยอะมาก เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐจึงมีงบประมาณไม่มากนัก มหาวิทยาลัยของเอกชนมีงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ต่างๆ แต่ถือว่าเป็นที่สำหรับคนเรียนไม่เก่งแต่มีกำลังเงินสูง

บรรยากาศในการเรียนคือ นักศึกษาเวียดนามต้องตื่นไปเรียนแต่เช้าประมาณเจ็ดโมงเช้า บางแห่งเริ่มเรียนตอนหกโมงครึ่ง เมื่อเรียน

เสร็จแล้วต้องรีบกลับบ้าน เพื่อให้คนอื่นเข้ามาเรียนต่อเพราะห้องเรียนไม่พอ

สำหรับหอพักนั้น เป็นห้องเล็กๆ ที่ต้องนอนให้ได้ถึงสิบสี่คน มีเตียงสองชั้นเรียงกัน มีห้องอาบน้ำหนึ่งห้อง ห้องส้วมหนึ่งห้อง ทั้งสิบสี่คนต้องจัดสรรเวลาในการเข้าออก จะเข้าก็ต้องเกรงใจคนอื่นต้องทำธุระส่วนตัวให้เร็ว การพักในหอพักลักษณะอย่างนี้ปลูกฝังนิสัยให้นักศึกษาเวียดนามเมื่อจบการศึกษาออกมาเป็นบัณฑิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและมีน้ำใจแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสังคมได้

สังคมเวียดนามหากคนใดเก่งต้องให้เป็นครู เนื่องจากที่เวียดนามการสอบเข้ามหาวิทยาลัยครูที่สถานอยมีคะแนนสูงและสอบเข้ายากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวรรณคดี คนที่สอบเข้าได้คือคนที่เรียนเก่งมาก มหาวิทยาลัยครูจะมีอยู่สองแห่งคือ มหาวิทยาลัยทางเหนือและทางใต้ นอกจากนั้น จะมีวิทยาลัยครูประจำจังหวัด หากนักเรียนสอบเข้ามหาวิทยาลัยสถานอยไม่ได้ก็สามารถไปสอบที่วิทยาลัยครูประจำจังหวัดได้ สำหรับนักศึกษาที่เรียนวิทยาลัยครูประจำจังหวัดเมื่อจบการศึกษาแล้วจะไปสอนโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลหรือต่างจังหวัด คนที่เลือกเรียนครูนั้นจะเรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ รัฐบาลออกให้ทั้งหมด ในสังคมเวียดนามยกย่องครูเพราะถือว่าเป็นอาชีพที่มีคุณค่าต่อสังคม

โดยทั่วไป มหาวิทยาลัยของรัฐที่เวียดนามมีการแข่งขันค่อนข้างสูงและสอบเข้ายาก เนื่องจากมีอัตราการแข่งขันค่อนข้างสูงกว่าไทย ซึ่งประชาชนเวียดนามมีกว่า ๗๐ ล้านคน แต่มีมหาวิทยาลัยอยู่เพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น คนที่เก่งจริงจึงจะสามารถสอบเข้าไปได้ โดยคัดนักศึกษาที่มีคุณภาพมาจากทั่วประเทศ แต่นักศึกษาเวียดนามเชื่อว่าจะมีค่านิยมมุ่งมั่นเข้ามหาวิทยาลัยเพียงทางเลือกเดียว เนื่องจากเยาวชนเวียดนามจะ

สำรวจตนเองก่อนว่าตนมีความเหมาะสมที่จะเข้ามหาวิทยาลัยในสาขานี้ ในสายนี้ ในคณะนี้ หรือไม่ หากเขาวชนผู้หนึ่งไม่เก่งพอ เมื่อไปสอบพวกเขาจะรู้สึกว่าคุณปัญญาเปล่า สุดท้ายผู้ที่ประเมินตนเองว่าไม่สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้จึงเลือกเรียนในระดับอาชีวะ หรือในระดับวิทยาลัยที่เหมาะสมกับตนเอง ถือเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีที่ไม่ยึดติดกับคำว่าปริญญามากจนเกินไป

การเรียนระดับอาชีวะหรือสายอาชีพในเวียดนามจะไม่มี การดูแล การดูแล ถึงแม้จะทำงานต่างสาขา ต่างอาชีพ แต่สำหรับคนเวียดนามนั้น จะให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต้องยอมรับว่าคนเวียดนามไม่ค่อยดูถูกคน เมื่อคนต่างชาติเดินทางเข้าไปในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยเฉพาะในกรุงฮานอยจะเห็นว่า ผู้คนทั่วไปยังคงแต่งชุดประจำชาติ หรือชุดพื้นบ้านปะปนอยู่กับชุดสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน การใส่หมวกหรือสวมชุดประจำชาติ หรือแม้แต่การใส่ชุดคอกลมแขนกระบอกแบบชาวบ้าน ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ไม่ได้รู้สึกว่าการแต่งตัวดังกล่าวแปลกแยกไปจากผู้อื่น

สำหรับเรื่องความขยันหมั่นเพียรของคนเวียดนามนั้น เกิดจากการหล่อหลอมของวิถีชีวิตและอาชีพของชาวเวียดนามที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดินเหมือนคนไทย แต่อีกส่วนอาชีพหนึ่งประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเป็นกลุ่มน้อย เมื่อก้าวถึงอาชีพเกษตรกรรมแล้วแน่นอนว่าเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน พ่อแม่ชาวเวียดนามจะมีโอกาสดูแลอบรมสั่งสอนลูกหลานก่อนจะออกไปใช้แรงงาน หรือสั่งสอนลูกหลานในขณะที่ติดสอยห้อยตามไปทำงานด้วย สิ่งเหล่านี้เด็กจะซึมซับความขยัน และอดทนมาจากบิดา มารดา

เมื่อต้องการใช้แรงงาน พ่อแม่จะใช้ลูกๆ ในการทำงานโดยธรรมชาติ เด็กจึงมีโอกาช่วยงานพ่อแม่ ซึ่งในครั้งแรกอาจจะช่วย

ทำงานโดยสถานการณ์บังคับ แต่ในความเป็นจริงแล้วสิ่งเหล่านี้เกิดจากการหลอหลอมของสิ่งแวดล้อม เด็กทุกคนจะทำงานเหมือนกันหมด ถ้าเด็กคนใดไม่ช่วยพ่อแม่ทำงานจะถูกมองว่าทำตัวเหลวไหล เพราะฉะนั้น การทำงานช่วยครอบครัว ตลอดจนการทำงานบ้าน ชาวเวียดนามถือเป็นเรื่องธรรมดา

ประเด็นเรื่องความขยันดังกล่าว นอกจากการปลูกฝังในระดับครอบครัว ให้ขยันเพื่อครอบครัวและส่วนตัวแล้ว ความขยันดังกล่าวยังได้ขยายผลไปถึงระดับชาติ โดยผลพวงจากความขยันของประชาชน เวียดนามได้ช่วยพัฒนาชาติ เนื่องจากคนเวียดนามมีความรักชาติ โดยมีการรณรงค์กิจกรรมหรือการปลูกฝังในเรื่องการรักชาติค่อนข้างสูง ฉะนั้น สิ่งหนึ่งที่จะสะท้อนถึงความรักชาติได้คือ การเป็นคนดี และการเป็นคนขยันทำมาหากิน ซึ่งผลที่ได้ไม่ได้เกิดเฉพาะตัวเองเท่านั้น หากแต่ส่งผลถึงครอบครัว และสังคมด้วย ถ้าประชาชนขยัน และฉลาด แน่แน่นอนว่าชาติย่อมเจริญ

วิถีชีวิตในครอบครัว

เด็กผู้หญิงเวียดนามทุกคนถึงแม้จะเป็นคนรุ่นใหม่แต่ต้องทำอาหารเป็น ถึงแม้ว่าจะอาศัยในสังคมเมืองหลวง แต่บรรพบุรุษชาวเวียดนามจะปลูกฝังบุตรหลานว่า สิ่งนี้เป็นหน้าที่ของลูกผู้หญิง ซึ่งหากบอกให้เยาวชนหญิงชาวเวียดนามทำอาหารเวียดนาม หญิงสาวเหล่านี้ล้วนทำได้ เพียงแต่ว่าความหลากหลายเรื่องความประณีตในการประกอบอาหารก็จะแตกต่างกันไปตามพื้นฐานของครอบครัว เช่น ครอบครัวที่มีฐานะความหลากหลายจะมากขึ้น ส่วนครอบครัวพื้นบ้านจะรับประทานกันแบบพื้นบ้าน

การปลูกฝังของผู้หญิงเวียดนามในการทำงานบ้าน เน้นการทำงานกับข้าวเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นที่ได้รับอิทธิพลมาจากจีน ผู้หญิงต้องทำงานบ้าน ช่วยเหลือครอบครัว แต่ในสมัยใหม่พ่อแม่ส่วนใหญ่มักจะเน้นเรื่องการเรียนหนังสือ โดยไม่ต้องให้ลูกหลานทำงานมากนัก แต่ถ้าใครทำได้ทั้งสองอย่างถือได้ว่าเป็นคนเก่ง พ่อแม่จะสอนว่าเรื่องทำกับข้าวไม่ยาก ให้ลูกสาวเรียนเก่งเสียก่อนจึงค่อยมาทำกับข้าวก็ได้ เรื่องเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก

คนเวียดนามส่วนมากจะกลับไปรับประทานข้าวที่บ้านไม่ค่อยรับประทานข้าวนอกบ้าน ดังนั้น ที่บ้านจึงต้องทำกับข้าวไว้รอคนในครอบครัว เวลาชาวเวียดนามไปทำงานส่วนใหญ่จะเลือกทำงานใกล้ๆ บ้าน เพื่อจะได้กลับมากินข้าวที่บ้าน แต่จะมีการแบ่งแยกหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน

ชาวเวียดนามทุกคนในครอบครัวมีหน้าที่ หากโตแล้วจะทำงานหนักกว่าน้องเล็กๆ ผู้ชายทำงานที่ต้องใช้แรง ส่วนผู้หญิงช่วยทำงานบ้าน ตากผ้า เย็บผ้า หุงข้าว จะมีการแจกแจงหน้าที่กันไป ลูกผู้หญิงที่ทำอาหารไม่เป็นจะถูกพ่อแม่ของสามีรังเกียจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครอบครัวชาวเวียดนามจะต้องปลูกฝังว่าลูกสาวต้องทำงานบ้านให้เป็น หากทำไม่เป็น จะไม่มีใครมาสู้อุปไปเป็นภรรยา

วัฒนธรรมครอบครัวเป็นวิถีชีวิตที่ชาวเวียดนามยึดถือเป็นหลัก ซึ่งผู้ชายจะมองผู้หญิงที่ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ถึงแม้จะเป็นความรักสมัยใหม่ แต่หนุ่มสาวชาวเวียดนาม จะเข้าตามตรอกออกตามประตู หมายความว่า หากหนุ่มคนใดรักสาวบ้านใดเขาจะเข้าไปทำความรู้จักกับครอบครัวของผู้หญิงโดยไปเยี่ยมกันถึงที่บ้าน หรือที่หอพัก สิ่งหนึ่งที่ผู้หญิงจะแสดงออกไม่ใช่แค่ความสวยงาม แต่จะมีการเชิญผู้ชายมาเยี่ยมที่บ้าน และ

ผู้หญิงจะแสดงความสามารถโดยการทำอาหารให้ผู้ชายรับประทาน หากอาหารถูกปากก็จะเกิดความถูกใจไปด้วย

ในสวนความเป็นผู้ชาย ถ้ามองอย่างผิวเผินคนต่างชาติอาจจะมองว่าผู้ชายเวียดนามดูเป็นคนกระด้าง แล้งน้ำใจ แท้ที่จริงแล้วเป็นบุคลิกของคนเวียดนาม หรือผู้ชายเวียดนาม ซึ่งจะไม่แสดงออกทางความรู้สึก อาจเรียกได้ว่า เป็นคนไม่โรแมนติค แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้ชายเวียดนามมีอยู่ในตัวคือ ผู้ชายเวียดนามส่วนมากจะเป็นคนจริงใจ รักใคร่รักจริง ซึ่งจะดูแลตามสมควร แต่จะไม่มีการเอาอกเอาใจ มีบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ชายเวียดนามจะแสดงความรักตามวัฒนธรรมของชนชาติเวียดนามคือ วันใดเป็นวันสำคัญ สังคมเวียดนามจะเปิดโอกาสให้ชนชาวเวียดนามแสดงความรู้สึกโดยใช้ช่อดอกไม้ เช่น วันสตรีเวียดนาม วันเกิดของผู้หญิงที่ตนรัก ฯลฯ ทั้งนี้ อาจไม่ใช่เรื่องความรักเพียงอย่างเดียว หากแต่ในวันครุ รวมทั้งวันสำคัญๆ ชนชาวเวียดนามจะสื่อความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยใช้ช่อดอกไม้เป็นเครื่องหมายหรือเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึก ซึ่งดอกไม้ที่เวียดนามนั้นสวยเพราะว่าเป็นเมืองหนาว และมีราคาไม่แพงนัก

เมื่อหญิงสาวเวียดนามจะเลือกคู่ครอง หญิงสาวเหล่านั้นจะพิจารณาทะลุไปถึงเนื้อแท้ของผู้ชายที่เข้ามาสนใจตนโดยไม่มองเพียงผิวเผิน สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ ความรับผิดชอบส่วนตัว เช่น ถ้าเป็นนักศึกษาด้วยกันจะมองว่านักศึกษาชายคนนั้นเรียนหนังสือเป็นอย่างไร ขยันหรือไม่ ถ้าจะคบเป็นเพื่อนใจแล้วจะเป็นอย่างไร สิ่งนี้คือข้อหลัก แต่คงปฏิเสธว่าหญิงสาวชาวเวียดนามต้องมองผู้ที่จะมาเป็นคู่ครองในแง่รูปธรรมบ้าง อาทิ เรื่องฐานะทางการเงิน แต่ไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุด เพราะฉะนั้น ความแตกต่างด้านวัตถุจึงไม่เห็นขัดอะไรมากนัก เพราะฉะนั้น ผู้ชายที่เรียนดีมักจะเป็นที่หมายปองของสาว ๆ ทั้งนี้ ต้องมีนิสัยดีด้วย

การรักรักนวลสงวนตัวของหญิงสาวชาวเวียดนามนั้นยังคงมีอยู่ เพราะสิ่งแวดล้อมของเวียดนามเค้าไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากไม่มีโรงแรม หรือไม่ได้มีหอพัก ที่สามารถเข้าออกได้ง่าย แต่สังคมเวียดนามเปิด โอกาสให้หนุ่มสาวได้แสดงความรักกันอย่างอิสระ เช่น ในที่สาธารณะ หนุ่ม สาวเวียดนามอาจจะนั่งกันเป็นคู่ๆ ถูกเนื้อต้องตัวกันในสวนสาธารณะ แต่ สังคมเวียดนามถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาเป็นที่เปิดเผย หรือเป็นเรื่องที่ ยอมรับได้

การปลูกฝังการรักรักนวลสงวนตัวของชาวเวียดนามนั้น มีการ ปลูกฝังว่าต้องทำให้ถูกต้องตามประเพณี แต่ก็อาจจะมีแปลกแยกออกไป บ้างเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าพูดถึงภาพรวมของเวียดนามแล้ว ชาว เวียดนามยังมีค่านิยมในการหวงเนื้อหวงตัว ความเป็นลูกผู้หญิง ยึดถือ คุณค่าในพรหมจรรย์มากพอสมควร สื่อที่ยั่วยุมีน้อย เพราะถูกจำกัดจาก รัฐบาล เรื่องไม่ดีรัฐบาลจะไม่ให้นำเข้าประเทศ เพราะฉะนั้น นิตยสาร ประเภทยั่วอารมณ์ทางเพศ หรือการนุ่งสั้นออกโทรทัศน์จะไม่มี ส่วน นักร้องผู้หญิงถ้าเด่นจะถ่ายไกลๆพอเข้ามาใกล้จะถ่ายเฉพาะส่วนบนเท่านั้น

ในเรื่องของการแต่งงาน ผู้ใหญ่จะปลูกฝังไว้ว่าห้ามชิงสุกก่อนห่าม สมมติว่าวางแผนจะแต่งงานในฤดูร้อน แต่ไปแต่งงานในฤดูหนาวผู้คนจะ หาว่าชิงสุกก่อนห่าม ทำให้มองคุณค่าของผู้หญิงลดน้อยด้อยค่า ซึ่ง ผู้หญิงเวียดนามส่วนมากจะแต่งงานไม่มีใครอยู่เป็นโสด แม้ว่าในสมัยใหม่ นี้จะมีการอยู่ก่อนแต่งแต่มีจะไม่เปิดเผยเพราะยังเป็นเรื่องที่ไม่ยอมรับกัน ซึ่งหากผู้ชายจะเลือกผู้หญิงสักคนมาเป็นภรรยา หรือเป็นแม่ของลูก การ เลือกขึ้นอยู่กับผู้ชายคนนั้นเป็นอย่างไร หากผู้ชายคนนั้นเป็นคนมีการ ศึกษาเขาจะมองคนที่มีการศึกษาเหมือนกัน มีความรู้ทัดเทียมกัน ไม่มีใคร เลือกคนสวยแต่โง่

เนื้อหาวิชาหนึ่งที่คุณต้องเรียนคือ ประวัติของท่านโฮจิมินห์ หรือลุงโฮ คำสอนของลุงโฮ มีคำสอนคำสอนหนึ่งที่ลุงโฮสอน คือ ต้องเป็นคนดีอย่าสูบบุหรี่เหมือนลุงโฮ หรืออย่าไม่แต่งงาน เพราะลุงโฮมีแม้แต่งงานจึงไม่ได้แต่งงาน เพราะฉะนั้นผู้หญิงเวียดนามกลัวมากกว่าจะไม่ได้แต่งงาน อย่างหนึ่ง พ่อแม่ชาวเวียดนามส่งเสริมให้ลูกมีคนรัก โดยมองว่าไม่ว่าผู้หญิงจะเรียนสูงอย่างไร หน้าที่การงานดีอย่างไร แต่ความสำเร็จของชีวิตจริงๆ คือ การมีครอบครัว เด็กผู้หญิงพออายุสี่สิบสี่ ยี่สิบห้าเริ่มวิตกกังวลแล้ว สามสิบเริ่มปวดหัว อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ชายเวียดนามรักเดียวใจเดียว รับผิดชอบต่อครอบครัวสูง ส่วนผู้หญิงต้องเป็นผู้ให้เป็นผู้ปฏิบัติ ประณินบัณฑิตสามี สามีเป็นผู้หาเลี้ยงแต่ทำอะไรที่ช่วยงานบ้านได้ผู้ชายจะช่วย ส่วนงานครัวผู้ชายจะไม่ค่อยช่วย ผู้หญิงจะเป็นผู้สั่งสอนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับบุตรหลาน เพราะแม่จะสนิทกับลูกมากที่สุด ส่วนผู้ชายจะสอนเรื่องการทำมาหากิน ครอบครัวชาวเวียดนามค่อนข้างจะใกล้ชิด เพราะครอบครัวของเค้าเป็นระบบขยายพ่อแม่จะพา ลูกไปหาคุณตาคุณยาย แม้ไม่ได้อยู่บ้านเดียวกันหรืออาจจะอยู่บ้านเดียวกัน แต่ถ้าต่างหมู่บ้าน วันสำคัญๆ ลูกหลานต้องไปเยี่ยมเยียน เช่น วันปีใหม่ ต้องไปเยี่ยมปู่ย่าตายายกันหมด เพราะฉะนั้น สถานภาพทางครอบครัวของชาวเวียดนามยังเหนียวแน่นอยู่ ยังมีพีมีน้องมีป้ามีอา มีหลานจุนเจือกันในสังคม ไม่ทิ้งกัน เพราะฉะนั้นจึงเป็นภาระที่เบาสังคมก็แก้ปัญหาได้ในพื้นฐาน ครอบครัวของไทยพอเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยวมักจะเกิดปัญหาขึ้นมากมาย

หญิงสาวชาวเวียดนามประณินบัณฑิตสามีเป็นอย่างดี เพราะได้รับการปลูกฝังกันมาในครอบครัว ประการสำคัญคือ หญิงชาวเวียดนามรักแรงหากรักชายใดแล้วจะรักเทิดทูนอยู่เหนือหัว มีหลายเรื่องราวที่เกี่ยวกับ

ผู้หญิงบางคนมีคนรักผู้ชายที่หน้าตาไม่ดี แต่ผู้หญิงสวยมาก เมื่อมีคนถามว่าทำไมเธอก็รักเขามาก ผู้หญิงคนนั้นตอบกลับไปว่าเพราะเห็นถึงความดีของผู้ชาย ซึ่งผู้ชายเป็นคนดีมาก ผู้ชายคนนี้รักเธอตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาไม่ว่าเวลาจะผ่านไปกี่ปี จนกระทั่งทำงานเขาก็ยังรักเธอ เธอจึงตัดสินใจแต่งงาน ซึ่งเธอทราบว่าคนรักของเธอเป็นคนหน้าตาไม่ดีแต่เธอไม่สนใจตรงนั้น เธอเข้าใจถึงปรัชญาชีวิตในครอบครัวที่ต้องมาจากการดูแลใส่ใจกัน ผู้หญิงเวียดนามทำงานหนักมาก แม้ว่าจะไปทำงานนอกบ้านมาแล้ว แต่เมื่อกลับมาบ้านยังต้องทำงานบ้านทุกอย่าง รวมทั้งเลี้ยงลูก ฯลฯ ผู้หญิงเวียดนามเวลารับประทานข้าวจะให้สามีรับประทานข้าวก่อน ถ้าข้าวเย็นจะเอาข้าวมาเปลี่ยนให้ แล้วตัวเองจึงจะรับประทานข้าวเย็นเอง ต้องดูแลสามีว่าอึดหรือยัง ต้องตักเพิ่มอยู่เรื่อย ๆ โดยไม่ต้องบอก ผู้หญิงที่ดีต้องกินไปมองไป มองว่าคนไหนกินข้าวพร่องไปเล็กน้อยเพียงใดเพื่อที่จะได้นำข้าวมาเพิ่มให้อย่างไม่ขาด ผู้หญิงเวียดนามจะปรนนิบัติดี คนที่นั่งอยู่ใกล้หม้อข้าวมักจะเป็นแม่ถ้าบ้านไหนที่มีลูกหลายคนแม่ได้กินคำเดียว เพราะลูกๆ จะขอข้าวเต็มตลอด แม่จึงรับประทานได้น้อยต้องให้สามีและลูกรับประทานก่อน ผู้หญิงเวียดนามนอกจากจะทำงานหนักมาแล้ว ยังต้องมีความอดทนสูงอีกด้วย

ความกตัญญูรู้คุณ

สิ่งที่อยู่ใใจของชาวเวียดนามซึ่งสำคัญมากคือ ความกตัญญูรู้คุณ ซึ่งมีอยู่สูงยิ่ง เรื่องของกริยาทำทางไม่ใช่เรื่องของความนอนน้อมสุภาพ คนเวียดนามเอาแนวคิดของขงจื้อมาใช้ โดยจะสอนลูก ๆ ว่าต้องกตัญญู ถ้าไม่กตัญญูจะไม่มีความสำเร็จก้าวหน้า ชาวเวียดนามจะปลูกฝังถึงระดับ

ลึกของจิตใจว่า ลูกหลานจะต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่บรรพบุรุษ จะเห็นได้จาก วันไหว้บรรพบุรุษ โดยให้ความสำคัญกับพ่อแม่มาเป็นอันดับหนึ่งซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องเชื่อฟัง ต้องยกย่องเทิดทูน แม้จะอยู่ห่างไกลแค่ไหนอย่างไร ไม่ว่าวันเวลาผ่านไป หากชาวเวียดนามมีโอกาสทดแทนบุญคุณพ่อแม่พวกเขาจะต้องกลับมา เนื่องจากความผูกพันในครอบครัวของคนชาวเวียดนามค่อนข้างสูง เพราะว่าแม่บ้านเวียดนามจะเลี้ยงลูกด้วยตนเองทำให้สถาบันของครอบครัวค่อนข้างมั่นคง ซึ่งมีผลสะท้อนต่อสังคมด้วย ส่งผลให้ปัญหาในเรื่องของเยาวชน หรือปัญหาวัยรุ่นเวียดนามมีไม่มากนัก นอกจากนั้น เวียดนามมีกฎหมายที่ห้ามพกพาอาวุธ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงน้อยลง เด็กวัยรุ่นของเวียดนาม แม้แต่เด็กอาชีวศึกษา เวลาไปคูคอนเสิร์ตยังไม่ปรากฏว่ามีการทะเลาะเบาะแว้ง หรือยกพวกตีกัน

คนเวียดนามนำเอาแนวคิดของขงจื้อมาใช้ โดยจะสอนลูก ๆ ว่า ต้องกตัญญูถ้าไม่กตัญญูจะไม่มีความสำเร็จก้าวหน้า ในการทำความดีของคนเวียดนามจะไม่เกี่ยวกับศาสนาเหมือนหลักธรรมของศาสนาพุทธในประเทศไทย แต่มีความเชื่อที่มาจากคำสอนมากกว่า เช่น คนดีทำดีต้องได้ดี เป็นความดีที่ดีได้โดยไม่ต้องไปทำบุญ ความดีคือ การไม่ไปคิดร้ายต่อคนอื่น ไม่ไปทำร้ายคนอื่น สิ่งที่คนเวียดนามยึดถือเป็นสิ่งที่ได้รับจากการปลูกฝังของพ่อแม่ เช่น พ่อแม่บอกว่าให้เรียนเก่ง หรือต้องเป็นคนเก่งถ้าเรียนไม่เก่งถือเป็นการไม่กตัญญู ดังนั้น ลูกๆ จึงต้องขยันและต้องเรียนเก่ง

การปลูกฝังในเรื่องการเคารพผู้ใหญ่ของชาวเวียดนามนั้น เมื่อเจอผู้ใหญ่ ผู้น้อยต้องทักทาย “ไปต้องลามาต้องทัก” หากไม่ทักทายผู้ใหญ่จะว่าไม่ดี ถือว่าไม่เคารพผู้ใหญ่ ถ้าจะไปต้องบอก “สวัสดีทุกคนหนูไปแล้วนะคะ” ก่อนรับประทานข้าวต้องเชิญทุกคนร่วมรับประทานพร้อมกัน “เชิญ

พ่อกินข้าว” “เชิญแม่กินข้าว” “เชิญพี่กินข้าว” ต้องเชิญทุกคน หากเป็นจังหวัดทางใต้ของเวียดนามจะไม่เคร่งครัดในเรื่องการเชิญคนในบ้าน รับประทานอาหารร่วมกันซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวจะเป็นวัฒนธรรมทางเหนือ และทุกปีจะมีการไหว้บรรพบุรุษ คือ จะมีการไปทำความสะอาดสุสานบรรพบุรุษ

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรม และสื่อสารมวลชน หล่อหลอมชาวเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจะคัดเลือกวรรณกรรมวรรณคดี เช่น วรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน ซึ่งแฝงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมมาตั้งแต่เด็ก ระดับของเรื่องจะเหมาะสมกับวัยผู้อ่าน แต่ในระดับสูงแน่นอนเลยว่ วรรณกรรมส่วนใหญ่จะแสดงถึงความรักชาติ สะท้อนความซื่อสัตย์ กตัญญู

วรรณคดีเวียดนามจะแบ่งเป็นหลายยุค เช่น สมัยที่เวียดนามมีกษัตริย์ จากนั้นจึงเป็นวรรณกรรมยุคใหม่ ซึ่งมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลง อีกยุคคือ วรรณคดีโรแมนติก ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในวรรณกรรมหรือวรรณกรรมของเวียดนามนั้นก็แล้วแต่ชนิด เช่น วรรณกรรม การดำเนินชีวิตของ เฉวียนเกี้ยว เป็นบทร้อยกรองซึ่งเนื้อหาจะพูดถึงลูกที่กตัญญูต่อพ่อแม่ ชายตัวเพื่อช่วยพ่อแม่ ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวรรณกรรมของโลก และเป็นที่นิยมในเวียดนามอย่างมาก

นอกจากนั้นบทกวีหรือบทเพลงของเวียดนามที่มีส่วนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม จะแบ่งเป็น กาวดาว กับ เทอวัน กาวดาวจะเป็นการรวบรวมกับของคำพูดกับสุภาภิตที่คล้องจองกัน คล้องจองเสียง ส่วนเทอวัน

คือ ร้อยกรองร้อยแก้ว เทอ คือ ร้อยกรอง วัน คือ ร้อยแก้ว จะเขียน โดยนักเขียนทั่วไป

สื่อสารมวลชนแทบทุกแขนง อยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐบาล หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ สถานีโทรทัศน์ทุกช่อง รัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสามารถควบคุม ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมแก่คนในชาติได้ ถือเป็นส่วนสำคัญ เพราะสื่อพวกนี้ไปเร็ว ไปไกล สาเหตุที่ทุกวันนี้คนเวียดนามยังรักชาติอยู่ เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ มักจะนำภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องราวการต่อสู้ของเวียดนาม กับฝรั่งเศส และจีน สะท้อนให้เห็นถึงวีรบุรุษที่ต่อสู้กับอเมริกัน มีความยากลำบากอย่างไร ส่งผลต่อครอบครัวอย่างไร การปลูกฝังความรักชาติ ผ่านความเจ็บปวด ความทารุณโหดร้ายของสงคราม ตลอดจนความพลัดพราก ความตาย วิกฤตต่างๆ ของชีวิต ว่า เขาวชนคนรุ่นใหม่จะมีมวลงระเริงเมื่อสุขสบายอย่างเดียวยังไม่ได้ ต้องนึกถึงอดีตที่บรรพบุรุษเมื่อครั้งสร้างชาติไว้ด้วย

เนื่องจากสื่อต่างๆ หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ เป็นของรัฐบาล ทั้งหมด สื่อหรือข่าวที่ออกอากาศมักจะเป็นเรื่องดีๆ ทำให้คนเวียดนามอยู่อย่างมีความสุข ไม่ค่อยมีข่าวอาชญากรรม หนังสือพิมพ์อีกฉบับที่สำคัญ คือหนังสือพิมพ์ตำรวจ ซึ่งสื่อมวลชนในเวียดนามมีบทบาทในการหล่อหลอมคุณธรรมและจริยธรรม โดยวิธีการจำแนกความเหมาะสมของสื่อให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย อย่างเช่น สื่อโทรทัศน์จะแบ่งเป็น รายการของเด็ก รายการของผู้สูงอายุ รายการของทหารผ่านศึก เป็นต้น ซึ่งรายการต่างๆ จะแบ่งตามเนื้อหาและลักษณะของคนดู หากเป็นรายการเด็ก เนื้อหาในรายการจะมีการเล่นละครเพื่อสอนเด็กว่าต้องเรียนเก่ง ต้องเคารพพ่อแม่ เคารพผู้ใหญ่ มีความขยันอดทน รวมทั้งการทำกิจกรรมของเด็ก

ส่วนรายการของผู้สูงอายุนั้นจะนำเสนอเนื้อหาในเรื่องสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนมากจะเคยผ่านช่วงสงครามมาก่อน จะนำเสนอเรื่องบุญคุณที่คนรุ่นหลังต้องรำลึกและนึกถึงอยู่เสมอ โดยมีทหารมาเล่าให้ฟังถึงการไปรบในสงครามว่าเป็นอย่างไร เป็นการนำประสบการณ์จริง มาเล่าให้ฟัง แต่สมัยนี้ก็หาคนที่มีความรู้ประสบการณ์การผ่านสงครามได้น้อยแล้ว

นอกจากนั้น ยังมีภาพยนตร์เกี่ยวกับสงครามมากที่สุด ซึ่งรัฐบาลเวียดนามไม่ได้ปลูกฝังแค่เฉพาะในภาพยนตร์หรือละครเท่านั้น หากแต่สารคดีที่เสนอเรื่องราววิถีชีวิตที่แตกต่างก็นำมาเสนอ เช่น ในเวียดนามมีชนเผ่าประมาณ ๕๔ ชนเผ่า วัฒนธรรมในชนเผ่าเหล่านี้จะมีการนำเสนอเป็นระยะๆ ให้ประชาชนเวียดนามได้ทราบว่าประชาชนชาติของตนมีชนเผ่าหลากหลาย เพื่อให้เกิดการยอมรับกันขึ้นในวิถีชีวิตที่แตกต่าง ไม่ดูหมิ่นดูแคลนกัน ถือเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ มีความเป็นกลุ่มเฉพาะ มีคุณค่าในกลุ่มของตน มียาพื้นบ้าน ตลอดจนภูมิปัญญาที่ท้องถิ่นอื่นไม่มี

ชาวเวียดนามยังคงฟังดนตรีพื้นบ้าน ถึงแม้จะเป็นดนตรีของชนเผ่าคนเวียดนามชอบหมด สิ่งเหล่านี้เกิดจากการปลูกฝังตั้งแต่ครั้งแรกๆ คนเวียดนามรับฟังดนตรีพื้นบ้านผ่านสื่อ ทำให้ทราบว่าชนเผ่านี้มีเครื่องดนตรีอย่างนี้ อย่างนั้น ซึ่งดนตรีมีความเป็นสากล และมีความเป็นศิลปะ หากปลูกฝังให้ถูกต้องโดยไม่ถือเป็นเรื่องต้อย จะทำให้เยาวชนเห็นว่า ดนตรีพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาที่ค้นคิดมาจากบรรพบุรุษของตน ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และสืบทอดต่อไป

สำหรับเพลงสากลชาวเวียดนามยังฟังเพลงคลาสสิกอีกด้วย เนื่องจากเวียดนามได้รับวัฒนธรรมมาจากฝรั่งเศส ซึ่งได้มีการนำมาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน เป็นมุมมองที่เห็นคุณค่าในความแตกต่าง โดยไม่ได้มองในเชิงเปรียบเทียบว่า เพลงคลาสสิกเป็นของสูง เนื่องจากความ

เป็นศิลปะไม่สามารถนำไปเปรียบเทียบกันได้ หากเปรียบเทียบกันปัญหาจะเกิดขึ้น

ละครเวียดนามไม่เน้นเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า ต้องยอมรับว่าในเรื่องการผลิตรายการโทรทัศน์ ตลอดจนเทคนิค รูปแบบการถ่ายทำ ละครเวียดนามสู้ละครไทยไม่ได้ แต่เนื้อหาในละครแน่น เน้นการปลูกฝังความคิดและค่านิยมในด้านที่ดี เช่น ค่านิยมความรักที่ซื่อสัตย์ของหนุ่มสาว ผู้ชายออกไปรบผู้หญิงอยู่บ้านต้องรอคอย เป็นต้น

สื่อมวลชนเวียดนามปลูกฝังแนวคิดและค่านิยมของเวียดนาม อาทิ การสร้างสถาบันครอบครัวเข้าไปด้วย เมื่อประชาชนมีค่านิยมรักเดียวใจเดียวแล้ว สถาบันครอบครัวจะเกิดความมั่นคง เมื่อผู้ชายไปรบนั้นเป็นการทำเพื่อชาติ ผู้หญิงต้องรอคอยได้ รวมทั้งปลูกฝังเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตในสังคมว่า ถ้าผู้ชายไปทำประโยชน์ให้กับชาติ ผู้หญิงต้องรอ และต้องอดทน สิ่งเหล่านี้คือ คุณค่า ซึ่งหนึ่งหรือละครของเวียดนามซึ่งเป็นละครของรัฐบาลสร้าง ไม่ได้ปลูกฝังเพียงเท่านั้น หากแต่ยังปลูกฝังให้เห็นให้เห็นคุณค่าของคน เช่นความจนความรวยไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญให้เน้นความดี เด็กเล็กๆ จะได้รับรู้คุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ จากสื่อ ซึ่งเน้นไปในด้านการช่วยเหลือพ่อแม่

ในส่วนของวิทยุกระจายเสียงนั้น รัฐบาลเวียดนามเผยแพร่ข่าวสารบ้านเมืองที่ได้รับการกลั่นกรองแล้ว ส่วนในเรื่องของความบันเทิงทางวิทยุพบว่ามีความหลากหลายพอสมควร หากพูดถึงรายการเพลงมีตั้งแต่เพลงสากล ซึ่งเยาวชนเวียดนามร้องเพลงสากลเก่ง แม้แต่ละครโอเปร่า การแสดงต่างๆ คนระดับใดก็สามารถเข้าไปชมได้ ในสังคมเวียดนามที่เป็นแบบนี้ได้เนื่องจากสิทธิของชาวเวียดนามมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีช่องว่างระหว่างชนชั้น โรงละครในเวียดนามสร้างโดยฝรั่งเศสครั้งที่

เข้าไปครอบครองเวียดนามเป็นการสร้างความรื่นรมให้กับพวกขุนนางฝรั่งเศส ต่อมาภายหลังเวียดนามประกาศเอกราช เวียดนามก็ยังคงใช้สิ่งเหล่านั้นต่อโดยไม่ได้รังเกียจว่าสถานที่นี้เป็นของศัตรู สิ่งที่ดีชาวเวียดนามได้รับมาใช้ในชาติของตน

การปลูกฝังความรักชาติของชาวเวียดนามนั้น ชาวเวียดนามจะซาบซึ้งไปกับเนื้อหาของเพลงชาติของเวียดนาม ซึ่งเกี่ยวกับการสู้รบของทหาร ความเสียสละ เมื่อคนเวียดนามฟังเพลงชาติแล้วจะขนลุก อึกheim แม้แต่คนเวียดนามเวลาไปคาราโอเกะ หรือมีงานเลี้ยงสังสรรค์ก็จะร้องเพลงชาติกันเป็นเรื่องปกติ เพราะเนื้อหาฟังแล้วทำให้เกิดความอึกheim เนื้อหาดี ทำนองไพเราะ ส่วนธงชาติเวียดนามมีลักษณะเป็นรูปดาวห้าแฉก หมายถึง ทหาร การศึกษา เกษตร การค้า อุตสาหกรรม พื้นธงชาติเป็นสีแดง ดาวสีเหลืองใหญ่อยู่ตรงกลางหมายถึง พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามอันมั่นคงบนพื้นที่สีแดงแห่งความสำเร็จรุ่งเรือง ส่วนสีแดง หมายถึง ความกล้าหาญเป็นเลือดของทหาร

นอกเหนือจากภาคสื่อสารมวลชนแล้ว สังคมเวียดนามได้ให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ และอนุสรณ์สถานเป็นอย่างมาก ซึ่งพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวมีความหลากหลาย อาทิ พิพิธภัณฑ์สงคราม พิพิธภัณฑ์ศิลปะ พิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาของชนชาติเวียดนาม ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมเอาเรื่องราวของชนเผ่าต่างๆ ในเวียดนามเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา ได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ว่ามีกี่ชนเผ่า มีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไร พิพิธภัณฑ์ดังกล่าวเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้มุ่งเน้นแต่เพียงชนชั้นสูงเท่านั้น แต่ยังรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นบ้าน วิถีชีวิตของคนธรรมดาสามัญไว้ ผู้ที่เคยเข้าไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เวียดนาม

จะเห็นว่ามิเรื่องเล่าเกี่ยวกับผู้หญิงเวียดนามใช้ตัวเข้าแลกเพื่อจะเข้าไป ล้วงความลับ หรือเพื่อกำจัดศัตรู

ผู้หญิงเวียดนามยอมกระทำความผิดต้องฝืนใจเพราะด้วยความ เคียดแค้นชิงชังที่ญาติพี่น้องถูกฆ่า และด้วยความรักชาติผสมกัน เพราะ เป็นบ้านเมืองของตน ผู้หญิงเวียดนามจำเป็นต้องออกรบด้วย เนื่องจาก ผู้ชายเวียดนามตายในสนามรบเป็นจำนวนมาก ลุงโฮเคยบอกว่าจงสู้ต่อไป แม้วันนี้ไม่ชนะ แต่อีกห้าสิบปีหรือร้อยปีข้างหน้าเวียดนามก็ต้องชนะ เพราะว่าที่นี่คือบ้านของเรา หลายประเทศมีการลี้ภัยสงครามอพยพไปอยู่ ประเทศอื่น แต่ที่เวียดนามชาวเวียดนามต่างยืนหยัดสู้เพื่อมาตุภูมิของตน

ด้วยเหตุนี้เอง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจึงเต็มไปด้วย อนุสาวรีย์ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อสดุดีวีรกรรมของเหล่าวีรชน เวียดนามไม่ได้ ยกย่องเฉพาะแม่ทัพเท่านั้น แม้แต่กระทั่งชาวบ้านที่ไปต่อสู้ก็ถือว่าเป็น วีรบุรุษ มีการให้เกียรติยกย่องเชิดชู มีกรณีหนึ่ง แม่มีลูกเป็นทหารตาย ในสงครามทั้งหมดประมาณเจ็ดแปดคน สังคมและรัฐบาลเวียดนามได้ ยกย่องหญิงเวียดนามผู้นี้ให้เป็นวีรสตรีของชาติ ถือเป็นผู้เสียสละที่ยอม ให้ลูกไปเป็นทหาร กรณีที่ทั้งครอบครัวเสียชีวิตเนื่องจากไปรบในสงคราม ต่อต้านผู้รุกรานมีมากมายเพราะคนเวียดนามในสมัยก่อนมีลูกเยอะ เมื่อ ออกรบจึงออกรบทั้งหมด การยกย่องเป็นวีรสตรีนั้น รัฐบาลจะให้เงินเดือน พอถึงวันสำคัญจะมีการเชิดชูวีรสตรีผู้นั้นมาเผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ ว่าเป็น คือตัวอย่างแม่แห่งชาติ

ความซาบซึ้งในภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ ชาวชน เวียดนามส่วนใหญ่มีโอกาสเข้าไปดูหุ่นกระบอกน้ำที่ปัจจุบันนั้นมีชื่อเสียง ไปทั่วโลก ชาวชนเวียดนามมีความซาบซึ้ง และภาคภูมิใจถึงศิลปะประจำ ชาติ คนเวียดนามฉลาดที่จะเรียนรู้เรื่องศิลปะ วงการจิตรกรรมของ

เวียดนามมีชื่อเสียงในระดับโลก ในเวียดนามจะมีแกลอรี่แสดงภาพ ตั้งแต่ระดับชาวบ้าน ลักษณะเป็นกระต๊อบเล็กๆ หรือเป็นตึกเล็กๆ และหอศิลป์ สถานที่เหล่านี้สร้างขึ้นเพื่อเก็บภาพของจิตรกรที่มีชื่อเสียง

ความรักชาติและชาตินิยม

ส่วนมากคนเวียดนามจะมีความเป็นชาตินิยมสูง ไปที่ใดคนเวียดนามจะมีความภาคภูมิใจในชาติของตน โดยจะพูดถึงสงครามเวียดนามซึ่งชนะฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาอย่างภูมิใจมาก เมื่อเวลาเล่าถึงลุงโฮคนเวียดนามจะซาบซึ้งจนน้ำตาไหล หากมีการนำรูปเก่าๆ ของลุงโฮมาออกอากาศทางโทรทัศน์ผู้คนจะมาดูกันเต็มไปหมด บางคนดูแล้วถึงกับร้องไห้ก็มี คนเวียดนามรักลุงโฮมากที่สุด คนเวียดนามทุกคนรู้จักลุงโฮตั้งแต่เด็ก ๆ รู้ว่าลุงโฮคือ วีรบุรุษของชาติ โดยจะสอนถึงกระบวนการกู้ชาติของเวียดนามว่า ลุงโฮไปไหน ไปอยู่ฝรั่งเศส ไปอยู่ตรงไหน เคยไปฝรั่งเศสเพื่อระดมกำลังและขอความช่วยเหลือ เป็นต้น บ่อยครั้งที่คนเวียดนามบอกว่า ถ้าปัจจุบันนี้ยังมีลุงโฮอยู่ลูกหลานชาวเวียดนามคงสบายไปแล้ว ลุงโฮถือเป็นแบบอย่างดีมากเกี่ยวกับความประหยัด ความรักเด็ก ท่านให้แนวคิดไว้ในสงครามถ้าข้าศึกกลับตัวมาเป็นคนดีเราควรจะให้โอกาส

จากการที่คนเวียดนามส่วนใหญ่จะพูดถึงชาติของตนด้วยความภาคภูมิใจนั้นประการหนึ่งคือ ความภาคภูมิใจในท่านโฮจิมินห์ ชาวเวียดนามจะพูดถึงลุงโฮด้วยความยกย่องชื่นชม ในแง่ที่ต้องนำไปแบบอย่างประการที่สอง ชาวเวียดนามภูมิใจในความเป็นชาติของตน ถึงแม้ชาติอื่นจะมองว่าเวียดนามเป็นประเทศยากจน แต่คนเวียดนามก็มีความภูมิใจในวิถีวัฒนธรรม มีความภูมิใจในชุดประจำชาติ ตลอดจนภูมิใจในอาหาร

เวียดนาม สิ่งใดที่เป็นเวียดนามคนเวียดนามภาคภูมิใจทั้งหมด แม้ว่าจะแสดงตะวันตกจะไหลบ่าเข้ามาเรื่อยๆ แน่แน่นอนว่ายากที่จะต้านกระแส นั้น เช่น สินค้า แบรินด์เนม หรือสินค้าตะวันตก ซึ่งคนเวียดนามไม่ได้รังเกียจ เนื่องจากยอมรับว่าสินค้าบางอย่างของเวียดนามสู้สินค้าต่างประเทศไม่ได้ แต่ถ้าให้คนเวียดนามเลือกของสักชิ้นส่วนใหญ่จะเลือกซื้อสินค้าของเวียดนาม

คนรุ่นใหม่มีความรู้สึกร่วมกับสงครามที่ผ่านมาได้ โดยที่เวียดนามจะมีวันฉลองเกี่ยวกับสงครามมากมายหลายวัน ทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ซึมซับ และทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่รู้ว่าสงครามในประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร เพราะมีการเรียนประวัติศาสตร์ส่วนมากจะเรียนทฤษฎี คืออาจารย์จะใช้แผนที่มากางให้นักเรียนดูโดยอธิบายความไปด้วย ซึ่งทำให้นักเรียนรู้สึกตื่นเต้น และรู้สึกมีอารมณ์ร่วมในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ครู อาจารย์จะสอนประวัติศาสตร์อย่างละเอียดมากกว่า กองทัพเวียดนามไปสู้รบที่สมรภูมิใดบ้าง นำเสบียงไปเท่าไร มีทหารไปรบเท่าไร ข้อมูลดังกล่าวละเอียดลึกซึ้งมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นศึกใหญ่ๆ รายละเอียดในหนังสือจะบอกว่กำลังทหารของเวียดนามมีจำนวนเท่าไร กองกำลังของข้าศึกมีจำนวนเท่าไร ใช้ยุทธศาสตร์ในการรบอย่างไร ครู อาจารย์จะสอนประวัติศาสตร์ทั้งเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ไม่แยกสอน สอนเหมือนกัน บอกความเป็นมาของชาติ โดยไม่ได้แบ่งว่าเป็นเหนือใต้

ระบบชาตินิยมที่อาจจะคลายไปบ้างในความเกลียดอเมริกัน หรือฝรั่งเศสเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่ได้ฝังใจ แต่หากยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งรัฐบาลของเวียดนามไม่ได้ปลุกฝังให้จงเกลียดจงชัง เพียงแต่ปลุกฝังในแง่ที่ว่าผลของการเกิดขึ้นได้ แก้ปัญหาอย่างไร ใครต่อสู้กับใครอย่างไร ให้คนรุ่นใหม่หลังได้รับรู้ไว้ ถือเป็น การซึมซับไปโดยธรรมชาติ เพราะ

ถึงอย่างไรคนอเมริกันก็ชนะใจชนชาวเวียดนามไม่ได้ และถึงอย่างไรฝรั่งเศสก็ชนะใจชาวเวียดนามไม่ได้เช่นกัน เพราะประชาชนจำเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้

แม้ว่าปัจจุบันจะไม่มีศึกสงคราม แต่ความรักชาติของชนชาวเวียดนาม แสดงออกโดยการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ ซึ่งนักกีฬาต่างชาติที่ไปแข่งค่อนข้างตกใจ โดยเฉพาะตอนที่นักกีฬากำลังลงสนามแข่ง จะเห็นว่าคนเวียดนามจะพากันออกมาเชียร์กีฬาทั้งเมือง หรือทั้งประเทศ ก็ว่าได้ ต่างคนต่างขี้จักรยานยนต์ถือธงแดง ลักษณะเหมือนจะออกสงคราม คนต่างชาติที่เห็น แน่ใจว่าต้องสู้สึกแล้ว แต่แท้ที่จริงแล้วชาวเวียดนามเพียงออกมาแสดงพลังเพื่อให้เห็นว่าถึงคราวที่จะต้องต่อสู้ ชาวเวียดนามต้องพร้อมใจกัน กีฬาเสมือนสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการต่อสู้ แต่อยู่ในกฎกติกาของสากล ซึ่งพลังดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวเวียดนามรักชาติจริงๆ ไม่ใช่เสแสร้งแกล้งทำออกมา หากวันนั้น เวียดนามเป็นฝ่ายชนะ ผู้คนจะเป็นมิตรกันทั้งเมืองไม่ว่าจะรู้จักหรือไม่รู้จักผู้คนจะโผเข้ากอด หรือจับไม้จับมือแสดงความยินดีกัน จนกระทั่งตึกต้นค่อนคืน

โอกาสและอุปสรรคสำหรับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของเวียดนามในอนาคต

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามสนใจประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด มองในฐานะคู่แข่ง แต่ไม่ได้มองเป็นคู่แข่ง คู่เปรียบตรงนี้หมายความว่า ทำไมไทยกับเวียดนามเป็นประเทศเกษตรกรรมด้วยกัน ช่วงเวลาเดียวกัน แต่ไทยเราไปได้ไกลกว่า คู่แข่งกับคู่แข่งต่างกันตรงที่คู่แข่งทำให้เห็นทั้งข้อดีข้อด้อย อะไรที่ไม่ดีเวียดนามจะไม่รับ

ปัญหาในเวียดนามคือ การขาดการจัดการบางสิ่งบางอย่างที่เป็นระบบระเบียบ โดยเฉลี่ยแล้วชาวเวียดนามส่วนใหญ่ยังใช้ชีวิตที่ไม่ได้มาตรฐานมากนัก ซึ่งการจัดการที่ขาดระบบระเบียบแบบนี้ทำให้สังคมดูสับสนวุ่นวาย ทั้งระบบจราจร ระบบการเข้าสังคมของคน ซึ่งชาวเวียดนามส่วนใหญ่ไม่ถึงเป็นเรื่องที่หนักหนาสาหัสยอมรับกันได้เพราะฉะนั้น หากเวียดนามมีการจัดการที่ดี เวียดนามจะพัฒนาไปได้อีกไกล

จากนโยบายภาคเศรษฐกิจของเวียดนาม ภาครัฐรู้จักศักยภาพของคนในชาติว่าอาจจะไม่พร้อมที่จะรับเทคโนโลยีใหม่ๆ และรู้แนวทางในการพัฒนาประเทศซึ่งเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป จะเห็นได้จากการควบคุมจักรยานยนต์ที่เข้ามาเป็นจำนวนมากโดยกำหนดภาษีนำเข้าค่อนข้างสูง เพราะรัฐบาลตระหนักกว่าจะเป็นการสร้างความฟุ่มเฟือยให้กับคนในชาติ แนวทางการพัฒนาประเทศที่ค่อยเป็นค่อยไปทำให้ประชาชนปรับตัวไม่เร็วจนเกินไป หากเกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป หรือรับเทคโนโลยีเต็มที ประชาชนจะปรับตัวไม่ทัน ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างและปัญหาตามมา

สำหรับคนเวียดนามซึ่งอพยพไปอยู่ต่างประเทศที่ไม่กลับมาประเทศแม่ เนื่องจากระบบภายในประเทศไม่เอื้ออำนวย ซึ่งส่วนมากคนเวียดนามที่อยู่ต่างประเทศเป็นคนเวียดนามที่มีพื้นเพมาจากโฮจิมินห์ ซิตี้ หรือเวียดนามใต้ มักเป็นพวกลี้ภัย ซึ่งคนเวียดนามเหนือมองว่าคนกลุ่มนี้ไม่รักชาติ เมื่อคนกลุ่มนี้เติบโตใหญ่เป็นพ่อค้า หรือนักธุรกิจใหญ่โต สิ่งที่พวกเขาเสียสละเพื่อชาติได้เขาจะทำ จะเห็นได้จากการบริจาคเงินที่หลังไหลมามากมาย และตอนนี้รัฐบาลเค้าก็เปิดโอกาสให้นักลงทุนที่เป็นชาวเวียดนามโพ้นทะเลกลับสู่มาตุภูมิได้ตลอดเวลา เพื่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งคนเวียดนามเหล่านี้ยังคงมีความเป็นเวียดนามเต็มตัว เหมือนกับคนจีนที่

ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด คนเหล่านั้นก็ยังมีความเป็นจีนอยู่ คนเวียดนามอยู่ที่ใด ไม่มีทางที่จะลืมความเป็นเวียดนาม ไม่กลืนเป็นฝรั่ง ไม่ได้กลืนเป็นชาติอื่น ความเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่จะเกิดกับเยาวชนเวียดนามนั้น คงต้องยอมรับว่ากระแสตะวันตกกำลังหลั่งไหลเข้ามา ระบบการใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ รวมถึงสื่ออื่นๆ ทำให้แนวความคิดของคนเวียดนามตอนนี้ไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะสิ่งที่รัฐบาลให้เท่านั้น เยาวชนคนเวียดนามสมัยใหม่สามารถมีความคิดกว้างไกลจากสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อที่นอกเหนือจากการควบคุมของรัฐบาล นอกจากนั้น จากการเปิดประเทศกว้างขึ้น วัฒนธรรมต่างชาติหลั่งไหลเข้ามามากมาย คนต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในเวียดนามทำให้เกิดการถ่ายทอดความคิดขึ้น

ความฟุ้งเพื่อด้านวัตถุของหญิงสาวชาวเวียดนามอาจจะมีบ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดติดกับวัตถุมากนัก โดยเฉพาะในการคบหากันระหว่างชายหนุ่ม และหญิงสาว เพราะการเลือกคู่ครอง พ่อแม่ยังมีส่วนที่จะดูแลให้ข้อคิดหรือชักนำไปพบกับคนที่สมควร แต่หญิงสาวยังมีอิสระ ไม่ได้ถูกบังคับในการเลือกคู่เสมอไป

สำหรับการแต่งกาย หรือแฟชั่น ประเภทสายเดี่ยวนุ่งสั้นของชาวเวียดนามจะพบเห็นได้น้อย หญิงชาวเวียดนามได้รับการสอนว่า ไม่ควรย้อมผมสีทอง หรือใส่สายเดี่ยว กางเกงขาสั้น เพราะจะถูกมองว่าเป็นผู้หญิงขายตัว ผู้หญิงเวียดนามส่วนใหญ่จะสวຍแบบธรรมชาติ โดยจะหาที่แต่งหน้าทาปากไม่มากนัก สำหรับชาวเวียดนามเรื่องความสวยความหล่อถือเป็นธรรมชาติวิสัยของคนไม่ได้ยึดติดความสวย ความหล่อ

นโยบายได้ย้เมัย การปฏิรูปเปลี่ยนแปลงประเทศ ซึ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจอาจจะส่งผลกระทบหากเวียดนามเปิดประเทศมากเกินไป ความจริงแล้วในปัจจุบันเวียดนามเปิดประเทศแต่ยังมีการควบคุมอยู่ ะไร

ที่เข้ามาใหม่ๆ ไม่ใช่วัยรุ่นเวียดนามจะรับหมด วัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามา ส่วนใหญ่จะเป็นภาพยนตร์หรือละคร ส่วนมากจะรับมาจากเกาหลี คนเวียดนามชอบเสื้อผ้าของเกาหลี ชอบการแต่งตัวของเกาหลี กล่าวโดยรวมแล้ว บุคลากรของเวียดนามมีคุณภาพดี ทรัพยากรมนุษย์พร้อมที่จะพัฒนา แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลว่าจะไปในทิศทางใดด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของคนเวียดนามดังกล่าวจะเห็นว่าเน้นในเรื่อง ความกตัญญูตเวที ความรักชาติ การรักการศึกษาเล่าเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งทำให้การพัฒนาประเทศของเวียดนามเป็นไปได้ตั้งเป้าประสงค์ที่ทางภาครัฐและสังคมพึงต้องการ แม้ว่าจะไม่สามารถทำให้คนเป็นคนดีทั้งหมด แต่จิตสำนึกที่บรรพบุรุษได้สืบทอดแนวคิด ตลอดจนเจตนารมณ์ ทำให้เวียดนามในวันนี้พัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยไม่ทอดทิ้งการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน ถือเป็นเรื่องที่ประเทศไทยควรจะคิดทบทวนถึงเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวทางในการพัฒนาประเทศปัจจุบันมุ่งเน้นในเรื่องภาวะทางเศรษฐกิจมากกว่าภาวะทางจิตใจ ขาดเกราะป้องกันที่เข้มแข็งให้แก่เยาวชนคนไทย จึงทำให้ภาวะเสื่อมถอยทางศีลธรรมมีมากขึ้น ดังนั้น การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นสิ่งจำเป็นที่สังคมไทยต้องร่วมกันตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ตลอดจนภาครัฐ และเอกชน โดยมีการพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีการปลูกฝังคุณธรรมที่เด่นชัด คือ ความเลื่อมใสในลัทธิขงจื้อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ อีกทั้งเป็นประเทศที่ประสบกับสงครามมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่การอยู่ภายใต้การปกครองของจีนและฝรั่งเศส ผ่านการต่อสู้กับมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนาม และการปกครองแบบลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงทำให้การหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจึงมีเอกลักษณ์ และบุคลิกลักษณะเด่นดังนี้

๑. คนเวียดนามขยันและอดทน
๒. คนเวียดนามรักชาติ
๓. คนเวียดนามรักการศึกษาเล่าเรียน
๔. คนเวียดนามยึดถือความกตัญญูต่เวที

ข้อเสนอแนะที่ควรนำมาปรับใช้กับสังคมไทย

๑. ประเด็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเวียดนามที่ควรนำมาปรับใช้กับสังคมไทย คือ การสร้างค่านิยมเรื่อง ความกตัญญู ความรักชาติ การรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อม การรักษาสุขภาพ การเป็นคนดีมากกว่าเป็นคนเก่งหรือคนรวย รวมทั้งความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ อดออม มัธยัสถ์ ซึ่งค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องมีการปลูกฝังทั้งในระบบโรงเรียน ในสถานที่ทำงาน และต้องมีการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ อย่างจริงจัง ประเด็นเหล่านี้ล้วนมีอยู่แล้วในสังคมไทยทั้งในส่วนที่เกิดจากศาสนาพุทธ จารีตประเพณีวัฒนธรรมการกินอยู่ การประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม เพียงแต่ว่าในระยะหลังๆ ผู้นำไทย และผู้มีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจไม่สนใจเรื่องในอดีต โดยเฉพาะเรื่องคุณธรรม แต่สนใจเรื่องของต่างประเทศที่มีความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีเหนือกว่า ยิ่งไปกว่านั้น ผู้นำทางด้านธุรกิจไทย ยังอาศัยประเด็นเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมไทย มอมเมาให้หนีถือความร่ำรวย การสร้างละครบันเทิงน้ำเน่า หลอกให้คนมีความสุขชั่วคราวไปกับดนตรี ละครฯ และหลอกล่อให้ติดกับแนวคิดประชานิยม และลัทธิบริโภคนิยม เพื่อความสะดวกสบายเป็นสำคัญ

กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ที่เกิดจากการเรียนกับโรงเรียน ควรเกี่ยวเนื่องกับหนังสือหรือสื่อการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และเรียนรู้จากชุมชนสังคม ได้แก่ คุณลักษณะของความรักชาติ ความภูมิใจในชาติ ความขยันอดทน ความใส่ใจในการเรียน ความกตัญญูรู้คุณทั้งต่อ พ่อแม่ ครู-อาจารย์อาวุโส

นอกจากนี้ เหตุปัจจัยของปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัวต่าง ๆ ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐและสังคมอย่างเข้มงวด เนื่องจากสังคมไทยมีความอิสระในทุกๆ ด้าน การที่จะให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมร่วมกันนั้น จะต้องมีการดำเนินการจากส่วนกลางเพื่อให้เกิดการรับรู้และพร้อมใจกัน การเริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ จะทำให้การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้า ควรสร้างความรู้สึกร่วมให้กับประชาชน โดยให้มีแนวทางในการปฏิบัติโดยเริ่มจาก

๑. ภาครัฐ
๒. เอกชน
๓. สื่อมวลชน
๔. ครอบครัว

การดำเนินงานอาจมีแผนงานระยะยาวและต่อเนื่องให้อยู่ในจิตใจของประชาชนตลอดเวลาให้เป็นภาพลักษณ์ใหม่สำหรับสังคม อีกทั้งควรสร้างหลักเกณฑ์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เยาวชนไทยรักชาติให้ได้ ให้อำนาจการเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ พร้อมนำหลักเกณฑ์ที่สร้างให้คนรักชาติมาใช้กับสังคมไทย ซึ่งรัฐบาลและองค์กรภาคประชาชน ต้องถือเป็นภาระร่วมกันในการรณรงค์ เพื่อปลูกจิตสำนึกรักชาติ รักประชาชน รักชุมชน และสร้างความเป็นวาระแห่งชาติ

๒. ควรปรับปรุงนโยบายทางด้านการศึกษา ตลอดจนควรเร่งให้มีการปฏิรูปการศึกษาใหม่อีกครั้ง และต้องพยายามใช้ศักยภาพของภาคส่วนต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาการศึกษาอย่างแท้จริง ศักดิ์ศรีและคุณค่าของอาชีพครูต้องเรียกกลับคืนมา ต้องส่งเสริมให้คนที่เก่ง คนดีเรียนสาขาวิชาการต่าง ๆ แล้วกลับไปทำหน้าที่ครูสอนเด็กนักเรียนและนักศึกษา

ครูอาจารย์ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมควรได้รับคำแนะนำและสนับสนุนให้ไปทำหน้าที่อื่น ๆ

ในขณะที่การศึกษาไทยมุ่งความสนใจไปที่สื่อการสอนว่า ต้องมีสื่อการเรียนการสอนที่ไฮเทคโนโลยี มีพาวเวอร์พอยต์ ฯลฯ สำหรับสถาบันการศึกษาของเวียดนามเชื่อว่าทำไม่ได้ เพราะเวียดนามเป็นประเทศที่ผลิตซอฟต์แวร์ส่งออก แต่เวียดนามมองสื่อเหล่านี้ว่ามีความจำเป็นหรือไม่สำหรับการเรียนการสอนในระดับนี้ ถ้าใช้มากไปอาจจะเกิดการเสพติดสื่อ หรือหากไม่ใช้สื่อเหล่านั้นนักเรียนจะไม่อยากเรียน

สำหรับสื่อการสอนของไทยนั้น บ่อยครั้งที่ไม่ได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น คอมพิวเตอร์ ซึ่งควรจะใช้เพื่อการศึกษาแต่นำไปใช้เพื่อความสนุก โดยนำไปเล่นเกมส์ ผิดกับเวียดนามซึ่งมีร้านเกมส์อยู่เพียงไม่กี่ร้าน ส่วนคอมพิวเตอร์ที่อยู่ตามร้าน นักเรียนนักศึกษาชาวเวียดนามส่วนใหญ่มักจะเข้าไปใช้ค้นคว้าทางวิชาการ

สำหรับการเรียนคณิตศาสตร์ของเวียดนามที่ประสบความสำเร็จหรือแม้แต่การเรียนอีกหลายๆ วิชาในเวียดนามคือ เขินโจทย๋ซัน แล้วตีโจทย๋ซันให้แตกซึ่งวิธีการคิดเป็นเหมือนระบบวิธีการสอนของครูไทยในสมัยก่อน ใช้จินตนาการเป็นการลับสมองไปในตัว การศึกษาไทยในปัจจุบันหากนักเรียนบวกเลขไม่ได้นักเรียนจะแก้ปัญหาค้นหาด้วยการเปิดมือถือบวกเลขคุณหารเอาเอง ถ้าครูไม่รู้ก็จะตามไม่ทัน แต่นักเรียนชาวเวียดนามยังต้องลับสมองคิดเลขกันอยู่ ถ้ามองในระดับโอลิมปิกวิชาการแล้ว เมื่อวัดผลในระดับบุคคลนักเรียนไทยได้เหรียญทอง เหรียญเงินมาแทบทุกปี แต่ถือเป็นคนที่โดดเด่นออกมาจากนักเรียนคนอื่นมาก รองลงไปจะมีทั้งระดับมาตรฐาน หรือต่ำกว่า แต่นักเรียนเวียดนามนั้นความสามารถของ

นักเรียนอยู่ในระดับเดียวกัน เวียดนามคนที่เก่งและคนที่ไม่เก่งไม่แตกต่างกันมากเหมือนในประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบสภาพสังคมเวียดนามกับสังคมไทยแล้ว สภาพสังคมของชาวเวียดนามยังต้องต่อสู้ดิ้นรน แต่สังคมไทยได้พ้นสภาพช่วงนั้นมาแล้ว คนไทยที่ไปเวียดนามพอเปรียบเทียบในเชิงวัตถุประสงค์มองว่าเวียดนามล้าหลังกว่าประเทศไทย อย่างไม่มีทางที่จะสู้ได้ เพราะโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยได้พัฒนาไปมากกว่าเวียดนาม ซึ่งการมองดังกล่าวเป็นการมองแค่เปลือกนอกเท่านั้น แต่เมื่อมองในเรื่องของเนื้อหา เปรียบเทียบง่ายๆ เช่น นักศึกษาเวียดนามเดินทางไปแข่งโอลิมปิกวิชาการเวียดนามได้เหรียญรางวัลมากมาย

นักการศึกษาไทยที่ไปดูงานที่เวียดนามจำนวนไม่น้อยต้องแปลกใจกลับมา เนื่องจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในเวียดนามไม่ได้มีสื่อการสอนที่ใช้เทคโนโลยีมากมาย มีเพียงแค่ตึกเก่าๆ กระดานดำ ขอลึก แม้แต่แปรงลบกระดานดำยังไม่มีต้องใช้ผ้าขี้ริ้วชุบน้ำบิดใส่กระป๋องแล้วนำไปเช็ดแล้วจึงนำกลับมาซักที่บ้านเท่านั้น หากแต่ปรัชญาการเรียนการสอนของเวียดนามนั้นลึกซึ้ง เนื่องจากจินตนาการที่เยาวชนเวียดนามมีอยู่ทำให้การเรียนการสอนสามารถพัฒนาได้โดยไม่ต้องมีกรอบหรือสิ่งใดมาบีบบังคับ และด้วยความที่เทคโนโลยียังล้าหลังนี้เองทำให้เด็กเวียดนามได้ใช้สมองคิดวิเคราะห์ได้ดีกว่าประเทศพัฒนาแล้วหลายๆ ประเทศ

การศึกษาของไทยยังไม่มองในภาพรวม ส่วนใหญ่คิดว่านักเรียนไทยติดอันดับโอลิมปิกวิชาการถือว่าพอแล้ว แต่ในความเป็นจริงนั้นมิช่องว่างระหว่างนักเรียนที่เก่งและนักเรียนที่ไม่เก่งซึ่งช่องว่างนี้ห่างกันมาก เมื่อวัดผลในระดับค่าเฉลี่ยแล้วถือว่ายังด้อยกว่านักเรียนเวียดนาม สังเกตได้จากทักษะการเรียนภาษาของนักศึกษาเวียดนาม เด็กสามสิบคนถามว่า

ทุกคนสื่อสารได้ในระดับดีทั้งหมดหรือไม่ ไม่หมด แต่โดยเฉลี่ยทั้งหมด
 ทุกคนสื่อสารภาษาไทยได้ เหมาะกับเวลาและเนื้อหาที่เรียน นักศึกษา
 เวียดนามเรียนวิชาโท เรียนเพียงสี่เทอมจบการศึกษาออกไปทำงานเป็น
 ล่าม หรือเป็นมัคคุเทศก์ได้ การใช้วิชาโทประกอบอาชีพได้ถือว่าประสบ
 ความสำเร็จ สำหรับเมืองไทยเราถ้าจบวิชาโทมาไปสมัครทำงาน บริษัท
 อาจจะไม่รับเข้าทำงาน เพราะบัณฑิตไทยเรียนแค่ผ่าน

การศึกษาในปัจจุบัน หากครูโบราณสอนด้วยความจริงใจ มีความ
 ต้องการที่จะให้ลูกศิษย์คิดและให้ลูกศิษย์ฝึกฝนทักษะ โดยการเขียนรายงาน
 ด้วยมือแต่นักศึกษาไทยส่วนใหญ่จะไม่ชอบวิธีการดังกล่าว ส่วนใหญ่
 ต้องการทำการงานด้วยคอมพิวเตอร์ อาจจะใช้คอมพิวเตอร์แบบหรือเข้าเล่ม
 ไม่สวยคะแนนจะไม่มี ดีกสมัยใหม่นี้มีข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เมื่อเจอ
 เรื่องที่ครู อาจารย์ให้ค้นคว้ารายงาน ทำเพียงแค่พิมพ์ออกมาส่งเท่านั้น ไม่
 ได้วิเคราะห์หรือสังเคราะห์งานตามเป้าประสงค์ที่ครู อาจารย์ต้องการ
 รายงานของเด็กนักเรียนไทยสมัยก่อนต้องไปค้นที่ห้องสมุด หนังสือ
 เล่มเดียวก็ไม่พอต้องนำมาเรียบเรียงเอง การเรียบเรียงในลักษณะนี้
 ทำให้เกิดทักษะทางภาษา เพราะนักศึกษาเขียน และเรียบเรียงด้วยตนเอง
 ถึงแม้จะลอกหรือตัดต่ออย่างไร แต่มีวิธีการที่จะทำให้เกิดเนื้อหาที่เป็น
 เอกลักษณ์ ภาครัฐจึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

เนื่องจากมีรายงานการวิจัยหลายชิ้น พบว่า การศึกษาของบุตร
 หลานจะขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง ดังนั้น
 ประเทศไทยน่าจะเน้นเรื่องดังกล่าวโดยถอดบทเรียนจากเวียดนาม ที่จะ
 ให้เป็นนโยบายของชาติในการนำไปสู่ระบบการศึกษาที่ดีสำหรับเด็กเยาวชน
 การนำกลไกการส่งเสริมอาชีพครู รวมทั้งภาคเอกชนให้มีความสำคัญและ
 เป็นอาชีพที่ได้รับการเลือกในลำดับข้างต้น ๆ ของสังคม

นอกจากนั้น หากเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาเวียดนามกับนักศึกษาไทยแล้ว ในภาพรวมมีลักษณะต่างกันมาก สังเกตได้จากความสำนึกความรับผิดชอบต่อการเข้าเรียนซึ่งนักศึกษาเวียดนามจะเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ การตรงต่อเวลา การทำการบ้านส่ง หรือการใฝ่รู้ และขาดเรียนไม่มากนัก น่าจะเทียบได้กับนักศึกษาไทยในสมัยก่อน ที่ยังสำนึกได้ว่าการเรียนคือ เส้นทางที่จะพัฒนาตัวเอง ถ้าเทียบกับเด็กไทยสมัยใหม่แล้วอาจจะมีตัวแปรอื่นอีกหลายประการเป็นตัวล่อ การเข้าเรียนของนิสิต นักศึกษาไทยสมัยนี้ขึ้นอยู่กับใจ ใช้กฎระเบียบบังคับกันไม่ได้ นักศึกษาคนใดจะมาสายอย่างไรก็แล้วแต่สำนึกของแต่ละบุคคล สมัยก่อนใครเข้าเรียนสายหรือไม่มาเรียนจะเกิดความรู้สึกกระดาก ถือเป็นเรื่องน่าอาย แต่ในปัจจุบันนักศึกษาบางคนแม้ว่าจะเลยเวลาเข้าชั้นเรียนไปครึ่งชั่วโมงแล้ว ยังเดินเข้าเดินออกได้โดยถือเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อก่อนสิ่งเหล่านี้อาจเกิดขึ้นกับนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ หรือชั้นปีที่ ๔ แต่ปัจจุบันเกิดกับนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่หนึ่ง เป็นเรื่องที่น่าแปลกกว่าแม้แต่กฎระเบียบยังใช้บังคับนักศึกษาไทยไม่ได้ ซึ่งต้องหันกลับมามองวงการการศึกษาไทยว่าทำไมจึงสร้างเยาวชนให้มีบุคลิกภาพแบบนี้

ผู้คนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีค่านิยมว่าการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ได้ถือว่าเยาวชนผู้นั้นประสบความสำเร็จ เนื่องจากให้ความสำคัญกับผู้ที่จบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยว่าเป็นปัญญาชน โดยที่ไม่ได้พิจารณาว่าเมื่อบัณฑิตจบการศึกษาต้องออกไปแสวงหาสิ่งใดบ้าง ไม่ได้มองไกลไปข้างหน้า มองแต่เพียงว่าเมื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ถือว่าหมดหน้าที่ หรือประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ไม่ได้มีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และจากสภาพเศรษฐกิจของไทยถึงแม้ว่าไม่ถือว่าดีมากนัก แต่

พ่อแม่ผู้ปกครองชาวไทยต่างก็พยายามที่จะดูแลลูกให้ถึงที่สุดหรือพูดง่ายๆ คือ เอาใจนั่นเอง ลูกหลานหรือเยาวชนคนรุ่นใหม่จึงรู้สึกว่าจะตนเองไม่ต้องกังวลสิ่งใดหรือไม่ต้องดีนรอะไร เพราะมีครอบครัวอุปถัมภ์ สิ่งเหล่านี้ อันตรายต่ออนาคตประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

ที่ผ่านมาการปฏิรูปการศึกษาไทยเสียเวลาไปกับเรื่องการจัดการ ผลประโยชน์ ค่าตอบแทน และการแก้ไขปัญหของครู การจัดซื้อ จัดจ้าง การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยแต่ไม่เกิดประโยชน์เพราะผู้ใช้เครื่องมือใช้งานไม่เป็น ดังนั้น ระบบการศึกษา และการตอบสนองเรื่องการศึกษาให้แก่ประชาชนควรมีการจัดการใหม่ มิใช่ปล่อยให้เป็นไปตามกระแสทุนนิยม เน้นการออกนอกระบบหรือให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ แย่งทำธุรกิจการศึกษา เพื่อเอาตัวรอดโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและจริยธรรมคุณธรรมของผู้เรียน นอกจากนี้ รัฐต้องเน้นเรื่อง การฟื้นฟูจิตใจ การพัฒนาแก่นธรรมของศาสนาต่าง ๆ อย่างจริงจัง ซึ่งรวมไปถึงการดูแลพฤติกรรมของนักบวชในทุกศาสนาอย่างเคร่งครัด

๓. ภาครัฐควรออกกฎหมายดูแลเรื่องการเมืองประชาธิปไตยประชาสัมพันธ์ การควบคุมรายการบันเทิงต่าง ๆ รวมทั้งการควบคุมรายได้ ผลประโยชน์ จากการสื่อสาร และธุรกิจบันเทิงอย่างเข้มงวด เพราะสถานีวิทยุและโทรทัศน์ต่าง ๆ ภาครัฐสามารถออกกฎหมายเกณฑ์เพื่อการดูแลสังคม เนื่องจากเหตุปัจจัยของปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัวต่าง ๆ ควรได้รับการดูแล เอาใจใส่จากรัฐและสังคมอย่างเข้มงวด

๔. การลงทุนพัฒนาประชาชนของรัฐ ควรเน้นเรื่องการรักษา ค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษา ความมุ่งมั่นอดทน และชวนขยายที่จะเรียนรู้ อย่างจริงจัง ระบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ของเวียดนามเป็นที่กล่าวขวัญกันมานานพอสมควรว่า เป็นสิ่งที่วิเศษ เพราะใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดผลิตคนกลุ่มพิเศษเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การปลูกฝังความรักชาติและการใช้ภาษาเป็นสื่อในการรณรงค์สร้างสรรค์ความดีเป็นประเด็นที่ควรนำมาใช้กับสังคมไทย โดยอาจประยุกต์กับหลักการสร้างจิตสาธารณะ (public minded) หรือ จิตสำนึกสาธารณะ (public awareness) ซึ่งห่างหายไปจากสังคมไทยค่อนข้างมาก โดยเสนอให้รัฐบาลและองค์กรภาคประชาชนให้ถือเป็นภาระร่วมกันในการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกรักชาติ รักประชาชน รักชุมชน และสร้างสรรค์ความดี

นอกจากนั้น หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ ตลอดจนวัฒนธรรมที่ดิงงามต่างๆ ของไทยควรอนุรักษ์ไว้ น่าดีใจที่คนไทยรุ่นใหม่เริ่มเปลี่ยนแปลงและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยมากขึ้น และหลายหน่วยงานเริ่มให้ความสนใจ แม้กระทั่งภาคเอกชน เช่น คุณเอนก นาวิกมูล ซึ่งเป็นคนหนึ่งที่สังเกตเห็นการเก็บรวบรวมสิ่งละอันพันละน้อยที่เป็นวิถีชีวิตของคนธรรมดาๆ คือ คนธรรมดาไม่มีใครมานั่งสนใจตัวเองเพราะปากกัดตีนถีบแต่ละวัน เมื่อมีหน่วยงานของรัฐมาให้ความสนใจกับสิ่งมีค่าเหล่านี้ โดยเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างสืบเนื่อง หล่อหลอมความเป็นไทยของเราไว้ โดยชนต่างชั้นต่างระดับต้องมีความเกี่ยวเนื่องเกี่ยวข้องกันต้องไม่ขาดหายไปส่วนใดส่วนหนึ่งเพื่อที่จะทำให้การศึกษาข้อมูลมีความสมบูรณ์เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้อนุรักษ์สืบไป

๖. กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องเริ่มจากครอบครัว ให้ลูก ๆ เห็นความสำคัญของการเป็น “คนดี” ให้เห็นถึงแก่นแท้ของคนมากกว่าสิ่งที่มองเห็นภายนอก รักและหวงแหนความเป็นชาติไทย ความ

สามัคคีในระดับชาติ การรักษาวัฒนธรรมเดิมคงคู่กับการรับวัฒนธรรมใหม่ การอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจระหว่างวัยที่แตกต่างกัน และการเชื่อฟังผู้ใหญ่จะทำให้วัฒนธรรมไทยกลับไปเน้นเรื่องนี้ ยกตัวอย่างเช่น ครอบครัวไทยในสมัยก่อนมีการแจกงานให้ลูกๆ แบ่งให้มีหน้าที่ภายในบ้าน แต่สมัยนี้ การแบ่งหน้าที่ทำงานภายในบ้านในสังคมไทยมีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองได้หายไปแล้ว ต่อไปเมื่อเยาวชนเหล่านี้เติบโตมีครอบครัว จะเกิดปัญหาการไม่รู้จักรุ่นหน้าที่ แล้งน้ำใจ ขาดความใกล้ชิดภายในครอบครัว ทุกภาคส่วนจึงควรจะรณรงค์วิถีชีวิตไทยดั้งเดิมที่มีแต่ความอบอุ่น และใกล้ชิดกันมากขึ้น

๗. ควรให้ประเทศไทยจับมือกับเวียดนามในการพัฒนาประเทศมากกว่าการแข่งขัน โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งศึกษารัฐธรรมนูญการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้ทิศทางของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมชัดเจนและเป็นรูปธรรม อีกทั้งประเทศไทยควรมีนโยบายหรือรัฐธรรมนูญที่กำหนดทิศทางของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครอบครัวและสังคมอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม และนโยบายในเรื่องการดูแลเนื้อหา (content) ของรายการต่าง ๆ ที่ผ่านทางสื่อมวลชนให้แฝงด้วยคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งจะเป็นการสอนทางอ้อม

ดังนั้น การกำหนดนโยบายการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเป็นทางการควรเสริมสร้างในทุกะดับของการศึกษารวมทั้งสื่อมวลชนในประเทศที่มีบทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่อเด็กและเยาวชนไทย เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย :

เขียน อีระวิทย์. “สังคมเวียดนาม : ประชากร อาชีพ การศึกษา วัฒนธรรม และปัญหาการพัฒนา “เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ชาติชาย พถานานนท์. **สงครามเวียดนาม**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มปป.

บังอร ปิยะพันธ์. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

ประภาศรี สีหอำไพ. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ปรีชา ศรีวัลย์. **สงครามปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓.

พรนพ พุกกะพันธ์. **จริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร. **ขุมนุมภาชิตนานาชาติ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สามย่านวิทย์พัฒนา, ๒๕๔๐.

ไพรัตน์ สูงกิจบุญย์. **ซินจ่าวเวียดนาม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิติตตา, ๒๕๔๖.

วนิดา ขำเขียว. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๓.

วาสนา นามพงศ์ “ครูเวียดนาม : สุภาสิต และบทเพลง”. **เวียดนาม : ภูมิลักษณะ ประชาชน และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

วิเทศกรณีย์. **สารคดีหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึงยุคปฏิรูป**. มปป. ศิวพร ชัยประสิทธิ์กุล. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีตถึงปัจจุบัน (โดยสังเขป)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

สมร นิตินันท์ประภาศ. **สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน (ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๘๐)**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

สัญญา ชีวะประเสริฐ. “ติช นัท ฮันท์ และโรงเรียนเยาวชนเพื่อการบริการสังคม : การแก้ปัญหาสังคมโดยพุทธวิธีระหว่างสงครามเวียดนาม”. **เวียดนาม : ภูมิลักษณะ ประชาชน และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

สิปพนนท์ เกตุทัต และคณะ. **การปฏิรูปวิทยาศาสตร์ศึกษา : กรณีศึกษาเวียดนาม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

โสภณา ศรีจำปา. “วัฒนธรรมการศึกษาของเวียดนาม”. **วารสารเอเชียปริทัศน์** ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๔๑). กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

โสภณา ศรีจำปา. “ศาสนาคือความเชื่อและการปฏิบัติในเวียดนาม”. **วารสารเอเชียปริทัศน์** ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๔๒). กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

- โสภณา ศรีจำปา. “สตรีในยุคโต๋ย แม่ย”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๒). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.
- โสภณา ศรีจำปา. “ชื่อถนนในกรุงฮานอย”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๐). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.
- โสภณา ศรีจำปา. “สถาบันครอบครัวเวียดนาม”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๑). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.
- โสภณา ศรีจำปา. “ระบบการศึกษาเวียดนาม”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.
- โสภณา ศรีจำปา. “โลกทัศน์ทางสังคมของชาวเวียดนามจากสุภาชิต”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๔). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.
- โสภณา ศรีจำปา. “มองสุภาชิต สำนวน คำพังเพยไทยบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสุภาชิต สำนวนเวียดนาม”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม** ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๔.

โสภณา ศรีจำปา. **รู้จักเวียดนามผ่านภาษาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัย
มหิดล, ๒๕๕๓.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

<http://agora.qc.ca/reftext.nsf/Documents/Confucius>
Confucius_et_leducation_par_Yang_Huanyin
http://eglasiemepasie.org/1995/avril/chine/4_95/dossier1_1/
http://www.vietnamembassy.us/learn_about_vietnam
<http://www.vietnamembassy.us>
<http://acjournal.org/holdings/vol3/Iss๓/spec1/decaro.html>
<http://www.history.navy.mil/library/online/religions.htm>
[http://www.quangduc.com/English/vnbuddhism/
017introduction.html](http://www.quangduc.com/English/vnbuddhism/017introduction.html)
<http://www.militaryliving.com/vietnam๒/vietnamch5.htm>
[http://www.mongabay.com/reference/country_studies/vietnam/
SOCIETY.html](http://www.mongabay.com/reference/country_studies/vietnam/SOCIETY.html)
<http://www.phatviet.com/pgvn/Buddhisminvietnam.htm>
[http://adt.curtin.edu.au/theses/available/
adt- WCU20031201.140445/unrestricted/](http://adt.curtin.edu.au/theses/available/adt-WCU20031201.140445/unrestricted/)
<http://www.hsro.or.th/content.php?articleId=745>
<http://www.onec.go.th/Act/6.6/h3.htm>

ประวัติและผลงานนักวิจัย

ร้อยตำรวจเอก ดร.นิติภูมิ นวรัตน์

Police Captain NITIPOOM NAVARATNA

ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปีเกิด ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓
 สัญชาติ ไทย
 อายุ ๔๕ ปี
 ภูมิลำเนา จังหวัดตราด

ประวัติการศึกษา

- โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
- โรงเรียนมัธยมเซ็นต์เออนาด รัฐวิทอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย
- โรงเรียนภาษาแห่งฐานทัพอากาศที่เมืองพ้อยท์คูค
 เครือรัฐออสเตรเลีย
- ประกาศนียบัตรวิชาการสหกรณ์ สถาบันการศึกษาทางสหกรณ์
- ศิลปศาสตรบัณฑิตทางรัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อดีตนักศึกษาปริญญาตรีประเภท External Student
 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยลอนดอน
 สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ
- อดีตนิสิตปริญญาโท ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รัฐศาสตรมหาบัณฑิตทางการบริหารรัฐกิจ
 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

■ ปรัชญาดุฎฎิบัฏฒิตทงประวัติศาสตร์

Doctor of Philosophy in History สถาบันเอเชียและ
แอฟริกาศึกษา มหาวิทยาลัยมอสโก สหพันธรัฐรัสเซีย
(State Supreme Certifying Committee of Russian
Federation by decision of the council of Moscow State
University named after M.V. Lomonosov)

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๒๔ ข้าราชการตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์
สังกัดกองสหกรณ์นิคม กรมส่งเสริมสหกรณ์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๘ ประธานกลุ่มบริษัทบาลานซ์ ประกอบกิจการ
กวดวิชาภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัย
รามคำแหง และกวดวิชาเพื่อสอบเข้ารับ
ราชการในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ
- พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๓ ข้าราชการสังกัดกรมตำรวจ กระทรวง
มหาดไทย
- พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๔๖ อาจารย์วิชาเจรจาต่อรองระหว่างประเทศ
(BP 4916) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๒ นักวิชาการประจำคณะทำงานผู้นำฝ่ายค้าน
ในสภาผู้แทนราษฎร
- พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๘ คอลัมน์นิสต์ประจำหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
คอลัมน์ “เปิดฟ้าสองโลก” หน้า ๒ ด้านต่าง
ประเทศ

คอลัมน์ “เปิดฟ้าภาษาโลก” หน้าที่การศึกษา ด้าน
ภาษาต่างประเทศ

- พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔ กรรมการสภาสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี
จังหวัดจันทบุรี
- พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๘ พิธีกรสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ ช่อง ๕ และไอทีวี
รายการ “เปิดเลนส์ส่องโลก” ช่อง ๓, “World
Wild Watch” ช่อง ๕, “โลกลึกลับ” ช่องไอทีวี,
และ “สนามเป้าอินไซด์ vy นิติภูมิ นวัตกรรม”
ช่อง ๕
- พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖ กรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
- พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖ ประธานหอการค้าไทย-ไนจีเรีย
- พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๗ กรรมการปรับปรุงคุณภาพความพึงพอใจ
ของลูกค้า บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๘ อุปนายกสมาคมผู้ผลิตอัญมณีและเครื่อง
ประดับไทย
- พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๘ ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียและแอฟริกาศึกษา
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสัสัมชัญ
(เอแบค)
- พ.ศ. ๒๕๔๘ กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- พ.ศ. ๒๕๔๘ กรรมการสภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
- ที่ปรึกษารัฐมนตรี กระทรวงต่างๆ มากกว่า ๘ กระทรวง
รวมทั้งที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ มากกว่า ๕ คณะ ฯลฯ

ประสบการณ์พิเศษ

- พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๔๘ ได้ศึกษา บรรยาย ทำสารคดี เจริญต่อรอง
 ปรุงานการค้า ให้คำปรึกษา และเป็นแขกของ
 รัฐบาลต่างประเทศ มากกว่า ๖๒ ประเทศ ฯลฯ
- พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๘ รับเชิญไปบรรยาย ปราชัย ปาฐกถา หัว
 ราชอาณาจักรไทย ณ หอการค้า สมาคม ชมรม
 สโมสร ธนาคาร วัด มัสยิด โรงเรียน, สหกรณ์
 กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ ไม่ต่ำกว่า ๑,๖๐๐ ครั้ง
- พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๘ มิ่งานเขียนทุกวัน วันละ ๒ คอลัมน์ ใน
 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และมีรายการทาง
 โทรทัศน์ทุกสัปดาห์

สถานที่ติดต่อ

- บ้านเลขที่ ๑๐๐/๑๘๙ หมู่บ้านเลคการ์เด็น
 แขวงจุมทอง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐
 โทรศัพท์ ๐ ๒๗๐๔ ๑๗๑๘ โทรสาร ๐ ๒๗๐๔ ๑๗๑๙
 มือถือ ๐ ๑๙๒๖ ๔๔๑๙
 เลขานุการ มือถือ ๐ ๑๘๑๐ ๑๐๘๙
 มือถือ ผ.อ.สนง.ฯ ๐ ๑๘๑๔ ๘๘๔๔

คณะกรรมการ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

พลตรี จำลอง ศรีเมือง	ประธานที่ปรึกษา
พลเอก บวร งามเกษม	ที่ปรึกษา
นายลิขิต เพชรสว่าง	ที่ปรึกษา
นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม	ประธานกรรมการ
ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานประมาณ	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	กรรมการ
พลเอก ปรีชา เขี่ยมสุพรรณ	กรรมการ
พลตำรวจเอก เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวส	กรรมการ
นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักรเญญ	กรรมการ
นายอนุสรณ์ ธรรมใจ	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)	กรรมการ
ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา พลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม	กรรมการและเลขานุการ

รายชื่อคณะดำเนินการโครงการ

ที่ปรึกษา

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
นางอรพรรณ พรสีมา	รองผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

คณะทำงาน

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางสาวอมรรัตน์ อีรสรรเพชญ
นางสาวณัฐกฤตา หิรัญสุข

ประสานงานนักวิจัย และจัดพิมพ์

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางสาวอมรรัตน์ อีรสรรเพชญ

จัดทำต้นฉบับ

นางสาวณัฐกฤตา หิรัญสุข
